

www.ekoIQ.com

16 TL (KDV DAHİL)

CLIMATE
VOLUNTEERS
İKLİM GÖNÜLLÜLERİ

Karbon Nötr Yayın

EKOIQ

KASIM - ARALIK 2017 SAYI: 73

YEŞİL İŞ / YEŞİL YAŞAM

**Sosyal Tasarım ile
Gezegenin Sorunlarına
Sürdürülebilir Çözümler**

**Yıkıcı Tasarım Metodolojisi:
İnovasyon mu,
Statükoyu Yıkmak mı?**

Hukuk ve Ekoloji **Sürdürülebilir Yaşam Haklarını Tartışma Zamanı**

**Döngüsel
Ekonomi
Şehirler İçin
Ne Sunuyor?**

**Bu Dünya
Hepimizin
"YUVA"sı**

ÇOK SAĞLAM Bİ' FIKRİM VAR

BETONİK
FİKİRLER
PROJE
YARIŞMASI

9.

Sen de "Çok sağlam bi' fikrim var!" diyorsan, Türkiye'nin lider yapı malzemeleri şirketi Akçansa; sektöre fark yaratacak sosyal sorumluluk, pazarlama, dijital, mimari, sürdürülebilirlik, ürün geliştirme, verimlilik alanlarında birçok disiplini barındıran inovatif ve uygulanabilir fikirlerini bekliyor.

**9. Geleneksel Betonik Fikirler Proje Yarışması'na katıl,
harcına yaratıcılığını kattığın o çok sağlam fikrini konuşur!**

Başvuru Tarihleri:

1 Kasım- 31 Aralık

Proje Teslim Tarihleri:

1 Ocak- 28 Şubat

Ödül Töreni:

Mayıs 2018

BİRİNCİLİK ÖDÜLÜ:

Macbook

İKİNCİLİK ÖDÜLÜ:

iPad Pro

ÜÇÜNCÜLÜK ÖDÜLÜ:

Apple Watch

Özgünlük %25

Yaratıcı Algı %20

Uygulama Kolaylığı %20

**Şirket Marka İmajı ve
Sonuçlarına Fayda %20**

**Topluma ve Çevreye
Katacağı Değer %15**

BETONSA

HEIDELBERGCEMENT

SA

AKÇANSA

Barış Doğru
baris@ekoIQ.com

Son Sözü Kim Söyler?

Karl Marx *Ekonomi Politğin Eleştirisine Katkı*'da “İnsanlık kendi önüne, ancak çözüme bağlayabileceği sorunları koyar” demişti. Çözemeyeceği sorunlar var mıdır? Bu varsayımına göre, varsa bile onlardan haberi yoktur.

Buradan bakarsak, doğayla yarattığımız büyük sorunu da çözme potansiyeline sahip olmalıyız. Peki neden bu kadar yavaş ve isteksiziz? Sorunun büyüklüğünü ve tehlikesini anlamadığımız için mi? Yoksa sadece kısa vadeli yaşam kalitemize endeksli bencilliğimizden mi? Ya da “Oyun Teorisi”nin ünlü **“tutuklular ikilemi”**ndeki mahkumlar gibi, diğerleri bir şey yapmazsa bizim bir şey yapmamızın anlamı olmayacağı için, kötümserlik kaynaklı bir ataletten mi? Bunların hepsi ayrı ayrı doğru muhtemelen... Ama soru orada duruyor?

Hem doğanın yasalarıyla, hem de vicdan ve tarihsel bilinçle çelişen hukuksal yasalarla yönetiyoruz kendimizi. Bir toplumun ortak sözleşmesi olarak okunması

gereken yasalar, çağımızın sorunlarının gerisinde kalmış. İleri bakmayan, durmadan geriye gözleyen, geçmişin sorunlarını çözmek için geçmişin araç ve bakış açılarıyla malul yasalar... Bu nedenle ne bugünümüzü ne de geleceğimizi kurtarmaya kudretleri var.

Ve bu arada zaman geçiyor, insanlık önüne koyduğu sorunu çözecek adımları bir türlü atamıyor. Atamadıkça sorun ve tehlike

Bencilliğin soğuk sularında boğulmak istemeyen, atalardan torunlara uzanan bir tarihselliğin en kırılgan noktasında bulunduğunu idrak eden dünya yurttaşları, çok daha organize, pozitif, somut talep ve önerilerle, kendi hükümetlerinin, yerel yönetimlerinin ve global örgütlerin karşısına yılmadan dikilmek zorundalar.

büyüyor, çözüme için gerekli zaman daralıyor...

***

İnsanlığın hem bugününe hem de geleceğine attığı düğümleri nasıl çözeceğini tartışıyoruz. Ancak atılan her adım, başka bazı adımlarla geriletiliyor. Ülkeler kompartümanlarına bölünmüş insanlık ailesi, her bir ferдинin canının ve huzurunun aslında kendi huzuru ve canı olduğunu bir türlü kavrayamıyor. Durum farkında olan global sivil toplum ve dünya vatandaşları ise, daha çok reaktif bir tavırla hareket ediyor ya da etmek zorunda kalıyor. Ancak özellikle insan hakları konusunda, Fransız ve Amerikan devrimleri gösterdi ki, toplumsal bir dönüşüm ve ona bağlı hukuki dönüşüm, ancak arkalarındaki büyük toplumsal hareketlerle gerçekleşebiliyor.

Bugün de durum aynı. Tehlikenin farkında olan, bencilliğin soğuk sularında boğulmak istemeyen, atalardan torunlara uzanan bir tarihselliğin en kırılgan noktasında bulunduğunu idrak eden dünya yurttaşları, çok daha organize, pozitif, somut talep ve önerilerle, kendi hükümetlerinin, yerel yönetimlerinin ve global örgütlerin karşısına yılmadan dikilmek zorundalar. Ancak geleceği hayal eden bir öneriler toplamının, yeni bir dünya kurabileceğini ve bugünü kurtarmanın yolunun da buralardan geçtiğini söylemenin, eyleminin zamanıdır...

Daha önce bir kere daha yazdığım gibi, Fransız Devrimi'nin Mavi, Beyaz, Kırmızı, yani Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşlik bayrağına bir renk daha eklemek gerekiyor: O da Sürdürülebilirliğin “Yeşil”i olsa gerek...

EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
adına sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni (Sorumlu)
Barış Doğru baris@ekoik.com

Yayın Koordinatörü
Nevra Yaraç nevra@ekoik.com

Art Direktör
Özlem Sarar D. ozlem@ekoik.com

Editör
Bulut Bağatır bulut@ekoik.com

Dış Haberler Editörü
Zeynep Heyzen Ateş zeynep@ekoik.com

Yerel Yönetimler Editörü Sibel Bülay sibel@ekoik.com

Sürdürülebilirlik Projeleri Koordinatörü
Elif Gökçe Şahin gsahin@g.harvard.edu

Sosyal Medya Editörü Yağmur Çoban yagmur@ekoik.com

Fotoğraf Editörü Özgür Güvenç

Redaksiyon Şöhret Baltaş

Katkıda Bulunanlar
Emrah Kurum, Özgür Öztürk, Serra Titz, Caner Demir,
Hulusi Barlas, Fatma Gül Altındağ, Ateş Uğurel, Berkan Özyer, Ersoy Yaşar,
Cihan Koral Malak

Abonelik dergi@ekoik.com
Tel: (90) 216 349 40 97-98 Faks: (90) 216 348 34 77

Yayın ve Yönetim Adresi:
EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
Caferağa Mahallesi, Sakız Sokak, Berkel Apt. No: 6/9
Kadıköy, İstanbul
Tel: (90) 216 349 40 97-98 Faks: (90) 216 348 34 77

Basım Yeri: Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Ömerli köyü, Hadımköy - İstanbul Caddesi, No: 159 34555
İstanbul - Turkey
Telefon: 0212 798 28 40 pbx Faks: 0212 798 20 63

İki ayda bir yayınlanır. Yaygın Süreli Yayın ISSN 1309-441-6

Danışma Kurulu

Aynur Acar, Gönüllü Çevre Danışmanı
Prof. Dr. Melsa Ararat, CDP Türkiye Direktörü
Prof. Dr. Nuri Azbar, Ege Üni., Çevre Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü
Dr. Erhan Baş, Bilim İlaç A.Ş. Genel Müdürü
Dr. Barış Gencer Baykan, Yeditepe Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü
Konca Çalkıvık, İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği Genel Sekreteri
Prof. Dr. Nüzhet Dalfes, İTÜ Avrasya Yer Bilimleri Enstitüsü Müdürü
Ebru Şenel Erim, Unilever Türkiye Kurumsal İlişkiler Müdürü
Aykan Gülten, Coca-Cola Kurumsal İlişkiler Müdürü
Prof. Dr. Selahattin İncecik, İTÜ Uçak ve Uzay Bilimleri Fakültesi,
Meteoroloji Mühendisliği Bölümü
Prof. Dr. M. Pınar Mengüç, Özyeğin Üni., Enerji, Çevre ve Ekonomi Merkezi Direktörü
Selçuk Özdil, ÇEDBİK Yönetim Kurulu Başkanı
Dr. Uygur Özemesi, Good4Trust Kurucusu
Aysun Sayın, Boyner Holding Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Sürdürülebilirlik Müdürü
Rifat Ünal Sayman, REC, Bölgesel Çevre Merkezi Türkiye Direktörü
Neylan Süer, Bosch Ev Aletleri Pazarlama Müdürü
Ergem Şenyuva, Climate Project Türkiye Temsilcisi, Yeşilist.com kurucusu
Ateş Uğurel, Solarbaba Platformu kurucusu

İÇİNDEKİLER

22 Sosyal Tasarım ile Gezegenin Sorunlarına Sürdürülebilir Çözümler

Tasarımın gücünü kullanarak Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ni başarmak için yola çıkacak sosyal girişimlerin doğacağı bir laboratuvar deneyimi olarak hayata geçen SOGLab'ın kurucusu Göksel Gürsel, çalışmalarını ve önümüzdeki sürece dair planlarını anlattı.

28 İkinci Destek Market Bağcılar'da!

Temel İhtiyaç Derneği, İkinci Destek Marketi 100 bin ailenin yok-sulluk sınırının altında yaşadığı Bağcılar'da açtı.

29 Erişilebilir Üstyapılar İçin Dayanıklı Altyapılar

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin 9'uncusu, dayanıklı altyapıların oluşturulmasını, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin yaygınlaştırılmasını ve inovasyonun güçlendirilmesini amaçlıyor.

30 Geleceği Tüketmeden Üretmek

Yatırımlarında çevre duyarlılığı ile hareket eden Assan Alüminyum'un Genel Müdürü Göksal Güngör ile sürdürülebilirlik odaklı faaliyetlerini ve gelecek planlarını konuştuk.

32 Kusursuz Fırtınaların Nedeni İklim Değişikliği mi?

Geçen aylarda Atlantik boyunca etkili olan kasırgalar, değişen iklimimizde önemli ve yeni bir sınıra geldiğini mi gösteriyor?

34 Sürdürülebilir Gelecek İçin Sürdürülebilir Finansman

Sürdürülebilir Finans Forumu, İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği, Global Compact Türkiye ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimi işbirliğiyle 29 Eylül'de gerçekleştirildi.

40 İyi Çevre, İyi Bireyler, İyi Kurumlar ve İyi Toplum İçin Sürdürülebilirlik

Allianz Türkiye, Küresel Raporlama İnisyatifi (GRI G4) kriterleri doğrultusunda hazırladığı sürdürülebilirlik raporunu yayımlayarak sektöründe bir ilke imza attı.

42 Yeşili Yaşatan Malzemeler

"Sürdürülebilir Kurumsal Gelişme" misyonuyla faaliyet gösteren AKG Gazbeton'un Pazarlama ve Satış Sorumlu Genel Müdür Yardımcısı Sırrı Güvenç, Ar-Ge Merkezi'nin çalışmalarını ve yeni ürünlerini anlattı.

44 Yıkıcı Tasarım Metodolojisi: İnovasyon mu, Statükoyu Yıkmak mı?

Doğduğumuz günden beri, yaşadığımız her an, dünyayı diğerleriyle beraber tasarlıyoruz. Öte yandan, oldukça büyük problemlerimiz olduğu da aşikâr. Problemleri tanımlamakta mı başarısız, yoksa çözümü uygulamakta mı?

47 DOSYA: Sürdürülebilir Yaşam Haklarını Tartışma Zamanı

Yaşadığımız zaman dilimi, dünyanın yaşadığı ekonomik, sosyal ve çevresel kriz, mevcut ulusal ve uluslararası tüm yasal çerçeveleri yeniden düşünmeye zorluyor bizi. İçinde bulunduğumuz katastroftan çıkabilmenin tek yolu bu... EKOIQ'nun bu sayısında, işte bu çabaya destek olabilecek yeni fikirleri ortaya koymaya, tartışmaya açmaya çalıştık.

86 Döngüsel Ekonomi Şehirler İçin Ne Sunuyor?

Döngüsel ekonomi, ekonomik kalkınma ile çevre ve kaynakların korunması dengesini kurabilmek adına önemli bir fırsat yaratıyor.

90 Bu Dünya Hepimizin “YUVA”sı

YUVA, ekoloji, insan hakları ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasını beraberce ele alan bir bütüncül öğrenme ve savunuculuk merkezi. Derneğin Direktörü Erdem Vardar ile farklı alanlarda yürüttükleri programları konuştuk.

98 Başka Sorularla, Başka Bir Dünya!

Sürdürülebilir Yaşam Film Festivali 10. yaşını kutladığı 2017'de, 22-26 Kasım tarihlerinde 10 şehirde eşzamanlı gerçekleşecek.

102 “Su Keşfi” Dünya Birinciliği Getirdi!

Su Kaşifi programının 3. Dönem Türkiye birincisi olan Çayırova Güzeltepe Ahmet Yesevi İlkokulu Su Kaşifi ekibi uluslararası finalde de dünya birincisi oldu.

106 Hangi Paydaş İçin Hangi Raporlama Standartı?

1. Asya Sürdürülebilirlik Raporlaması Zirvesi 19-20 Eylül'de Singapur'da, 3. Entegre Raporlama Konvansiyonu da 12-13 Ekim'de Amsterdam'da gerçekleşti.

108 Sürdürülebilir Bir Yaşamın Umudu: Z Kuşağı

Gen Z ya da Z kuşağı, ilk mobil kuşak olarak 7/24 birbirine bağlı yaşıyor. Peki bu kuşak sürdürülebilir bir yaşam ve kurumsal sosyal sorumluluk konusunda ne düşünüyor?

HER SAYIDA

4 Haberler Bursa'da, İklim Değişikliğine Uyum Çalıştayı, Hidrojenle Çalışan İlk Tekne Dünya Turunda, Küresel Elektrik Piyasasının Kazananları ve Kaybedenleri...

38 Son Buzul Erimeden Prof. M. Levent Kurnaz: Küresel Isınmayla Savaşın Finansmanı

78 ÇEDBİK'ten Selçuk Özdil: Yeşil Binalar İçin Finans

82 Afetlerle Kalkınma Dr. Murad Tiryakioğlu: Yok Etmek ya da Yok Etmemek: İşte Bütün Mesele Bu!

84 Veri-Analiz Elif Gökçe Şahin: Küresel Enerji Verimliliği Karnesi, Telekomda Çevresel Performansın Finansallara Katkısı, 139 Ülke için %100 Temiz Enerji Mümkün, Zengin Toplumlar Salıyor, Fakir Toplumlar Çekiyor

88 Sürdürülebilirlik Akademisi'nden Gıdanın Sürdürülebilir Geleceği İçin Bir Arada! 2017 Sürdürülebilir İş Ödülleri Sahiplerini Buldu

96 İş Dünyasından Konca Çalkıvık: Sürdürülebilirlik Raporlamalarında Şeffaflık ve Anlaşılabilirlik

100 Yaşanabilir Kentler Sibel Bülay: Yaşanabilirlik ve Kentlerimiz

104 Sosyal Medyadan Özgür Öztürk: 2030 Hedefleri İçin Ormanlar, Sürdürülebilirliğin Geleceği, Hızla İyileşen Ozon Tabakası...

110 Gözümüzden Kaçmayanlar Gözde İvgin: Türkiye'nin ilk çiftlik hayvanları barınağı, çiçek açan Atacama Çölü, Çengelköy çınarından sevindiren haber...

112 Kitap Sürdürülebilir Toplum ve Yapılı Çevre: Stratejiler Yelpazesi, Böcek Atlası, The Happy Hero: How to Change Your Life by Changing the World (Mutlu Kahraman: Dünyayı Değiştirerek Yaşamınızı Nasıl Değiştirirsiniz)

Ne Kadar Çok Elektrikli Otomobil O Kadar Az Petrol İhtiyacı!

Dünyanın önde gelen finans gruplarından Barclays tarafından yapılan bir çalışma, önümüzdeki yıllarda içten yanmalı motorların azalmasıyla petrol talebinde ciddi bir düşüş yaşanabileceğini ortaya koyuyor. Elektrikli araçların ve gittikçe artan yakıt verimliliğinin bir sonucu olarak 2025'e kadar günlük petrol ihtiyacı 3,5 milyon varil azalabilir. Bu miktar ise, OPEC'in en büyük üçüncü üreticisi İran'ın üretimine yakın bir rakam. Elektrikli araçlar 2040'a kadar pazarın üçte birini ele geçirirse petrol ihtiyacındaki azalma günde 9 milyon varili bulabilir.

Garanti 3. Kez Dow Jones Endeksi'nde

Garanti Bankası, üst üste 3. kez Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi'nin Gelişmekte olan Piyasalar kategorisinde yer aldı. Kurumsal firmaların dünya çapında sürdürülebilirlik performanslarını değerlendiren en prestijli platformlardan biri olan endeks, uluslararası yatırımcıların baz aldıkları önemli bir gösterge. Şirketler; etik hususlar, yönetim, finansman faaliyetleri, tüm değer zincirindeki çevresel ve sosyal performans, risk yönetimi, iklim değişikliği önlemleri, şeffaflık, tedarik zinciri, insan ve çalışan hakları gibi konularda puanlanıyor. Konuyla ilgili bilgi veren Garanti Bankası Genel Müdürü Fuat Erbil, 2014 yılından beri BIST Sürdürülebilirlik Endeksi'nde yer alan Garanti olarak, sürdürülebilirlik çalışmalarını uluslararası boyutta değerlendirmeye devam edebileceklerini söyledi.

“Tohumdan Tabağa” Kampüs Bostanı

Özyeğin Üniversitesi öğrencileri Kampüs Bostan Projesi'ni hayata geçirdi. Mimarlık ile Gastronomi ve Mutfak Sanatları bölümleri öğrencilerinin girişimi ve çabalarıyla kampüs içerisinde kurulan bostan sayesinde “Tohumdan Tabağa” mottosu ile daha bilinçli bir üretim sürecinin tecrübe edilmesi

planlanıyor. Yetiştirilecek ürünler, Gastronomi ve Mutfak Sanatları bölümü akademisyenlerinin danışmanlığında ve öğrencilerin araştırmaları ile seçilerek Özyeğin Üniversitesi ve Le Cordon Bleu müfredatında kullanılacak. Ayrıca, şehir bostanları, permakültür, yaşam alanları ile gıda üretim alanlarının planlanması konularında da çalışmalar yapılacak.

Maltepe'de Asbest Avı

Maltepe'de son 1,5 yılda 1022 binada denetim yapan Maltepe Belediyesi ekipleri, kanser başta olmak üzere pek çok ciddi hastalığa yol açan asbeste geçit vermedi. Araştırmalarda 205 binada asbeste rastlanırken, bu binalar asbestten arındırıldıktan sonra yıkım ruhsatı verildi. İstanbul'da, asbest denetimi yapan belediyeler arasında asbest söküm uzmanı istihdam eden tek belediye olan Maltepe Belediyesi'nin asbest çalışmaları hakkında bilgi veren Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü yetkilileri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü'nün koyduğu kurallara da dikkat ettiklerini ifade ederek, söküm işlemlerinde kişisel koruyucular ile denetimlerin gerçekleştirildiğini vurguladı.

Sürdürülebilirlik Raporu Ödül Getirdi

Sektörde 40 yılı geride bırakan vergi, denetim, muhasebe ve danışmanlık firması Mazars Denge, GRI G4 standartlarına göre hazırlanan ilk Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporu'yla Sürdürülebilirlik Akademisi tarafından düzenlenen Sürdürülebilir İş Ödülleri'nde KOBİ kategorisinde Yılım Sürdürülebilirlik Raporu Ödülü'nü kazandı. Şirketin CEO'su Dr. İzel Levi Coşkun, sürdürülebilirliğin şirketlere kattıklarını şu şekilde özetledi: “Sürdürülebilirlik raporları şirketlerin kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde, ekonomik getirileri ile sosyal ve çevresel etkilerini nasıl dengelediklerini, risk ve fırsatları sürdürülebilirlik bakış açısıyla nasıl ele aldıklarını şeffaf bir şekilde paylaşmayı amaçlıyor. Raporlar bu doğrultuda üç önemli fayda sunuyor. Paydaş katılımını sağlıyor, iç ve dış farkındalık yaratıyor ve son olarak anlaşılabilir ve ölçülebilir hedefler belirlenmesine yardımcı oluyor.”

Teşekkürler

**Sürdürülebilirlik Raporu Ödülü
kazanmamızda katkısı olan tüm
paydaşlarımıza teşekkür ederiz.**

M MAZARS

DENGE **+** 10 YEARS

Nükleer Raporuna Güvenlik Sansürü!

Greenpeace Fransa'daki nükleer santraller konusunda bağımsız uzmanlara bir rapor hazırlattı. Euronews'in haberine göre, santrallara ilişkin ciddi güvenlik açıkları olmasına rağmen Greenpeace yaşanan terör saldırıları ve riskler karşısında raporun hassas bilgiler içeren önemli bir kısmını yayınlamama kararı aldı. 19 santrale ilişkin raporun kamuoyu ile paylaşılın hali, terör eylemlerinin yarattığı tedirginlikten ötürü sansüre uğramış oldu. Greenpeace tam raporun orijinal birkaç kopyasının en üst düzey yetkililere iletileceğini duyurdu. Yapılan hesaplamalara göre var olan santrallerin güçlendirilmesi ve güvenlik açıklarının giderilmesi için yüz milyarlarca Euro'luk yatırım yapılması gerekiyor. Greenpeace bu bütçenin eski santralleri modernize etmek yerine tamamen kapatılıp yenilenebilir enerjiye yatırım yapılması gerektiğini ileri sürüyor.

Rüzgar Tüm Dünyaya Yeter mi?

ABD'de yapılan bir araştırmaya göre Kuzey Atlas Okyanusu'nda rüzgar türbinleriyle elde edilecek enerji kış aylarında tüm gezegenin elektrik ihtiyacını karşılayabilir, yaz aylarında ise bu enerji tüm Avrupa kıtasına yetecek kadar elektrik üretebilir. Carnegie Bilim Enstitüsü'nden Anna Possner ve Ken Caldeira'nın yürüttüğü ve Proceedings of the National Academy of Sciences dergisinde yayımlanan araştırmada, karaya kıyasla okyanus rüzgarlarının daha hızlı olması nedeniyle rüzgar türbinlerinin beş kat daha fazla enerji sağlayabileceği belirtiliyor.

Yüksek Sosyal Etki İçin Sosyal Finansman

Koç Üniversitesi Sosyal Etki Forumu'nun (KUSIF) 22 Eylül'de Koç Üniversitesi Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi'nde (ANAMED) düzenlediği Sosyal Etki ve Sosyal Finans Konferansı'nda bu alanda çalışan paydaşlar bir araya geldi. Mikado Sürdürülebilir Kalkınma Danışmanlığı ile Ashoka Türkiye işbirliği ve Avrupa Birliği Erasmus + Programı, UniCredit Vakfı ve Vehbi Koç Vakfı desteğiyle düzenlenen konferansın oturumlarında sivil toplum kuruluşları, sosyal girişimciler, özel sektör, finans sektörü, yatırımcılar, kamu ve fon veren kurum temsilcileri, analistler

ve akademisyenler, sosyal girişimcilerin etki yönetimi konusunda kapasitelerini nasıl artıracabileceklerini ve finansmana nasıl erişebileceklerini ele aldı. Ayrıca hazırlanan iki yeni rehber, "Sosyal Etki Yönetimi Rehberi" ve "Sosyal Finansman Rehberi" de katılımcılarla paylaşıldı. Konferansın sonunda ise Türkiye'den sosyal girişimlerin yer aldığı bir Sosyal Girişimcilik Fuarı düzenlendi.

İstanbul'un Haftada 9 Saati Trafikte Geçiyor

Ajans Press'in, toplu ulaşım ve haritalama uygulaması Moovit verilerinden derlediği bilgilere göre her gün trafikte geçirilen ortalama süre Ankara'da 71, Antalya'da 63, İzmir ve Bursa'da 62 dakika. İstanbulluların ise %66'sı bir kere, %26'sı ise en az iki kere aktarma yapıyor, ortalama 19 dakika durakta bekliyor. Bu verilere göre altı gün çalışan bir İstanbullu haftada ortalama dokuz saatten fazlasını, Ankaralıları yedi saatini, Antalya, İzmir ve Bursalıları ise altı saatini trafikte kaybediyor. Öte yandan, sürüş kalitesinin bulunduğu ülkelerin yarısından fazlası Avrupa'da bulunurken, Hollanda'nın Rotterdam ve Amsterdam şehirleri dünyanın en az trafikte sahip ilk 10 şehri içerisinde yer alıyor.

Bebeklerinizin Cildine Doğal Koruma

HiPP Babysanft Bakım Yağı, alerji yaratabilecek veya cilde zarar verebilecek hiçbir madde içermiyor. İçeriği "mümkün olduğunca az, gerektiği kadar çok" felsefesine göre formüle edilen **Babysanft Bakım Yağı**, cildin doğal koruma mekanizmasını güçlendiren özel badem özleri içeriyor. Bu sayede bebeklerin hassas ve narin ciltleri nemlendiriyor, doğal yoldan kendini korumasına yardımcı oluyor. Renklendirici, alerjen bileşenler, esansiyel yağ, polietilen glikol (PEG), hayvansal hammaddeler ve paraben kullanılmayan ve dermatolojik testlerden geçen HiPP Babysanft bakım ürünlerini Joker Mağazaları, Migros, Makro Marketler, Joker mağazaları ve eczanelerde bulabilirsiniz.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE
ODAKLI GÖSTERİM PROGRAMI

B U

Ş O N

Ş A N -

Ş I -

M I Z

M I Z

?

14-19 KASIM

SALT
Kurucu Garanti Bankası
Giriş ücretsiz

SALT GALATA

Ayrıntılı bilgi için
saltonline.org

TEMA Vakfı'na Yeni Genel Müdür

TEMA Vakfı'nın Genel Müdürlük görevine **Oben Akyol** getirildi. Akyol, konuyla ilgili açıklamasında "25 yıldır bu topraklarda umut yeşerten TEMA Vakfı'nın yeni genel müdürü olarak göreve başlamaktan dolayı mutluluk duyuyorum. Ülke genelinde 650 bini aşkın gönüllüsü bulunan TEMA Vakfı'nda, tüm bilgi birikimi ve deneyimi başta toprak olmak üzere tüm doğal varlıkların korunması için kullanacağım" dedi.

Belediyelerde Kadın, Kadınlar İçin Belediye

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV), İstanbul İsveç Başkonsolosluğu ortaklığı ile Belediyelerde Kadın, Kadınlar için Belediye başlıklı bir rapor hazırladı. Raporda, üç yeni yaklaşım öneriliyor: - Siyasetin eril dili, pratikleri ve dinamiklerinin keşfi için belgesel, fotoğraf, karikatür gibi görselliğiyle akademik dünyadan daha geniş bir alana ulaşabilecek etnografik çalışmalar yapılması ve bu çalışmalarla seçilmişler ve bürokratlara yönelik toplumsal cinsiyet duyarlılığı eğitimleri hazırlanması.

- Kadın kooperatifleri gibi yeni platformlarla mevcut siyasete alternatif alanların yerel yönetimlerle etkileşim içerisinde çalışması ve bu yönde kamu-sivil toplum işbirliklerinin geliştirilmesi. - Bu alanlarda çalışmalar yürüten dünyanın farklı ülkelerinden aktör ve örgütlerle, kadınların uluslararası süreçlere aktif katılımının önündeki toplumsal ve finansal engelleri aşmaya yönelik olarak, siyasette başarılı olan kadınların anıları ya da biyografileri gibi anlatıların basılması ve uluslararası alanla işbirliği içinde tecrübe aktarımının sağlanması.

Bursa'da, İklim Değişikliğine Uyum Çalıştayı

Bursa Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı'nın 2014 yılında kentteki seragazi emisyon kaynaklarının belirlenmesi ve azaltım tedbirlerinin oluşturulması amacıyla başlattığı "**Bursa Sera Gazı Envanteri ve İklim Değişikliği Eylem Planı**" iklim değişikliğine uyum stratejilerinin geliştirmesi ile devam ediyor. Bu kapsamda Atatürk Kongre Kültür Merkezi'nde "**Bursa İklim Değişikliğine Uyum Stratejilerinin Geliştirilmesi Çalıştayı**" gerçekleştirildi. Konuyla ilgili açıklama yapan Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanı Nalan Fidan, kent ölçeğinde yürütülen iklim değişikliği çalışmalarında öncü olduklarını vurgulayarak, son yıllarda yaşanan aşırı hava olayları nedeniyle can ve mal kayıpları yaşandığını, ürün rekoltelerinin düştüğünü, biyolojik çeşitliliğin bozulduğunu, gıda yetersizliği ve kitlesel göçlerin meydana geldiğini belirtti. İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü öğretim

Üyesi **Doç. Dr. Koray Velibeyoğlu** ve Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Nilgün **Görer Tamer** ise iklim değişikliğinin etkileri, yerel iklim uyum stratejilerinin önemi ve uluslararası uygulama örnekleri hakkında bilgiler verdi. Projenin yürütücüsü Demir Enerji firma uzmanlarından **Dr. Baha Kuban** tarafından çalıştay yöntemine yönelik aktarılan bilgilerin ardından grup çalışmalarına geçildi. Kentsel ısı adası olgusunun olumsuz sonuçları ve çözümler, kent içi dere ve suların ıslahında doğa esaslı iklim uyum çözümleri, yeşil alanlar, yeşil koridorlar ve biyoçeşitlilik, iklim değişikliği ve halk sağlığı, iklim değişikliğine uyumda yerel yönetimlerin idari örgütlenmesi ve planlama olmak üzere beş ayrı tematik alanda grup çalışmaları gerçekleştirildi.

Hidrojenle Çalışan İlk Tekne Dünya Turunda

İlk kez 2009 yılında **Toyota** tarafından geliştirilmeye başlanan hidrojen yakıt hücreli araçlara bir yenisini daha eklendi. Dünyanın hidrojen yakıt ile çalışan ilk teknesi suya indirilerek altı yıl sürecek dünya turuna başladı. Fransa'dan yola çıkan

Odyssees adındaki hidrojen yakıt hücreli tekne, güneş, rüzgar ve hidrojen enerjisi sayesinde deniz suyundan üretilen hidrojenin elektrik enerjisine dönüştürülmesiyle motor gücünü sağlıyor. Tekne, 50 ülkedeki 101 limanı ziyaret edecek.

CO₂

Düşük karbonlu ekonomiyi destekleyen banka

Türkiye'nin ilk karbon nötr bankası TSKB, iklim değişikliğine çözüm üreten sürdürülebilir yatırım projelerine kaynak sağlıyor, gerçekleştirdiği öncü uygulamalarla düşük karbonlu ekonomiye geçişi destekliyor.

Kurumsal Bankacılık | Yatırım Bankacılığı | Danışmanlık

TSKB

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası

www.tskb.com.tr

“Geleceğin Kentleri, Kentlerin Geleceği”

Bu yıl 3. kez düzenlenecek **Yeşil Rapido, Yeşil Binalar ve Ötesi Konferansı**, kentlerin sürdürülebilirliğine dikkat çekmek amacıyla Dünya Şehircilik Günü olarak kutlanan 8 Kasım tarihinde “Future & Cities - Geleceğin Kentleri, Kentlerin Geleceği” temasıyla, MSGSÜ Fındıklı Yerleşkesi, Sedat Hakkı Eldem Oditoryumu'nda gerçekleştiriliyor. Konferansın bu yılki dikkat çeken konukları ise, yapıların ve kentlerin sürdürülebilirliği konularını, projeleri ve küresel deneyimleri üzerinden ele alarak anlatacak olan iki ünlü İngiliz Mimar Bob Allies ve Peter Barber olacak. Gün boyu sürececek konferansa kayıt için: www.yesilrapido.com

WWF-Türkiye Çevre Gazetecilerini Bir Araya Getirdi

WWF-Türkiye, “Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Okuryazarlığı Atölye Çalışması” konulu bir bilgilendirme toplantısı düzenledi. Çevre gazetecileri ile ÇED raporunun nasıl okunması gerektiğine dair bilgilerin paylaşıldığı toplantıya İstanbul'dan ve Anadolu'nun çeşitli şehirlerinden gazeteciler katıldı. TEMA üyesi Avukat Ömer Aykul, Kazdağı Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Derneği Başkanı Süheyla Doğan, Birgün Gazetesi'nden Özgür Gürbüz ve WWF-Türkiye ekibinden Proje Koordinatörü Aslı Gemicî'nin konuşmacı olarak yer aldığı ve gün boyu süren atölye sonunda gazeteciler iki çevre vakasını haberleştirmek için nasıl bir yol haritası çizdiklerini iki gruba ayrılarak uygulamalı olarak aktardı.

Yeni Nesil Isı Pompaları

Baymak, havadan aldığı enerji ile dört mevsim iklimlendirme sağlayan ısı pompası serisine iki yeni model daha ekledi. Baymak'ın en son DC inverter teknolojisine sahip yeni Split ve Monoblok ısı pompaları düşük enerji tüketimi, çevre dostu teknolojisi, ekonomik mod özelliği ve taşınabilir paneli sayesinde kullanıcılarına konfor sunuyor. Yeni modeller enerji sınıfı ısıtmada A++, soğutmada A+ özelliği ve EN 14511'e göre 4,4 ile 4,8 arasında değişen yüksek COP değerleri sayesinde yüksek verim sunarken düşük enerji tüketimiyle de kazanç sağlıyor. Isı pompaları, -2°C dış hava sıcaklığında

60°C gibi yüksek çıkış suyu sıcaklığı ve düşük sesle çalışma özelliğiyle en zorlu hava koşullarında bile kesintisiz çalışıyor.

Güneş Enerjisi ile Üretim

Fora Zeytin, zeytin ve zeytinyağı ürünlerini ürettiği fabrikasında kullandığı elektrik enerjisini, çatısına yerleştirilen güneş panelleri ile kendisi üretecek. Yatırım maliyeti 600 bin Euro olan panel sisteminin yıllık 900.000,00 Kw/h elektrik enerjisi tasarrufu sağlaması bekleniyor. Toplam 4500 m² bir alan üzerine kurulu 2400 adet panelden oluşan enerji üretim tesisi sayesinde, bir yılda atmosfere 540.000 kg/yıl CO₂ emisyonu salımı da engellenmiş olacak. Bu miktar 400 otomobilin yıllık karbon salımına denk geliyor.

Rüzgar Ankara'da Esiyor

Türkiye Rüzgar Enerjisi Birliği (TÜREB) tarafından bu yıl altıncısı düzenlenen **Rüzgar Enerjisi Kongresi (TÜREK)** 1-2 Kasım tarihlerinde Ankara JW Marriott Otel'de yapılacak. “Daha çok yerli, daha çok yenilenebilir” temasıyla düzenlenecek kongrede sektörün son durumu, gelecekteki yatırımlar, yurtdışı gelişmeler değerlendirilecek ve sektörün sorunlarına çözüm aranacak. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, EPDK, Başbakanlık Yatırım ve Destek Ajansı, WindEurope ve GWEC katkıları ile gerçekleştirilen kongrenin açılış konuşmalarını TÜREB Başkanı Mustafa Serdar Ataseven, WindEurope CEO'su Giles Dickson, GWEC Genel Sekreteri Steve Sawyer, TBMM Çevre Komisyonu Başkanı Cihan Pektaş yer alacak.

Geleceği tüketmeden üretiyoruz

Dünyamızda doğal kaynaklar hızla tükeniyor.

Assan Alüminyum olarak; hafif, esnek, enerji tasarrufu sağlayan ve sonsuz kez dönüştürülebilen alüminyum, sürdürülebilir kalite standartlarında işleyerek, gelecek nesiller için geleceği tüketmeden üretiyoruz...

Sel Baskınlarını Önlemek İçin Doğru Şehir Planlaması

İklim değişiklikleri nedeniyle yaşanan aşırı yağışlar, şehirleşme oranının artması sonucunda, tüm dünyayla birlikte son dönemlerde ülkemizde de altyapı sistemlerini yetersiz kılıyor. Tüm bu gelişmeler bir yandan yapay drenaj sistemlerinin modernize edilmesi ve yeniden tasarlanmasının yanı sıra şehir planlamasına da yeni bir yaklaşım ihtiyacını beraberinde getiriyor. Taksim ve Eminönü meydanları, İstiklal Caddesi gibi altyapı iyileştirme projelerinde tasarladığı drenaj sistemleriyle yer alan ACO, tamamı etkin su yönetimine odaklanan ürünleri ile anahtar projelere katkıda bulunuyor.

2011 ve 2014 yıllarında yaşanan su baskınlarından sonra Kopenhag, yapay drenaj sistemlerinin yağış yükünü azaltacak şekilde, aşırı yağışlar ile yer üstünde de mücadele edecek çözümler ortaya koymaya çalıştı ve eskiden asfalt kaplı olarak otopark vazifesi gören Tasinge Plads Meydanı aşırı yağışlarda dolan çiçeklikler, suyu depolayan şemsiye ve çatı sistemleri, suyu yeraltı tanklarına aktaran drenaj sistemleri, çocukların oyun parkurları ile entegre çalışan sulama sistemleri kullanarak yenilendi. Klasik drenaj sistemlerinden farklı olarak su baskınlarının önüne geçilirken **hayat kalitesini de** artıracak çözümler yaratmayı amaçlayan bu yeni yaklaşım, kalabalık şehirlerde maliyetleri ve inşaatlardan doğan zorlukları da azaltıyor.

Akdeniz'i Kurtarmak...

WWF'in Akdeniz'de Ekonominin Canlandırılması raporu yayımlandı. Rapora göre onlarca yıl boyunca, genellikle kontrol dışı ve haddini aşan pek çok ekonomik faaliyete maruz kalmasının ardından, bugün Akdeniz'in sağlığı "sarp bir kayalıktan yokuş aşağı yuvarlanıyor". Yapılan analize göre, Akdeniz'de denizle ilgili faaliyetlerin sağladığı yıllık ekonomik değer 450 milyar dolar. Ayrıca, Akdeniz'in ekonomik varlıklarının değeri ihtiyatlı bir yaklaşımla bile 5,6 trilyon dolar gibi sarsıcı bir rakama işaret ediyor.

Raporda iki kilit sektör olan **turizm** ve **balıkçılık** detaylı bir biçimde inceleniyor. Denizle ilgili sektörler içinde, bölge ekonomisine en fazla katkısı sağlayan turizm, Akdeniz ülkelerinin kümülatif GSYİH'sinin %11'ini oluşturuyor. Kolektif değerinin bugün 3 milyar dolar olduğu tahmin edilen balıkçılık, 180 binden fazla insana doğrudan istihdam sağlıyor. Öte yandan, aşırı avcılık ve diğer insan etkileri balıkçılık endüstrisini önemli ölçüde etkilemiş. Akdeniz'de erişilebilen balık rezervlerinin %80'i aşırı avlanmaya maruz kalıyor.

Raporda Akdeniz'de sürdürülebilir bir ekonomik modele ulaşmada, her biri Birleşmiş Milletler'in Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri üzerine kurulu altı stratejik öncelik sunuluyor:

- 1- Bütünleşik ve ekosistem temelli deniz planlaması ile yönetiminin uygulanması.
- 2- Sürdürülebilir bir Mavi Ekonomi yaklaşımının benimsenmesi.
- 3- İklim değişikliğine karşı dirençli ve karbon-nötr ekonomi modellerinin oluşturulması.
- 4- Kamu ve özel finansman yoluyla doğal varlıkların sürdürülebilir üretkenliğinin açığa çıkarılması.
- 5- Kitlese turizmin ayakzının azaltılması ve daha sürdürülebilir turizm modellerine doğru yol alınması.
- 6- Balıkçılık sektöründe sürdürülebilirliğin sağlanması.

Mantar Meşesi Modayla Buluştu

Türkiye'de ilk kez mantar meşesi kabuğundan elde edilen doğa dostu kumaşlardan ürünler üreten **NY Cork**, ayakkabıdan çantaya, takıdan mutfak ürünleri ve telefon kılıfına kadar şık tasarımlar sunuyor. Mantar ağacının doğada karbondioksiti en fazla hapsedebilen ağaç olması sebebiyle bu ağaçtan yapılan ürünler doğaya ayrıca bir katkı sağlıyor. Geridönüşümlü malzemeden üretilen ürünler, kalitesiyle olduğu kadar tasarımıyla da dikkat çekiyor. NY Cork'un ürünlerine ve güncellemelerine NY Cork instagram sayfasından ulaşabilirsiniz.

Yaşam alanlarınız için Elektromanyetik Kalkan **EMİBLOK**

Wi-Fi, GSM, 3G, 4.5G gibi elektromanyetik dalgalar hepimizin sağlığını tehdit ediyor.

Ar-Ge Merkezimiz tarafından geliştirilen nano teknolojik formülü EMİBLOK, radyo frekans bandında yer alan elektromanyetik dalgaları emerek sağlıklı yaşam alanları oluşturur. EMİBLOK, binanızın yaşam ömrü süresince %99'a varan oranda pasif koruma sağlar.

EMİBLOK, sevdiklerimizin sağlığına kalkan olur.

emiblok
www.akg-gazbeton.com

İklim Değişikliği Fotoğraf Karelerinde

Alarko Carrier'in, küresel ısınma ve iklim değişikliğinin yıkıcı etkilerine dikkat çekmek amacıyla dört yıldır düzenlediği Küresel İklim Değişikliği temalı fotoğraf yarışması sonuçlandı. Bu yılki yarışmanın seçici kurulunda; Alarko Carrier Yönetim Kurulu Başkanı Niv Garih, Alarko Genel Koordinatör Yardımcısı (Taahhüt) Alper Kaptanoğlu, fotoğrafçı Ali İhsan Gökçen, sanatçı Şükran Moral ve Instagram fenomeni ve fotoğrafçı Ahmet Erdem yer aldı. 13 fotoğrafın finale kaldığı yarışmada birinciliği kazanan Özgür Çetinel'e DJI SPARK Alpine Drone cihazı; ikinci Onur Uyar Şahin ve üçüncü Şükrü Levent Deniz'e Toshiba Split Klima; dördüncü Hakan İlban'a Samsung tablet; beşinci Meral Ateş'e Lenovo tablet; altıncı Mustafa Doğan'a ise Ultimate Ears BOOM 2 taşınabilir hoparlör armağan edildi. Finale kalan Fırat Kızıtanrı, Arzu İbranoğlu, Tuncay Avcı, Kazım Kuyucu, Oğuz Valvaç, Hasan Güzel ve Ahu Algın ise D&R alışveriş kartıyla ödüllendirildi.

SGP Türkiye 25. Yılında!

1993 yılında UNDP himayesinde başlatılan, yerel sorunlara dikkat çeken ve küresel ölçekte de çözümlere katkı yapan **GEF Küçük Destek Programı (SGP Türkiye)** 25. yılını kutladı. Program, bugüne kadar 161 farklı sivil toplum kuruluşunun 723 ortakla yürüttüğü 264 projeyi ve 250 binden fazla gönüllüyü destekledi, 500 binin üzerinde kişi bu çalışmalarda eğitilirden yararlandı. 22 Milli Park, 19 yaban hayatı koruma sahası, 11 tabiatı koruma alanı ve sayısız doğal sit alanında yöre halkının katkılarıyla koruma ve iyileştirme çalışmalarına destek verildi. Türkiye'nin 9. Yavaş Şehri Halfeti'nin ilanı, desteklenen projelerden birinin temel çıktısı oldu. Türkiye'nin ilk yaban hayatı koridorunun 23.500 hektarlık alanda oluşmasına katkı sağlandı. 42.325 hektar ormanlık alanın korunmasına, 8.850 hektar orman alanının restore edilmesine sivil toplumun katkı sağlamasına ve 4 milyondan fazla ağacın 900 bin doğa gönüllüsüyle toprakla

buluşmasına destek verildi. Nesli küresel ölçekte tehlike altında 32 tür için toplam 59.300 hektar alanda sivil toplum destekli çalışmalar yapıldı, tür eylem planları geliştirildi. 28 yerli tarım türünün ve 40 üzerinde varyetinin nesli koruma altına alındı, bunlardan 16'sı sürdürülebilir pazarlara ulaştı ve dokuzu organik sertifika sahibi oldu. Bugün coğrafi işaretleme alan pek çok ürüne SGP'nin desteklediği projeler aracılığıyla katkı sağlandı. Türkiye'nin ilk sivil iklim zirvesi, SGP destekli projeye gerçekleştirildi. Yılda 120 kw/saat elektrik üretebilen, 45 kg/m² karbon emisyon azaltımı yapabilen örnek Antalya Güneş Ev, üç farklı enerjiyi hibrit olarak kullanabilen örnek gezici afet, eğitim ve sağlık aracı EkoKaravan, Sakarya ve Bursa örneklerindeki gibi karbon dostu şehir uygulamaları yine SGP projeleriyle desteklendi. Sayısız bisikletli yaşam projesinin de üniversiteler başta olmak üzere, imar planlarına yansımada rol oynandı.

“Global Enerji Yatırımları: Sırada Ne Var?”

Sabancı Üniversitesi İstanbul Uluslararası Enerji ve İklim Merkezi (IICEC) tarafından her yıl düzenlenen IICEC Uluslararası Enerji ve İklim Forumu'nun sekizincisi bu yıl “**Global Enerji Yatırımları: Sırada Ne Var?**” temasıyla yapıldı. Forumun açılış konuşmasını yapan Sabancı Üniversitesi Kurucu Mütevelli Heyeti Başkanı Güler Sabancı, sürdürülebilir enerji çözümleri geliştirilemediği sürece sağlıklı büyümenin başarılamayacağını altını çizirken sürdürülebilirlik için enerji sektöründe yeni teknolojilere ve inovatif modellere ihtiyaç duyulduğunu

ifade etti. Uluslararası Enerji Ajansı Direktörü Fatih Birol da güneş enerjisine dayalı elektrik üretim maliyetlerinin 2020 yılına kadar yarıya ineceğini söyledi. Forumu katılan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Berat Albayrak ise küresel enerji ihtiyacının 2050'de günümüzün yaklaşık iki katı olmasının beklendiğini belirterek, bu ihtiyacın karşılanması için son dönemde atılan adımların, özellikle enerjide dengelerin büyük oranda değişmesine zemin hazırladığını söyledi. Forum kapsamında düzenlenen iki ayrı panelde “Global Enerji Politikaları” ve “Enerjinin Teknolojik Geleceği” ele alındı.

NEDEN ODE?

Çünkü geleceği korumak için dünyalar kadar sebebimiz var.

KADROMUZ PROFESYONEL!

Geniş tedarik ağına ve uzman kadromuzla tüm dünyayı yalıtıyoruz.

SON 5 YILDA YALITIMA 55 MİLYON \$ YATIRIM

2015'te başlattığımız yatırım atajına, Eskişehir'de Çin - Almanya arasındaki en büyük üretim tesisi kurarak devam ediyoruz.

SEKTÖRÜN İLKLERİ BİZDEN!

TURQUALITY® Destek Programı'na kabul, ürünlerimizde EPD (Çevresel Ürün Beyanı) olan ilk firmayız. Girişim Sermayesi'nin yatırım yaptığı sektördeki tek firmayız.

HEDEFİMİZ TÜM DÜNYA!

Yenilenebilir yalıtım malzemelerimizde 75 ülkeyi yalıtıyoruz; jendük...

SERMAYEMİZ %100 YERLİ!

5 milyar dolarlık Türkiye yalıtım pazarında, dünya devi şirketlerle rekabet eden en büyük Türk şirketiyiz.

REKABETİ SEVERİZ!

TÜSİAD, SEDEFED ve Sabancı Üniversitesi tarafından 2014'te dördüncüsi düzenlenen Rekabet Gücü Ödülü'nde "Türkiye'nin En Rekabetçi Şirketi" seçildik.

ODE
INSULATES THE FUTURE

Ecomondo 21. Kez Kapılarını Açıyor!

“Yeşil ekonomi” dünyasını bir araya getiren Ecomondo Uluslararası Malzeme ve Enerji Geri Kazanımı ve Sürdürülebilir Kalkınma Fuarı, bu yıl 21. kez İtalya'nın Rimini kentinde kapılarını açıyor. 7-10 Kasım tarihlerinde sektörün önde gelen temsilcilerini aynı çatı altında buluşturacak Fuar, sürdürülebilir küresel kalkınma için yeni çağın gereksinimlerini karşılamak amacıyla sunulan fırsatların ele alındığı bir Avrupa platformu. Ecomondo'nun bu yılki odak noktası ise “**Kentsel Dönüşüm ve Sürdürülebilir Hareketlilik**”. Yılda 950 milyon euro ciroya sahip ve önümüzdeki yıllarda ciddi büyüme potansiyeli olan “Fotovoltaik Enerji ve Depolama” konusuna da eşzamanlı gerçekleşecek Key Energy Fuarı'nda bu sene özel olarak değinilecek. Fotovoltaik enerji odaklı Key Solar, teknoloji ve kaynakların verimli kullanımı odaklı Key Efficiency, rüzgar enerjisine odaklanan Key Wind ile birlikte talebi artıran yenilenebilir kaynaklardan elde edilen enerjinin depolanma yöntemlerine odaklanan Key Storage etkinlikleri de fuar sırasında takip edilebilecek. Fuar Organizatörü Italian Exhibition Group ve Türkiye Danışmanı Bee2Bee organizasyonu ile 113 bin metrekarelik alanda 105 bin 574 ziyaretçisi, 16 holde 1200 firmanın katılımıyla düzenlenecek Ecomondo Fuarı'na Türkiye'den de yoğun katılım olacak.

Yarın Çok Geç Olacak!

Türkiye Gıda ve İçecek Sanayii Dernekleri Federasyonu (TGDF) Çevre ve Tarım Komisyonu adına; İTÜ Meteoroloji Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi **Prof. Dr. Mikdat Kadioğlu** başkanlığındaki bir ekip tarafından hazırlanan “**Türkiye’de İklim Değişikliği ve Tarımda Sürdürülebilirlik**” raporu, TGDF Çevre ve Tarım Komisyonu Başkanı Ayhan Sümerli, TGDF Genel Sekreteri İlknur Menlik, FAO Türkiye Temsilci Yardımcısı Dr. Ayşegül Selşik ile Prof. Dr. Mikdat Kadioğlu'nun katılımıyla düzenlenen basın toplantısında kamuoyuna açıklandı. Raporun sunumunu yapan Prof. Dr. Kadioğlu, günübirlik politikalar yerine uzun vadeli ve bilimsel yaklaşımla harekete geçme gerekliliğinin altını çizerek, **tarım ve gıdanın**, Türkiye’de iklim değişikliğinden en çok etkilenen ve **en savunmasız sektörler** olduğunu vurguladı. Rapordan bazı önemli başlıkları sıralayan Kadioğlu şöyle konuştu: “Türkiye’de hava sıcaklıkları en kötü iklim senaryosuna göre 2100 yılına kadar yaz aylarında 4-7 °C aralığında artacak. Toplam yağış miktarlarında, Karadeniz Bölgesi’ndeki 150 mm civarındaki küçük artış hariç, 2050’den itibaren özellikle kış aylarında 250-300 mm’ye varacak olan azalmalar yüzünden, Ege ve Akdeniz kıyılarında, Güneydoğu ve Doğu bölgelerinde yağış eksikliği/kuraklık yaşanacak. Artan nüfus, iklim değişikliği ve azalan su kaynakları nedeniyle kişi başına kullanılabilir yıllık su miktarının ~1.000 m³’ün altına inmesi ile Türkiye’nin **‘su fakiri’** olması bekleniyor.” Dr. Selşik ise BM Gıda ve Tarım Örgütü’nün (FAO) bu yıl için 16 Ekim Dünya Gıda Günü temasını “Göçün geleceğini değiştirin, gıda güvenliği ve kırsal kalkınmaya yatırım yapın” olarak belirlediğine dikkat çekerek söz konusu tema ile göçün engellenmesinde **gıda güvenliği** ve **kırsal kalkınmaya** yapılan yatırımların önemini vurguladığını söyledi. Dünyadaki göç hareketlerine

ilişkin verileri paylaşan Selşik, “İklim değişikliği, tarım ve gıda üretimine olumsuz etkileri ile göçü tetikleyen unsurların başında geliyor. Savaş ve çatışmalardan, iklim değişikliğinin yol açtığı tarım ve gıda üretimindeki azalmalardan en fazla kırsal kesimdeki insanlar etkileniyor. Bu nedenle iklim değişikliği ile mücadele kapsamında atılacak adımlar, hem ulusal sınırlar içerisinde hem de uluslararası göçün önlenmesi bakımından büyük önem taşıyor” ifadelerini kullandı.

İklim Değişikliği Acil Eylem Planı Hazırlanmalı

Toplantıda konuşan TGDF Çevre ve Tarım Komisyonu Başkanı Ayhan Sümerli ise BM’nin Eylül ayında açıkladığı “**Gıda Güvenliği ve Beslenme**” raporunun, dünyada 10 yıldan uzun bir süredir gerileyen açlığın, 2016 yılında yükselişe geçtiğini ve 815 milyon insanın aç olduğunu ortaya koyduğunu hatırlattı. Sümerli, “Bu kadar aç insanın varlığı bir yana, 2050 yılında 10 milyara ulaşacak dünya nüfusunu beslemek için tarım ve gıda üretiminin en az %50 oranında artırılması gerekiyor” dedi. Türkiye için “İklim Değişikliği Acil Eylem Planı”nın hemen hazırlanması gerektiğini ifade Sümerli, “Aksi halde yarın çok geç olacak. TGDF olarak biz üzerimize düşeni yapmaya hazırız” diye konuştu.

Bizim İçin Hep, İlk, Önce

"Sürdürülebilirlik"

Enerji kaynaklarının hızla tükendiği günümüzde, bir enerji şirketi olarak "sürdürülebilir enerji" için üstümüze düşeni yapıyoruz. Enerji üretiminde rüzgordan, sudan, jeotermal kaynaklardan olabildiğince yararlanıyor, çalışmalarımızı yenilenebilir, temiz enerji üzerine yoğunlaştırıyoruz. Türkiye'de kurulu mevcut gücümüzün %73'ünü yenilenebilir ve yerli enerji kaynaklarından sağlıyoruz.

Sürdürülebilirliği sadece faaliyet gösterdiğimiz enerji alanında değil, hayatın her alanında önemsiyoruz. İş yapma biçimimizi buna göre şekillendiriyoruz. Çalışanlarımızla, işbirliği yaptığımız kurumlarla, toplumla, kısacası tüm paydaşlarımızla ilişkilerimizde önceliğimizi sürdürülebilirliğe veriyoruz. İyi ve doğru olan her şeyin sürdürülebilir olması için çalışıyor, çabalyoruz. Çünkü kurumumuz, ülkemiz, dünyamız ve insanlık için bunun gerekli olduğunu biliyoruz. Daha da önemlisi, bunun yapılabilir olduğuna inanıyoruz.

Küresel Elektrik Piyasasının Kazananları ve Kaybedenleri

Enerji ve çevre alanında finansal ve ekonomik meselelere dair araştırma ve analizler yürüten Enerji Ekonomisi ve Finansal Analiz Enstitüsü'nün (IEFFA) Ekim ayında yayımlanan “**Dönüşmekte Olan Küresel Elektrik Şirketleri: Liderler ve Geride Kalanlar: 11 Vaka Çalışması**” isimli raporu, ekonomilerin güneş ve rüzgara yatırım yaparak milyarlar kazanabileceğini ortaya koyuyor. Rapor, teknoloji alanındaki gelişmeler ile rüzgar ve güneşe dayalı enerji üretim maliyetlerindeki düşüş sayesinde, Asya, Avrupa, Güney ve Kuzey Amerika ve Afrika'da neredeyse herkesi şaşırtan hızla bir değişim yaşandığını gösteriyor. Enel, RWE ve Engie gibi 11 büyük elektrik üretim şirketi ile bu şirketlerin ellerinde bulundurduğu elektrik santrallarının incelendiği raporda 2007-2016 yılları arasında beklenenden daha az performans gösteren elektrik santrallarının neden olduğu toplam piyasa değeri kaybının 180 milyar dolar seviyesinde olduğu belirtiliyor.

IEFFA Raporunda Öne Çıkan Noktalar

- Toptan elektrik fiyatlarındaki düşüş tüm Avrupa'da önemli piyasa dalgalanmalarına yol açtı ve yenilenebilir enerjinin sorumluluk ve gerekliliklerini üstlenmekte geç kalmış başlıca elektrik şirketlerinin süregelen maddi kayıp riskiyle karşı karşıya kaldığını gösterdi.
- ABD'de yenilenebilir enerji lideri NextEra için yenilenebilirler düşük fiyatlara elektrik sağlamaya devam ederken, şirket aynı zamanda yenilenebilir enerjiyi sürdürülebilir hissedar katkı değeri yaratma aracı olarak görüyor.
- Çin'de ise CEIC muhtemelen dünyanın en büyük kurulu gücüne sahip şirketi olacak (225 GW).
- 2007'den bu yana elektrik fiyatlarının dört misli arttığı ve yüksek maliyetli bir kömürlü termik santral inşaatının fiyatların daha da artmasına yol açabileceği Güney Afrika'da, yenilenebilirler her zamankinden daha cazip ama dalgalanmalara da neden olabilecek gibi görünüyor.
- 2017 Hindistan için bir dönüm noktasıydı: Güneş enerjisi tarifeleri başlıca ulusal elektrik şirketi NTPC'nin mevcut kömürlü termik santrallarda ürettiği elektriğin maliyetinden daha düşüktü.

Global Electricity Utilities in Transition

Leaders and Laggards: 11 Case Studies

Yenilenebilir Enerji Liderleri

Enel/İtalya: Kurulu gücünün yarısı yenilenebilir kaynaklı; %100 karbonsuzlaştırmayı hedefliyor.
NextEra/ABD: Kuzey Amerika'nın en büyük rüzgar enerjisi üreticisi; Florida ve Arizona'da güneş santralleri var.

Dönüşüm İçin Gecikenler

Engie/Fransa: Büyük borç altında.
RWE/Almanya: Beş yıldır gelirlerinde düşüş var.
E.ON/Almanya: Nükleer kurulu gücü kapatılma tehlikesi altında.
AGL/Avustralya: Kömürlü termik santral kurulu gücü enerji politikalarındaki belirsizliklerden etkileniyor.
NTPC/Hindistan: Kömürlü termik santral gücü büyüyen elektrik ihtiyacı tarafından destekleniyor.
CEIC/Çin: Kömüre bağımlılığını azaltmak için şirket birleşmesine gitti.

Modernize Olmayanlar, Geride Kalanlar

NRG/ABD: Teknoloji alanındaki ilerlemeleri yakalamak için harekete geçmedi.
TEPCO/Japonya: Nükleer kurucu gücü devre dışı bırakıldı; artık termik santrallara bağımlı.
ESKOM/Güney Afrika: Teknoloji alanındaki ilerlemeleri göremedi.

- Avustralya'da, enerji politikalarındaki belirsizliklerden kaynaklanan çok yüksek elektrik fiyatları yenilenebilir enerji dönüşümünde gecikmeye neden oldu.
Raporun başyazarı ve IEFFA Avustralya Enerji Finansmanı Çalışmaları Direktörü Tim Buckley, her ne kadar yenilenebilir kaynakların küresel elektrik üretiminin başlıca kaynakları olması için birkaç 10 yıla daha ihtiyacımız olduğunu söylese de yenilenebilirlerin bugünkü varlığının kalıcı ve gelişmelerinin önlenemez olduğunu vurguluyor.

USTA DOSTU LEVHA

MAKSİMUM FAYDA

ARA BÖLME
LEVHASI

- Hafif
- Esnek
- Dik durur, kendini taşır
- Kolay kesilir
- Kolay uygulanır
- Tozumaz
- Kaşındırmaz
- Sağlığa zararsız
- Rahat taşınır
- Ses yalıtımına katkı yapar
- Yangına karşı güvenli
"A1 Sınıfı - Hiç Yanmaz"
- Nitelikli ısı yalıtımı sağlar

www.izocam.com.tr

Düşük Karbonlu Kalkınma Mümkün

WWF-Türkiye, Yeryüzü Derneği ve İngiliz düşünce kuruluşu E3G'nin işbirliğiyle hayata geçirilen "Türkiye için Düşük Karbonlu Kalkınma Patikaları ve Uygulamaları Projesi" kapsamında Türkiye'nin düşük karbonlu ekonomiye geçişinin önündeki engel ve fırsatlar değerlendiriliyor.

WWF-Türkiye, Yeryüzü Derneği ve İngiliz düşünce kuruluşu E3G'nin işbirliğiyle hayata geçirilen "**Türkiye için Düşük Karbonlu Kalkınma Patikaları ve Uygulamaları Projesi**" kapsamında enerji sektörü başta olmak üzere düşük karbonlu ekonomiye geçişte gecikmenin maliyetleri ele alındı. Ayrıca, Paris Anlaşması'nda üzerinde anlaşılan sıcaklık artışını 1,5-2 derece bandında sınırlama hedefine ulaşamadığı takdirde Türkiye ekonomisini bekleyen riskler de ortaya koyuldu. Enerji talebinin %75'ini ithal kaynaklardan karşılayan Türkiye'nin mevcut enerji ve iklim politikaları milyar dolarlık finansal riskler taşıyor. Proje kapsamında Türkiye'nin düşük karbonlu ekonomiye geçişinin önündeki engel ve fırsatları değerlendiren analiz, Türkiye'nin kömür politikalarının uzun vadede önemli ekonomik riskler barındırdığını ortaya koyuyor. Analize göre enerji piyasalarındaki gelişmeler sonucunda kömürlü termik santraller giderek daha fazla mali külfet doğuruyor. Rüzgar ve güneş gibi yenilenebilir

enerji kaynaklarının en ucuz elektrik üretim teknolojileri haline gelmeye başlaması, enerji depolama gibi alternatif teknolojilerdeki ilerleme, fosil yakıt kullanımının getirdiği sosyal, ekonomik ve çevresel maliyetler ile iklim değişikliği hedefleriyle bağlantılı olarak politika ve düzenlemelerdeki değişiklikler sonucunda kömürlü termik santrallerin atıl duruma düşme riski artıyor. Söz konusu yatırımların, ekonomik ömürleri dolmadan kapılarına kilit vurmak zorunda kalınabilir.

152,8 Milyar Dolarlık Atıl Varlık Riski

Türkiye'nin mevcut kömür kurulu gücü 17,3 GW civarında. Planlama aşamasında ise, elektrik üretimi için devreye alınacağı belirtilen yeni kömür sahalarıyla beraber ithal ve yerli kömüre dayalı toplam 60 GW civarında bir kurulu güç söz konusu. Analize göre bu projelerin devreye girmesi ve 10 yıl içerisinde atıl duruma düşmesinin toplam maliyeti 152,8

milyar dolara ulaşabilir. Bu, 2016 yılındaki milli gelirimizin beşte biri. Başka bir yol ise mümkün. Yapılan değerlendirme, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerjiye öncelik veren politikalar ve düşük karbonlu ekonomiye geçişin bu riskin önemli ölçüde azaltılmasını mümkün kılabileceğini gösteriyor.

Sıcaklık Artışı 4 Dereceyi Aşabilir

Proje kapsamında yapılan ikinci analizde ise iklim değişikliği hedeflerine ulaşamamasının sektörel ve makroekonomik etkileri inceleniyor. Paris Anlaşması'nda belirlenen 1,5 derece hedefine ulaşmamasının Türkiye ekonomisi için sonuçlarını inceleyen çalışma çarpıcı sonuçlar içeriyor. Türkiye iklim değişikliğinden en çok etkilenecek bölgelerden birisi olan **Akdeniz Havzası**'nda yer alıyor. Emisyonlardaki mevcut gidişat sonucunda havzada sıcaklık artışının 4 dereceyi aşabileceği öngörülüyor. Analiz, böyle bir senaryonun, sosyal ve ekonomik faturasının hayli yüksek olacağını gösteriyor.

Bulgulara göre, iklim değişikliğiyle mücadele hedeflerine ulaşamaması durumunda en kötü senaryoda, 2050'de gerçekleşmesi beklenen milli gelir düzeyinde %50'lere ulaşan bir düşüş ile karşı karşıya kalınabilir. İyi senaryoda ise %10 düzeyinde bir milli gelir kaybı olası. Böyle bir negatif şokun sonucunda kayıtlı istihdam ve ücretlerde düşüş yaşanabilir, bu düşüş düşük gelirli bölgelerden yüksek gelirli bölgelere göçü tetikleyebilir. Sonuçlar, etkilerin düşük gelirli bölgelerde yüksek gelirli bölgelere göre çok daha şiddetli bir şekilde hissedileceğini, istihdamda ciddi düşüşler yaşanabileceğini ortaya koyuyor.

7
YIL
GARANTİ

BAYMAK'TAN SIRA DIŞI YOĐUŐMALI KOMBİ

Yeni nesil Baymak idee yođuŐmalı kombi kűçűklűđű*, sessizliđi** ve yűksek verimliliđi*** ile bildiđiniz kombilerden çok farklı, űstelik 7 yıl garantili.

* Yükseklik 54,1 cm x genişlik 36,8 cm x derinlik 36,4 cm boyutu alt bağantı seti hariç değerlerdir.

** 39 desibel ses değerini 24-28 kW modeller için maksimum güçteki ses seviyesidir.

*** Merkezi ısıtma kısmı yük te verim değerini 109,2 dir. (92 / 427 / EEC'ye göre dönuŐ suyu sıcaklığı = 30° kinci)

**** 7 yıl garanti süresi 14 Eylül 2017 - 31 Aralık 2017 tarihleri arasında yetkili servis tarafından ilk çalıştırma işlemi yapılan Baymak idee yođuŐmalı kombilerde geçerlidir.

www.baymak.com.tr

baymak

BDR THERMEA GROUP

Bonus'a özel **9 taksit**

bonus
www.bonus.com.tr

Sosyal Tasarım ile Gezegeenin Sorunlarına Sürdürülebilir Çözümler

SOGLab, tasarımın gücünü kullanarak Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ni başarmak için yola çıkacak sosyal girişimlerin doğacağı bir laboratuvar deneyimi olarak hayata geçti. Türkiye'nin özellikle sosyal açıdan en dezavantajlı bölgelerine odaklanarak insan refahını yükseltecek, etkisi yüksek sosyal inovasyonun doğması için özel sektör ve kamu kuruluşları ile işbirliğini savunan bir platform olmaya doğru hızla evriliyor. Kurucusu Göksel Gürsel, SOGLab'ın çalışmalarını ve önümüzdeki sürece dair planlarını anlattı.

 Nevrâ YARAÇ

SOGLab hangi ihtiyaçtan yola çıkarak, bu ihtiyaca ne tür çözümler geliştirmek için kuruldu?

Dünyada yavaş yavaş ancak Türkiye'de daha yavaş değişen bir algı var. Bu algıya göre, farklı sosyal problemleri ya da ihtiyaçları olan dezavantajlı gruplara ancak sosyal sorumluluk projeleri dahilinde yardım etmek mümkün. Kimse söz konusu dezavantajlı grupların hayatını kolaylaştırabilecek ve problemlerini çözebilecek ürün, hizmet ya da sistem tasarlamıyor. Aksini düşünsek de hepimiz “diğerleri” olarak adlandırdığımız bu gruba “sosyal yardım” adı altında destek olabiliyoruz. SOGLab bu bakış açısını değiştirmek istiyor.

2015 yılında 193 ülke aynı anda “Ortak Hedeflerimiz” olarak adlandırdığımız **Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri** (SKH) ile tanıştı. Hedefleri tüm insanlık olarak başarabilmemiz

ve gezegeğimiz için “Her şey yolunda” diyebilmemiz için sadece 13 yıl kaldı. Hedefler odağında yayınlanan son raporlarda Türkiye için durum hiç de iç açıcı değil, sonuncu olduğumuz çok fazla hedef var. Elimizdeki araçlarla, eskimiş bakış açılarıyla ve modellerle içinde bulunduğumuz sistemi maalesef dönüştüremiyoruz. Bu sebeple sosyal problemleri farklı bir açıdan yeniden düşünmemiz gerekiyordu. Tam da bu noktada, 2009 yılından bu yana, Türkiye'nin genç sosyal girişimcilerini yetiştiren ve Türkiye'deki sosyal girişimcilik odaklı ilk platform olan **SOGLA Sosyal Girişimci Genç Liderler Akademisi**'nden öğrendiklerimiz ile kurumsal hayattan edinmiş olduğum tasarımın gücünü bir araya getirmek istedim. Çünkü tasarım bugün en derindeki ihtiyaçlarımızı insanlarla empati kurarak keşfetmek, birlikte çözümler kurgulamak ve bunları

katılımcı bir anlayışla hayata geçirebilmek için en güçlü yaklaşımlardan biri. Bir sosyal tasarım şirketi olan SOGLab, tasarımın gücünü kullanarak SKH'lere ulaşmak için yola çıkacak sosyal girişimlerin doğacağı bir laboratuvar deneyimi olarak hayata geçti. Şimdi de Türkiye'nin özellikle sosyal açıdan en dezavantajlı bölgelerine odaklanarak insan refahını artıracak, etkisi yüksek sosyal inovasyonun doğması için özel sektör ve kamu kuruluşları ile işbirliğini savunan bir platform olmaya doğru hızla evriliyor.

Sosyal inovasyon tasarımından ne anlamalıyız? Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne ulaşmada nasıl bir etkisi var?

Sosyal inovasyon tasarlamayı amaçladığımızda belirli kontrol noktalarını geçmeniz gerekiyor. Bu kontrol noktaları bizim sürekli üzerinde

çalıştığımız “İnsan Odaklı Tasarım” anlayışının da çekirdeğini oluşturuyor. Önce gerçek bir insan grubunun hayatını zorlaştıran bir sosyal problemi ya da ihtiyacı keşfetmeniz lazım. Bu uzaktan değil, daha çok o insanlarla doğrudan iletişim kurularak yürütülmesi gereken bir süreç, çünkü var olan problemleri kökünden çözebilmeyi amaçlıyorsak yüzeydeki değil derindeki kök nedenleri keşfetmemiz gerekiyor. Nedeni bulduktan sonra çözüm fikrini de genelde uzaktan kumanda ile hayata geçirmeye çalışıyoruz. Ancak sosyal değişimin ortaya çıktığı neredeyse tüm çözüm fikirleri, ondan etkilenen grupların katılımıyla hayata geçirilmiş. Burada tasarımcı bakış açısı bizi “bilen” zihinden “merak eden, araştıran ve empati kuran” zihin durumuna geçiriyor.

Bir sonraki, belki de en önemli aşamalardan biri çözüm fikrini test etmek. Önemli çünkü hâlâ “Şu kadar kişiye eriştik” perdesinin arkasına gizlenmeye devam ediyoruz. Eriştığımız kişilerde, hayata geçirdiğimiz çözüm fikriyle nasıl bir değişim yarattığımızı ölçümleniyoruz, sosyal etkiden bihaberiz. İnsanların hayatına dokunmaktan, onlara ilaç vermektense, tedaviyi bulmamız ve onu sürdürülebilir bir model ile erişilebilir kılmamız gerekiyor. SKH’ler de sistematik problemlerimizi gösteriyor bize. Klasik tedaviyi tasarlamaktan çekinerek günü kurtaran sosyal sorumluluk anlayışımızın, hedefleri başarmamızı sağlayacağına inanmıyorum. Kendimizi çözüm fikrine aşık olmaya değil soruna aşık olmaya adanmamız ve sabırla yeniden tasarlamaya, ölçmeye adapte olmamız gerekiyor. Küresel Hedefler’i ancak insana “birlikte” odaklanarak başarabiliriz.

Bu etkiyi artırmak için kamu, özel sektör ve sosyal sektörün birlikteliği önemli kuşkusuz. Sosyal inovasyon ve tasarım, bu işbirliğini sağlamada ve güçlendirmede nasıl bir rol oynayabilir?

Harvard Business School’dan **Michael Porter**’ın ortaya koyduğu çok değerli bir yaklaşım var. Buna “**Ortak Değer Yaratımı**” ismini veriyor ve TED konuşmasında “Kurumsal Sosyal Sorumluluk”un çağının sona erdiğini, yeni çağın kurumlar arasında, uzun dönemli amaç birlikleri ile mümkün olacağını belirtiyor. SOGLab içerisinde kurguladığımız işbirliği yolculuğunun merkezinde bu anlayış var. Tasarımı önce kurumlar arasında bir ortak değer tasarlamak için kullanıyoruz. Bu bize ortak bir sosyal sorunun ya da sorunların etrafında birlikte oturabilen, çözüm fikrini birlikte sahiplenebilen bir ilişki süreci armağan ediyor. Özel sektör birden fon kaynağı sağlayan değil, iş hedefleriyle uyumlu SKH’ler için de uzmanlığını ve kaynağını aktaran bir role bürünüyor. Kamu kuruluşu ise özel sektör kuruluşunu ve sosyal sektörü alıp sorunun yakınına taşıyan, bürokrasi engelini birlikte aşmayı kolaylaştıran bir kaldırıca dönüşüyor. Bu işbirliğindeki sosyal girişimin varlığı ise çözüm fikrinin sahada uygulanmasını, hayata geçirilmesini kolaylaştırıyor. Günümüzde tüm kuruluşlar, insanlık tarihinde hiç olmadığı kadar birbirine ihtiyaç duyuyor ve naif bir ifadeyle gezegenimizi daha iyi bir yer haline getirmek için de birbirlerine muhtaçlar. Tasarım günün sonunda bu üç farklı modeldeki kurumun, o kurumlardaki insanların, anlamlı bir yaşam sürebilmelerine yardımcı oluyor.

SKH’ler birbirleriyle etkileşim halinde olan hedefler. Bunun için de kuşkusuz eşitsizliklerin giderilmesi gerekiyor. Siz de Anadolu’da dezavantajlı gruplar ile çalışıyorsunuz. Büyükşehirlerdeki ekosistemlerle karşılaştırıldığında nasıl bir potansiyel görüyorsunuz dezavantajlı bölgelerde?

SOGLab kurulduktan hemen sonra kendimize bir soru sorduk: Hangi hedeften başlayalım? Cevabı ararken iki soruyu daima sorduk: Birincisi ekipteki gençlerin hayat amaçlarıyla uyumlu oldukları hedef hangisiydi? Bu, problemleri çözmeye çalışırken ve zorluklarla karşılaşırken bize adanmışlık sağlayacaktı. İkinci soru ise Türkiye’nin sınıfta kaldığı en önemli hedef hangisiydi?

“Elimizdeki araçlarla, eskimiş bakış açılarıyla ve modellerle içinde bulunduğumuz sistemi maalesef dönüştüremiyoruz. Bu sebeple sosyal problemleri farklı bir açıdan yeniden düşünmemiz gerekiyordu”

Derken UNICEF'in 2017 yılında yayımlanan "Geleceği Kurma: Çocuklar ve Zengin Ülkelerde Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri" adlı raporuna denk geldik. Türkiye 41 ülke arasında, dört numaralı "Nitelikli Eğitim" hedefinde sonuncu olmuştu. Üzülerek hangi hedefi önceliğimize alacağımızı da keşfetmiş olduk. Peki nereden başlayacağız diye sorarken ise PISA 2015 raporuna denk geldik. Rapora göre Türkiye'nin doğusu ile batısında ortaöğretimde okuyan çocuklar arasında, özellikle "Fen Okuryazarlığı" kategorisinde iki okul yılı gibi utandıran bir fark vardı. Tüm bunları bir araya getirerek eşitsizlikleri önlemek için Türkiye'nin dezavantajlı bölgelerinde nitelikli eğitim fırsatları tasarlamak için yola çıktık.

Her ne kadar süreçleri tasarlarken büyükşehirleri düşünsük de aslında karşılaştırma yapmamaya gayret ediyoruz, çünkü aradaki farklar ciddi ve gittikçe uçurum derinleşiyor. İstanbul'da nicelik açısından tonlarca bulabileceğiniz ve niteliğinin yok olmaya yüz tuttuğu eğitim modelleri orada yok, olanların çok azı başarılı, çünkü ölçeklenememişler. Sosyal fayda için çalışan ekosistemimiz içindeki kurumların çok azı İstanbul dışına çıkabiliyor. Bu yüzden Türkiye'nin tamamına erişim sağlayabileceğimiz çalışmalar çok kısıtlı. Biz çok temel ihtiyaçların bile gidirilmemiş olduğu eğitim kurumlarında çalışma yaptık. Fark ettik ki en basit ihtiyaçların bile olmayışı aslında çok büyük bir avantaj da. Çünkü hal böyle olunca, sorunun kaynağı olan derindeki sebebi tespit ederek bir çözüm fikri geliştirebilirseniz ciddi bir sosyal dönüşüm yolculuğuna da adım atabiliyorsunuz. Her yerde olduğu gibi kırsalda da en büyük dert bizim sürdürülebilirlik dediğimiz ama onların devamlılık olarak ifade ettiği şey. Türkiye kısa dönemli ve etkisi tam olarak ölçülemeyen projelerle zaman, maddi ve

"İnsanların hayatına dokunmaktan, onlara ilaç vermektense, tedaviyi bulmamız ve onu sürdürülebilir bir model ile erişilebilir kılmamız gerekiyor"

manevi kaynak ve insanlık kaybetti. Başarılı olmak isterken eşitsizlikleri beslediğimiz bu durumu acilen dönüştürmemiz gerekiyor.

Bugüne kadar hangi programları yürüttünüz, nasıl bir etki yarattınız?

Yaklaşık bir yıl gibi bir sürede, bizim **Anadolu Etabı-1** dediğimiz çalışma süreci ile **Erzincan, Erzurum, Kars, Ardahan** ve **Adana** şehirlerinde ve bazı ilçelerinde üçlü paydaş yapısıyla program yürüttük. Bu süreç boyunca Nitelikli Eğitim küresel hedefi kapsamında ilkokul, lise ve üniversite öğrencileriyle çalıştık. Büyük bir mutlulukla söyleyebilirim ki, eşitsizlikleri beslememe inadımız yüzünden, İstanbul'da bile sunmadığımız kalitede öğrenme deneyimlerini, tüm operasyonlarımızı oralara taşıdık. Hatta tüm süreci, içerikleri onlar için tasarladık, seviyelerine ve beklentilerine uygun hale getirdik. Bu yukarıda saydığım üç öğrenci grubu da, yaşantılarının farklı aşamalarında tüm hayatlarını derinden etkileyen eğitim eşitsizlikleri ile karşılaşmışlar. Müfredatları geleceğin ihtiyaçlarına yetersiz kalmış, öğrenme ortamları eskimiş ve yıpranmış, oralarda görev yapan öğretmenlerimiz ise mesleki gelişimi

me hasret kalmışlar. Anlamın yok olmayı yüz tuttuğu, hayal kurmayı unutan bu kayıp nesil için **Anlam Tasarımı** adındaki öğrenme sistemimizi uygulamaya koyduk. Hayalimiz, içlerindeki dünya ile dışarıdaki dünyayı birlikte anlamlandırabilen, SKH'leri çözebilecek kadar becerikli ve en yakınındaki problemi keşfederek çözebilmek için sonuna kadar gidebilecek adanmış çocukları, gençleri yetiştirebilmek.

Etkiyi ölçümlemek noktasında **Koç Üniversitesi Sosyal Etki Forumu-KUSIF**'ten oldukça fazla destek alıyoruz. Özellikle lise ve ilköğretim öğrencileri ile yaptığımız programlar sonrasında beklediğimiz sosyal değişim beceriler ile ilgili: **Karmaşık Problem Çözme, Eleştirel Düşünme, Yaratıcılık** ve **Küresel Vatandaşlık** ölçümlemeye çalıştığımız temel beceriler. Çok farklı hikayelere dahil olduk etki noktasında. Örneğin Adana'nın Yumurtalık ilçesinde çalıştığımız 25 ilkokul öğrencisinin 20'sinin evinde de bilgisayar yoktu. Daha önce gerçekleştirdiğimiz ölçümlerde o yaştaki çocuklarla, ilk kez öğrenmeye başladıkları andan itibaren algoritmik düşünmeyi ve temel kodlamayı öğrenebilmeleri için dört günden daha fazla vakit geçirilmesi gerektiğini tespit ettik. Küresel Hedefler ile bağ kurduklarını, söylemleri ve gün sonu değerlendirmeleri üzerinden tespit ettik. Bu çocuklar için 15 günlük bir program tasarladık. Aynı ekiple 15 günün sonunda, evlerinde bilgisayar olmayan çocukların dahi, çevrelerinde gördükleri sosyal problemleri için, teknolojiyi de kullanarak çözümler geliştirebildiğini raporladık. Süreç boyunca bizimle birlikte olan öğretmenlerinden ise çocukların davranışsal olarak değiştiklerine dair geribildirimler aldık, ölçümler gerçekleştirdik. Biz ayrıldıktan sonra da bu beceri odaklı dönüşümün devam etmesi için öğretmeni ve mekanı güçlendirmeyi düşünüyoruz.

KASIM VE ARALIK AYINDA BİFO

MÜZİKTE YENİ SOLUKLAR

16 Kasım 2017 PE 20.00 • İSTANBUL LÜTFİ KIRDAR İCEC
GÜRER AYKAL şef
VERİKO ÇUMBURİDZE keman
MAGMA FİLMARMONİ KOROSU
MASİS ARAM GÖZBEK koro şefi
JACQUELINA LIVIERI soprano *
EDGARDO ROCHA tenor *

ŞOSTAKOVİÇ 1. Keman Konçertosu, La minör, Op. 77
RAMİREZ Misa Criolla *
JENKINS Gloria

PROKOFYEV MARATONU - I

13 Aralık 2017 ÇA 20.00 • İSTANBUL LÜTFİ KIRDAR İCEC
SASCHA GOETZEL şef
ALEXEI VOLODIN piyano

PROKOFYEV 1 Piyano Konçertosu, Re bemol Majör, Op. 10
ŞOSTAKOVİÇ Valse, No. 2
PROKOFYEV 4. Piyano Konçertosu, Si bemol Majör, Op. 53
PROKOFYEV 1. Senfoni, Re Majör, Op. 25, "Klasik"
PROKOFYEV 2. Piyano Konçertosu, Sol minör, Op. 16

PROKOFYEV MARATONU - II

14 Aralık 2017 PE 20.00 • İSTANBUL LÜTFİ KIRDAR İCEC
SASCHA GOETZEL şef
ALEXEI VOLODIN piyano

RAVEL İspanyol Rapsodisi
PROKOFYEV 5. Piyano Konçertosu, Sol Majör, Op. 55
KRENEK Orkestra İçin Potpuri, Op. 54
PROKOFYEV 3. Piyano Konçertosu, Do Majör, Op. 28

Tam Fiyat 147 / 97 / 70 / 50 / 40 / 30 TL
BİFOKART Gold sahipleri %20, BİFOKART Klasik sahipleri
%10 indirimden yararlanabilir.

Eğitilerinizde, atölye çalışmalarınızda nasıl bir yöntem izliyorsunuz?

Sürekli olarak kullandığımız **Tasarım Odaklı Düşünme** metodolojisini gençlerle ve çocuklarla en çok çalışan sosyal girişimimiz diyebilirim. Bugün Türkiye’de Kars Sarıkamış’ta ve Erzurum Horasan’da bile tasarım odaklı düşünme ve SKH’ler konuşuldu, üzerine düşünüldü, derinleşildi ve çözüm fikirleri tasarıma dönüştürülmeye çalışıldı. Hem de çocuklar ve gençler tarafından. Yöntemin başarılı olmasını sağlayan ilk etken, bölgeye yönelik bir öğrenme deneyimi tasarlamak. Çalışma yaptığımız çocuklar asla içeriğe yabancılık hissetmedi, bilgiyi anlamlandıramadıklarına dair olumsuz bir ölçüme asla rastlamadık. Diğer etken ise ekibin kendisi. Alanlarında uzman ve adanmış genç profesyonellerden oluşan bir eğitmen ve kolaylaştırıcı kadromuz var ve her geçen gün sayıları hızla artıyor. Bu ikisi var olduğunda **yöntemin adı bilindik olsa da şekli ve etkisi de değişiyor**. Sınıf ya da eğitim salonunda, süreç boyunca asla ve asla kimseyi dışarıda bırakmıyoruz. Tüm ekip arkadaşlarım bu zorluğu bilerek ve kabul ederek hazırlıklı geliyorlar. Amaç eşitsizliklerle boğuşan bu gençleri ve çocukları yeniden kendi ayakları üzerine kaldırmak. Konuşmalarına, kendilerini ifade etmelerine daima öncelikli olarak izin veriyoruz. Erzurum’da bir üniversite öğrencisi katılımcı arkadaşım post-it kağıdına ne yazmıştı biliyor musunuz? **“Sus denilen bir topluluğa konuş demek çok ilginç”**. Hem acı bir gerçek hem de ilham verici bir dönüm noktası. Onlarla ilgili asla önyargılı olmaya çalışıyoruz. Bizi ne zaman şaşırtıp, ne zaman ilham verecekleri hiç belli olmuyor. Horasan Anadolu Lisesi’nden katılımcı bir kız öğrenci benim kurmak için iki sene çalıştığım cümleyi bana dördüncü günün

“Biz çok temel ihtiyaçların bile giderilmemiş olduğu eğitim kurumlarında çalışma yaptık. Fark ettik ki en basit ihtiyaçların bile olmayışı aslında çok büyük bir avantaj da. Çünkü hal böyle olunca, sorunun kaynağı olan derindeki sebebi tespit ederek bir çözüm fikri geliştirebilerseniz ciddi bir sosyal dönüşüm yolculuğuna da adım atabiliyorsunuz”

sonunda söyleyerek “Göksel Abi, büyük şehirde yaşayanlar bizim sorunlarımızı çözemezler ki, çünkü sorundan biz etkileniyoruz, burada olmadan bizimle empati kurmaları çok zor” demişti. Öğretmen olarak giderken öğrenci olmak çok sıra dışı bir duygu. Bu duyguyu herkesle paylaşmak isterdim.

SKH’lerin okul müfredatlarına girmesi konusundaki çalışmalarınızdan bahsedermisiniz? Bunun için herhalde okul yönetimlerinin ve öğretmenlerin de farkındalığını artırmak gerekli, bu konuda çalışmalarınız olacak mı?

SOGLab olarak SKH’leri barındırmayan bir eğitim sistemi düşünmüyoruz, çünkü 13 yılda hedeflere ulaşmak için sorunlarla mücadele edecek gençler şu an okul sıralarında. Üzücü olan, onları sınava dayalı, sınıfın kapısının dışındaki dünya ile çok da alakası olmayan şeylerle meşgul ediyor olmamız. Ama yine de bununla ilgili çok ciddi vakit harcıyoruz. Birleşmiş Milletler’in **Project Everyone** ve **UNICEF** ile birlikte hayata geçirdiği **“The World’s Largest Lesson”** projesi ile işbirliğine başladık ve ilk iş olarak “Dünya’nın En Büyük Dersi” için www.dunyani-nenbuyukdersi.org sitesini açarak

ana ders videosuna Türkçe seslendirme ekledik. İletişim halindeyiz ve öğretmenlere teslim edilecek açık kaynak sınıf yönergeleri üzerinde çalışıyoruz. Bununla bağlantılı şekilde, öğretmeni de öğrenmeye devam eden, anlam yaratabilir bir bireye dönüştürerek öğrencisini yetiştirebilmesi için **Anlam Yaratan Öğretmen** programını tasarladık ve Anadolu’ya taşımak için işbirlikleri geliştiriyoruz. Bu konudaki eşitsizlikleri önlemek için mücadele etmeyi gönlüne koyan daha çok kurumla, daha çok işbirliğine ihtiyaç duyuyoruz. Okul yönetimleri ve yerel yönetimler de bu konuda heyecanlı, çünkü onlar da çocuklar en iyisine erişsin istiyorlar. Bu noktada da dünyanın her yerini evi olarak kabul etmiş bizlere erişiyorlar. Hayalleri neyse oturup birlikte gerçek kılabilmek için tasarımı kullanmaya, birbirimizi anlamaya gayret ediyoruz. SKH’ler hepimizin görevi, hayat amacının bir parçası; değilse de öyle olmalı, çünkü küçük mavi gezegenimizde bize birbirimizden başka yardım edecek kimse mevcut değil. O yüzden farklı bir birlikteliği yeniden tasarlamak için artık yola çıkmalıyız. Yola çıkmak isteyenlerin yolculuğunu birlikte anlamlandırmak için karşılığımızı bugün ipe çekiyoruz. ○

HiPP

Yaşamdaki en değerli varlık için.

Yüksek B₁ vitaminli HiPP Organik Bebek Ekmeği

HiPP, bir bebek maması üreticisi olarak fazlasıyla ağır bir sorumluluk taşımaktadır. HiPP Premium kalitede üretim yapar. Bu üretimi mümkün olan tüm yönleriyle doğayla uyumlu bir şekilde yüksek HiPP standartlarını hedefleyerek gerçekleştirir. Uzun HiPP kalite kontrol süreci daha hammaddenin aşamasında henüz üretime geçmeden başlar. Bu yöntemle HiPP ürünlerindeki hammaddelerin en iyileri olduğundan emin oluruz.

Bunu şahsen garanti ederiz.

Claus HiPP Stefan HiPP

www.hipp.com.tr

İkinci Destek Market Bağcılar'da!

Gıda bankacılığına geniş kapsamlı bir bakış açısı getirerek yoksulluğa ve israfa karşı bütünsel bir modelle mücadele veren Temel İhtiyaç Derneği (TİDER), Maltepe'den sonra ikinci Destek Marketi 100 bin ailenin yoksulluk sınırının altında yaşadığı Bağcılar'da açtı.

israfi önleme ve yoksulluk sınırı altında yaşayanların temel ihtiyaçlarını karşılama misyonuyla 2010 yılında kurulan Temel İhtiyaç Derneği (TİDER), ikinci Destek Marketi yaklaşık 100 bin ailenin yoksulluk sınırı altında yaşadığı Bağcılar'da açtı. Carrefour, Cargill, Chap, Evyap, Barilla, Unilever, Komşu Fırın, Jacobs, Green Chemicals, Peyman ve Nestle gibi markaların desteklediği TİDER, özgün modeliyle Global Foodbanking Network tarafından ödüllendirilmiştir.

TİDER Destek Market Bağcılar açılışında konuşma yapan Yönetim Kurulu Başkanı **H. Serhan Süzer**, "Türkiye'de gıda bankacılığını yaygınlaştırmak ve örnek bir model ortaya koymak için çıktığımız bu yolda ilk Destek Marketimizi 2015 yılında Maltepe'de açtık. Bu başarılı uygulamayı şimdi Bağcılar'a getirmiş olmanın büyük mutluluğu içindeyiz. Hepinizin bildiği gibi, Bağcılar nüfusun ve buna paralel olarak yoksulluğun en yoğun olduğu ilçelerimizden bir tanesi. Biz de devlet kurumları ve diğer sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde bu bölgede yürütülen yoksullukla mücadele çalışmalarının bir parçası olacağız. Aynı Maltepe'de yaptığımız gibi, Bağcılar'da da bir yandan ailelerin **temel ihtiyaçlarına kolay ve düzen-**

li şekilde ulaşabilmeleri için çaba gösterirken bir yandan da **Destek İK platformu** ile onları uygun işlere yönlendirerek kendi ayakları üzerinde durmaları için elimizden geleni yapacağız" dedi.

Açılıшта konuşma yapan **TBMM Dilekçe Komisyonu Başkanı Milletvekili Mihrimah Belma Satır** da "TİDER, israf konusunda yaptığımız araştırmalarda gıda bankacılığı dendiğinde Türkiye'deki en önemli örnek. Çalışmalarımız esnasında Meclis'e gelerek, sunum yaptılar. Amerika'da Global Foodbanking Network'den ödül aldıklarında bizim bürokratlarımız da yanlarındaydı. TİDER'i örnek almamızın sebeplerinden biri de şu: TİDER yardımları yapıp, bir kenara çekilmiyor. İnsanları istihdama yönlendiriyor ve kendi hayatlarını idame ettirecek noktaya gelmelerini sağlıyor. Sürdürülebilirlik için bu bakış çok önemli" dedi.

İsrafa Son, Çevreye Saygı

Dünyada üretilen gıdaların üçte biri israf oluyor. Öte yandan Türkiye'de

Destek Bulut ve Destek İK

TİDER, Destek Market modelini önce tüm Türkiye'de sonra da dünyada yaygınlaştırmak için çalışıyor. Bundan sonra Anadolu'da yeni Destek Marketler açılacak, TİDER'in oluşturduğu akreditasyon ve eğitim sistemi ile var olan gıda bankalarına bilgi ve tecrübe aktarılacak. Bu amaçla geliştirilen **TİDER Destek Bulutu Platformu** yazılımı ile Destek Marketler, akredite edilen gıda bankaları ve ürün bağışi yapan tüm üretici ve perakendecileri buluşturuyor. Destek Bulutu platformunu kullanan firmalar bağışlarını online olarak platforma yüklüyor. Daha önce konum bazlı yapılan eşleşmeler sayesinde bu firmaya en yakın noktada bulunan gıda bankaları bu bağışları görüyor ve platform üzerinden rezerve edebiliyor, ardından da belirlenen saat aralığında gidip ürünleri alarak yoksulluk sınırı altında yaşayan kişilerle paylaşıyor.

TİDER, istihdam programı ile meslek edindirme alanında da çalışmalar yapıyor. Bunun için oluşturduğu **Destek İK** platformunu Destek Marketlerden yararlanan ailelerdeki çalışmak isteyen bireylerle birlikte, marketten yararlanmasa da çalışmak isteyen herkes kullanabiliyor. TİDER de işveren firmalarla görüşerek bu kişileri işlere yönlendiriyor ve istihdam sağlıyor.

her beş aileden biri yoksulluk sınırı altında yaşıyor. TİDER Destek Market raflarındaki ürünlerin her biri normalde imhaya gidecek kullanılabilir durumda olan, yani israftan kurtarılan ürünler. TİDER hem israfın önüne geçiyor hem de bu ürünlerin imhaları sırasında ortaya çıkan çevre zararını önüyor. Derneğin, 2015 yılında Maltepe'de açtığı ilk Destek Market'inde paylaşılan gıda, giyim ve temizlik ürünlerinden 5.000'e yakın aile faydalandı ve bugüne kadar **1.261.137 TL** değerinde ürün israftan kurtarıldı. ○

Erişilebilir Üstyapılar İçin Dayanıklı Altyapılar

Birleşmiş Milletler tarafından 2015 Eylül ayında ilan edilen 17 Küresel Hedef'ten 9'uncusu olan "Sanayi, İnovasyon ve Altyapı", sürdürülebilir kalkınma için dayanıklı altyapıların oluşturulmasını, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin yaygınlaştırılmasını ve inovasyonun güçlendirilmesini amaçlıyor.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nden 9'uncusu olan "Sanayi, İnovasyon ve Altyapı" özellikle gelişmekte olan ülkelerde dayanıklı altyapıların oluşturulmasını, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin yaygınlaştırılmasını ve inovasyonun güçlendirilmesini amaçlıyor.

Ekonomik büyümenin, sosyal kalkınmanın ve iklim eyleminin altyapı yatırımlarına, sanayide sürdürülebilir kalkınmaya ve teknolojik ilerlemeye göbekten bağlı olduğu düşünüldüğünde bu hedefin hepimizin yaşamıyla doğrudan ilintili olduğunu görmek lazım. Zira yeni endüstrilerin gelişimi birçoğumuzun yaşam standartlarının da iyileşmesi anlamına geliyor. Ayrıca sanayinin sürdürülebilir bir yoldan ilerlemesinin çevreye de olumlu etkileri söz konusu ki iklim değişikliği hepimizi ilgilendiren bir konu. Hızla değişim geçiren küresel ekonomi ve yine aynı hızla artan eşitsizlikler karşısında sürdürülebilir bir büyümenin öncelikle sanayiden başlaması gerektiği de su götürmez. Bunun için de hem fırsatlar herkes için erişilebilir olmalı hem de sanayi, inovasyon ve dayanıklı altyapılar ile desteklenmeli.

Mevcut Tablo

Yollar, enformasyon ve iletişim teknolojileri, hijyen, elektrik enerjisi ve su gibi temel altyapı sistemleri, gelişmekte olan ülkelerde olukça sınırlı. Bu bölgelerde 2,6 milyar insan kesintisiz elektrikten faydalanamıyor. 2,5 milyon insan temel

hijyen koşullarından yoksun, 800 bin insanın ise temiz suya erişimi yok. 1 ila 1,5 milyar insan da telefon hatlarından gerektiği gibi yararlanamıyor. Uygun altyapının olmaması, bu insanların piyasalara, iş imkanlarına, enformasyona, eğitime, sağlık hizmetlerine ulaşmasının önünde engel oluşturuyor. Yani harekete geçmemenin bedeli ağır.

Hedefte Neler Var?

Küresel Hedefler'in 9'uncusu olan "Sanayi, İnovasyon ve Altyapı" ise herkes için uygun fiyatlı ve eşitliğe dayalı bir erişime vurguda bulunarak ekonomik kalkınmayı ve insanların esenliğini desteklemek için bölgesel ve sınırlararası altyapıyı kapsayan kaliteli, güvenilir, sürdürülebilir ve dayanıklı altyapıların oluşturulmasını hedefliyor. Ayrıca, özellikle gelişmekte olan ülkelerde küçük ölçekli sanayi işletmelerinin ve diğer işletmelerin uygun koşullu

krediyi de kapsayan finansal hizmetlere erişimlerinin, değer zincirlerine ve piyasalara entegrasyonlarının artırılması; kaynakların daha verimli kullanımı, temiz ve çevresel açıdan daha sağlam teknolojiler ve sanayi süreçlerinin benimsenmesi yoluyla altyapının sürdürülebilir hale getirilmesi; bütün ülkelerde yenilikçiliğin teşvik edilmesi; sanayi çeşitliliği ve sanayi ürünlerinde değer artırımı için uygun bir politika ortamının yaratılmasıyla gelişmekte olan ülkelerde yurtiçi teknoloji gelişiminin, araştırma ve yenilikçiliğin desteklenmesi; bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimin önemli ölçüde artırılması ve 2020 yılına kadar en az gelişmiş ülkelerde evrensel ve uygun fiyatlı internet hizmetlerine erişimin sağlanması için çaba gösterilmesi de hedef kapsamında önceliklendirilen konular arasında.

Siz Ne Yapabilirsiniz?

Peki bu hedefe ulaşılması yolunda sizin yapabileceğiniz neler? Örneğin, şirketinizin projelerinin ve inisiyatiflerinin sürdürülebilir yönetimini sağlamak için standartlar ve düzenlemeler oluşturabilirsiniz. Gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir büyümeyi sağlamaya destek olmak için sivil toplum kuruluşları ve kamu sektörüyle işbirlikleri geliştirebilirsiniz. Uygun altyapıların, endüstrinin ve inovasyonun kendi hayatımız ve esenliğimiz üzerindeki etkisini düşünün... Ve bunlara erişemeyen milyarlarca insanı... Koşullar değişiyor ve bugün sahip olduklarımızdan yarın da faydalanabileceğimizin garantisi yok!

Geleceği Tüketmeden Üretmek

Türkiye'nin alüminyum üretimi alanında en önemli firmalarından biri olan Assan Alüminyum, yatırımlarında çevre duyarlılığı ile hareket ediyor; yenilikçilik ilkesinden yola çıkarak, ürün ve süreçlerinde inovatif çözümler üretiyor. Şirketin Genel Müdürü Göksal Güngör ile sürdürülebilirlik odaklı faaliyetlerini ve gelecek planlarını konuştuk.

 Barış DOĞRU

Alüminyum üretimindeki büyük payı ile Türkiye'nin önemli sanayi firmalarından biri Assan Alüminyum. Önemi, alüminyumun hemen her sanayi üründe bir şekilde yer almasından kaynaklanıyor. Assan'ın sürdürülebilirlik konusundaki çalışmaları, böylesine yoğun olarak kullanılan bir sanayi girdisi olan alüminyum üzerinden son derece önemli bir dolaylı etkiye sahip. Bu alanda yeni çalışmalarını öğrenebilir miyiz Assan'ın?

"Geleceği tüketmeden üretiyoruz" sloganı ile öncelikle yatırımlarımızda dünyamızdaki kaynakların hızla tükendiğini göz önünde bulundurarak çevreye verdiğimiz önemi her zaman ön planda tutuyoruz. Alüminyum %100 geri dönüştürülebilirliği sayesinde doğası gereği çevre dostu bir üründür. Assan Alüminyum bünyesinde halihazırda faaliyet gösteren geridönüşüm tesisimizde, geridönüşümün en etkili biçimde yapılması sağlanıyor. Bunun yanı sıra 2016 senesinde bünyemize bir de yenilenebilir enerji üretim tesisi dahil ederek sürdürülebilirliği sağlamak için bir

önemli adım daha atmış olduk. Ayrıca Assan Alüminyum yassı alüminyum üreticileri arasında sürekli döküm teknolojisinin öncülerinden biridir. Assan Alüminyum olarak, müşteri memnuniyetini en üst seviyede tutmanın, markayı güçlendiren ve bağlılık yaratan en temel ilke olduğuna inanıyoruz. 2016 yılında T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından tescillenen Ar-Ge merkezimiz ile tüm müşterilerimiz ve paydaşlarımız için değer yaratan inovatif çözümler geliştireceğiz. Yenilikçilik ilkemizden yola çıkarak, tecrübe ve uzmanlığımızı kullanarak ürün ve süreçlerimizin her boyutunda faydalı yenilikler yapıyoruz. Aynı zamanda yapılan Ar-Ge çalışmalarımızın meyvelerini de hızla alıyoruz. Bu çalışmalarımız sonucunda, dünyada farklı üretim teknolojileriyle üretimi mümkün olduğu kabul edilmiş ve sürekli döküm teknolojisi ile üretiminin mümkün olmadığı düşünülen birçok ürünü üretebiliyoruz. Dünyanın sayılı kuruluşları ile yürütülen uzun soluklu ürün geliştirme faaliyetlerinden elde edilen

deneyimler, uluslararası kongre ve sempozyumlarda da makale olarak sunuluyor ve tüm dünya ile paylaşılıyor. Bu sayede Assan Alüminyum dünya devlerinin tedarikçi listelerinde yer almaya, Ar-Ge başarılarına yenilerini eklemeye devam ediyor.

Sürdürülebilirlik ve verimlilik arasında son derece güçlü bir ilişki olduğunu düşünüyoruz. Alüminyum üretiminde sağlanan verimlilik konusunda elinizde nasıl veriler var? Bu konuda nasıl bir yol haritasına sahipsiniz?

Assan Alüminyum'un temel marka değerleri **güvenilirlik, esneklik** ve **yenilikçilik** ana başlıkları altında toplanıyor. Yenilikçilik ilkesinden yola çıkarak, bahsetmiş olduğum gibi ürün ve süreçlerimizde inovatif çözümler üretiyoruz.

Daha kaliteli ve daha verimli çıktılar elde etme amacıyla sürekli iyileştirme çalışmalarını sürdürüyoruz. Proses inovasyonları sayesinde sektöre ve müşterilerimize özel geliştirdiğimiz ürünler, müşterilerimizin nihai üretimlerinden ve ürünlerinden

Alüminyumun En Çok Kullanıldığı Sektörler

Assan Alüminyum, rulo, levha, folyo ve boyalı rulo ürünleri ile distribütör, inşaat, ulaştırma, dayanıklı tüketim ve ambalaj gibi çok çeşitli sektörler hizmet veriyor. Sağladığı avantajlar nedeniyle kalite odaklı üretim yapan alanlarda alüminyum tercih sebebi oluyor. Örneğin hafifliği sayesinde alüminyum, otomotiv ve taşımacılık sektöründe tercih edilen yegane malzemedir. Alüminyum, yoğun olarak kullanıldığı araçlarda ağırlığı ve dolayısıyla da yakıt tüketimi ve emisyon değerlerini azaltıyor. Yine hafifliği sayesinde yapı endüstrisinde de sıklıkla tercih ediliyor. Kullanıldığı yapılarda statik yüklerin düşürülmesine, düşük yapı maliyetlerine imkan sağlıyor. Yine alüminyumdan imal edilmiş pencere sistemleri ve çok katlı kompozit malzemeler sayesinde yapılarda ısıtma ve soğutmada yüksek enerji tasarrufu elde ediliyor.

Hava geçirgenliği olmadığı için, alüminyum folyo gıdaların saklanması, ilaç ve kozmetik uygulamalarında yoğunlukla kullanılıyor. Paketleme uygulamalarında kullanılan alüminyum, dış ortamda bulunan oksijen, nem, koku, bakteri ve ışığın gıdayı etkilemesini mutlak surette engelliyor. Bunlar gibi birçok pozitif özelliği sayesinde alüminyum çok sayıda farklı sektöre sayısız avantajlar sağlıyor. Tüm bu faydaları ikame ürünlere kıyasla daha sürdürülebilir bir şekilde sağlamasıyla da öne çıkıyor.

daha iyi performans almalarına olanak sağlıyor. Bu sayede müşterilerimizin gözünde Assan Alüminyum hem hızlı değişen rekabet koşullarına göre esnek çözümler sunan, hem de uzun süreli ve güvene dayalı ilişkilere önem veren bir iş ortağı olarak konumlanıyor.

Son süreçte, Assan olarak Endüstri 4.0 üzerine de çalıştığımızı, yatırım yaptığımızı biliyoruz. Bize biraz bu çalışmalardan ve arkasındaki nedenlerden bahsedebilir misiniz?

Endüstri 4.0 devrimi, Assan Alüminyum için çok önemli bir kavram. Sene başında devreye aldığımız, şirketimizin tüm süreçlerini entegre eden ERP sistemimiz ile Endüstri 4.0 çalışmalarımıza önemli bir baz oluşturarak avantaj elde ettik. Mevcut ve gelecekteki yatırımlarımızı da entegre süreçlerimizde yüksek seviyede veri alışverişini sağlayan modern otomasyon sistemlerini ve üretim teknolojilerine yönelecek şekilde kurgulamaya özen gösteriyoruz. Yine altyapı çalışmalarımızın önemli bir parçası olan, süreç verimliliğimizi daha da artıracak ve paydaşlarımızın memnuniyetini üst seviyelere taşıyacak Tedarik Zinciri Optimizasyonu projemiz, 2017 senesinin en önemli çalışmalarından biri olacaktır.

Önümüzdeki dönem için neler planlıyorsunuz?

Önümüzdeki yıllarda katma değeri yüksek alanlarda yatırım yapmayı hedefliyoruz. Küresel pazarlarda söz sahibi bir oyuncu olma hedefiyle önemli kararlara imza atıyoruz. Ülkemizde pazar lideriyiz ve konumumuzu daha da güçlendireceğiz. Bu sene içinde döküm ve folyo üretim kapasitemizi artırmaya yönelik önemli yatırımlara imza attık. Yatırımların ilk aşaması kapsamında sene ortası itibarıyla Dilovası'nda iki yeni döküm hattımızı devreye aldık. Ayrıca yüksek hızlı ve ileri seviye otomasyon sistemli yeni folyo hadde yatırımımız da devreye girmek üzere.

Avrupa'nın en önemli üreticilerinden biri olarak, her yıl birçok müşterisi tarafından yılın tedarikçisi unvanına layık görülen Assan Alüminyum, bu yılbaşında T.C. Ekonomi Bakanlığı tarafından yürütülen ve marka bilinci oluşturmayı, şirketlerin marka gücünü ve kurumsal altyapısını güçlendirmeyi hedefleyen **Turquality** programına katılan ilk yasa alüminyum üreticisi oldu. Bu program ile uluslararası arenada da küresel marka gücümüzü artırmayı hedefliyoruz.

Daha önce de belirttiğim gibi ülkemizdeki liderliğimizi daha da kuvvetlendirerek sürdürürken, Almanya, İngiltere, Fransa, Hollanda gibi Batı Avrupa pazarlarına önem vermeye; Kuzey Amerika'daki faaliyetlerimizi ise geliştirmeye ve büyütme yönelik önemli adımlar atmaya devam edeceğiz. ○

Kusursuz Fırtınaların Nedeni İklim Değişikliği mi?

Geçen aylarda Atlantik boyunca etkili olan kasırgalar, değişen iklimimizde önemli ve yeni bir sınıra geldiğini mi gösteriyor? Matt McGrath, 21 Eylül'de BBC'de yayımlanan yazısında bu konuyu ele alıyor ve uzman görüşlerine yer veriyor.

 Matt McGRATH

 Başak GÜNDÜZ

Geçtiğimiz aylarda Atlantik boyunca art arda etkili olan şiddetli ve ölümcül tropikal siklonların ardından, pek çok insan bir tür eşğin geçilip geçilmediğini merak ediyor. Bu kasırga zinciri, değişen iklimimizde önemli ve yeni bir sınıra geldiğinin kanıtı mı?

Cevap genellikle "hayır" olsa da alta endişeli bir "evet" de duyuluyor. Bu sezonla ilgili söylenmesi gereken ilk şey, bilimin ve hava durumu tahminlerinin gücünü göstermiş olması. ABD Ulusal Okyanus ve Atmosfer Dairesi (NOAA) her sene, 1 Haziran'dan 30 Kasım'a kadar uzanan sezon için, Kuzey Atlantik, Karayipler ve Meksika Körfezi'ni kapsayan bir kasırga tahmini yayınlıyor. Ağustos ayında NOAA, tahminlerini güncelleyerek 14-19 belirlenmiş fırtına olduğunu ve bunlardan beş-dokuz tanesinin kasırgaya dönüşeceğini açıkladı.

Bugüne dek, dördü Kategori 3'e veya daha güçlü bir statüye çıkan yedi siklon gerçekleşti. Olağandışı bir sezon yaşansa da bu kasırgalar büsbütün yeni bir duruma işaret etmiyor. Büyük resme bakıldığında, 1981 ile 2010 arasında sezon başına ortalama altı kasırganın düştüğü görülüyor. Bu sene yaşanan, bir takım doğal değişkenlerin bir araya gelerek siklonların sayısının ve gü-

Maria Kasırgası Porto Riko'yu vururken yarattığı girdabın uzaydan görüntüsü.

cünün artmasına katkıda bulunmasıydı. Arka planda ise iklim değişikliği uygun koşulları hazırladı.

Kasırgaları Şiddetlendiren Faktörler

NOAA'ya göre, Atlantik'te kasırgaların oluştuğu bölgede bu sezon, ortalamanın 0,5°C ila 1,0°C üzerindeki değerlerle özellikle sıcak geçti. Ayrıca Batı Afrika'da daha yağışlı ve güçlü geçen muson mevsimi ve Atlantik Onlarca Yıllık Salınımı (AMO) adı verilen doğal döngü de kasırgaların dönüştüğü muazzam büyüklükteki türbülanslı ısı motorlarının kullandığı enerjiyi artırdı. Bu kadar çok fırtınanın meydana gelmesine neden olan bir başka faktör de rüz-

Maria Kasırgası Karayipler boyunca geçtiği yerlerde büyük yıkım yarattı.

gar değişiminin olmamasıydı. Bazı bilim insanları, bu sene El Niño'nun nötr seviyede olması nedeniyle fırtınaların parçalara ayrılmasına yol açan rüzgar değişiminin daha az gerçekleştiğini düşünüyor.

İngiltere Reading Üniversitesi Meteoroloji Bölümünden Prof. Richard Allan, "Genellikle bu fırtınaları aşındırabilen üst katman rüzgar akımı

veya daha alçaktaki nem cepleri yoktu. Tüm bu faktörler bu sene bir araya geldi” diyor. Prof. Allan sözlerine şöyle devam ediyor: “Bu durum, büyük ölçüde hava koşullarıyla ilgili olsa da okyanustaki yıldan yıla daha yavaş olan dalgalanmalar da olağandışı ölçüde güçlü bir kasırga sezonu ortaya çıkardı.”

ABD Massachusetts Teknoloji Enstitüsü’nden (MIT) ünlü atmosfer bilimleri uzmanı **Kerry Emanuel** de aynı görüşü paylaşıyor. BBC News’e açıklamada bulunan Emanuel, “Atlantik’teki kasırgaların sayısı, El Niño gibi doğal iklim dalgalanmalarıyla ilişkili nedenlerden veya sadece rastgele değişkenlerden dolayı yıldan yıla büyük değişiklik gösteriyor. Bunun büyük bölümü sadece şansa dayanıyor” diyor.

İnsan kaynaklı karbon emisyonlarının iklim üzerindeki etkisinden şüphe duyanlar ise Kategori 3 veya üzeri olarak sınıflandırılan bir kasırganın ABD’de 12 yıldır ilk defa kararı vurduğu gerçeğini öne sürüyor. Ama bu alanda çalışanlar, kasırgalar ile iklim değişikliği arasındaki ilişkiyi, kararı vuran kasırgaların sayısına dayanarak ölçmenin çok büyük bir hata olduğuna inanıyor. “ABD’deki en yıkıcı kasırga olan 1992 tarihli Andrew Kasırgası çok sakın bir yılda gerçekleşmişti” diyor Emanuel şöyle devam ediyor, “Çok fazla gürültü olduğu için küçük sinyalleri duymaya çalışıyoruz. Yoğun bir sene olması, büyük bir kasırganın kararı vuracağı anlamına gelmiyor.”

İklim Değişikliği Olumsuz Etkileri Artırıyor

Kasırgalar gibi aşırı doğa olayları üzerine çalışan pek çok araştırmacı, iklim değişikliğinin çok büyük bir olasılıkla bu tür olayların etkilerini daha da kötü hale getirdiği konusunda hemfikir.

Yükselen sıcaklıklar, daha sıcak olan havanın daha fazla nem tutma-

sına yol açıyor ve bu da bir kasırga sırasında daha şiddetli yağışlara neden oluyor. Okyanuslar, termal genişleme ve buzulların erimesi nedeniyle yükselerek fırtına dalgalarının yarattığı tehlikeleri artırıyor. Prof. Allan durumu şöyle açıklıyor: “Bu kasırgaların oluşumunu ve şiddetlenmesini kontrol eden faktörlerin bazıları, iklimin uzun süreli ısınmasının okyanusta yol açtığı ekstra ısı miktarından dolayı kasırgaların kesinlikle biraz daha şiddetli olacağını gösteriyor.”

Emanuel de Prof. Allan ile aynı fikirde: “İklimin ısınması, Harvey’de ve Irma gibi yüksek kategorideki kasırgalarda olduğu gibi şiddetli yağış olaylarının altında yatan olasılıkları artırdı. Bu fırtınaların, iklim değişikliğinden kaynaklandığını söylemek mantıklı olmaz ama altlarında yatan olasılıklar artıyor”.

Kasırgalar gibi aşırı doğa olayları üzerine çalışan pek çok araştırmacı, iklim değişikliğinin çok büyük bir olasılıkla bu tür olayların etkilerini daha da kötü hale getirdiği konusunda hemfikir.

Irma Kasırgasından kaçmak için evini terk edenlerin bazıları otomobillerinde uyudu

Uzmanlar, Harvey Kasırgası’nın yol açtığı şiddetli yağışların daha yaygın hale gelebileceğini söylüyor.

Her iki uzman da bu faktörlerin, mevcut kasırga döngüsünü daha da endişe verici hale getirdiğine inanıyor. Bu faktörler, son zamanlarda Güneydoğu Asya’da yaşanan seller gibi, havayla ilişkili diğer olayları da çok daha tehlikeli hale getiriyor. “Dünyanın diğer bölgelerinde, kasırgaları etkileyen aynı fizik koşullarıyla ilişkili başka yıkıcı olaylar, özellikle seller oluyor” diyen Allan şöyle devam ediyor, “Hindistan alt kıtasında olağan bir muson mevsimi söz konusu olsa da hava daha fazla nem tutabildiği için düşen yağmur miktarı da muhtemelen çok daha fazla olacaktır”.

Şu anda Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC), kasırga faaliyetindeki değişiklikleri yükselen sıcaklıklarla ilişkilendirmenin, güvenilirliği düşük bir değerlendirme olacağını söylese de, 2013’teki beşinci ve son değerlendirme raporunda bu perspektifin büyük olasılıkla değişeceğini ileri sürmüştü. Rapor şöyle diyor: “Bazı havzalarda şiddetli fırtınaların sıklığının ciddi ölçüde artma olasılığı, artmama olasılığından daha yüksek. Kuzey ve Orta Amerika, Doğu Afrika, Batı, Doğu, Güney ve Güneydoğu Asya, Avustralya ve pek çok Pasifik adasında, karaya ulaşan tropikal siklonların merkezlerinin yakınında daha şiddetli yağışlar olması muhtemel.” İklim bilimciler, seragazi emisyonlarının kasırgalar üzerindeki tam etkisini görmek için gerçekten uzun süreli kayıtlara bakmamız gerektiğini söylüyor. Allan, “Tropikal siklonların sayısında gerçekten bir artış olmayacağı görünüyor ama şiddetli kasırgaların daha da şiddetleneceğine dair bazı kanıtlar kesinlikle var” diyor ve ekliyor, “Yağış ve fırtına dalgaları açısından, bu şiddetli kasırgalardan düşen yağış miktarının daha fazla olacağına ve fırtına dalgalarının da daha yüksek ve daha ölümcül olacağına dair çok güçlü kanıtlar görülmüyor”. ○

Sürdürülebilir Gelecek İçin Sürdürülebilir Finansman

Sürdürülebilirlik konusunda Türkiye'nin en önemli etkinliklerinden olan ve bu yıl beşincisi düzenlenen Sürdürülebilir Finans Forumu, İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği, Global Compact Türkiye ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimi işbirliğiyle 29 Eylül'de gerçekleştirildi. Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek'in katılımıyla Zorlu Performans Sanatları Merkezi'nde gerçekleşen forumun bu yılki teması "İklim Değişikliğiyle Mücadele ve Finans Sektörü" oldu.

 Yasin SERT, @greenmanworks

iklim değişikliği ve finans kavramlarını birlikte duyunca kulağa biraz garip geldiğinin farkındayım. "Finans sektörü iklim değişikliğiyle mücadelede ne kadar etkili olabilir ki?" demekten alamıyorum insan kendini. Ben de bu şekilde düşündüm ve uyandırdığı merakla etkinliğe katıldım. Yarım günlük bir forum olmasına rağmen son derece verimliydi ve bilgilendirici bir içeriğe sahipti. Aldığım en önemli notlardan biri finans sektörünün iklim değişikliği ile mücadeledeki direkt değil dolaylı rolü oldu. Bir bankanın, kredileri vasıtasıyla müşterilerinde yarattığı dönüşümün, şubelerinde enerji verimliliği sağlaması ya da kağıt kullanımını azaltması gibi çalışmalarının yanında çok daha büyük bir etkisi var. Bankalar ve diğer finans kurumları iş dünyasını şekillendirebilecek kredi ve finansman gibi güçlü araçlara sahip. Bu neden-

le, bu forum da Türk iş dünyasını ve finans sektörünü Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri çerçevesinde strateji geliştirmeleri adına teşvik etmek amacıyla gerçekleştirildi. Global Compact Türkiye, bankaları ve diğer finans kurumlarını **Sürdürülebilir Finansman Bildirgesi**'ni imzalayarak bu noktada inisiyatif almaya çağırdı. Bu çağrıya kulak veren bankalar **İş Bankası, Garanti Bankası, ING Bank, Şekerbank, TKS, Akbank ve Yapı Kredi** oldu. Sürdürülebilir Finansman Bildirgesi kapsamında imzacı bankalar, 50 milyon dolar ve üstündeki projelerin finansmanında, projenin çevresel ve sosyal etkilerini değerlendirme süreçlerine alacaklarını beyan ettiler. Genel müdür yardımcılarının katılımıyla sürdürülebilirlik alanındaki faaliyetlerinden bahseden bankalar Türkiye finans sektörünün bu alanda dünyayı yakından takip ettiğini gösterdi.

SKD Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı Canan Ercan Çelik yaptığı açılış konuşmasında, iklim değişikliği ile mücadelede finans sektörünün liderliği üstlenmesi gerektiğini ve bunun finans sektörünün kendi sürdürülebilirliği için de hayati olduğunu vurguladı. Aldığım diğer bir önemli not ise Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin (SKH) iş dünyası için aslında yeni fırsatlar doğuracağı oldu. Çelik, İş ve Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu'nun raporundan çeşitli veriler paylaştı ve SKH'leri gerçekleştirmenin en az 12 trilyon dolar artı değer ve 380 milyon yeni istihdam yaratacağını belirtti. Bu hedefleri 2030'a kadar başarmak için ise yıllık 5-7 trilyon doların yeterli olacağını söyledi. Ki bu miktar dünyadaki küresel gelirin sadece %10'una denk geliyor.

Global Compact Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Seçkin'in konuşmasında vurguladığı en önemli nokta ise finansman sağlayan kurumların şirketler üzerinde-

ki dönüştürücü gücü oldu. Seçkin, finans kurumlarının kredilendirme ve yatırım süreçlerinde sürdürülebilirlik ilkelerini gözetmesi takdirde yaratılacak olan dönüşümün büyük bir etkisi olacağını belirterek **Dünya Ekonomik Forumu**'nun **2017 Küresel Risk Araştırması**'ndan dikkat çekici bir veri paylaştı. Araştırmaya göre iklim değişikliği önümüzdeki 10 yılda dünyayı tehdit eden en önemli beş risk arasında... Son olarak Sürdürülebilir Finansman Bildirgesi ile bankaların, sürdürülebilirlik olgusunu geniş kesimlere ulaştırmada önemli rol oynayacağını vurgulayarak "Tüm bankalarımızı Sürdürülebilir Finansman Bildirgesi'ni imzalayarak bu dönüşümün bir parçası olmaya davet ediyorum" dedi.

En merakla beklenen isim ise Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek'ti. Açılış konuşmasını içeriği dolu bir sunumla yapan Şimşek, güncel birçok veri paylaştı. Üzerinde durduğu temel nokta ise iklim değişikliği sorununun artık içselleştirilmesi gerektiği idi. Bunun için kurulacak işbirliklerine vurgu yapan Şimşek, "Sanayi devrimiyle hız kazanan karbon salımı, dünyada artık geri dönüşü imkansız bir noktaya geldi. Dünyadaki ormanlar insanlık olarak saldırdığımız karbonu kaldıramıyor. Buna rağmen fosil kaynaklı olmayan yenilenebilir enerjinin toplam enerji kaynaklarındaki payı %25'in altında. Bu durumun değiştirilmesi ve bu sürecin finanse edilmesi gerekiyor. Küresel gelirin %10'u kaynak olarak ayrıldığı takdirde küresel ısınma 2 derecede sabitlenebilecek. Aslında bu çok zor bir hedef değil. Bu ortak hedef için tıpkı bu forumda olduğu gibi işbirliği yapmamız, kamu ve özel sektör olarak el vermeme çok değerli" dedi.

Sürdürülebilir Finansman Bildirgesi'ne imza atan yedi Türk bankasını tebrik ederek diğer bankaların da buna katılması gerektiğini belirten

Forumda Paylaşılan Önemli Veriler:

- Dünyada hergün 41 milyon ağaç kesiliyor, 100 binden fazla uçak havalanıyor, 1,2 milyar araç çalıştırılıyor, 10,5 milyon ton kömür, 9,5 milyar m³ doğalgaz ve 95 milyon varil petrol yakılıyor. Bunların sonucunda her gün atmosfere 95 milyon m³ karbondioksit salınıyor. İnsanlık doğal şartlardan 170 kat daha hızlı küresel ısınmaya neden oluyor.
- Her yıl küresel gelirin sadece %10'u kaynak olarak ayrılırsa Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ni başarabileceğiz.
- Dünyadaki ormanlar insanlık olarak saldırdığımız karbonu kaldıramıyor. Buna rağmen fosil kaynaklı olmayan yenilenebilir enerjinin toplam enerji kaynaklarındaki payı %25'in altında.
- Teknoloji sayesinde yenilenebilir enerji yatırımlarının maliyeti 2040 yılında örneğin ABD'de %67, Japonya'da ise %85'e kadar azalacak. Türkiye'de ise bu oran %50 olacak.
- 2030 yılında elektrikli araçlar, fosil yakıt tüketen araç sayısını geçecek.
- Türkiye, karbon emisyonunda kişi başına satın alma gücü paritesiyle ürettiği GSYH'ya oranla 93. sırada.
- 2050 yılında düşük küresel ısınmanın dünyamıza maliyeti 21 trilyon dolar olurken yüksek küresel ısınmanın maliyeti 33 trilyon dolar olacak. Aradaki 12 trilyon dolar geçen yıllık küresel GSYH'nın %16'sı.

Şimşek, finans sektöründe özellikle bankaların etkisinin iklim değişikliği ile mücadelede önemli olduğunu vurguladı. Çünkü 3,4 trilyon liralık finansman büyüklüğünün 2,7 trilyon liralık kısmını bankacılık sektörü oluşturuyor. Ayrıca yeşil tahvil konusuyla alakalı olarak, bu yıl 130 milyar dolara ulaşarak piyasanın ancak %1'ine erişebileceğini belirtti ve dolayısıyla yeşil tahvillere daha fazla önem verilmesi gerektiğinin altını çizdi. Şimşek'in çevresel sür-

ETKİNLİK

dürülebilirlik noktasında yapılan çalışmaları anlattığı kısımdan aldığım notlar ise elektrikli araçlardan ÖTV vergisinin alınmaması, 2020 itibarıyla inşa edilen tüm binalarda enerji verimlilik koşulu isteneceği ve inşaat halindeki santrallerin %90'ının yenilenebilir enerjiye dayalı olduğuydu.

Peki Biz Ne Yapabiliriz?

İmzalanan bu bildirge ve yürütülen tüm bu süreç, kurumsal bir yapıda ilerlediği için bireyler olarak büyük bir etkimizin olmayacağını düşün-
dürebilir bize. Fakat yeni gelişen sosyal medya gibi kanallarla birlikte birey olarak bizler artık daha etkiliyiz ve bu etkiniz artarak devam edecek. Herhangi bir duruma karşı düşüncemizi paylaşılabileceğimiz ve çevremizi etkileyebileceğimiz onlarca mecra var. Bu nedenle artık

günümüzde şirketler bizi daha çok dikkate alıyor ve hassasiyetlerimizi ölçmek için büyük kaynaklar ayırıyor. Dolayısıyla gücümüzün farkında olup sahip olduğumuz kanallar aracılığıyla taleplerimizi dile getirmeliyiz. İmzacı banka sayısının artması ve bireyi odağına alan başka sürdürülebilirlik çalışmalarının başlaması için çeşitli şeyler yapabiliriz.

Örneğin, yedi bankanın dışındaki diğer bankalardan, websiteleri üzerinden bu bildirgeyi imzalamalarını talep edebiliriz. Bankada çalışıyorsak bankamıza içerden öneri olarak iletebiliriz. Bunun dışında BİMER ya da milletvekilleri üzerinden bunun yasalaşması için talepte bulunabiliriz. Eğer imzacı bankaların bu bildirgeye uymadıklarına şahit olursak sosyal medya üzerinden onları ifşa edebiliriz. Bunlar hızlı düşündüğümde benim aklıma gelenler. Dahası elbet vardır...

Hayatımızın içinden bir örneği paylaşarak bitirsem, yaz ortasında yaşadığımız dolu faciasını hatırlamanızı istiyorum. Uzmanlar iklim değişikliği uyarısını yıllardır yapıyor olsa da insanoğlu olarak ancak görünce inanabildiğimiz için, dikkate almamıştık. Bugün geldiğimiz noktada iklimsel anormallikleri yakinen yaşamaya başladık. Ve bu geç kalmışlığın bize maliyeti çok büyük. Dolu yağışından önce yaşanan sel felaketinin 350 milyon TL'ye mal olduğu tahmin edilirken, bu rakam dolu yağışı için 1.2 milyar TL'ye varıyor. Bu durumda bizim yapmamız gereken iş dünyası, kamu, sivil toplum kuruluşu ya da birey olarak üzerimize düşen ne ise gerçekleştirmek. Bunun için de önümüzde SKH'ler gibi güzel bir rehber var. Bu 17 hedef, kurumlarımızın önceliklerinde bulunmalı, misyonumuzda yer almalı. Kısaca hedefimiz küresel, eylemimiz yerel olmalı. ○

Mustafa Seçkin, Global Compact Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı

"Türkiye Finans Sektöründe Dönüm Noktası"

Sürdürülebilirlik uygulamalarının ve anlayışının bankacılık ve finans sektöründe yaygınlaştırılması sadece bu sektör için değil bütün sektörleri dönüştürebilecek bir potansiyel taşıyor. Finansman sağlayan kurumların, kredilendirme ve yatırım süreçlerinde sürdürülebilirlik ilkelerini gözetmeleri, bir yandan kendi risklerini daha iyi yönetmelerini sağlarken diğer yandan şirketler üzerinde dönüştürücü bir güç yaratarak yatırımlarda çevresel ve sosyal etkilerin de göz önüne alınmasını sağlıyor. Global Compact Türkiye Sürdürülebilir Finansman Bildirgesi'ne imza atan bankalar, 50 milyon dolar ve üstündeki projelerin finansmanında, projenin çevresel ve sosyal etkilerini değerlendirme süreçlerine alacaklarını ve ilgili politikalarına bu kriterleri entegre edeceklerini açıkladılar. Çalışma Grubu bünyesindeki yedi bankamızın imzaladığı bildirge, Türkiye'de finans

sektöründeki mevcut uygulamaları daha ileri bir noktaya taşımak ve tüm aktörleri sürdürülebilir bir geleceğe hareket ettirmek adına önemli bir adım teşkil ediyor. Türkiye'nin kendine özgü koşullarını da dikkate alarak, kapsayıcılık ilkesi çerçevesinde hazırlanan bu bildirgenin Türkiye finans sektöründe bir dönüm noktası olacağına inanıyor ve bu ilkelerin sektörde öncü uygulamaları teşvik etmesini temenni ediyorum.

ECOMONDO

THE GREEN TECHNOLOGIES EXPO

YEŞİL & SİRKÜLER EKONOMİ

7-10
KASIM
2017
RİMİNİ İTALYA

21.- ULUSLARARASI MALZEME
VE ENERJİ KAZANIMI VE
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA FUARI

www.ecomondo.com

EŞ ZAMANLI ETKİNLİKLER

KEY ENERGY

www.keyenergy.it

ORGANİZASYON

ITALIAN EXHIBITION GROUP

A merger of
Rimini Fiera and Fiera di Vicenza

DAHA DETAYLI BİLGİ İÇİN LÜTFEN TÜRKİYE TEMSİLCİMİZ AYÇE KARADAG İLE İLETİŞİME GEÇİNİZ: Bee2Bee - Ayçe KARADAG - Zuhtupasa Mh. Omer Efendi Sk. Safak Apt. No:3 B Blok K:2 D: 14-1 34724 Kadıköy /İstanbul-TURKEY - Tel. 0090 216 700 1893 - ayce@bee2bee.com.tr - www.bee2bee.com.tr

Küresel Isınmayla Savaşın Finansmanı

Buhar makinesinin icadından bu yana giderek artan bir hızla atmosfere karbondioksit salıyoruz. Bu saldıığımız karbondioksit, atmosfere düzgün bir biçimde dağılarak dünyanın her tarafının ısınmasına neden oluyor. Eğer atmosfere karbondioksit salımını durdurmayacak olursak dünyanın ortalama sıcaklığının bu yüzyıl içerisinde insanlığın varlığını tehdit edecek oranda artması şaşırıcı olmayacak. Bu nedenle küresel ısınmayı durdurmak zorundayız.

Bu yazının buraya kadarki kısmı konusunda hemfikir değilsek gerisini okumanıza da gerek yok. Ancak bir şeyler yapılmasının zaruri olduğuna inanıyorsanız “**neler yapılması ve nasıl yapılması gerektiği**” hususunda fikir üretmemiz gerektiğini siz de kabul edersiniz.

Albert Einstein’ın çok güzel bir lafı vardır; “Başımızı belaya sokan problemler bu probleme yol açan sistemler yardımıyla çözülemez”. Bence bu yaklaşım dünyanın geleceğine de ışık tutmalıdır. Genel anlamda ekonomi ve özelden de vahşi kapitalizm başımızı bu belaya sokmuştur ve bu sistemin çözümü olan “**piyasa mekanizmaları**”, bu problemin çözümünü bize sağlayamaz. Bu nedenle de çözüm oluşturmaya çalışırken klasik ekonominin ve özellikle de neoliberal sistemin çözümlerini unutarak işe başlamak tek doğru çözümdür.

“Ama bu sistem var olduğu müddetçe bu sistemin şartlarına uygun olmayan çözümlerin uygulanma şansı yoktur” diyecekseniz anlaşma şansımız yok sizinle. Ekonomik sistemimiz bildiğiniz gibi temel varsayımlara dayanıyor, insanın mantıklı

ve bencil olduğu bu varsayımların en önemlileri. Bu tür varsayımların konulmasının en önemli nedeni de 19. yüzyılda gelişen termodinamik yöntemlerine benzer yöntemlerin ekonomiye uygulanarak matematiksel çözümlere ulaşılabilmesi arzusu. Ancak geçen zaman içerisinde de görüyoruz ki matematiksel yöntemler kullanarak ekonomiyi açıklayabilme çabası bizleri her geçen gün daha da fazla çıkmaza yönlendiriyor. Küresel ısınma da bu çıkmazların en başta gelenlerinden biri.

Klasik Ekonominin Çıkmazı

Ekonomi bizi neden küresel ısınma çıkmazına yöneltti? Çünkü klasik ekonomi, çevre ve atmosferi bir dışsallık olarak görür ve değer sistemlerinin içine dahil etmez. Yani atmosferi kirletmenin maddi bir karşılığı yoktur. Bu düşünce yapısını değiştirmedığınız müddetçe de küresel ısınma problemini çözmenin bir yolu yoktur. Bu da her geçen gün daha da ısınan ve kaotikleşen bir iklim düzeninde yaşayacağımız anlamına

gelir. Son buzul çağıının sonundan buhar makinesinin keşfine uzanan 15 bin senelik dönemde dünyanın ortalama sıcaklığı yukarıya ve aşağıya sadece 1 derece oynamıştır. Biz inşa ettiğimiz uygarlığı iklimin bu düzenine borçluyuz. Eğer önlem almayacak olursak bu yüzyılın sonuna kadar ortalama sıcaklıkların **6 derece** yükselebileceğinden söz ediyoruz. Bu da son 15 bin sene ile kıyaslandığında kurduğumuz sistemin devamını engelleyecek kadar büyük bir değişimdir. Bu nedenle lütfen “ama bu çözümleri uygulayamayız” demeyin, çünkü başka şansımız yok. İnsanların atmosfere karbondioksit salmasına engel olmanın ilk akla gelen yolu tüm dünyada kömür/petrol/doğalgaz kullanımını yasaklamaktır. Politik nedenlerle bunu bir anda yapamayacak olmamızın yanında bu çözüm 6 derecelik bir sıcaklık artışı kadar yıkıcı sorunlar yaratacaktır. Bu nedenle üreteceğimiz çözümlerin çözmeye çalıştıkları problemlerden daha fazlasını yaratmaması ama dünyanın fiziksel sınır-

Prof. M. Levent KURNAZ
Boğaziçi Üniv. İklim
Değişikliği ve Politikaları
Uyg. ve Araş. Merk.
mlkurnaz@gmail.com

larına da acilen sahip çıkması gerekiyor. Dünya devletleri 2011 yılında küresel ısınmanın 2 derece ile sınırlanması gerektiğine karar verdiler. Bu korunması gereken bir fiziksel sınırdır. Eğer şu andaki gibi devam edecek olursak 2035-2040 yılları arasında dünyayı 2 dereceden fazla ısıtacak karbondioksiti atmosfere salmış olacağız. Dolayısıyla alacağımız önlem her neyse bu miktarda karbondioksitin atmosfere salınmasını engellemek zorundadır.

Karbondioksite Fiyat Bıçmek

Dünya devletlerinin bu probleme buldukları çözüm tüm devletlere “elinizden geleni yapın” demekten ibarettir. Bu çözümün bizi gerekli sonuçlara ulaştırmayacağı kesindir. Bundan dolayı da başımıza bu problemi açan piyasa ekonomisinin temel varsayımını değiştirmemiz gereklidir. Yani atmosferi kirletmek bedava değildir ya da bundan sonra bedava olmamalıdır. Havaya salduğumuz her karbondioksit molekülünün bir fiyatı olduğunu bilmek bu probleme bakış açımızı değiştirmeye yeterli olacaktır.

Ancak salınan her karbondioksit molekülü iklime eşit derecede zarar verdiğinden bu molekülün fiyatı devletlere bırakılamaz. Bu konudaki **fiyat belirleme sistemleri** ekonomik sistemin kontrolü altındaki devletlere bırakılacak olursa neler olabileceğini AB Karbon Piyasalarının çökmüş olması bizlere anlatmalıdır. Problemi çözebilmemizin tek yolu küresel bir karbon fiyatının belirlenmesi ve tüm ülkelerin bu fiyatı uygulamasıdır. Ayrıca bu fiyatın uygulanması “piyasa

mekanizmalarına” bırakılamayacak bir konudur. Yani kısacası bilimsel gerçekler karbonun fiyatını belirler, devletler ise bu fiyatı kaynağında toplayarak atmosfere verilen zararın bedelini tahsil ederler.

Eğer ekonomi teorisini bu tartışmanın içine sokacak olursak bu fiyatın **vergi** mi, yoksa **karbon ticareti** mi olacağı konusunda yıllarca konuşulur ve bir sonuca ulaşılamaz. Ulaşılmamasının ana nedeni de Einstein’ın sözlerinde saklıdır. Zaten başımızı belaya sokan ekonomi teorisinin uygulamalarıdır. Bizler bu uygulamaları değişmez kanunlar olarak algıladığımız müddetçe de problemlere çözüm üretmenin imkanı yoktur.

“Ekonomi teorisi” bizlere karbona fiyat koymanın çözüm olmadığını söyleyecektir. Çünkü karbona fiyat koymak, parası olanların “param var, o zaman istediğim kadar salarım” argümanını engellemez. Yani siz ne kadar fiyat biçerseniz biçin bir Amerikalının 12 silindirli dev arabasında atmosfere karbondioksit salmasını engelleyemezsiniz. Ama devlet bu noktada devreye girmek zorundadır. Sadece karbona bir fiyat biçmek davranış değişikliği getirmez ya da getirdiği davranış değişikliği yeterli olmaz. Bu davranış değişikliklerini karbon salınmasına karşı kurallarla desteklemek bizi çözüme

Klasik ekonomi, çevre ve atmosferi bir dışsallık olarak görür ve değer sistemlerinin içine dahil etmez. Yani atmosferi kirletmenin maddi bir karşılığı yoktur.

ulaştırabilir. Sadece benzinin üzerine o benzinin havayı kirletmesinin bedelini de eklemek değil, benzinli yerine elektrikli araç kullananlara ek faydalar sağlamakla çözüme ulaşabiliriz. Tabii buradaki önemli sorun aynı zamanda elektriği de karbon salmayan kaynaklardan elde etmek amacıyla kömür/petrol/doğalgaz sistemlerine uygulanan tüm desteklerin kaldırılmasıdır.

Bilime Kulak Vermek

Ağustos ayında yapılan son YEKA ihalesiyle rüzgardan elde edilen elektriğin fiyatı kömür ve doğalgazdan üretimin yarısına düşmüştür. Kömür/petrol/doğalgazdan enerji üretmenin bedeli devlet destekleri olmayacak olsa her geçen gün azalan yenilenebilir enerji fiyatları ile başa çıkamayacak noktadadır.

Devlet yöneticileri bilimin sesini dinleyecek olurlarsa çözüm bulmak imkansız değildir. Hatta çoğu noktada teknolojik gelişmeler problemin çözümünü devletler açısından **“gölge etme yeter”** noktasına taşımıştır. Eski ve atmosferi kirleten teknolojilerde ısrarcı olmak mantıklı değildir. “Doğa dostu, yeni nesil, yerli kömüre dayanan termik santraller” diye bir kavram yoktur. Kömür doğa dostu değildir, hangi teknolojiyi kullanırsanız kullanın kömürü doğa dostu yapamazsınız. Çıkan karbondioksiti yakalayıp saklamak mümkün değildir. Tek çözüm bunların tümünden vazgeçip yeni bir dünya düzeni kurmaktır. Geri kalan ve çözüm olarak gösterilen önerilerin tümü sadece bizi kandırarak gerçek çözümlere yönlememizi engeller.

İyi Çevre, İyi Bireyler, İyi Kurumlar ve İyi Toplum İçin Sürdürülebilirlik

Allianz Türkiye'de Sürdürülebilirliğin Yapıtaşları

- Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi'ne imza atan Türkiye'deki tek küresel sigorta ve emeklilik kurumu olan Allianz Türkiye, Kadının Güçlenmesi Prensipleri'nin de imzacısı.
- 2014 yılında üye olduğu Sürdürülebilir Kalkınma Derneği'nin sektördeki ilk üyesi.
- Karbon ayakizini azaltmak için çaba sarf eden Allianz Türkiye, Türkiye'nin ilk LEED Platin sertifikalı kulesi Allianz Tower'ın ofis katlarında da LEED Altın sertifikasına sahip.
- 2016'da basılı evrakın %66'sını dijital ortama taşıyan Allianz Türkiye, 2018'de bu oranı %80'e çıkarmayı hedefliyor.
- Allianz Türkiye, TÜSİAD liderliğinde hazırlanan "Ekonomi Perspektifinden İklim Değişikliği" raporunun ana destekçileri arasında yer alıyor.

Allianz Türkiye, Küresel Raporlama İnisyatifi (GRI G4) kriterleri doğrultusunda hazırladığı sürdürülebilirlik raporunu yayımlayarak sektöründe bir ilke imza attı. Sürdürülebilirliği sadece bir dizi kurumsal sosyal sorumluluk projesi olarak görmediklerini söyleyen Allianz Türkiye CEO'su Aylin Somersan Coqui, "Müşteri memnuniyeti ve teknoloji odaklı yeni nesil sigortacılığın öncülüğünü yapmak, toplumun yaşam kalitesini artıran sosyal bir marka olmak vizyonuyla çalışıyoruz" diyor.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne paralel olarak, "Allianz Seninle, İyiliğin Yanında" sloganı ile sektörünün ilk sürdürülebilirlik modelini 2016 yılının sonunda açıklayan Allianz Türkiye, Küresel Raporlama İnisyatifi (GRI G4) kriterleri doğrultusunda hazırladığı sürdürülebilirlik raporunu yayımlayarak sektöründe bir ilke daha imza attı. Sürdürülebilir Kalkınma Derneği'nin sektördeki ilk üyesi olan Allianz Türkiye'nin raporu; sürdürülebilirlik stratejisini, sürdürülebilirlik performansını ve örnekleri paylaşması açısından da Türkiye sigorta sektörü için bir ilk niteliğinde. Sürdürülebilirlik alanında beş ana hedef belirleyen Allianz Türkiye, **paydaş katımlı** bir metotla oluş-

turduğu sürdürülebilirlik modelini günlük iş akışına uygulamayı da başardı. Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler imzacısı olan Allianz Türkiye'nin ilerleme raporunu da içeren sürdürülebilirlik raporu "gelişmiş" seviyede kabul gördü. Allianz Türkiye CEO'su Aylin Somersan Coqui, "Modelimiz, Birleşmiş Milletler'in 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi'nden **iklim eylemi, sağlıklı bireyler, insana yakışır iş ve ekonomik büyüme, sürdürülebilir şehir ve yaşam alanları ile toplumsal cinsiyet eşitliği** ilkelerine doğrudan katkı sağlıyor. Ayrıca Birleşmiş Milletler Kadının Güçlenme Prensipleri'nin imzacısı olarak bu prensipleri taahhütle destekleyen de tek sigorta şirketiyiz. Sürdürülebilirlik konusunda samimiyiz. Bu samimiyetimizi ve konuya olan

inancımızı, yayımladığımız raporla en iyi şekilde aksettirmeye çalışıyoruz. Sektörümüzde bu alanda ilklerimize imza atarken bir yandan da tecrübelerimizi aktararak topluma, çevreye ve ekonomiye faydamızın daha da artmasını hedefliyoruz” dedi.

Toplumun Yaşam Kalitesini Artırmak

Sürdürülebilirliği sadece bir dizi kurumsal sosyal sorumluluk projesi olarak görmediklerinin altını çizen Somersan Coqui, açıklamasını şöyle sürdürdü: “Müşteri memnuniyeti ve teknoloji odaklı yeni nesil sigortacılığın öncülüğünü yapmak, toplumun yaşam kalitesini artıran sosyal bir marka olmak vizyonuyla çalışıyoruz. Müşterilerimizin sağlıklarını, yıllar boyunca oluşturdukları varlıklarını korumak, hayatlarının tüm evrelerinde kendilerinin ve ailelerinin yanında olmak için varız. Bu vizyonumuz doğrultusunda, sürdürülebilirlik stratejimizi oluşturmaya 2016 yılının Ocak ayında sürdürülebilirlik ofisimizi kurarak başladı. İcra kurulu ve yönetim kurulu üyelerinden oluşan bir strateji ekibi ile sürdürülebilirlik önceliklerimizi belirledik. Paydaş

Allianz Türkiye Sürdürülebilirlik Manifestosu

- İyi çevre için küresel iklim değişikliğinin farkında olmak ve önlenmesi için aktif bir şekilde çalışmak.
- İyi bireyler için bireyin fiziksel, ruhsal ve ekonomik açıdan sağlığına odaklanarak yaşam kalitesini artırmak.
- İyi kurumlar için etkileşimde bulunulan diğer kurumların da sürdürülebilir olmasını sağlamak.
- İyi toplum için toplumun sürdürülebilir gelişimine katkı sağlamak, iyi birer kurumsal vatandaş olmak.

Allianz Türkiye, iş süreçlerini sürdürülebilirlik prensiplerine uygun hale getirme çalışmaları kapsamında sürdürülebilirlik ofisini ve ardından tüm iş kollarının aktif olarak temsil edildiği sürdürülebilirlik komitesini kurdu.

beklenti anketleri ve atölyeler düzenleyerek bu önceliklerin iç ve dış paydaşlarımız nezdindeki önemini değerlendirdik. Bu öncelikleri, üst yönetim ve sürdürülebilirlik strateji ekibimiz ile son haline getirerek, Allianz Türkiye'nin iş stratejilerine paralel bir model oluşturduk. İyi bir çevre için; bireylerin, kurumların ve toplumun iyiliği, esenliği için işimizi sürdürülebilirlik prensiplerine uygun bir şekilde dönüştürmek için çalışmaya başladık. Sektörümüzün ilk sürdürülebilirlik raporunu yayımlayarak çalışmalarımızın meyvelerini kamuoyuyla paylaşmaktan mutluluk duyuyoruz”.

Hangi Adımlar Atıldı?

Allianz Türkiye, iş süreçlerini sürdürülebilirlik prensiplerine uygun hale getirme çalışmaları kapsamında 2016 yılının Ocak ayında sürdürülebilirlik ofisini ve ardından tüm iş

kollarının aktif olarak temsil edildiği sürdürülebilirlik komitesini kurdu. Sürdürülebilirliğin düzenli ölçümü ve takibi için performans modülü geliştirmeye başladı. TÜSİAD liderliğinde hazırlanan ve Türkiye’de bu alandaki ilk kaynaklardan biri olan **Ekonomi Perspektifinden İklim Değişikliği** raporunun destekçisi de olan şirket, 2017 yılının sonuna kadar üç yeşil iş çözümünü Türkiye’ye kazandırmak üzere çalışmalara başladı. **“Geri Dönüşüm Şampiyonası”** ile üç ayda 8 ton atığı geri dönüştürürken, **“Dijital Dönüşüm Programı”** ile işlerinin %66’sını dijital ortama taşıdı.

Girişimcilik ve inovasyona destek vererek önleyici çözümler sunmaya odaklanan Allianz Türkiye, bu süreçte inovasyon ofisini de kurdu. Bu ofisin odağında; Allianz Türkiye'nin her bir biriminin, müşterilerin hayatlarını kolaylaştıracak, onların yeni nesil sigortacılık ihtiyaçlarına cevap verecek projelerin hayata geçmesinde gerek kurum içi girişimci potansiyelini harekete geçirmek, gerekse kurum dışındaki girişimcilerle işbirliği yapmak vardı. Ayrıca kurumun tüm kılcal damarlarında inovasyon kanının akmasını sağlamak; çalışma kültürünü ve iş süreçlerini inovasyon ile beslemek konularına da öncelik verildi. ○

Yeşili Yaşatan Malzemeler

“Sürdürülebilir Kurumsal Gelişme” misyonuyla faaliyet gösteren AKG Gazbeton, üretim süreçlerinde sağladığı iyileştirmelerle her gün beş ağacı kurtarıyor, bu sayede yılda 1500 ton karbon salımını azaltıyor. Şirketin Pazarlama ve Satıştan Sorumlu Genel Müdür Yardımcısı Sırrı Güvenç Ar-Ge Merkezi'nin çalışmalarını ve yeni ürünlerini anlattı.

 Nevra YARAÇ

Tasarımdan nakliyeye üretim sürecinizin tümüne entegre ettiğiniz sürdürülebilirlik uygulamalarınız konusunda bilgi verebilir misiniz?

“Sürdürülebilir Kurumsal Gelişme” AKG Gazbeton İşletmeleri'nin en önemli misyonu. ÇEDBİK'in kurucu üyesi olmamız da bunun en önemli göstergelerinden biri. Ürün Yaşam Döngüsü Analizini (LCA) yaptırarak ilk firmalardan biriyiz. Blok ürünlerine EPD belgesini 2013 yılında aldık, 2016 yılında da “Kurumsal Sürdürülebilirlik Analizi” için Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) tarafından Türkiye'den seçilen tek firma olduk.

Üretim süreçlerinde sağladığımız iyileştirmelerle her gün beş ağacı kurtarıyoruz. Bu sayede yılda 1500 ton karbon salımını azaltıyoruz. Su kullanımında yaptığımız iyileştirmelerle 600 bin kişinin günlük su tüketimi kadar su tasarrufu sağladık. Üretim süreçlerindeki tüm kalemlerde %5 tasarruf sağlayacak şekilde proseslerimizi yapılandırdık.

“Yeşili Yaşatan Malzeme” misyonumuzla tüm Türkiye'de uzman partnerimiz ile hedef gruplar belirleyerek LEED V4 Yeşil Bina Sertifikası eğitimlerini veriyoruz. 2017 yılında,

sektörümüzde yine AKG Gazbeton'un liderliği ile EKOPALET uygulamasına başladık. Tamamen geridönüşümlü plastik palet olan EKOPALET ile ahşap palet devri kapanacak ve sürdürülebilirlik konusunda bir ilke daha imza atmış olacağız. Ayrıca 350 yoğunluklu gazbeton blok üretimimizi üç işletmemizde de öncelikli ürün haline getirerek, aynı araç ile daha fazla yük taşıyıp lojistik anlamda araç sayısını azaltarak doğaya yaptığımız katkıyı çoğaltıyoruz.

Gerek iklim değişikliğiyle mücadele gerekse deprem gibi doğal afetlere karşı önlem alma noktasında yapı sektörü de diğer birçok sektör gibi inovasyona büyük ihtiyaç duyuyor. Siz de gazbeton ve kâğıt birimler sanayiinin ilk Ar-Ge Merkezi yatırımını gerçekleştirdiniz. Bu yatırım ve Horizon 2020 kapsamında yürüttüğünüz diğer ino-

vatif uygulamalarınız konusunda bilgi verebilir misiniz?

Ar-Ge Merkezi “Sürdürülebilir Gelişme” misyonuyla, sadece AKG Gazbeton İşletmeleri'ne değil, tüm yapı malzemeleri sektörüne büyük katkılar sağlıyor. Sunduğumuz yenilikçi ürünlerle sektörün ihtiyaçlarını karşılamaya devam ediyoruz. Bu kapsamda çalışmalarını sürdüren Ar-Ge Merkezimiz, sektörde referans oluşturuyor. İş süreçlerimizin tümünde değişim, gelişim ve farklılaşmayı önceliklendiren bir şirket olarak Ar-Ge ve inovasyon odağında faaliyetlerimizi sürdürüyoruz. Ar-Ge Merkezimiz uzun soluklu çalışmalarıyla, bünyesinde çok sayıda küçük ve homojen gözeneğe sahip, son derece hafif ve aynı zamanda dayanıklı ve hiç yanmaz ısı yalıtım plağı Minepor'u geliştirerek farklılaşma adımı attı. AKG Gazbeton, Ar-Ge Merkezi'nin inovatif bakış açısıyla geliştirdiği en az üç yeni ürünü yıl sonuna kadar pazara sunacak olmanın heyecanını yaşıyor. Bu ürünlerden ilki elektromanyetik dalgaları soğuran ilk ve tek yapı malzemesi olan Emiblok. Diğer ise duvarlarda deprem güvenliğini artıran Degas adlı inovatif ürünümüz.

“AKG Gazbeton, Ar-Ge Merkezi’nin inovatif bakış açısıyla geliştirdiği en az üç yeni ürünü yıl sonuna kadar pazara sunacak olmanın heyecanını yaşıyor. Bu ürünlerden ilki elektromanyetik dalgaları soğuran ilk ve tek yapı malzemesi olan Emiblok. Diğeri ise duvarlarda deprem güvenliğini artıran Degas adlı inovatif ürünümüz”

Diğer ürünlerden bahsetmek için Aralık ayını bekleyeceğiz.

Avrupa Birliği (AB) Komisyonu tarafından 71 milyar Euro bütçe ile hazırlanan ve 2020 yılında tamamlanması hedeflenen HORIZON 2020 Programı’nda AKG Gazbeton İşletmeleri de yer alıyor. Endüstriyel atıkları değerlendirerek yalıtım değeri yüksek, yeni yapı malzemelerinin elde edilmesi üzerinde çalışan AKG Gazbeton, Ar-Ge alanında sektörde öne çıkıyor. Programda, çeşitli sanayi kollarında üretilen malzemelerin hammaddelerinden veya kullanılmayan çıktılarından yeniden yapı malzemesi üretilmesi hedefleniyor. AB tarafından gerçekleştirilen en büyük “inisiyatif” olarak değerlendirilen program ile çeşitli sanayi kolları, sivil toplum ve yerel endüstriler için önemli adımlar atılacak.

Türkiye’de dayanıklı ve sürdürülebilir kentlerin oluşmasında kuşkusuz yapı malzemelerinin doğru seçilmesi elzem. Gazbeton bir yapı

malzemesi olarak bu konuda nasıl bir rol oynuyor?

Ülkemizde ve dünyada “nitelikli yapı bilincinin artması”, yeni yapılan binalarda enerji verimli hiç yamaz ürünlerin tercih edilmesini hızlandırıyor. Bu açıdan bakıldığında, diğer hiçbir kâğır yapı elemanında olmayan birçok niteliği üzerinde barındıran AKG Gazbeton ürünleri; ısı konfor sağlayan, ürün yaşam döngüsü yüksek, A1 sınıfı hiç yamaz malzeme olması ve deprem emniyeti sağlamasıyla, çevreye duyarlı ve enerji tasarrufuna destek veren projeler tarafından tercih ediliyor. Özellikle kentsel dönüşüm alanında hükümetimizin kararlı bir tutum sergilemesi ile yenilenen yapı stokunda, ürettiğimiz enerji verimli ürünler tercih ediliyor. Ülkemizde öncüsü olduğumuz ve patentine sahip bulunduğumuz Yeni Nesil Isı Yalıtım Plağı Minepor’a olan talep de sürekli artıyor. Nitelikli yapı bilincinin artması ile endüstriyel yapılar başta olmak üzere, tüm mega yapılarda panel ürünlerimize olan

talep artıyor. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, atıkların değerlendirilmesi, yeşil bina projelerinin yaygınlaşması, sürdürülebilirlik kavramının hayatın her aşamasına yerleşmesi ile gazbetona duyulan ilginin daha da artacağını öngörmekteyiz.

Bu anlamda yapı sektörünün Türkiye’deki gelişimini genel anlamda nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türk yapı sektörü 2016 yılında yaşanan gelişmelerden etkilenmiş olmakla birlikte ekonominin ve diğer sektörlerin üzerinde bir performans gösterdi. İnşaat sektörünün 2016 yılında %6 büyüdüğü görülüyor. Türkiye’de yapı sektöründe sevindirici gelişmeler yaşanıyor. Ancak alınması gereken çok yol olduğunun da farkındayız. AKG Gazbeton’un tüm ürünlerinin, çevre dostu üretim özelliği, A1 sınıfı yamaz malzeme olması ve deprem emniyeti sağlaması ile, çevreye duyarlı ve enerji tasarrufuna destek veren projeler tarafından artarak tercih edileceğine inanıyoruz. ○

Yıkıcı Tasarım Metodolojisi: İnovasyon mu, Statükoyu Yıkmak mı?

Doğduğumuz günden beri, yaşadığımız her an, dünyayı diğerleriyle beraber tasarlıyoruz. Tasarlıyoruz ama ne bunun farkındayız, ne de bunu nasıl yapacağımızı biliyoruz. Öte yandan, oldukça büyük problemlerimiz olduğu da aşikâr. Problemleri tanımlamakta mı başarısızız, yoksa çözümünü uygulamakta mı?

Tasarım, problem çözmektir. Bu doğru. Öte yandan, oldukça büyük problemlerimiz olduğu da aşikâr. Problemleri tanımlamakta mı başarısız, yoksa çözümlü uygulamakta mı? Yanlış giden ne? Bir başka deyişle, bunca bilgi, deneyim ve teknolojiye rağmen hepimiz için daha iyi bir dünyayı neden hâlâ tasarlayamadık?

Bu konuda söylenebilecek onlarca, yüzlerce, hatta belki milyonlarca şey var. Evet, insan evladı olarak problemleri doğru tanımlamakta yeteri kadar başarılı olamayabiliriz. Evet, çözümü uygulama aşamasına geldiğimizde beceriksizliğimiz tutuyor olabilir ya da gerçekçi olmak istersek; ayaklarına basmamızı istemeyen birileri sistemi, doğruyu uygulamaya çalışanların aleyhine çalıştırıyor olabilir. Peki, bunun için sistemi mi, çıkar sahiplerini mi suçlamalı, yoksa tasarımcılar olarak kendimizi mi?

Çözüm; kökenimiz, eğitim geçmişimiz, profesyonel deneyimimiz ya da kişisel ilgi alanlarımız ne olursa olsun, ancak kendimizin de birer tasarımcı olduğumu görmeye başladığımızda gerçekleştirilebilir olacak. Artık cesaretimizi kuşanıp yüzleşmemizin zamanı geldi: **Doğduğumuz günden beri, yaşadığımız her an, dünyayı diğerleriyle beraber tasarlıyoruz.** Tasarlıyoruz ama ne bunun farkındayız, ne de bunu nasıl yapacağımızı biliyoruz. Belki de bizi; yani farklı ırklardan, farklı kültürlerden ya da farklı mesleklerden milyarlarca insanı; unvanı “tasarımcı” olan tasarımcılardan ayıran, onları tasarımcı, bizi ise “sıradan insan” yapan şey bu: Ne için, nasıl ve ne tasarlayacağımızı bilmek ya da bilmemek. İşte bütün mesele...

Bilgiden değişim ve dönüşüm doğurmak ise kolay değil. Zira dünyaya gelirken zihnimizi, bedenimizi ve yetkinliklerimizi nasıl kullanacağımızı anlatan bir kullanım kılavuzu sağlanmıyor. Öyleyse sorgulamak, keşfetmek, denemek, başarmak ve

Dr. Leyla Acaroğlu: “Dünyanın, derine gömülü tohumlardan mevhum statükoyu kasıtlı olarak ve kafa yorarak yıkmaya gönüllü, daha fazla değişim öncüsüne ihtiyacı var”

kimi zaman yanılmak ve bunu herkesin yapabilmesini mümkün kılmak için olumlu ve olumsuz yanlarıyla deneyimlerimizden öğrendiklerimizi aktarmak zorundayız. Öyle de yaptık ancak belli ki bugüne kadar yaptıklarımızda bir eksik ya da bir yanlış var. Öyle ki, dünya üzerinde yaşamın sürdürülebilirliğini korumaya yetemiyoruz, bilgimiz ve yöntemlerimiz istediğimiz sonucu vermiyor ve **bunu ne yazık ki çok geç anlıyoruz.** Bir diğer problem de bu. Deneyimlerimizin olumlu sonuçlarını da, olumsuz sonuçlarını da kısa zaman içinde gözlemleyebilirsek, doğruyu ve yanlışını daha erken fark eder ve sonraki adımlarımızı bu deneyimlerimize göre şekillendirebiliriz. Peki, bunu nasıl yapabiliriz?

Bir Çözüm Önerisi: Yıkıcı Tasarım Yöntemi

Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın 2016 yılında “Bilim ve İnovasyon alanında Yerküre Şampiyonu” ilan etmeye layık bulunduğu Avusturyalı bilim insanı **Dr. Leyla**

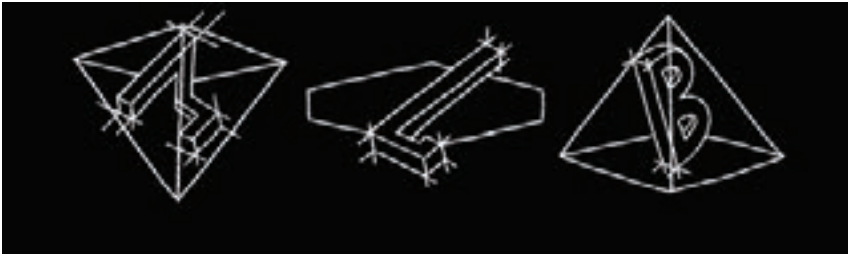
Acaroğlu'nun bu konuda yaptığı çok önemli çalışmalar ve paylaştığı çok önemli bilgiler var. **“Kağıt mı, plastik mi? Çevresel folkloru yeniden düşünmek”** adlı TED konuşmasıyla “Kağıt kullanırsak çevreye daha az zarar veririz” ezberimizi bozarak bizi sorgulamaya iten Acaroğlu, çözümün bir “yeniden düşünme” ya da “yeniden öğrenme” pratiğinden geçtiğini savunuyor ve buna **yıkıcı tasarım yöntemi (disruptive design methodology)** adını veriyor.

Peki Yıkmanın İnovasyondan Ne Farkı Var?

Acaroğlu şöyle açıklıyor: “İnovasyon, bazı şeyleri hafifçe ayarlamak ve bazı şeyleri birazcık farklı yapmak anlamına geliyor; yıkmak ise, yeni bir şey tasarlamak suretiyle statükoyu eski ve geçersiz kılarak yeniden hayal etmek.” Acaroğlu şöyle devam ediyor: “Dünyanın, derine gömülü tohumlardan mevhum statükoyu kasıtlı olarak ve kafa yorarak yıkmaya gönüllü, daha fazla değişim öncüsüne ihtiyacı var. İnovasyon kenarda kalan şeyler üzerinde çalışmak için faydalı olabilir ama benim kurmakla ilgilendiğim şey, eleştirel, bilişsel ve pratik araçlara sahip olan ve bu araçları anlamak, müdahale etmek ve küresel olarak pozitif etkiyi harekete geçirmek için kullanan yaratıcı ‘değiştiriciler’den oluşan bir hareket.

“İnovasyon, bazı şeyleri hafifçe ayarlamak ve bazı şeyleri birazcık farklı yapmak anlamına geliyor; yıkmak ise, yeni bir şey tasarlamak suretiyle statükoyu eski ve geçersiz kılarak yeniden hayal etmek”

Daha iyi açıklamak gerekirse; bu yaklaşımda ‘yıkmak’ terimi, bir problem arenasına, bilinen bileşenlerden daha derine ulaşacak şekilde dalarak müdahale etmeyi ve böylece problemi besleyen ne olduğuna yönelik sistemli bir anlayış geliştirmemizi mümkün kılacak şekilde tetkik edebilmeyi ifade etmek amacıyla kullanılıyor. Bunu takiben, sistem haritalama gibi teknikler uygulayarak müdahale noktaları belirlenebiliyor ve problem arenasının statükosunu kaydıran tasarımlar yaratılabiliyor. Bu yaklaşım, çıktılarının etkili, adaletli ve sürdürülebilir olduğundan emin olmak amacıyla, pozitif müdahalelerle herhangi bir problem arenasını yıkmaktan ibaret.”

Yıkıcı Tasarım Yöntemi Nasıl İşliyor?

Yıkıcı tasarım yöntemi, her biri kendi içinde bir sırayla ve bir döngüyle gerçekleştirilen ve **Madencilik, Peyzaj ve İnşa Etme** (*Mining, Landscaping, Building-MLB*) adı verilen üç fazdan oluşuyor.

İlk faz **madencilik**. Meraktan ve keş-

fetmekten oluşan bu fazda, derin katımlı araştırmalar yapılırken “çözme ihtiyacı” askıya alınıyor. Düzen empoze etmek yerine, karmaşık sistemlerin özündeki kaosu benimsiyoruz. Bu fazın araçları: Araştırma, gözlem, keşif, merak, şaşkınlık, katılımcı aksiyon, sorgulama, veri toplama ve içgörü.

İkinci faz ise **peyzaj**. Bu fazda, ilk süreçte ortaya çıkardığımız her şeyi alıp bir araya getirerek sistem haritalama ve keşif ile genel peyzaj görünümü oluşturmaya çalışıyoruz. Peyzaj, bağlantılar oluşturma düşünce yapısından ibaret; böylece dünyayı, tekrar birleştirmeye çalıştığımız bir yapboz (*puzzle*) olarak görüyor ve problem arenasını kuşbakışı görüşle başka bir perspektiften inceleyebiliyoruz. İçgörüler topluyor ve sistemde değişime kaldıraç etkisi yapabilecek müdahale noktalarını tanımlıyoruz. Bu fazın araçları: Sistem haritalama (kümeler, iç içe geçen çemberler vb.), dinamik sistem keşfi, sentez, ortaya çıkarma, tanıma, içgörü toplama ve müdahale noktası tanımlama.

Üçüncü faz ise **inşa etme**. Bu sistem içindeki potansiyel müdahale noktaları üzerinde farklı tasarım fikirlerinin gelişimine izin veren yaratıcı fikir üretme fazı. Amaç problemi çözmek değil, problem arenasını evrimleştirmek ve böylelikle statükoyu kaydırabilmek. Bu fazda, bir tasarım sürecinden ilerliyor ve yapacağımız müdahaleye en iyi çıktıyı verecek çok çeşitli fikirler bulma ve prototipleme araçları kullanıyoruz.

Problemlerden Kaçınmak Yerine Onları Sevmek

Bu metodolojiyi farklı kılan, problemle olan etkileşimi. Bize, problemlerden kaçınmak ya da onları yok saymak yerine, problemi sevmeyi ve konunun özüne dalmayı öğreten bu metodoloji, problemin özündeki konular arasında gezinerek görmesi pek kolay olmayan fırsatları görmeyi ve kendi etkimizi kullanarak özgün ve farklı çözümler tasarlamamızı mümkün kılıyor. (Bu sistemle ilgili detaylı bilgiye disruptdesign.co adresinden ulaşabilirsiniz.)

Problemleri tekil olarak ele alma ve “gidermeye çalışma” yöntemi bize olumlu sonuçlar sunmadı değil ancak yeterli olmadığını biliyor, hatta bu yetersizliği gündelik hayatımızda deneyimliyoruz. Dünyayı herkes için daha iyi bir yer haline getirme amacına, problem parçacıklarına odaklanmak yerine sistemdeki problemleri alana ve iç sistemlere daha farklı perspektiflerle bakarak ve yaratıcı tasarım metodolojilerinden faydalanarak ulaşabiliriz.

Sistem odaklı düşünme (*systems thinking*) ise tam olarak bu noktada anlamlı ve karmaşık problemleri çözmek için kullanabileceğimiz en güçlü araçlardan biri. Doğru metodolojileri ve doğru araçları kullanmak, bütün sistemi çoklu perspektiflerden görmeyi ve farklı zihniyetlerde değişimi mümkün kılıyor. ○

Sürdürülebilir Yaşam Haklarını Tartışma Zamanı

Hukuk, insanlığın bir topluluk oluşturma ve birlikte yaşama pratiğinin başlangıç noktasından bu yana oluşmuş en karmaşık üstyapı oluşumlarından biri. Birlikte nasıl yaşanacağını, karşılıklı hak ve sorumlulukların bir sözleşme haline getirilmesi (ister yazılı, ister zımni olarak kabul edilsin), insanlığın gelişiminin en önemli adımlarından bir tanesidir. Karşılıklı hak ve sorumlulukların, içinde yaşanan zaman ve mekandaki tüm sosyal ilişkileri en açık şekilde gösterdiğini biliyoruz. Bu anlamda, bir topluluğun hukuksal norm ve yapısına baktığımızda, o topluluğun nasıl yaşadığına dair en genel bilgiyi edinebilmeniz mümkün.

İnsanlık tarihi bu hukuksal hak ve normlar üzerinden de okunabilir. Bireysel ve kolektif haklar, kademe kademe ama her zaman toplumsal mücadele ve müzakereler zemininde ilerledi. Bugün modern anlamda

bildiğimiz “İnsan Hakları”, bu uzun sürecin sonunda ortaya çıktı. Tüm eksiklerine ve sorunlarına karşın, elimizde bundan daha gelişkin bir yasal sözleşme yok.

Ancak içinde bulunduğumuz zaman dilimi, dünyanın yaşadığı ekonomik, sosyal ve çevresel kriz, mevcut ulusal ve uluslararası tüm yasal çerçeveleri yeniden düşünmeye zorluyor bizi. Açık bir şekilde “mavi gezegen” içinde geliştirdiğimiz tüm yasalar, hem insanlığa hem de yaşadığımız ekosisteme “dar” geliyor. Bunun da ötesinde, bu normlar, sadece şu an yaşadığımız döneme dair bir “şeyler” söylüyor. Sürdürülebilirlik çerçevesinde düşündüğümüzde, bugünün normları, yarınımızı yok eden ya da en azından “geleceği” öngörmeyen kısıtlar içeriyor. Doğmamış nesillerin hakları, ne yazık ki büyük oranda göz ardı ediliyor...

Dolayısıyla şimdi gerekli olan, ken-

di kurduğumuz çerçeveler üzerinde yeniden düşünmek, bu düşüncenin arkasında yeni eylemler/hareketler kurmak ve yepyeni hukuksal normlar geliştirmek. İçinde bulunduğumuz katastroftan çıkabilmenin tek yolu bu...

EKOIQ'nun bu sayısında, işte bu çabaya destek olabilecek yeni fikirleri ortaya koymaya, tartışmaya açmaya çalıştık. Avukat dostumuz Ömer Aykul'un son derece önemli yazısında belirttiği gibi, “Dördüncü Nesil Hakları”, bir başka deyişle “Sürdürülebilir Yaşam Hakları” üzerinde hızla düşünmek, konuşmak ve daha da ötesinde bu konuda “eylemek” zorundayız.

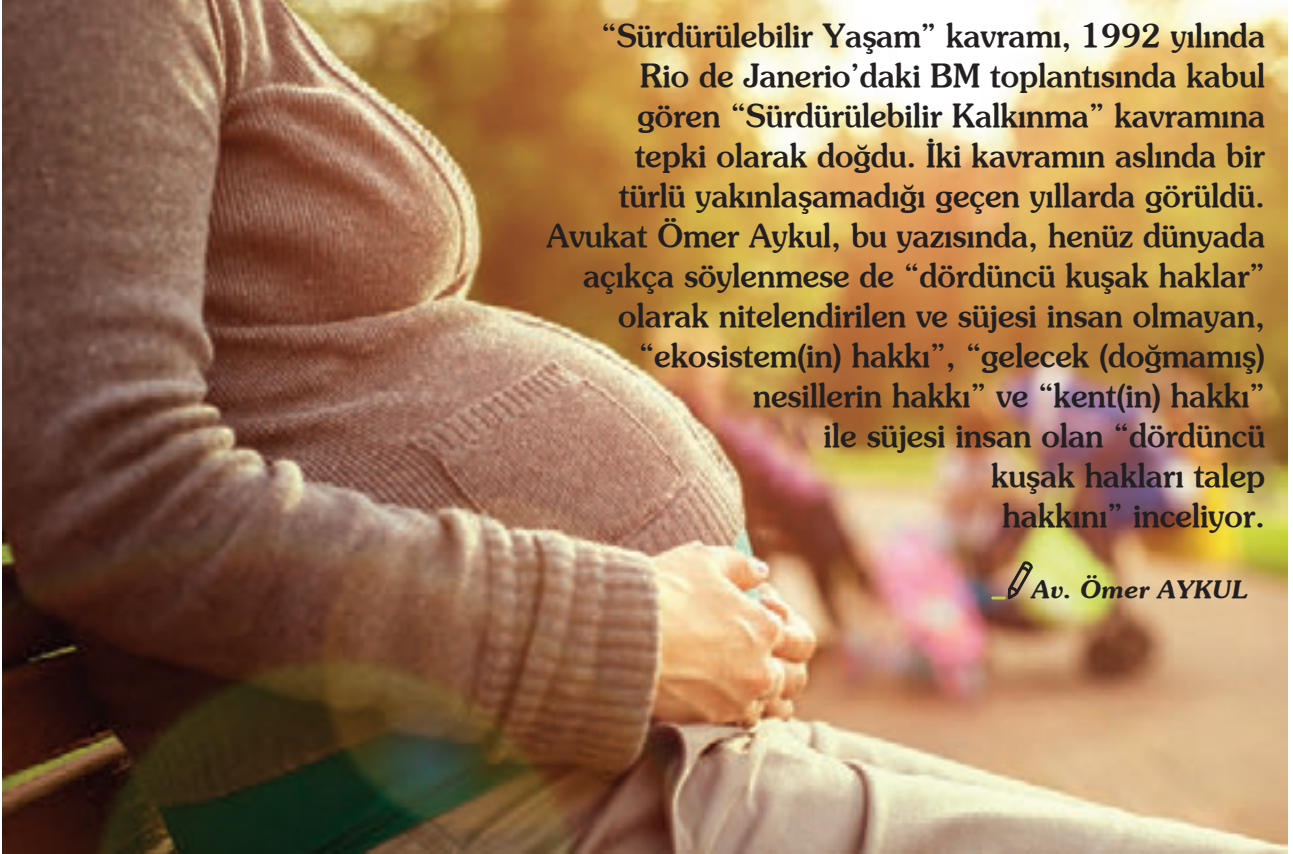
Son olarak bu dosyanın hazırlanmasında çok büyük katkılar sunan Avukat Ömer Aykul ve genç hukuk öğrencisi dostumuz İlkan Türküresin olmak üzere, görüşleriyle bize yeni ufuklar açan tüm dostlarımıza sonsuz teşekkürler...

 Barış DOĞRU

Dördüncü Kuşak Haklar ya da Sürdürülebilir Yaşam Hakları

“Sürdürülebilir Yaşam” kavramı, 1992 yılında Rio de Janeiro’deki BM toplantısında kabul gören “Sürdürülebilir Kalkınma” kavramına tepki olarak doğdu. İki kavramın aslında bir türlü yakınlaşmadığı geçen yıllarda görüldü. Avukat Ömer Aykul, bu yazısında, henüz dünyada açıkça söylenmese de “dördüncü kuşak haklar” olarak nitelendirilen ve süjesi insan olmayan, “ekosistem(in) hakkı”, “gelecek (doğmamış) nesillerin hakkı” ve “kent(in) hakkı” ile süjesi insan olan “dördüncü kuşak hakları talep hakkını” inceliyor.

Av. Ömer AYKUL

İnsan hakları, yüzyıllar süren mücadelelerin sonucunda ve ancak uluslararası metinler ile insanlığın ortak kabulü haline dönüşmüştür. “Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi/Beyannamesi (1948)” ve “İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (1953)” bu konudaki temel ve en önemli belgeler olup, Birinci Kuşak (Temel veya Klasik) Haklar ve İkinci Kuşak (Sosyal) Haklar bu metinlerle kabul edilmiştir. Üçüncü Kuşak Hakları (Dayanışma Hakları) ise dünya uygarlığının gelişmesi ve çeşitli uluslararası sözleşmelerle insanlığın yaşamına girmiştir. Her üç kuşak hak için de insanlık kan ve

ter dökmüştür.

Geldiğimiz aşamada iklim değişikliği baskısı nedeniyle gündeme gelen “sürdürülebilir yaşam” için gerekli bazı hakların eksikliği hissediliyor. Sürdürülebilir yaşam kavramı 1992 Rio konferansında sloganlaşan “sürdürülebilir kalkınma” kavramına tepki olarak ortaya çıktı. **Sürdürülebilir yaşam hakları**; “**ekosistem(in) hakkı**”, “**gelecek (doğmamış) nesillerin hakkı**” ve “**kent(in) hakkı**”dır. Bundan öncekilerin hak süjesi/öznesi hep doğrudan insan iken, artık bu hakların süjeleri, soyuttur. İnsan burada dolaylı olarak hak sahibidir. Tek hak süjesi insan olan dördüncü kuşak hak; “**dördüncü kuşak**

hakları talep etme hakkı”dır. Bu yeni hakların uluslararası ve ulusal metinlerde ayak izleri mevcuttur. Ancak sıra bunların uygarlığımıza anlatılması ve kabulündedir. Burada tarafımızdan cesaretle ve ilk kez toplu bir yaklaşımla “dördüncü kuşak haklar” ve “dördüncü kuşak hakları talep etme hakkı”, genel hak olgusu ve ilk üç kuşak haklar ile birlikte incelenmekte ve ulusal ve uluslararası hukuk belgelerinde dolaylı da olsa dayanakları belirtilmektedir.

Bu çalışmada, henüz dünyada açıkça söylenmese de tarafımızdan “dördüncü kuşak haklar” olarak nitelendirilen ve süjesi insan olma-

yan, “ekosistem(in) hakkı”, “gelecek (doğmamış) nesillerin hakkı” ve “kent(in) hakkı” ile süjesi insan olan “dördüncü kuşak hakları talep hakkı” topluca incelenecektir.

Dördüncü Kuşak Haklar ve Bunları Talep Etme Hakkı

Hukukçu olmayanlar için, biraz tarihsel, biraz da kronolojik ve kavramsal tasnifle konu daha anlaşılır hale gelebilir. Dünyada henüz bu başlıktaki gibi bir hak tanımı ve tasnifi yoktur. Bazı düşünürler “İnsanlık onurunun korunması” hakkını dördüncü kuşak hak olarak nitelemektedirler. Bu konuda “bilimin kötüye kullanılması sonucu insanlık onurunun korunması” gibi bir tanımlama yapılmakta ve buna “insan kopyalanması” örnek olarak gösterilmektedir. Halbuki konu çok daha geniş ve bize göre farklıdır. Bu konuda bazı cılız talepler, atılan adımlar (bazen de geri adımlar) vardır. Ama bunu cesaretle ifade etmenin zamanı gelmiş ve belki de geçmek üzeredir çünkü iklim değişikliği, üretim-tüketim dengesizliği ve önlenemeyen nüfus artışı ile dünya; evrenin kendisine tanıdığı ömrü sonlandırma ve kendini yok etme konusunda çok hızlı ilerlemektedir. Ayrıca çevre kirliliği ve biyolojik çeşitlilikteki tür kayıpları bu sonu hızlandırmaktadır. Bunun mümkünse önlenmesi, yavaşlatılması veya iklim değişikliği sonrasında oluşacak yeni dünya ekosistemine uyum sağlanması gerekecektir.

Dünyanın iklim değişikliğini gündemine almasından bu yana yaklaşık 45 yıl geçmiştir. BM İnsan Çevresi Konferansı Stockholm Deklarasyonu (Stockholm Declaration of United Nations Conference on the Human Environment) ile 1972 yılında başlayan süreç, kimi umutlu kimi sıkıntılı dönemler geçirek günümüze gelmiştir. “Sürdürülebilir yaşam” kavramı ise 1992 yılında Rio de Janeiro’daki BM toplantı-

Sürdürülebilir yaşam hakları; “ekosistem(in) hakkı”, “gelecek (doğmamış) nesillerin hakkı” ve “kent(in) hakkı”dır. Bundan öncekilerin hak süjesi/öznesi hep doğrudan insan iken, artık bu hakların süjeleri, soyuttur. İnsan burada dolaylı olarak hak sahibidir. Tek hak süjesi insan olan dördüncü kuşak hak; “dördüncü kuşak hakları talep etme hakkı”dır.

sında kabul gören “sürdürülebilir kalkınma” kavramına tepki olarak doğmuştur. İki kavramın aslında bir türlü yakınlaşamadığı geçen yıllarda görülmüştür. Bu arada bu haklar konuşulmaya ve savunulmaya başlamıştır. Bugün, 2015 yılı sonunda Paris Anlaşması’na katılan devletlerin, bunu onaylayan ve bundan vazgeçen ilginç yöneticilerinin davranışları dünya gündemindedir. Bu nedenle bu hakların konuşulması ve savunulmasının tam zamanıdır. Şimdi cevaplanacak ilk soru dördüncü kuşak hakların ne olduğu ve hak süjelerinin kim veya ne olduğudur. Öncelikle dördüncü kuşak haklar şöyle sıralanabilir: Ekosistem(in) hakkı, gelecek (doğmamış) nesillerin hakkı, kent(in) hakkı. Ve bunların vazgeçilmez tamamlayıcısı ve yeni bir temel insan hakkı olarak, dördüncü kuşak hakları talep etme hakkı.

Gelin şimdi, temel insan hakkı olmayan çünkü hak süjesi insan olmayan bu haklara daha yakından bakalım: **Ekosistem(in) Hakkı:** İster makro düzeyde dünya ekosistemi olarak, ister temel iki ekosistem olan kara ve deniz ekosistemi, isterse temel doğal varlık adı ile anılan orman ekosistemi, dağ ekosistemi, çöl ekosistemi, step ekosistemi, mera ekosistemi, kıyı ekosistemi vb. olarak nitelendirilsin, o ekosistemin; önce-

likle var olma, kendini yenileme ve geliştirme hakkını ifade eden ve hak süjesi de o ekosistem olan soyut bir haktır.

Gelecek (Doğmamış) Nesillerin Hakkı: Gelecek nesillerin sağlıklı olarak işleyen bir ekosistem ve sağlık, refah ve barış içinde bir dünya düzeni içine doğma ve yaşamlarını sürdürüp, kendilerinden sonraki nesilleri oluşturabilme hakkını ifade eden ve hak süjesi de gelecek (doğmamış) nesiller olan soyut bir haktır.

Kent(in) Hakkı: Binaları; sağlık, eğitim, güvenlik, iş hayatı, ulaşım, iletişim, enerji, su ve atık sistemleri, içindeki yeşil dokusu, tarihi, kültür ve sanatı ile canlı-cansız karışımı bir olgu olan kentin, içinde sağlıklı, mutlu, refah ve barış içinde gelişerek yaşayan insanlar ve mevcut ekosistemi ile birlikte bir bütün olarak kenti soyut bir hak süjesi olarak kabul eden bir haktır.

Bu, soyut ve “süjesi insan olmayan” hakların hayata geçmesi, içinde bulunduğumuz zaman diliminde, insanlar tarafından talep edilebilmelerine bağlıdır. Tam da bunun için “dördüncü kuşak hakları talep hakkı”, dördüncü kuşak haklarla birlikte ama temel ve yeni bir insanlık hakkı olarak artık kabul edilmelidir.

Ekosistem(in) Hakkı

Ekosistem, dünya üzerindeki canlı ve cansız varlıkların, aralarında karşılıklı ilişkiler kurarak oluşturdukları (biyolojik) sistemlerdir. Dünya bir ekosistem olarak kabul edilebileceği gibi, kara ekosistemi, deniz ekosistemi veya orman ekosistemi, mera ekosistemi, dağ ekosistemi vb. şeklinde de nitelendirmelerde de bulunabilir ve hepsi de doğrudur.

Ekosistem(in) hakkı ise yukarıda da tanımlandığı gibi makro düzeyde dünya ekosisteminin öncelikle var olma, kendini yenileme ve geliştirme hakkını ifade eden ve hak süjesi de o ekosistem olan soyut bir haktır.

Elbette ekosistem bizzat kendi hakkını talep edemeyeceğinden, başta da belirttiğimiz genel “dördüncü kuşak hakları talep etme” hakkının bir parçası olarak, “ekosistem hakkını talep etme hakkı” kabul edilecektir.

Uluslararası Hukukta Ekosistem(in) Hakkı

Uluslararası platformlardaki ve Türkiye’deki tartışmalarda genelde

bu konuda atıf yapılan iki anayasa vardır. Bunlar **Ekvador** ve **Bolivya anayasalarıdır**. Bolivya, dünyada doğanın yasal haklarını tanıyan ilk ülke olmuştur. İklim değişikliğini önlemek, doğal varlıkların sömürülmesini engellemek ve Bolivya halkının yaşam kalitesini yükseltmek adına alınan bu karar, doğayı insanla eşit statüde kabul etmektedir. 28 Eylül 2008’de referandumla kabul edilen Ekvador Anayasası’nın

71. maddesi de hayatın gerçekleştiği doğanın ya da **Pachamama**’nın (**Toprak Ana**) var olma hakkını tanımakta ve onu anayasal koruma altına almaktadır. Anayasa hükmü şöyledir: *“Hayatın içinde yeniden ürettiği ve meydana geldiği tabiat veya toprak ana bir bütün olarak var olma, yaşam döngü ve işlevlerinin evrimsel süreçlerinin korunması ve yeniden canlandırılması hakkına sahiptir.”*

Muhtelif amaçlarla da olsa ekosistemlerin korunması amacı ile imzalanmış uluslararası sözleşmeleri yandaki kutuda görebilirsiniz. Bu uluslararası sözleşmelerin (Ek protokoller metne alınmamıştır) tek başına hiçbirisinin bir ekosistemi veya genel anlamda ekosistemi hak süjesi olarak kabul ederek hazırladığını söyleyemsek de, aslında bütün bu sözleşmelerin tek bir amacı vardır; o da konu edindiği ekosistemleri korumaktır. Özetle gelişen evrensel hukuk sistemi, “çevre koruma” veya sadece “çevre” başlığı altında ekosistemin devamı için bir hukuk, yani haklar sistemi oluşturmaya çalışmaktadır. İşte biz burada doğru söylemin bir “ekosistem hakkı” olduğunu ve bu hakkın kabulü olduğunu belirtmekteyiz. Evet! Evrensel hukuk olarak “ekosistem”; parçası olduğumuz ve içinde bizim de yaşam hakkımızın bulunduğu o sistem, artık bir hak süjesidir.

Türk Hukuk Sisteminde Ekosistem(in) Hakkı

Anayasamızda yer alan 56. madde-deki düzenleme, insanın sağlıklı bir çevrede yaşama hakkına atıf yaparak çevre korumada devletlerin ve kişilerin hak ve ödevlerine odaklanmaktadır. **Ekolojik hukuk sisteminde ise temel bakış açısı bu düzenlemeden ayrılmakta ve artık ekosistemin de insan gibi bir hak öznesi olduğu kabul edilmektedir**. Bu hak süjesi olma sonucunda, ekosistemin “varlığını sürdürme” ve

Ekosistemlerin Korunması Amacıyla İmzalanmış Uluslararası Sözleşmeler

1. Antarktika Antlaşması (Antarctic Treaty) - 1959/ WASHINGTON
2. Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öne Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme (The Convention on Wetlands of International Importance, Especially as Waterfowl Habitat) - 1971/RAMSAR
3. Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme (Protecting World Cultural and Natural Heritage Treaty) - 1972/PARİS
4. Denizlerin Gemiler Tarafından Kirlenmesinin Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme (International Convention for the Prevention Pollution from Ships) - 1973/78/MARPOL
5. Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme/CITES (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) - 1973/WASHINGTON
6. Akdeniz’in Deniz Ortamı ve Kıyı Bölgesinin Korunması Sözleşmesi (Convention for the Protection of the Marine Environment and the Coastal Region of the Mediterranean) - 1976/ BARCELONA
7. Avrupa’nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi (Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats) - 1979/BERN
8. Göçmen Yabani Hayvan Türlerinin Korunması Sözleşmesi (The Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals[CMS]) - 1979/BONN
9. Ozon Tabakasının Korunmasına Dair Viyana Sözleşmesi (Vienna Convention for the Protection of the Ozon Layer) - 1985/VİYANA
10. Karadeniz’in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi ve Ek Protokolleri (Convention on the Protection of the Black Sea Against Pollution) - 1992/ BÜKREŞ
11. BM Ormancılık Prensipleri (United Nations Forum on Forest) - 1992/RIO De JANERIO
12. BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (The United Nations Framework Convention on Climate Change) - 1992/NEW YORK
13. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (Convention on Biological Diversity) - 1992/RIO De JANERIO
14. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (European Landscape Convention) - 2000/FLORANSA
15. Uluslararası Kuşların Korunması Sözleşmesi (International Convention For The Protection Of Birds) - 1950/PARİS
16. Sınırşan Suyolları ve Uluslararası Göllerin Korunması ve Kullanılması Sözleşmesi (Convention on Protection and Use of Transboundary Waters and International Lakes) - 1992/HELSİNKİ

“kendini yenileme” hakkı asıl ve öncelikli çağdaş bir hak olarak ortaya çıkmakta, “sürdürülebilir yaşam” olarak ifade ettiğimiz olgunun anlamına temel teşkil etmektedir.

Anayasa’nın, 43. maddesi ile “kıyı ekosistemi”, 45. maddesi ile “mera ekosistemi”, 56. maddesi ile “genel çevre”, 63. maddesi ile “tabiat varlıkları”, 168. maddesi ile “genel anlamda bütün doğal varlıklar” ve 169. maddesi ile de “orman ekosistemi” için bir koruma sağladığı ve “ileri bir yorumla da olsa” onları pasif bir hak süjesi olarak kabul ettiğini söyleyebiliriz.

Ulusal hukukta kanun düzeyinde yer alan;

1. 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
2. 2872 Sayılı Çevre Kanunu
3. 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu
4. 3621 Sayılı Kıyı Kanunu
5. 4342 Sayılı Mera Kanunu
6. 5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu
7. 5312 Sayılı Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanun
8. 6831 Sayılı Orman Kanunu
9. 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu

gibi düzenlemelerle, aktif olmasa da bir kısım ekosistem ile flora ve fauna için, yine “ekolojik bir yorumla” onların pasif bir hak süjesi olarak kabul edildiğini belirtebiliriz.

Uluslararası hukukta ise, Türkiye’nin taraf olduğu Anayasa md. 90/son; hükmü göndermesiyle, Türkiye Cumhuriyeti’nin taraf olduğu bir kısım uluslararası sözleşmelerin de “yine ileri bir yorumla” ekosistemi pasif bir hak süjesi/öznesi olarak kabul ettiğini ifade edebiliriz. Madde 90/son şöyledir: “*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile*

Herkesçe bilinen ünlü Kızılderili şefinin “Biz bu dünyayı atalarımızdan miras almadık, gelecek nesillerden ödünç aldık” sözünden de, insanlığın kendi geleceği üzerine çeşitli endişelerinin uzunca bir süredir var olduğu anlaşılmaktadır. Bu söylemin “doğmamış” nesilleri kapsayan en eski söylem olduğu kabul edilebilir.

Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 5170 - 7.5.2004 / m.7) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.”

Sonuç olarak; Türk hukuk sisteminin, aktif olmasa da bir kısım ekosistem ile flora ve fauna için ve yine ileri ve ekolojik bir yorumla onları pasif bir hak süjesi olarak zimnen kabul ettiğini ve açıkça kabul edilmeleri için hiçbir hukuki engel olmadığını da söyleyebiliriz.

Gelecek (Doğmamış) Nesillerin Hakkı

Gelecek nesillerin hakkı, dünyada ve ülkemizde çok söylenen ama genelde ergenlik çağına ulaşmamış ve çocuk olarak adlandırılan bir kitle için kullanılan bir kavramdır. Türk halkı arasında “tüyü bitmemiş yetim hakkı” olarak da belirtilen etkili bir söylemdir. Ama hepsi doğmuş ve halen var olan nesil için söz konusudur. Sadece medeni hukukta, miras açısından ceninin anne karnında iken, sağ olarak doğmak koşulu ile hak sahibi olduğu bir düzenleme, uzun bir süredir evrensel hukukta mevcuttur. Yine herkesçe bilinen

ünlü Kızılderili şefinin “**Biz bu dünyayı atalarımızdan miras almadık, gelecek nesillerden ödünç aldık**” sözünden de, insanlığın kendi geleceği üzerine çeşitli endişelerinin uzunca bir süredir var olduğu anlaşılmaktadır. Bu söylemin “doğmamış” nesilleri kapsayan en eski söylem olduğu kabul edilebilir.

Elbette gelecek (doğmamış) nesiller bizzat kendi hakkını talep edemeyeceğinden, başta da belirttiğimiz genel “dördüncü kuşak hakları talep etme hakkı”nın bir parçası olarak, “gelecek (doğmamış) nesillerin hakkını talep etme hakkı” bugünün insanları için bir hak olarak kabul edilecektir.

Uluslararası Hukukta Gelecek (Doğmamış) Nesillerin Hakkı

Bu kısa açıklamadan sonra şimdi de uluslararası hukukta gelecek nesillerin hakkını ama önce var olma haklarını korumaya yönelik metinlere bakalım.

1. Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı’nın (1981) 20/1. maddesi bize vahşi bir gerçeği hatırlatmaktadır: “*Bütün halklar var olma hakkına sahip olacaktır*”. Evet, acı gerçek budur! Eğer bugün insan yoksa zaten gelecek nesil de hiç olmayacak demektir. Bu metin; aslında bizce “gelecek nesillerin var olma hakkı”nı gösteren çok önemli bir belgedir.

2. (a) BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi/Beyanamesi’nin (1948) 3. maddesindeki “Herkesin yaşama hakkı ..... vardır.” ilkesi ile (b) **Amerikan İnsan Hakları ve Ödevleri Bildirgesi’nin (1948) 1. maddesindeki “Her insanın yaşam ..... hakkı vardır”** ilkesi bu konudaki çağdaş belgelerdir. (c) **İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin (Avrupa) Sözleşmesi’nin (1950) 2. maddesindeki “yaşama hakkı”** bir adım öteye geçerek “*Herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır*” demek-

te ve yukarıdaki iki metni tekrarlamaktadır. (c) **Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi'nin (2000) 2/1.** maddesindeki *“Herkes, yaşama hakkına sahiptir”* ilkesi de yine var olmayan insan gelecek nesli oluşturamayacağı için, dolaylı şekilde gelecek neslin var olma hakkını üçüncü binyılın başlangıcında bize güçlü bir şekilde tekrarlamaktadır.

3. Ayrıca BM Çocuk Hakları Bildirgesi (1959) ve BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1990) de, her ne kadar doğmamış nesillerle ilgili değilse de, insanlığın gelecek nesilleri koruma ve var etme konusunda endişelerini göstermesi açısından önemlidir.

4. BM Binyıl Bildirgesi (2000) ise egemen sistemin bir itirafı olan ama kurtuluş reçetesinin yine de “sürdürülebilir kalkınma” olduğunda ısrar eden, çelişkilerle dolu bir metindir. Bu metnin 21. maddesindeki *“Başta çocuklarımız ve torunlarımız olmak üzere tüm insanlığı, insanlığın faaliyetleri nedeniyle onarılamaz ölçüde bozulmuş ve kaynakları artık ihtiyaçları karşılayamayacak kadar yetersizleşmiş olan bir gezegende yaşama tehdidinden kurtarmak için hiçbir çabadan kaçınmamalıyız”* şeklindedir. Her ne kadar açıkça doğmamış nesilleri hedef almamış ise de, bunun yine de gelecek nesillerin var olma haklarına ilave olarak onlara “yaşanabilir bir dünya” bırakmayı da hedeflediğini görmekteyiz. İşte itiraf ve özür niteliğindeki bu madde; tam anlamıyla bir “gelecek (doğmamış) nesillerin hakkı”nın varlığını kabul etmek anlamındadır.

5. Bu konudaki en önemli uluslararası samimi itiraf metni Kopenhag Toplumsal Kalkınma Deklarasyonu'dur (1995). Metnin “İlkeler ve Hedefler” başlığı altında 26/b maddesinde yazılı *“Nesiller arasında eşitliği sağlayarak ve doğal çevremizin bütünlüğünü ve sürdürülebilirliğini koruyarak*

bugünkü ve gelecekteki nesiller karşı sorumluluklarımızın gereklerini yerine getirmek” hedefi, **tam anlamıyla “gelecek (doğmamış) nesillerin hakkı”nı tanımlamaktadır.** Bu metin, önemli bir bölümü ise egemen ekonomik sistem ve yönetici güçlere hesap sorma belgesi olarak, bütün sosyal ve ekolojik amaçlı kişi ve gönüllü kuruluşların sürekli gündeminde olmalıdır.

6. BM Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Planı'nın (1994) 6. ilkesi *“Günümüzde ve gelecekte bütün insanların eşit paylaşacakları refahı sağlayacak bir araç olan sürdürülebilir kalkınma, nüfus, kaynaklar, çevre ve kalkınma arasındaki karşılıklı ilişkilerin tam olarak bilinmesini, uygun şekilde düzenlenmesini ve bunlar arasında uyumlu dinamik bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın ve bütün insanlar için daha yüksek bir*

yaşam kalitesinin başarılması için Devletler, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama imkânını tehlikeye atmadan şimdiki kuşakların ihtiyacını karşılamak amacıyla nüfusa ilişkin politikalar dâhil, uygun politikaları yerleştirmeli, sürdürülemez üretim ve tüketim biçimlerini azaltmalı ve ortadan kaldırmalıdır” şeklindedir. Bu Konferans metninin 6. ilkesi de tam anlamıyla **“gelecek (doğmamış) nesillerin hakkı”nı tanımlamaktadır.** Yukarıya aldığımız bu önemli uluslararası belgelerin yanı sıra doğal varlıklar ile ekosistemin muhtelif unsurlarının, tarihi ve kültürel mirasın korunmasına yönelik bütün metinlerin de, bunları korumak ve gelecek nesillere aktarmak endişesi ile hazırlandığını kabul etmek zorundayız. Bu da aslında bütün insanlığın “gelecek nesillerin (doğmamış) hakkı”nı kabul ettiğinin, dolaylı da olsa bir göstergesidir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kanunlarından olan 442 sayılı Köy Kanunu, modern anlamda basit kalsa da, o zamanın en yaygın yerleşim yeri olan köyü düzenlemesi açısından önemlidir. Kent olmasa da, yerleşim ve yerleşenlerin düzenini ve haklarını belirlemesi açısından örnek bir düzenlemedir.

bir üyesi olarak, Türkiye Cumhuriyeti'nin ebedi varlığı, refahı, maddi ve manevi mutluluğu ile çağdaş medeniyet düzeyine ulaşma azmi yönünde” cümlesi de bunu desteklemektedir. Sonuç olarak; bu da Türk hukuk sisteminde “gelecek (doğmamış) nesillerin hakkı” kavramının çok da yadırgatıcı olmayacağını en önemli dayanağıdır.

Kent(in) Hakkı

Bu hak yerine daha çok “kentli hakkı” ifade edilmekte ve kentte yaşayan insanların hakları olarak söz konusu edilmektedir. Halbuki kent ne sadece insan, ne sadece bina, yol, köprü, araçlar ne de tarihsel veya sanatsal yaşamdır. Kent bunların toplamıdır. Kent, insanların barınmasının ve güvenliğinin esas alınması ile tarihte ortaya çıkmış ve hızlı bir gelişme göstermiş bir olgudur. Dünyada ve buna paralel olarak ülkemizde, kırsalda ve kentte yaşayan insan oranı, son 40-50 yılda tamamen ters bir oran almıştır. Artık insanlar büyük bir çoğunlukla kentlerde yaşamaktadır. Ne kadar planlı kentleşme olsa da kentler kolay yönetilememektedir. Kaldı ki gelişmiş ülkeler hariç, dünyanın büyük bir bölümünde kentleşme plansız olarak gerçekleşmektedir. Bu da kentlerin yönetilmesini olanaksız hale getirmektedir. Kentler yönetimleri itibarıyla aynı zamanda demokratikliğin de bir göstergesidir.

Sürecin iyi yönetildiği yerlerde, kent tarihi, kültürü ve ekosistemi eski-yeni birlikteliğinde gelişmektedir. Bunun dışındaki örnekler ise

sadece azmanlaşan yapı stoklarından oluşan, kültürsüz, yoz ve görüşsüz oluşumlardır. Burada kentin yönetimini, yöneticilerin keyfine veya düşüncelerine, ya da çoğu zaman rantsal oligarşiye bırakmak yerine, sağlam ve kadim köklere bağlı bir kent hukuku oluşturmak gerekmektedir. Bunun temeli de aynı ekosistemi korumak için kabul edilen “ekosistem(in) hakkı” gibi bir “kent(in) hakkı”nı da savunmaktır. Yani “kent” artık bir “hak süjesi” olarak kabul edilmektedir. Elbette insanlar için de “kent hakkını talep etme hakkı”, bütün dördüncü kuşak haklarda olduğu gibi, tamamlayıcı bir hak olarak kabul edilecektir.

Uluslararası Hukukta Kent(in) Hakkı:

Doğrudan kent ile ilgili uluslararası sözleşmeler oldukça azdır. Aşağıdaki **Avrupa Kentsel Şartları'nın** da sözleşme niteliğinde olmadıklarından, bağlayıcı bir özellikleri yoktur. Ama çok fazla sözü edilen metinler olduğunu öncelikle belirtmek isteriz.

1. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (European Landscape Convention) - 2000/FLORANSA: Bu sözleşmede peyzajın insan, doğa, kent, tarih ve kültür ile ilişkisi açıkça düzenlendiğinden, sözleşmenin özellikle kentleri peyzajları ile bir kimlik sahibi olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Bu önemli bir adımdır.

2. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (European Charter Of Local Self Government) - 1988/STRAZBURG: Bu sözleşme ile

Türk Hukuk Sisteminde Gelecek (Doğmamış) Nesillerin Hakkı

Türk hukuk sisteminde anayasal düzeyde ailenin korunması düzenlenmiş ama gelecek nesillere yönelik bir ilke veya hedef düzeyinde dahi olsa bir düzenleme yapılmamıştır. Anayasa'nın 17. maddesinde “yaşama hakkı”, 41. maddesinde “ailenin korunması ve çocuk hakları” düzenlenmiş olup, bunlar hakkın varlığına yönelik dolaylı düzenlemelerdir. Türk Medeni Hukuk sisteminde 1926 yılından bu yana miras açısından “cenin”in anne karnında iken, sağ olarak doğmak koşulu ile hak sahibi olduğu bir düzenleme mevcuttur. Fakat unutmamak gerekir ki Türkiye Cumhuriyeti yukarıda belirtilen uluslararası sözleşmelerin neredeyse tamamına yakınına taraftır. Ayrıca Anayasa'nın başlangıç ilkelerinde mevcut “*Dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli*

kentlerin yöneticisi olan yerel yönetimlerin hukuku belirlenirken, aynı zamanda kentin hukuku da belirlenmektedir. Kentin hukuku oluştuğunda da, doğal olarak kentin bir “hak süjesi” olduğu kavramını ileri sürmekte artık bir engel kalmamaktadır. Özellikle “özerklik” kavramı ile kentin bağımsız bir hak sahibi ve kendini yönetmeye ehil bir kişilik olduğu açıkça ortaya konulmaktadır.

3. Avrupa Kentsel Şartı (European Urban Charter) - 1992/STRAZBURG (Sözleşme statüsünde değildir.)

4. Avrupa Kentsel Şartı-2 (European Urban Charter-2) - 2008/STRAZBURG: Öncelikle belirtmek gerekir ki bunlar birer sözleşme statüsünde değildirler. O nedenle bağlayıcılıkları yoktur. Ama ilginçtir ki, hem kapsamı ve hem de kendilerine gösterilen ilgi, bu metinleri birer “kentsel kimlik kartı koşulları”na dönüştürmüştür. Bu belgeler de, bizim kentin bir “hak süjesi” olduğu ve “hakları” olduğu tezimizi güçlendirmektedir.

Türk Hukuk Sisteminde Kent(in) Hakkı:

Bu hakkın da diğer dördüncü kuşak haklar gibi hukuk sistemimizde açık olarak var olduğu söylenemez. Anayasa'nın 17. maddesindeki “**yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı**”, 21. maddesindeki “**konut dokunulmazlığı**”, 23. maddesindeki “**yerleşme hürriyeti**”, 35. maddesindeki “**mülkiyet hakkı**”, 56. maddesindeki “**sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı**”, 57. maddesindeki “**konut hakkı**” ve 63. maddesindeki “**tarih, kültür ve tabiat varlıklarını koruma hakkı**”, bu konuda dolaylı düzenlemeler olarak kabul edilebilir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kanunlarından olan **442 sayılı Köy Kanunu**, modern anlamda basit kalsa da,

Bizce haklar; kabul edildikleri değil, insanlar onların “var olduklarını” fark ettikleri zaman ortaya çıkarlar. Bugüne kadar haklar insanı yaşatmak ve geliştirmek için kabul edilmişlerdi. Şimdi dördüncü kuşak haklar tek tek insanı değil, bir bütün olarak insanlığı ve parçası olduğu ekosistemi esas almaktadır.

o zamanın en yaygın yerleşim yeri olan köyü düzenlemesi açısından önemlidir. Kent olmasa da, yerleşim ve yerleşenlerin düzeni ve haklarını belirlemesi açısından örnek bir düzenlemedir. Aşağıda listelenmiş kanunlar da büyük oranda kenti ve kent dokusunu oluşturan kanunlardır. Bunlardan kent hukukuna yönelik düzenlemeleri ilginçtir ki ceza kanunlarımızda görmekteyiz. Bunlar daha çok “**kente karşı suç**” için çok iyi örneklerdir. Bunlar; 5326 sayılı Kabahatler Kanunu md. 33 “dilencilik”, md. 35 “sarhoşluk”, md. 36 “gürültü”, md. 37 “rahat-sız etme”, md. 38 “işgal”, md. 41 “çevreyi kirlileme” ve md. 42 “afiş asma”dır. Kente karşı suç kavramı yolu ile kentin burada mağdur ve dolaylı olarak da “hak süjesi” olduğuna kolaylıkla ulaşabiliriz. Aynı şekilde 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu md. 181 “çevrenin kasten kirlenmesi”, md. 182 “çevrenin taksirle kirlenmesi”, md. 184 “imar kirliliğine neden olma”, md. 196 “usulsüz ölü gömülmesi” ve md. 229 “dilencilik” örnek olarak kabul edilebilir. Burada dikkat çeken en önemli madde “**imar kirliliğine neden olma**” maddesidir. Özellikle bu madde, kente karşı suç kavramı yolu ile kentin burada mağdur ve dolaylı olarak da “hak süjesi” olduğunu bize gösterir. Yukarıda ayrıntısına girilmeyen ve

aşağıda yer alan kanunlar ise kentin sağlıklı ve planlı oluşmasını, kent içindeki mülkiyet hukukunun ayrıntılarını ve kentte her açıdan düzenin sağlanmasını temin eden kanunlar olup, kent hukukunu oluştururlar. Dolaylı yoldan kenti bir “hak süjesi” haline dönüştürürler. Bunlara örnek olarak; 2985 Sayılı Toplu Konut Kanunu, 3194 Sayılı İmar Kanunu, 3621 Sayılı Kıyı Kanunu, 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5393 Sayılı Belediye Kanunu, 5543 Sayılı İskân Kanunu ve 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun sayılabilir.

Ayrıca uluslararası nitelikteki düzenlemelerin de Anayasa md. 90 yolu ile iç hukukumuzda yer alacağını belirtmek isteriz. Fakat “Avrupa Kentsel Şartı-1 ve 2” sözleşme olmadığından, Anayasa md. 90 kapsamında olmayacaklardır. Ama bu metinlerin, sözleşmelerden daha çok uygulama alanı bulduklarını da vurgulamak gerekir.

SONUÇ

Uygarlığımızın geldiği aşama, yaşanan sorunlar, uygarlığımızın ve dünyanın var olup olmayacağı, yaşamın devam edip edemeyeceği yönündeki derin endişeler, bizleri dördüncü kuşak hakları incelemeye ve tartışılmasını sağlamaya yönlendirmiştir. Bizce haklar; kabul edildikleri değil, **insanlar onların “var olduklarını” fark ettikleri zaman** ortaya çıkarlar. Bugüne kadar haklar insanı yaşatmak ve geliştirmek için kabul edilmişlerdi. Şimdi dördüncü kuşak haklar tek tek insanı değil, bir bütün olarak insanlığı ve parçası olduğu ekosistemi esas almaktadır. Umarız uygarlığımız, çok geç olmadan bu hakları birer uluslararası hukuk metnine dönüştürür. Son sözümüz ise Türk ve dünya aydınlarına ve yöneticilerine olacaktır. Vakit yok, siz lütfen bir başkasını beklemeyin! ○

Bir Çevre Hukuku Önderi NOYAN ÖZKAN

Çevre sorunları ve hukuk deyince ilk akla gelen isimlerden biri olan, İzmir Barosu eski Başkanı Avukat Noyan Özkan'ı böyle bir dosya yapıp da anmamak büyük bir hata olurdu. Aynı zamanda dirençli bir insan ve hayvan hakları savunucusu olan Özkan'ı 2013 yılında en verimli çağında kaybettik. Bergama ve Akkuyu davalarının avukatı olarak çevre mücadeleleri tarihine adını kazıyan Özkan'ı, arkadaşı Avukat Ömer Erelat'ın yazısıyla anıyor, anısı önünde saygıyla eğiliyoruz... İyi ki yaşadın Noyan Özkan...

 Avukat Ömer ERLAT

Türkiye çevre hareketinin öncülerinden ve İzmir Çevre Hareketi Avukatları Grubu'nun kurucusu ve çevre davaları deyince Türkiye'de ilk akla gelen isim olan Avukat Noyan Özkan, 1953 yılında Zonguldak'ta dünyaya geldi. 1977 yılında Ankara Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Kısa süren kaymakamlık görevlerinden sonra İzmir'de avukatlık mesleğine başladı. İzmir Barosu Yönetim Kurulu üyeliği ve 2000-2002 yılında İzmir Barosu Başkanlığı yaptı.

Noyan Özkan, sadece çevre ve kültürel değerlerin korunması konusunda değil, en genel anlamıyla hukukun ve insan haklarının korunması konusunda sorumluluk duyan, bu konulardaki düşünceleri, değer ölçüleri ile topluma öncülük eden gerçek bir

aydıdı. Aydın sorumluluğunu, daha önce pek mevcut olmayan kendine has yöntemler geliştirerek ve bu yöntemleri etkili bir şekilde kullanarak yerine getirmiş ve sonraki kuşaklara da örnek olmuştur. Bu bağlamda, gericiğe, savaşa, işkenceye karşı etkin bireysel ve hukuksal mücadeleler yürüttüğünü, Türkiye'de hayvan barınaklarının kurulması için ilk mücadelenin onun tarafından verildiğini ve İzmir de barınak kurulmasını sağladığını, Türkiye de ilk yaya yolu uygulaması olan İzmir/Sevgi Yolu'nun onun çabaları sonucunda açıldığını not etmekte yarar var.

Özkan ayrıca, İzmir/Galleria Projesi, İzmir/Kordon Dolgu Yolu, İzmir/Kültürpark, Gökova - Yeniköy - Kemerköy Termik Santralleri, Akkuyu Nükleer Santrali, Çeşme Yarımadası Koruma Statüleri, Bergama Altın Madeni gibi ülkemizin ilk kent ve çevre hukuku davalarını hazırlayan, yürüten ve kimi zaman da bizzat davacı olan öncü bir hukukçuydu.

1991 yılında İzmir Çevre Hareketi Avukatları grubunun kuruluşuna öncülük eden Özkan'ın örgütlü çalışmaları, grup üyesi gönüllü avukatlarla başladı. Grubun ilk çalışması İzmir-Konak meydanına yapılmak istenen Galleria adlı alışveriş merkezi inşaatına karşı gelişti. Bu çalışmalarda Özkan, Çevre Kanunu'ndaki hakların kullanılmasından ilham aldı ve gruba önderlik ederek pratiğin gelişmesini sağladı. 1990'lı yılların sonuna doğru ülkemizde doğal ve kültürel değerlerin kıyımı, siyasal iktidarların da desteği ile daha yaygın ve güçlü bir boyut kazanmaya başladı. Çevre Kanunu, Orman Kanunu, Mera Kanunu, KTVKK gibi doğal ve kültürel varlıkların korunmasına ilişkin temel koruma hükümlerinin yer aldığı ka-

nun ve ilgili düzenleyici işlemlerde koruma aleyhine değişiklikler yapılmaya başlandı. Özkan, somut ihlallere dair işlemlerin yanı sıra koruma aleyhine gelişen birçok düzenleyici işlemin yargı yolu ile hukuka uygunluğunun denetimi için mücadele etti. Çevre yağması öylesine kural tanımaz hale gelmişti ki Danıştay'ın iptal kararlarına rağmen "gizli" Bakanlar Kurulu kararları, Bergama altın madeni ve Kemerköy/Yeniköy termik santrallerinin işletilmesine imkan sağlanmaktaydı. Bu noktada Özkan ve arkadaşları, mücadelelerini uluslararası hukuka taşımaktan kaçınmayarak burada da büyük bir başarı elde ettiler. AİHM'nin ilk çevre hukuku içtihatları Özkan ve arkadaşlarının bu çabalarının sonucu oluştu. Özkan, hukuki mücadelesinin ötesinde çevre mücadelesinin toplumsal bir destek üzerinden yürütülmesine katkı sundu. Bergama altın madeni direnişi ve Aliğa Çakmaklı'da yapılmak istenen kömürlü termik santrale karşı kitlesel eylemler buna örnek gösterilebilir.

Bugün bir avuç gönüllü hukukçu ve aktivist tarafından yürütülmekte olan çevre mücadelesi, Özkan'ın kurduğu temel pratik üzerinden yürütülmektedir. Ülkemizde çevre yağmasının iyiden iyiye derinleştiği, onun öncülüğüne çok ihtiyacımız olan bir dönemde 6 Nisan 2013'te erken sayılacak bir vakitte onu kaybettik. Selam olsun aydınlık geleceği kuran insanlara, selam olsun Noyan Özkan'a... ○

Avukat Cömert Uygur Erdem:

“Çevre Davalarının Kaybedilmesi Mağlubiyet Olarak Görülmemeli”

Ekoloji alanında hukuk mücadelesi yürütmeye gönül vermiş avukatların bir araya geldiği Çevre ve Ekoloji Hareketi Avukatları'ndan (ÇEHAV) Cömert Uygur Erdem, hukukun, ekoloji mücadelesi içerisindeki rolünü merkezi görmenin sakıncalarına dikkat çekmekle birlikte, “Hukuk alanında yürütülen mücadelenin durumu; ekoloji mücadelesinin haleti ruhiyesini; var oluşunu, akıbetini, motivasyonunu belirleyen potansiyellere sahip” diyor.

Bugün, Türkiye’de hukuk, çevresel mücadelelerin neredeyse en başat alanlarından biri. Sürekli ve çok sayıda, farklı alanlara yönelik dava süreçleri var. Bu anlamda hukuk mücadelesi, genel ekoloji mücadelesinde neredeyse merkezi bir rol oynuyor. Bu konudaki fikir ve yorumlarınızı alabilir miyiz?

Hukukun, ekoloji mücadelesindeki rolünü merkezi bir rol olarak görmek, ne kadar doğru olabilir bilmiyorum. Ancak şunu söylemek mümkün ki, hukuk alanında yürütülen mücadelenin durumu; ekoloji mücadelesinin haleti ruhiyesini; var oluşunu, akıbetini, motivasyonunu belirleyen potansiyellere sahip. Mücadelenin kendi meşruiyetini sağlayabileceği tek alan olarak görülebilmekte. Bu derece önem arz eden bir alanda, birtakım çelişkiler de yok değil. Mücadele yürütenlerin, karşılarında yer alan güçlülere karşı kendi varlıklarını ifade edebilecekleri tek mecra hukuk olarak ortaya çıkıyor. Bu nedenle, hukuk alanından umutlular ya da buna mecburlar. Ancak, “**yargı bağımsızlığı**” ilkesinin Türkiye’deki seyri üzerine yürütülen

düşünceler/tartışmalar nedeniyle de kaygılılar. Bu anlamıyla, yargı süreçlerine başvurunun, etkisiz bir eylem olabileceği düşüncesine sahip bir azınlığın da mevcut olduğunu belirtmek gerekir.

Türkiye’de İklim Koruma Davaları ve Hukuki Durum ‘2016 çalışmanızda devlet, yargı, özel sektör ve teşvikler bağlamında Türkiye’de iklim değişikliğine dair sorunları çok kapsamlı şekilde ele almışsınız. Tabii çalışmanın ana kısmını oluşturan iklim davalarını da unutmamak gerek. Size göre bütün bu çizdiğiniz çerçeve içerisinde Türkiye bağlamında en önemli sorunu ne oluşturuyor?

Türkiye’de İklim Koruma Davaları ve Hukuki Durum ‘2016 çalışması, Avukat arkadaşlarımız Fevzi Özlüer ve Hülya Yıldırım ile birlikte hazırladığımız; **Ekoloji Kolektifi**’nce yayınlanan bir çalışma. Bu çalışma sadece 2016 yılı ile sınırlı kalmadı. İki aylık periyotlarla hukuk raporları çıkarılıyor ve **iklimadaleti.org** isimli internet sitesinde yayınlanıyor. Çalışma ile ilgili bu dipnotu sunduktan sonra, sorunuza gelecek olursak...

Türkiye’de özellikle termik santraller ile ilgili davaları, iklimleri tartıştığımız bir alana dönüştürme koşulları henüz mevcut değil. Bu davalarda çoğunlukla, bilirkişi raporlarına göre kararlar veriliyor. Bilirkişi heyetlerinde, iklim değişikliği ve halk sağlığı konularına ilişkin görüş verebilecek mesleki disiplinlere sahip üyelerin eklenmesine ilişkin taleplerimiz, mahkemelerce reddediliyor. Hal böyle olunca, davalar daha teknik ve usule ilişkin meseleler üzerinde dögümlenebiliyor. Bu noktada, işletme modeline ilişkin sunulması gereken taahhütlerin ÇED raporunda sayılıp sayılmadığına ilişkin kontrollerin yapıldığı bilirkişi raporları ve mahkeme kararları, iklim davalarında da mevcudiyetini koruyor. Davaların daha teknik ve

**ÇEVRE VE EKOLOJİ
HAREKETİ AVUKATLARI**

usuli işlemler üzerinde yoğunlaşması; iklimi iklim konuşmadan korumaya çalıştığımız davaları deneyimlememize neden oluyor.

Yargının iklim krizindeki rolünden de bahsetmek gerekiyor. Sizin de verdiğiniz bir örneğe göre Manisa Soma’da iptal edilen bir termik santral projesine başka bir bölgede olumlu ÇED raporu verilebiliyor ve açıkça bir ikilem yaratılıyor. Alınan yargı kararlarının uygulanmamasından, uygulanır gibi yapılan bir döneme geçmiş bulunuyoruz sanki. Böyle bir tutumla nasıl mücadele edilebilir?

İdarelerin yargı kararlarının uygulanması meselesine yaklaşımlarını eleştirmeden önce, “Yargı kararının uygulanmaması” konusunu asıl bizlerin nasıl algıladığını tartışmamız gerektiğini düşünüyorum. Yargı kararının uygulanmasını, dava açarken amaçladığımız eylemin idare tarafından yerine getirilmesi olarak kurgulayan bir düşünce hakim. Türkiye’de çevre davaları çoğunlukla, söz konusu doğaya zarar verme tehlikesi taşıyan işletmelerin kurulmasını engellemeye yönelik. Bu konudaki çabalara rağmen faaliyetin hayata geçirilmesi, bir mağlubiyet olarak görülmekte. Sonraki süreç, pasifizm ile geçebiliyor.

Bu tarz davaların, **sadece engelleme amacı ile değil, aynı zamanda denetim mekanizmasının işletilmesini sağlama amacı** ile açıldığını görmek gerekiyor. Pratikte de, daha çok bu işe yarıyor. Bir santralin ÇED Olumlu kararını mahkeme kararı ile iptal ettirdiğinizde, aynı santrale ilişkin tekrar ÇED raporu hazırlanabilir, yeni bir ÇED Olumlu kararı verilebilir. Pratikte, yeniden ÇED Olumlu kararı alınması, idarelerin

yargı kararlarını uygulamadığını düşündürüyor. Bu tamamen hatalı bir düşüncedir demek mümkün değil. Ancak şunu da söylemek mümkün ki; her mahkeme kararı bir işletmenin kurulmasını engellemeye yönelik hükümler içermeyebilir ya da bu yönde bir misyona sahip olmayabilir. Mahkeme süreçleri ile idarenin eylem ve işlemlerinin denetime tabi tutulması sağlanıyor. Örneğin, bir ÇED Olumlu kararını yargıya taşıdığınızda, ilgili ÇED raporundaki eksiklikler ile hukuka aykırılıklarının tespit edilmesine olanak sağlıyorsunuz. Mahkeme kararı ile ortaya konulan eksikliklerin ve hukuka aykırılıkların, yeni ÇED raporlarında giderilmesi gerekmektedir. Sonraki süreçte açılacak davalar, bu eksiklik ve hukuka aykırılıkların giderilmediğini denetlemiş olacak. Bu sürecin sonucunda, idare tarafından sağlıklı incelenmediğinden şüphelendiğiniz bir ÇED raporunu, mahkeme aracılığıyla inceletmiş ve denetletmiş oluyorsunuz. Yargı süreçlerine başvurmayı, bir denetim mekanizmasının işletimi olarak algılamak, hukuk mücadelesinin sürdürülebilirliğini sağlamak yolunda da katkılar sunabilir.

Sizin de içinde bulunduğunuz Çevre ve Ekoloji Hareketi Avukatları’nın (ÇEHAV) diğer çalışmalarından da bahsedebilir misiniz?

Ekoloji alanında hukuk mücadelesi yürütmeye gönül vermiş avukatların bir araya geldiği, paylaşımlarda bulunduğu, tartıştığı bir ortam ÇEHAV. Üye bireyler, birbirlerinin hukuki sorularına yanıtlar üretmek dayanışma gösteriyor. Diğer yandan, birlikte dava süreçleri işletmeye yönelik çalışmalar da mevcut. Alana yönelik düzenlemelere ilişkin dava açma sürecini organize etme, birlikte dava dilekçesi oluşturma gibi ortak çalışmaların da yürütüldüğü bir oluşum. ○

Avukat Yakup Okumuşoğlu: “Gezegen ve Doğa, Bizim Yasalarımıza Göre İşlemiyor”

Türkiye’de çevre ve hukuk deyince ilk akla gelen sorun alanlarından biri HES’ler ve Karadeniz’in dereleri. Bu alanda hukuksal düzlemde en çok mücadele veren hukukçulardan biri olan Avukat Yakup Okumuşoğlu, “Konu sadece HES’lerle ilgili de değildir. Bir bütün olarak bakıldığında vadilerdeki HES mücadelesi, aslında doğal yaşam alanlarının ehlileştirilmesi, kentleşmesine de bir tepkidir” diyor.

Türkiye’de HES’ler ve hukuk mücadelesi deyince ilk akla gelen isimlerden birisiniz. Bu mücadelenin temel eksenini nedir? Neden bu kadar temel bir sorun haline geldi bu alan?

Mücadelenin ideolojik ekseninde kamuya ait olan doğal varlıkların özelleştirilmesi vardır. Doğal kaynakların 49 yıllığına bir şirkete, 49 yıl sonunda istenirse ikinci kez 49 yıllığına tahsis edilmesi şimdilik resmi değilse bile özünde bir **mülkiyet devridir**. Bir insan ömrünün yetmeyeceği uzunluktaki bu tahsislerin başka türlü anlamlandırılması mümkün değildir. Suların özelleştirilmesi Dünya Bankası’nın bir projesidir. Bu proje, Latin Amerika’da yaşanan deneyimlerden çıkartılan derslerle Türkiye’de özelleştirme değil ama tahsis vitriniyle ve kimi zaman “**enerji**”, kimi zaman “**sulama**” gerekçeleri ile ve “**sular boşa mı ak-sın**” önermesi ile hayata geçmiştir. Dünya Bankası’na göre su; “kıt bir kaynaktır” ve gelecekte paydaşları arasında çatışma konusu olacaktır. Kuruma göre suyun en verimli ve faydacı kullanımı ise ancak özel-

leştirilerek bir meta olarak alınıp satılması sureti ile suyu değerli kılmakla mümkündür. Bu yaklaşım ile küresel ölçekteki firmalar Dünya Bankası’nın da fonlaması ile hem suyun özelleştirilmesi konusunda tüm dünyada lobi faaliyetinde bulunmakta, hem de oluşturulan mevzuatlarla suların kullanım hakkını şu veya bu adla ticarileştirilmektedir. Kamuya ait varlıkların (akarsular, kıyıları, meraları vb.) “tahsis” adı ile dağıtım sonrası, kamu bu varlıklara ulaşamaz duruma gelmiştir. Kamu adına bu varlıkların yönetimi devlete bırakılmış ise de devlet kamuya ait bu varlıkları kamudan çıkartıp belirli bir veya birden çok özel ya da tüzel kişiye vermiştir. Kamuya ait bu varlıklar üstelik anayasal koruma altındadır. Buna rağmen bu varlıkların kamudan çıkartılması hem bugünkü kuşakları, hem de gelecek kuşakları etkilemektedir. Gelecek nesillerin alternatif kullanım biçimlerini, karar verme alternatif seçeneklerini bugünden seçeneksiz hale getirir. Bu yaklaşım anayasasının herkesi eşit tuttuğu ve ülkenin doğal varlıklarının herkese ait oldu-

ğu felsefesine aykırıdır. Bu uygulamalar ile herkese ait varlıklar belli kişi ve zümreler (şirketler) elinde toplanmaktadır. Yurttaş şöyle demektedir: Bir şirket neden gelip benim evimi, bahçemi, yaşam alanımı kamulaştırsın! Bu gücü kim veriyor bu şirkete? Devlet neden benim hakkımı korumuyor? Ben bu ülkenin vatandaşı isem benimle eşit olan bir vatandaşa bu ayrıcalık nasıl verilir? Konunun eksenlerinden birisi budur.

Diğer eksen ise hemen her vadinin kaynağından denize kadar onlarca şirkete kot kot satılıp, akarsuyun yatağından kopartılması ile oluşan çevresel, sosyal, ekonomik ve psikolojik etkilerdir. 40-50 km’lik akarsularda 100’er, 200’er kot farkı oluşturacak şekilde onlarca firmaya satılmasıyla, onlarca HES’in bu akarsular üzerinde kurulması istenmesi ve sonuç olarak uygulamada ortaya çıkan görüntüye, o dere ve vadi ile özdeşleşmiş yaşam kurmuş ya da anılarında yaşadığı doğal bütünlüğün bozulmaya başladığını gören insanların toplanıp tepkilerini yarıya taşıdığı bir süreç yaşanmıştır.

Çevresel etkilerin gözle görülür etkileri içler acısıdır. Görülmeyen etkiler biyolojik çeşitlilik ve sucul canlı popülasyonunda travmatik yok oluşlar olarak ifade edilebilir. Psikolojik olarak derelerin sesleri kesilmiş, akarsular, akmayan sulara dönüşmüştür. Artık köyler daha sessiz, vadiler artık daha içe kapalı. Sosyolojik olarak da yaşanan bu hızlı dönüşüme taraf olan ile olmayan komşular birbirine küs hale gelmiş, tartışmalar her iki tarafın birbirini vatan hainliği ile suçlamasına kadar varmıştır. Köylerde yer alan dayanışma ve birliktelik, ortaya çıkan rantın sunduğu çeşitli fırsatlardan pay alma gayreti ile hem tarafgirlikte rekabet, hem de taraf olmayanlara düşmanlık sebebi ile darmadağın olmuştur.

Konunun ekonomik yanında ise, fahiş derecede düşük kamulaştırma bedelleri ile vadide yaşayan insanların **ekilebilir tarım alanlarının** kamulaştırılması, nerede ise bu kamulaştırma süreçleri ile beraber yürüyen kadastro tespitleri ile kalan arazilerin de ormana yazılması, pek çok yerin de mera olarak tespit görmesi ile topraksız kalan köylülerin köylerden kentlere göç ettirilmesine neden olunmuştur. İşte tüm bu süreçler yurttaşların varlıklarını, yurt olarak belledikleri yerde devam ettirip ettiremeyecekleri gibi bir belirsizliği, bu belirsizlik ve bildikleri dünyanın yıkılmaya başlaması da mücadeleyi doğurmuştur. Benim gördüğüm, hissettiğim mücadelenin ekseni budur. Bu eksen insanların atalarından beri var olduğu coğrafyada, ölülerini gömdüğü bu coğrafyada var olmaya devam edip edemeyeceği ile ilgilidir. Konu sadece HES'lerle ilgili de değildir. HES'in geldiği yere taş ocağı, taş ocağının geldiği yere beton santalleri, bunların peşinden büyük iş kamyonlarının vadiye giriş çıkışları, bunlarla ilgili tamir atölyeleri, yeni iş yerleri, yeni konutlar vb. şeklinde

“Gezegen ve doğa, bizim yasalarımıza göre işlemiyor. Kendi yasaları var. Bedelleri ağır olan bir terbiye etme durumu var. Her geçen gün sıklaştığını gördüğümüz tepkilerle, gezegen; bize yeni bir medeniyet anlayışı dayatıyor”

devam eden ve vadide bildik insanların yerini bilmedik insanların da almaya başlaması ile ait olduğu yere yabancılaşma gibi süreçlerle de devam eden bir dönüşüme de tepkidir aslında HES mücadelesi. Bir bütün olarak bakıldığında vadilerdeki HES mücadelesi, aslında doğal yaşam alanlarının ehlileştirilmesi, kentleşmesine de bir tepkidir.

Elinizde genel anlamıyla nasıl bir veri var? HES'lerle ilgili dava sayısı? Kaybedilenler, kazanılanlar?

Somut kazanımlar elbet var ama sayıdan daha önemlisi; bu mücadeleler aslında kazanılan ya da kaybedilen davalardan daha önemli olarak “çevre” fikrini Türkiye’de bir eksen haline getirdi. Kazanılsa da kaybedilse de her bir mücadele alanı ekoloji fikrini büyüttü. Şahsen çevre fikrinin büyümesinin noktasal kazanımlardan daha önemli ve kalıcı olduğunu düşünüyorum. Bu mücadelelerden oldukça zengin bir aktivist kültür oluştu. Fikrini söyleyebilen ve savunan köylüler var artık. Çevreyi önemsemeyen hayata geçirilen her bir proje ile de büyüyen bir çevre hareketi ve siyaseten talepte bulunabilecek olgunluğa eriştiğini düşündüğümüz bir taban var artık. Siyasi partiler, tüzüklerinde çevresel politikalara yer vermeye başladı. Oluşan ve büyümeye devam eden bu kitlenin etkilerinin yakın zamanda siyaset alanında daha da etkin olarak görüleceğini düşünmekteyim. Çevresel fikirler

kaçınılmaz olarak topluma daha çok hakim olacak. Aksi bir durum söz konusu dahi değil. Doğa, gezegeni yarattığımız bu medeniyet anlayışına her geçen gün sıklaşan cevaplar veriyor. Gezegen ve doğa, bizim yasalarımıza göre işlemiyor. Kendi yasaları var. Bedelleri ağır olan bir terbiye etme durumu var. Her geçen gün sıklaştığını gördüğümüz tepkilerle, gezegen; bize yeni bir medeniyet anlayışı dayatıyor. Bize düşen dünyanın bize söylediğine kulak vermek olacak. Gezegenin sınırlarını zorlamayan yeni bir medeniyet anlayışını ya kendimiz kabul edeceğiz ya da gezegen kendisi bize zorla kabul ettirecek. Bunun aksi söz konusu bile değil.

Bu konudaki hukuksal sorunlar tam olarak nerede yatıyor? Bu konuda biraz bilgi verebilir misiniz?

Somut projeler üzerinden bakıldığında hukuksal bir sorun yok aslında. Kanun sorunu var. Hukuk ile yasa aynı şeyi ifade etmez. Hukuk, yaşam/doğa ile şekillenen insanoğlunun binlerce yıllık tecrübesinin bir toplamı. İnsanlık tarihi ile yaşıt ve insanlık tarihi boyunca şekillenmiş. Bir gecede çıkan bir yasayla, tüzükle değişmez. Bu sebeple uygulamada kaybedilen, kazanılan davalar üzerinden sorunun kaynağı çok belirlenebilir değildir. Sizin sormak istediğimize gelirsek; bana göre bu konudaki sorun, **siyasal partiler yasasıdır**. Ülkemizdeki siyasal partiler yasası **lider kültüne** dayanır. Görünürde halkın seçtiği gibi dursa da esasında liderin seçtiği milletvekilleri vardır. Temsiliyetin sağlıklı işlemediği, çoğunluğun azı yok saydığı bir sistemdir sorun. Bu sistem, halkın her bir kesiminin değil ama çoğunluğun talebi üzerinden yürüyen, haklı bile olsa azınlığın ne dediğine bakılmayan bir sistemdir. Sorun bence buradadır. ○

“Artık Savaştan Daha Büyük Tehlike Ekolojik Tehlikedir”

Ormanlar bilim ve fen bakımından niteliğini kaybedebilir mi? Mera ve ormanlar kime aittir? Marmara Denizi'nin nasıl bir ekolojik şemsiyeye ihtiyacı var? ÇED yönetmeliği mi yoksa uygulaması mı sorunlu? Sit alanlarının belirlenmesi kriterleri ne kadar bilimsel? Yapılması planlanan termik ve nükleer santraller nasıl bir tehdit oluşturuyor? Avukat Ömer Aykul, Türkiye'deki kara ve deniz ekosistemlerinin hukuksal sorunlarını ayrıntılarıyla anlattı.

 İlkan TÜRKÜRESİN

Ömer Bey, Türkiye'de ekoloji ve hukuksal sorunlar deyince ilk elden ne söylersiniz?

Genel olarak dünyamızda bir kara ekosistemleri bir de deniz ekosistemi söz konusudur. Bunu ülkemize getirdiğimiz zaman ülkemizin kara ekosistemleri ve deniz ekosistemiyle ilgili ekolojik sorunlar olarak anlamamız lazım. Her ne kadar üç tarafı denizlerle çevrili bir ülke olsak da denizlere ilgimiz çok zayıf, karaya ilgimiz daha fazla olduğundan biz de o genel eğilime uyarak önce kara ekosistemlerinin genel sorunlarını konuşalım. Orman ekosistemi, kara ekosistemlerinin en önemlisi ve büyüğüdür. Türkiye'de ciddi bir orman varlığı var. Ancak Türkiye'nin **orman ekosisteminin** bir sorunu da var. Ormanla birlikte, orman ve tarım alanları ile ekolojik olarak bağlantılı bir **mera ekosistemi** söz konusudur. Mera ekosistemi ve tabii ki **tarımsal alanlarımızla** ilgili sorunlarımız var. Bütün ülke coğrafyası içerisinde yer alan, bir kısmı orman alanları içinde, bir kısmı orman alanları dışında yer almış olan “**sit**”ler, yani doğal, tarihi, kültürel veya jeolojik açıdan emsal doğa parçalarından çok daha farklı özellikli yerlerin sorunları da mev-

cut. Ve elbette ki her ne kadar kara ekosistemi içerisinde suçul alanlar olsalar da **akarsuların ve göllerin** de önemli sorunları var. Yine denizlere döndüğümüz zaman **Türkiye'de deniz ekosistemi ve kıyı ekosistemine** yönelik de çok ciddi sorunlar bulunuyor.

O halde bölüm bölüm ilerleyelim... Orman ekosistemlerinin hukuksal sorunları nelerdir?

Orman ekosistemi deyince aklımıza önce ünlü **2B** sorunu geliyor. 2B, Orman Kanunu'nun ikinci maddesinin b fıkrasının halk ağzına düşmüş halidir. 2B, bilim ve fen bakımından nitelik kaybetmiş orman alanlarının orman dışına çıkartılması demektir. Peki ormanlar bilim ve fen bakımından nitelik kaybedebilir mi? En büyük sorun tanımda başlıyor. Ormanların bilim ve fen bakımından niteliğini kaybedebilmesi için çok önemli iki büyük doğa olayına ihtiyaç var. Çok büyük jeolojik bir olay olacak ve oradaki orman on binlerce hektarıyla çökecek ve sularla vb. kaplanacak. Ya da öylesine büyük bir yanardağ patlaması olacak ki lavlar binlerce hektar orman alanını örtecek. Veya büyük bir göktaşı

çarpmasıyla birlikte binlerce hektarlık orman alanının yok olması bilim ve fen bakımından nitelik kaybı sayılabilir. Yoksa ormanları kesip, ondan sonra “burada ağaç kalmamış, dolayısıyla nitelik kaybı olmuş” diye bir tanım olmaz. Maalesef Türk hukuk sistemine “bilim ve fen bakımından nitelik kaybı tanımı” 1971 yılında önce Anayasa'yla girdi. Arkasından da 6831 sayılı Orman Kanunu'na 2B maddesi olarak eklendi. Anayasadaki bilim ve fen bakımından nitelik kaybı tanımı aynen 1982 Anayasası'na da taşındı. Ne diyor? Şu tarihe kadar bilim ve fen bakımından nitelik kaybetmiş alanlar orman dışına çıkartılır. Hangi tarihi? İlk defa hukuk sistemimize girdiğinde 1961. 1982 Anayasası yapılıncaya kadar tarih 1982 oldu. Demek ki bugün bir anayasa değişikliği daha olsa bu tarih 2017 olacak. 2007 yılındaki bir anayasa değişikliği girişiminde bu tarihin 2007 yılına taşınmak istediğini gördük. Çok iyi biliyoruz ki bununla ilgili ciddi bir beklenti var. Bir de sorun var. Yani birtakım orman alanla-

rı kırdan kente göç eden insanlar tarafından, devletin uygun vasıflı arsa, konut temin edememesi nedeniyle işgal edilmiş. Bunun sorumlusu vatandaş değil, devlet. Şimdi elimizde işgal edilmiş 2B alanları var. Bunun için bir sefere mahsus buraları orman dışına çıkartın ama öyle bir uygulama yapın ki vatandaş bir daha orman alanlarını işgal beklentisi içinde olmasın ve bu orman alanlarını orman dışına çıkartırken de buradaki işgalcilere oturma hakkı verin ama mülkiyet hakkı tanımayın, yani satış işlemi yapmayın dedik. Yani Türk hukuk sisteminde olmayan ama Avrupa hukuk sisteminde olan “**sürelî mülkiyet**” kavramını önerdik. Önce 2009 yılında 5831 sayılı yasa çıktı. İşgalciler tespit edildi, kadaströ ölçümleri yapıldı. Arkasından 2012 yılında, bu orman alanlarının korunması adı altında bunlarla ilgili 6292 sayılı bir satış yasası çıktı. Beş yıl oldu, hâlâ 2B sorunları çözülemedi. Bir dolu yanlışlık var ve bu arada en önemlisi ormanlar işgal edilmeye devam ediyor. İşte Türkiye'nin en büyük orman alanları sorunu budur. İkinci büyük sorun maalesef 2B sorunun önüne geçmeye başladı. Önce turizm tahsisıyla başlayarak, ormanlarda önceleri 49 yıldan başlayıp 99 yıla ulaşan süreyle irtifak hakları verildi. Ondan sonra madenler için tahsisler başladı ki artık burada iş iyice kontrol edilmez hale geldi. Bugün orman alanlarının büyük çoğunluğu maden arama ve işletme ruhsatlarına tahsis edilmiş durumda. Bu, ormanlarda artık son 10 yılda 2B'nin de ötesine geçen çok büyük ve korkunç bir sorundur. Ayrıca bazı spesifik sorunlar vardır ormanlarda. Orman bazen bir bölge için hayati öneme sahiptir. Neresi o? İstanbul. **Kuzey Ormanları** adını verdiğimiz ormanlar ki bunlar Sakarya'dan başlar ve Istrancalar'a bağlanır ve İstanbul'un ekosistemini, iklimasını düzenler. İstanbul'a suyun bir kısmını da bunlar sağlar. İstanbul arkeo-

“Orman sadece bir ağaç topluluğu değildir, bir ekosistemdir. Eğer ormanın ortasından yol açarsanız ekosistemi bölersiniz. Yani bu insanın midisini ortadan ikiye kesip, ondan sonra aynı şekilde yaşamaya devam et, demektir. Ekosistem harekettir, yani her canlının bir beslenme sahası vardır”

lojisi tarihsel olarak su bakımından sıkıntılı bir kenttir. Bizans'ın ilk kuruluşlarında da sıkıntı var. Şimdi biz ne yaptık? Önce ikinci köprüyü yaparak İstanbul'un kuzeye doğru yağ lekesi gibi büyümesine izin verdik. Halbuki İstanbul'un doğu-batı ekseninde büyümesi gerekiyordu. Ancak biz kuzeye doğru büyümesine de izin verdik. İstanbul'un hava fotoğraflarına baktığımızda birinci köprüdeki İstanbul'un sınıрыyla ikinci köprüdeki İstanbul'un sınırı aynı değildir. Şimdi bir de üçüncü köprüyü yaptık. Üçüncü köprüyle ne oldu? İstanbul Kuzey Ormanları'nın en kuzey ucundan büyük bir kara yoluna sahip oldu. Orman sadece bir ağaç topluluğu değildir, bir ekosistemdir. Eğer ormanın ortasından yol açarsanız ekosistemi bölersiniz. Yani bu insanın midisini ortadan ikiye kesip, ondan sonra aynı şekilde yaşamaya devam et, demektir. Ekosistem harekettir yani, her canlının bir beslenme sahası vardır. Şimdi bu parçalanmıştır ve ekosistemin kaybı ile sonuçlanacaktır.

Türkiye'de tarım alanları ile ilgili nasıl bir anayasal düzenleme bulunuyor?

Tarım alanları ile ilgili olarak Anayasamızın 44 ve 45. maddelerinde düzenleme mevcuttur. 44. Madde'de devlet'in, “**toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek, erozyonla kaybedilmesini ön-**

lemek” ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçilikle uğraşan köylüye toprak sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri alacağı düzenlemesi vardır. Yine devletin kanunla ve bu amaçla, değişik tarım bölgeleri ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini tespit edebileceği de düzenlenmiştir. Fakat topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlanmasının, üretimin düşürülmesi, ormanların küçülmesi ve diğer toprak ve yeraltı servetlerinin azalması sonucunu doğuramayacağı da yine düzenlemeler içerisinde.

45. Madde'de ise, devletin, tarım arazileri ile çayır ve meraların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek, tarımsal üretim planlaması ilkelerine uygun olarak bitkisel ve hayvansal üretimi artırmak maksadıyla, tarım ve hayvancılıkla uğraşanların işletme araç ve gereçlerinin ve diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştıracağı ve bitkisel ve hayvansal ürünlerin değerlendirilmesi ve gerçek değerlerinin üreticinin eline geçmesi için gereken tedbirleri alması gerektiği düzenlenmiştir.

Toprağın anayasa dışında özel yasa-sı var mıdır?

Meralarımızda olduğu gibi toprağın da yakın zamana kadar hukuki bir düzenlemesi olmayıp, Türk Medeni Kanunu hükümleri ile düzenleme yapıyordu. 1998 yılında Mera Kanunu, 2005 yılında da Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu, kısaca “Toprak Yasası” kabul edilmiştir. Her iki Kanun'un hazırlanmasında TEMA yöneticilerinin ve bilim adamı ile uzmanlarının gayreti önemli rol oynamıştır. Toprak Yasası'nın hazırlığında çok küçük de olsa katkımda olduğu için mutluyum. Ama Yasa TBMM'den bazı önemli yaralar alarak çıktı. En ağır yara “**tarım arazilerinin amaç dışı kullanımını**” düzenleyen 13. maddedir. Bizim önerimizde bu madde 21. madde olarak ve çok kısıtlı bir şekilde düzen-

lenmişti. TBMM'deki kabul edilen yasanın son halindeki 13. maddenin hepimizde nasıl bir soğuk düş etkisi yarattığını çok iyi hatırlıyorum. Yayınlanan Kanun'un 13. maddesinin bizim önerimiz olmadığını ilgili kamuoyuna anlatmak için epey ter dökülmüştü.

Toprak Yasası ile getirilen yeni düzenlemeler var mıdır?

2005 yılında kabul edilen 5403 SK çok önemli düzenlemeler içeriyor. İlk kez tarım toprakları yasal bir düzenlemeye kavuşmuştur. Bu yasa ile öncelikle toprak ve arazi varlığının belirlenmesi, sınıflandırılması, etüt, analiz ve sınıflama ile ilgili standart oluşturulması, harita ve veri tabanının hazırlanması ve kullanıcıların hizmetine sunulması gerekmektedir. Arazi kullanım planlarının yapılması ve erozyona duyarlı alanların belirlenmesi gerekmektedir. Bunlar henüz tamamlanamamıştır. Büyük ovaların belirlenmesi ve ilanı yeni gerçekleşmiştir. Tarım topraklarının miras yolu ile bölünmemesi için radikal düzenlemeler yapılmıştır. Bu sistem yürümektedir. Önceleri bir tüzükle yürütülen arazi toplulaştırma faaliyetleri, bu yasanın kapsamına alınmıştır. Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımlarında "toprak koruma planları" yapılmasına yönelik düzenleme getirilmiştir. Ayrıca illerde valinin başkanlığında toprak koruma kurulları oluşturuldu ve mevzuatın getirdiği düzenlemeler TEMA Vakfı'na uyduğu için, TEMA İl Temsilcileri veya genelde bu konuda uzman gönüllülerimiz bu kurullarda TEMA'yi temsilen yer alıyorlar. Bunların hepsi olumlu düzenlemeler. Ama öyle bir 13. maddede var ki, bir kanser hücresi gibi her geçen gün genişliyor ve başta TEMA temsilcileri olmak üzere bir kısım katılımcıların il toprak koruma kurullarında itirazlarına rağmen alınan "tarım dışı kullanım kararları" ile tarım alanlarını yok ediyor.

"Bilim adamlarına göre bir cm verimli toprak ortalama 200-1000 yılda oluşmaktadır. Tarım yapılabilecek verimli toprak derinliğini de en az 40 cm kabul etsek, bu durumda en iyimser tahminle 20.000 yıl beklemek gerekecektir"

Bu kurullar ve karşılaştığımız olaylar, sayfalara sığmaz. Bu itirazların büyük bir çoğunluğu da maalesef davalara dönüşüyor.

Açılan davalar ve genel olarak alınan sonuçları değerlendirebilir misiniz?

İl toprak koruma kurullarında TEMA temsilcisinin itirazına rağmen alınan "tarım dışı kullanım kararları"na eğer Bakanlıkça "olur" verilirse, bu "olur" bir idari işlem olduğundan, idari yargıda iptal davalarına konu oluyor. Açılan bu davaların neredeyse tamamı, verimli tarım topraklarının korunması kararları ile sonuçlandı. Yapılan yatırım hesaplarında yapılacak yatırımın, oluşacak artı değer ve istihdamın maliyeti yapılmaktadır. Yok veya tahrip olan doğanın maliyeti sıfır olarak kabul edilmektedir. Hâlbuki burada bir **görünmeyen maliyet** vardır. Verimli tarım alanının konut veya sanayi yatırım alanına dönüştürülmesinde gerçek maliyet, görünmeyen

doğanın maliyetidir. Örneğin bilim adamlarına göre 1 cm verimli toprak ortalama 200-1000 yılda oluşmaktadır. Bunu da iyimser bir tahminle 500 yıl kabul etsek ve bir yerde tarım yapılabilecek verimli toprak derinliğini de en az 40 cm kabul etsek -ki daha fazladır ve normalde 90 cm'dir- bu durumda en iyimser tahminle 20.000 yıl beklemek gerekecektir. Herhangi bir yatırımın ömrü en fazla 30-40 yıl olacağına göre -ki en uzun yatırım ömrü hidroelektrik barajları olup, bunlar 75 ila 150 yıl arasındadır- 30 yıllık yatırım getirisi ile, doğal varlığın mevcut hali ile elde edilen faydanın 20.000 yıllık getirisi karşılaştırılmalıdır. Dikkat edilirse bu mukayesede henüz yatırımın çevreye vereceği zarar ve bu zararın giderilmesinin maliyeti hesaplamaya dahil edilmemiştir. Bu durumda yatırımın getirisinin daha da azalacağı tabiidir. Bazen doğa hiçbir zaman süresi içinde kendini yenileyemez. Ya da onbinlerce yıllık doğal ve kültürel varlıklar tamamıyla yok olabilir. Örneğin ağır metal ve siyanür havuzu kirlilikleri, aşırı sulama sonucu tuzlanma ve her çeşit erozyonla canlı toprak dokusunun kaybı, yanlış kentleşme ve sanayileşme buna örnek olarak kabul edilebilir. Bu bilimsel yaklaşımın yargıda kabul gördüğünü sevinerek belirtebiliriz.

Türkiye'de atılan her beş adımdan birisi meralara düşüyor. Meralarla ilgili yasal düzenlemeler ve hukuksal sorunlar nelerdir?

Her ne kadar samanı dışarıdan getirtsek de Türkiye bir tarım ve hayvancılık ülkesi. Bu ülkede 1998 yılına kadar bir **Mera Kanunu** yok. Mera Kanunu geçmişte 30 küsur yıl içerisinde dört kere meclise gelmiş ve görüşülemeyerek kadük olmuş. 1998 yılında yapılan çalışmalarda TEMA büyük bir gayret göstermiş, mecliste iktidarı ve muhalefeti ikna etmiş ve meclis 222 katılım, 222 kabul oyu-

la kanunu kabul etmiştir. Bu yasa böyle bir ittifakla çıkmış çünkü bu yasanın arkasında TEMA var. **Mera Yasası** önemli yenilikler getirdi. Meralar bugüne kadar Medeni Kanun hükümlerine göre tespit edilmiştir. Meralar, bu yasadan sonra Mera Tespit Komisyonlarınca kadastroları yapılarak köy ve kasaba tüzel kişiliklerinin yönetimine, tapuya özel olarak şerh verildi. Meralar, ormanlar gibi devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yani sahipsiz arazilerdir. Buralarda mülkiyet olmaz. Devletin de mülkiyeti yoktur. Devletin ormanlar, meralar, denizler, dağlar, göller, kıyılar vs. buradaki kudreti egemenlik hakkından kaynaklanır, mülkiyet hakkından değil. Ama buralar özel olarak belirlendi ve tapunun merayla ilgili olan hanesine şerh verildi. Yani bir kere tespit ve tescil yapıldı. Daha sonra bir mera fonu oluşturuldu. Meraların ıslahına girildi. Sonra bu fonlar kaldırıldı. Örneğin bir bilet alıyordunuz, biletin 100 kuruşunun 1 kuruşu bu mera fonuna gidiyordu. Bu sayede mera ıslahları yapılıyordu. Bu arada illerde **Mera Tespit Komisyonları** oluşturuldu. Fakat bu komisyonlara, Mera Kanunu'nun 14. maddesiyle, meraların tahsis amacının değiştirilmesi yetkisi verildi. Bu madde sonra gelişti ve bugün meralar her türlü amaç için tahsis amacı dışına çıkartılır ve bunun çıkartma karşılığında da, diyelim ki 40 yıllık irtifak hakkı verilmişse 40 yıllık ot bedeli alınır. Bugün kulağımıza geliyor ki bir torba yasanın içinde bu ot bedelinin dahi alınmayarak tahsisi düşünülmekteymiş. Otun ne değeri olabilir ki? Dolayısıyla Mera Kanunu'yla birlikte çok önemli gelişmeler olurken maalesef tahsis amacı dışına çıkartılmasıyla ilgili meşhur 14. madde nedeniyle bugün meralarımızda çok ciddi kayıplar var. Meraların sadece hayvancılık açısından değil yeraltı su kaynakları açısından da son derece önemi vardır. Meralar çok ciddi bir ekosistem ve ormanlar-

“Marmara Denizi’nde sadece bir mevzuat değil, bir otorite eksikliği de var. ‘Marmara Denizi Müsteşarlığı’ gibi bir özel idari birime ihtiyacımız var”

dan çok daha fazla yeraltı akiferlerine su toplayan kaynaklardır. Bitkisel çeşitlilik açısından da arıcılığın tek kaynağıdır.

Denizlerle ilgili sorunlara gelirse... Üç tarafı denizlerle çevrili iki yarımada yaşıyoruz ve bir iç denizimiz var ama bunun farkında mıyız?

Denizlerle ilgilenmeye başladığımızdan beri biz denizden sadece almışız, denize verdiğimiz tek şey lağım ve çöp olmuştur. Biz denizi balık dışında hiçbir şeyiyle anlamamışız. Yani deniz ekosisteminin farkına varmamışız. En önemlisi denizlerin ormanlar kadar -hatta zaman zaman ormanlardan daha fazla- bir karbon yutağı olduğunu anlamamışız.

Sizin Marmara Denizi’yle ilgili önemli önerilerinizin olduğunu biliyoruz. Nedir “Bizim Marmara”?

“Bizim Marmara” aslında hoş olmayan bir tarihsel kişinin yine hoş olmayan sözünden olumlu etkilenecek verilmiş bir isimdir. Mussolini'nin “Bizim Akdeniz” (Mare nostrum) sözünden esinlenerek “Bizim Marmara” dedik. Akdeniz bizim değil, Ege de bizim değil, herkesin. Ama Marmara bizim. 2010 yılında yaptık bu çalışmayı. Marmara Denizi'yle ilgili herkesle -devlet, ulaştırma bakanlı-

ğı, deniz kuvvetleri, sahil güvenlik, balıkçılar, köyler, belediyeler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler vb.- birlikte bir bilgi ağı oluşturun istedik. Marmara Denizi'yle ilgili herkesin, Marmara ile ilgili olası bir olumsuzluk hakkında bilgi edinerek, tehdidin önlenmesindeki reaksiyon müddetini azaltmak istedik. Ayrıca, Marmara'yla ilgili özgün bir hukuki sistem olsun istedik. Bu bir Marmara tüzüğüydü. Marmara Denizi ve Türk boğazları, Montrö Sözleşmesi'ne tabidir. Montrö Sözleşmesi daha çok deniz ulaştırma güvenliği ve askeri güvenlik ağırlıklıdır. Halbuki artık geldiğimiz noktada, dünyada daha fazla barış ortamı olduğunu kabul etmek lazım. **Artık savaştan daha büyük tehlike ekolojik tehlikedir.** Marmara Denizi'nin artık bir ekolojik şemsiyeye ihtiyacı var. Türkiye'nin bu deniz üzerindeki haklarını, söz konusu ekolojik bir şemsiye altında düzenlemek ve bunu düzenlerken de Montrö'nün bize yüklediği deniz ulaştırmasına zarar vermemek ve en azından Marmara Denizi'ni 1960'lar seviyesindeki güzel günlere ulaştırmak hedefleniyor. Daha ötesini hayal etmiyoruz. İnsanların kepçeyle veya tencereyle lüfer avladıkları Boğaz'dan bahsetmiyorum. Bu arada Marmara Denizi'nde sadece bir mevzuat değil, bir otorite eksikliği de var. **“Marmara Denizi Müsteşarlığı”** gibi bir özel idari birime ihtiyacımız var. Marmara Denizi müstakilen yönetilmelidir. Marmara Denizi'nde herkes yetkili. Bütün büyükşehir belediyeleri, deniz kuvvetleri, sahil güvenlik, ulaştırma bakanlığı, ilgili belediye, köy vb. herkesin belirli bir yetkisi var. Bu yetkilerin özüne dokunmaksızın, bunların her birini, ister kamu, ister özel, isterse yerel, hiçbir üniteyi dışlamadan ama bu ünitelerin her birini orkestranın sazi kabul eden, elinde de bir Marmara Tüzüğü bulunan, maestro bir Marmara Denizi Müsteşarlığı'na ihtiyaç bulunuyor.

Çok konuşulan ama az bilenen bir de sit sorunu var...

Sitlerin dayanağı anayasamızın 63. maddesidir. Ayrıca bizim kültür ve tabiat varlıklarının korunmasıyla ilgili bir yasamız var. Türkiye her şeyiyle çok zengin bir ülke. Türk ormanlarının %90'ından fazlasını doğal ormanlar oluşturuyor. Yani ağaçlandırma alanı değil. Ağaçlandırılan alanların ormanlaşma sürecinde bir ekosistem oluşur. Ama doğal orman dediğimiz zaman içinde zaten bir orman ekosistemi vardır. Avrupa'da bu oran terstir. Dolayısıyla bizim ormanlarımız içerisinde ekolojik zenginlik, doğal sitler var. Dünya ortalamasında sit alanları ülkelerin genellikle %14'ü civarındadır. Türkiye'de bu oran çok düşüktür. Sit alanları rantiyenin ağzının sulandığı bölgelerdir. Çünkü buralar kıyıdır, ormandır; buralarda peyzaj çok yüksektir. Bunların büyük bir bölümü korunması gereken alanlardır. Türkiye'de bunun mücadelesi yapılıyor. Koruyalım mı? Yoksa rantı mı teslim edelim? Türkiye'nin temel sorunu bu ama bu arada şunu da itiraf edelim: Sit alanlarının tespitinde bilimsel gerçeklere aykırı belirlemeler yapılmıştır. Sit olmayan bir yer ölçüm sıkıntısı nedeniyle gidip araştırma yapmak yerine birinci derecede doğal sit kabul edilmiştir. Geçmiş 30-40 yıllık zeytin ağaçlarından oluşan bir bölgeye doğal sit dersanız, siz o zaman "doğal sit" kavramını tartışılır hale getirirsiniz. Bununla ilgili sıkıntılar var. Ama tüm sit alanlarının yeniden değerlendirilmesi gerekmiyor. Bazı tartışmalı yerler için bu söz konusu olabilir. Şimdi olduğu gibi bütün doğal sit alanlarının yeniden değerlendirilmesi doğru bir yaklaşım değil. Üstelik her şey, yeniden değerlendirme kriterlerinin ne olacağına bağlı. Eğer bu kriterlerimiz tartışılmalıysa, siz bir takım sit alanlarından vazgeçeceksiniz demektir. Dünyanın coğrafi olarak en güzel

AB ÇED Direktifi'nde, bizim ÇED yönetmeliğimizde olan kriterler yok ama Avrupa'da hiçbir insanın aklından tarım alanının ortasına ya da denizin kıyısına ya da artık sayısı 500'e inmiş Akdeniz fokunun yaşam alanlarına termik santral yapmak diye bir şey geçmiyor. Yani sorun mevzuatta değil bizde"

noktalarından oluşan Anadolu'da bunu kimseye anlatamazsınız. Sizi ancak rantçılar alkışlar...

Türkiye'de çevre ve hukuk deyince en önemli başlıklardan birisi de ÇED'ler (Çevresel Etki Değerlendirmesi). Bu alanda neden sorunlar yaşanıyor? Yönetmelikte mi sıkıntı var, yoksa uygulamada mı?

Bir tesisin -bu tesis fabrika, yol, köprü, otel inşaatı, maden tesisi veya termik santral olabilir- çevreye vereceği zararları en aza indirmek için alınacak önlemlerin raporlaştırılmasına ÇED diyoruz. Bu raporun sonucunda alınacak tedbirler ve bu tedbirlere karşı yatırımcının vereceği taahhütler toplamı ÇED'i oluşturuyor. Sonunda bakanlık daha küçük tesislerde ÇED gerekli değildir, daha büyük tesislerde ÇED Olumlu, ÇED Olumsuz kararı verir. Sorun ne? Bizim ÇED yönetmeliğimiz aslında Avrupa Birliği

ÇED Direktifi'nden bile daha iyi. AB ÇED Direktifi'nde, bizim ÇED yönetmeliğimizde olan kriterler yok ama Avrupa'da hiçbir insanın aklından tarım alanının ortasına ya da denizin kıyısına ya da artık sayısı 500'e inmiş Akdeniz fokunun yaşam alanlarına termik santral yapmak diye bir şey geçmiyor. Yani sorun mevzuatta değil bizde. Nisan 2017'de beklemediğimiz kadar iyi bir yönetmelik, **Stratejik Çevresel Değerlendirme Yönetmeliği** çıktı ancak sonunda uygulama maddeleri var. Bu maddeyi şu yıla kadar uygulayamazsınız, bu madde şu seneden sonra uygulanabilir, bu madde için şu kadar muafiyet var... Yani yemek var ama yiyemiyorsun. Yönetmeliğin hiçbir maddesi dava konusu olmadı. Tek dava konusu olan uygulama maddeleri. En genel tanımıyla Stratejik Çevresel Değerlendirme Yönetmeliği sayesinde, bu ülkede alınacak bütün stratejik kararlar-

da ve bütün üst düzey planlarda “ekoloji” bir kriter olarak girecek. Bundan daha istenebilir bir şey var mı? Var ama rafta duracak. Ayrıca bizde hep önce ayak çıkar sonra baş oluşur. Planlarımız da öyledir. 93’ten beri ÇED var ama Stratejik Çevresel Değerlendirme Yönetmeliği 2017’de çıktı. Yani ÇED’in sırtını dayayacağı ana yönetmelik 24 yıl sonra çıktı...

ÇED’de fotoğrafın çekildiği an önemli değildir. Fotoğraf çektiğiniz alandaki tarih ve gelecek önemlidir. ÇED buna bakar, biz buna “kümülatiflik” diyoruz. “Şuraya bir fabrika yapacağız, bunun etkisini ölçelim”, yanlış. 20 km ötede bir başka fabrika var, 30 km ötede kent var, burada maden ocağı var. Hesabımızı yaparken o andaki mevcut kirliliği bir mekansal sınır içerisinde değerlendireceksiniz; her yaptığımız tesisi tek başına değerlendirirseniz hiçbir tesisin ekolojik sorunu olmaz. Mekansal sınıra dikkat edeceksiniz, bunu belirlerken de havzaya dikkat edeceksiniz. Havza, bir nehir veya gölün sularını toplayan, yükseltile- rin tepesinden geçtiği farz edilen hat demektir. Su toplama dışında ne önemi var bunun? Burası aynı zamanda kendine mahsus bir ekosistemi ve kliması olan yer demektir. Burada niçin dikkat etmek lazım? Çünkü o tesisin, o havza sınırları içerisinde etkisi çok fazladır. Yani o tesisin 1000, 2000 veya 3000 metre çevresine değil, o doğal sınırlar içerisinde etkisine bakacaksınız. Bunun anlamı **mekansal kümülatiflik**dir. Başka neye bakacaksınız? **Zamansal kümülatiflik**. Bugün orada 20 tesis var, siz 21’inci yapıyorsunuz. Buraya 10 yıl sonra 20 tane daha ekleyecekseniz, bu hesap yanlıştır. “Bütün planlanan zaman içerisinde orayı ne kadar etkileyecek”, buna bakmanız lazım. Bir kümülatif etki daha var. Burada bir sülfirik asit tesisi var. Burada da bir boya fabrikası var. İkisinin de atığı

“Hiçbir olanağı olmayan bir coğrafyada yaşıyor olsaydık nükleer santral yapılabilirdi. Ama Türkiye’ye bir günde halihazır enerjisinin üç-beş katı güneş enerjisi geliyorsa nükleer santrali sorgularsınız”

var. A tipi atık, B tipi atık. Doğada birleştiği anda C tipi, öngörülemez bir kirlilik yaratıyorsa bunun adı da **etkisel kümülatiflik**dir. İşte ÇED raporlarında bunlara dikkat edilmezse yapılan işlemler yanlış olur. ÇED’in bir de **Stratejik Çevresel Değerlendirme’deki** gibi muafiyet sorunları var. ÇED yönetmeliği var, şu tesise uygulanmasın, bu tesise uygulanmasın. Bakın bakalım 3. köprü’nün ÇED’i var mı? Yok. 3. havaalanının ÇED’i nasıl? Son derecede tartışmalı. Bir de yönetmeliğin kendi muafiyet maddeleri var. Sayısız dava açılmış. Danıştay hepsini iptal etmiş o muafiyetlerin. Danıştay’dan kurtulmak için kanun çıkarmışlar, onu da Anayasa Mahkemesi iptal etmiş. Anayasa Mahkemesi kararı iptal ederken bir tane daha yönetmelik çıkarmışlar, o da davalık, vb.

Bir de Türkiye’de yapılması planlanan, sayıları 70 civarında olan termik santraller ve iki de nükleer santral var. Bu konuda ÇED bağlamında yaşanan sıkıntılar nelerdir? Türkiye’de kömür esaslı termik santraller üç noktada yoğunlaşıyor: **Zonguldak**, **Çanakkale** ve **İskenderun Körfezi**. Karadeniz kıyısındaki ve Çanakkale’deki santrallerin büyük bir bölümü ithal kömürle çalışacak. Bize şu söyleniyor: Hedef, Türkiye’nin enerji açısından dışa bağımlılığını azaltmak. Kömür ithal. İthal kömürden de kurtulalım, Türkiye’deki kömürleri çıkaralım düşüncesiyle birden Türkiye’de kömür yatakları ortaya çıkmaya başladı. Her gün bir kömür yatağı keşfi

var. Bu kömür yataklarının tamamı Maden Tetkik Arama Enstitüsü tarafından yıllar önce belirlenmiş ama kömürleşme oranı yeterli olmadığı için ekonomik çıkartma değerinde bulunulmamış. 2.500 kalori değerinde kömür diye çıkarılan kömürleşmemiş ağacı yakıyorsunuz. Korunç bir karbon emisyonuna neden oluyor. Türkiye zaten son 10 yılda karbon emisyonunu %120 artırmış vaziyette...

Nükleer santrallara gelince... Bu ÇED raporu benim bugüne kadar gördüğüm en gerçekçi olmayan rapordur. Açılan davalar da, gelen bilirkişi heyetleri de çok enteresandır. Nükleer fizikçiler var. Bir nükleer fizikçinin nükleer enerjiyi savunması doğaldır ama Akkuyu Nükleer Santrali hakkında destekleyici yazılar yazmış bir bilim insanının Akkuyu davasında bilirkişi olması kabul edilemez. Usul yasamız buna “oyunu önceden belli etme” der. Bunu bir hakime, bir de bilirkişiye yasaklar. Sonra bir baktık ki mahkeme dahil bilirkişi heyeti nükleer santralin beton inşaatını yapan şirketin otelinde kalıyor. Birçok yanlış var. Akdeniz’in en önemli balık yatağı Akkuyu’nun önünde. Türkiye’de, belki dünyada arkeolojik sitin içinde yapılan ilk ve tek nükleer santral. Tümüyle koruma bölgesi. Karşısında sayısı epey azalmış Akdeniz foklarının, bir tanesi de santralin dibinde olmak üzere, yuvaları var. Daha ne anlatayım ben? Deprem tehlikesi, tsunami konusu, tahliye planlarının eksikliği, nükleer santralde kontrol edilemeyen radyasyon sızıntısının etraftaki sayısı 100’leri aşan süt üretme çiftliklerindeki etki üzerine “hiçbir şey olmayacak” yazıları... Ne söyleyeyim ben? Hiçbir olanağı olmayan bir coğrafyada yaşıyor olsaydık nükleer santral yapılabilirdi. Ama Türkiye’ye bir günde halihazır enerjisinin üç-beş katı güneş enerjisi geliyorsa nükleer santrali sorgularsınız. ○

“Cerattepe, Bir Kent Yaşamının Bir Bütün Olarak Tehdit Edildiği İlk ve Tek Vaka”

Türkiye’de ekoloji ve hukuk alanındaki facia boyutlarına ulaşan sorunları görmek için herhalde Artvin Cerattepe Davası’ndan daha iyi bir örnek vaka bulunamaz. Para ile tüm bir doğal ve kültürel çevrenin nasıl karşı karşıya konduğunu, bunu başarmak için hukukun nasıl ayaklar altına alındığını, davanın başından beri takipçisi olan Avukat Bedrettin Kalın’dan dinledik.

Cerattepe ve davası Türkiye için neden bu kadar önemlidir?

Cerattepe Davası bölge ve Türkiye için gerçekten çok önemli bir davadır. Bunun için çok şey söylenebilir. Öncelikle ekosistem değerleri itibarıyla ülkemizin en zengin ekosisteminin olduğu bir alanda yapılmaya çalışılmaktadır. Cerattepe’nin yerleşim şekline göre ruhsat alanı içerisinde Kafkasör Turizmi Koruma ve Geliştirme Bölgesi, Kent Ormanı, hemen üzerinde Atabarı

Kayak Merkezi, sağ yanında ülkenin en önemli milli parklarından Hatila Milli Parkı ve Fıstıkçamı Gen Koruma Ormanı, altında ise 25 bin kişinin yaşadığı bir kent ve Çoruh Havzası yer almaktadır. En son tespitlere göre alanda 2.727 bitki türü yer almakta olup ülkemizin bitki çeşitliliği açısından en zengin ilidir Artvin. Konum itibarıyla %80 eğimde bir yamaç üzerinde yer alan şehir merkezinin üzerindedir. Bu anlamda şehrin üzerinde yer alan

bir maden işletmesinin her türlü zararından şehir yaşamının etkilenmesi imkansızdır. Alanın tümüyle heyelanlı ve çok kar alan bir alan olması, özellikle kar yükünü tutan ormanın yok edilmesi ile tehlike daha da büyük hale gelmiştir. Yine bu alan şehir su kaynaklarının tümünün geldiği bir alan olup sularındaki kirlenmenin kaçınılmaz olduğu bilim insanlarınca kanıtlanmıştır. Faaliyete geçilmesiyle birlikte kirlenme de hemen başlamıştır.

Cerattepe, bir kent yaşamının bir bütün olarak tehdit edildiği ilk ve tek vaka. Bu ilk kez kâr hırsının bir kenti yok etmeyi planlayacak aşamaya gelmesi açısından önemlidir. Cerattepe davası çevre davalarının hangi seyri izlediğini gösteren bir prototiptir aynı zamanda. **Hukuk ve adalet ihlalinin** her türünün işlendiği bir örnektir. Bu yönüyle de önemlidir. Bu dava sırasında kazanılmış davalara rağmen yeniden ÇED alınmış, hukuk sisteminde yeri olmayan bir genelge ile bütün çevre mevzuatı altüst edilmiştir. ÇED iptal edilmiş, bu kez iptal kararı verilen mahkeme heyetinin iki üyesi tenzili rütbe ile sürülmüştür. Yeni heyet ve mahkeme başkanı dosya ile bizzat ilgilenmiş, dokuz

“Cerattepe davası 25 yıllık bir mücadele olup toplumsal temeli, halkla bütünleşmesi, bir sivil hareket olarak örnek olması, mücadelenin meşruiyeti ile ülkemiz ve bütün çevre mücadelesi açısından örnek teşkil etmiştir”

ay yürütmeyi durdurma konusunda karar vermemiş, bilirkişi heyeti özel olarak seçilmiş, duruşmada bütün hukuka aykırılıklar yapılmış, duruşmadan bir gün sonra 45 sayfalık karar UYAP sistemine yüklenmiştir. Mahkeme heyeti yetkisini aşarak hakimin reddi talebini de kendisi incelemiş ve reddetmiştir. Akıl almaz bir hukuk rezaleti yaşanmış, yandaş bir sermaye gurubu siyasi iktidar tarafından amansızca korunmuş, hukuk ayaklar altına alınmıştır. Maalesef Danıştay ilgili dairesi de daha önce kazanmış olduğumuz davada onama kararı vermiş, daha sonra kaybettiğimiz davada da onama kararı vererek bir hukuk skandalına yol açmıştır.

Yine Cerattepe davası 25 yıllık bir mücadele olup toplumsal temeli, halkla bütünleşmesi, bir sivil hareket olarak örnek olması, mücade-

len meşruiyeti ile ülkemiz ve bütün çevre mücadelesi açısından örnek teşkil etmiştir. Bir çevre mücadelesini, toplumun bütün katmanlarını, siyasi görüş, cins, etnik kimlik ayrımı gözetmeden aynı dernek etrafında toplayıp birlikte yönetme becerisini de göstererek bütün sivil hareketlere örnek olmuştur. Çevre mücadelelerinin en şanlı direnişlerinden birisi Cerattepe’de yaşanmış, 245 gün madenciler ve yandaşları ile bunları korumayı kendilerine görev kabul edenler Cerattepe’ye sokulmamış, bu direniş ancak yedi ilin polis ve jandarması üzerimize yığılarak kırılabilmiştir. Bir direnişin bu kadar meşru ve haklı olduğu ve bütün topluma yayıldığı, en sağdan en sola bütün halkın aynı direnişte yer aldığı çok az örnek vardır. Bütün bu nitelikleri ile Cerattepe direnişi bütün ülkede ve dünyada

ses getirmiş, çevre mücadelesinin de kalbi olmuştur. Bu yönüyle çok önemli bir deneyimdir.

Karadeniz Bölgesi’nde genel olarak madencilik ve HES faaliyetlerinin doğa üzerindeki tahribatları hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Küresel iklim değişikliği nedeniyle yakın bir dönemde ülkemizin su kıtlığı olan ülkeler arasına gireceği bilinmektedir. Doğu Karadeniz Bölgesi ise bu iklim değişikliğinden en son etkilenen yerlerden biri olarak görülmektedir. Bu nedenle özellikle Doğu Karadeniz bölgesinin su kaynakları yaşamsal önem taşıyor hale gelmiştir. Doğu Karadeniz coğrafi yapı itibarıyla da Karadeniz’e paralel dağların sahil kesiminde yer aldığı, vadilerin denize dik olarak oluştuğu bir coğrafyadır. Bu yönüyle dik vadilerin ekolojik çeşitlilik olarak büyük değer barındırdığı bir zenginlik oluşmuştur. Ancak özellikle son 10 yılda Karadeniz bölgesindeki irili ufaklı bütün dereler üzerinde yüzlerce HES planlanmış, dere ekosistemleri neredeyse bir bütün olarak yok edilmiştir. Yine bölgede her geçen gün verilen ruhsatlarla maden işletmeleri başlamış, taşocakları açılmış, bölge bir yağma ve talan alanı haline getirilmiştir. Çevresel kirlilikten Karadeniz de etkilenmiş, derin deşarj nedeniyle daha şimdiden büyük bir kirlenme olmuştur. Ülkemizin bulunduğu alanda balık nesli tükenmek üzeredir. Sadece Artvin’de 129 HES ve 325 maden ruhsatı verilmiştir. Madencilik ise hiçbir çevresel kaygı ve standarda uyulmadan yapılmaktadır. Örneğin Cerattepe projesinin sahibi olan Cengiz Grubu Murgul Bakır İşletmeleri’nde kendilerinin hazırlattığı ÇED raporunda Murgul Çayı’na bıraktıkları atıklar nedeniyle yapılan ölçümlerde arsenik, kurşun, kadmiyum gibi ağır metallerin normalin 400 katı olduğu tespit edilmiştir. Aynı şirket şimdi Artvin’i katletmekle meşgul. ○

Esra Yazıcı Gökmen:

“Planlama Olmadan, Ekolojik Koruma Olmaz”

Arazi kullanım kararlarının temelini planlar oluşturuyor. Dolayısıyla Planlama Hukuku, bugün yaşadığımız ekolojik sorunların çözümünde son derece önemli bir role sahip. Konu hakkında görüşlerine başvurduğumuz TEMA Vakfı Çevre Politikaları Bölüm Başkan Yardımcısı Esra Yazıcı Gökmen, “Henüz 2000’li yıllara gelmeden, insan kaynaklı arazi kullanımı değişikliklerinin, biyolojik çeşitliliği iklim değişikliğinden bile daha ciddi bir şekilde tehdit ettiği ortaya kondu” diyor.

 İlkan TÜRKÜRESİN

Esra Hanım en genel anlamda “Plan ve Planlama Hukuku” ne-yince ne anlamalıyız?

Planlama, en genel tanımıyla, gelecekte ulaşılmak istenen amaç ve hedefler ile bu hedeflere ne zaman, hangi araç ve yöntemlerle ulaşılabileceğinin belirlenmesi sürecidir. Planlar da, bu süreç sonucunda üretilen ve uygulayıcılara yol gösteren belgelerdir. Planlar; kapsam, işlev, süre gibi niteliklere göre farklılaşır. **Mekansal planlar** ise, temelde arazinin nasıl kullanılacağını belirleyen planlardır. Her tür ve ölçekteki mekansal planlama, topluma yönelik bir düzenleme olduğundan, ülkeler, planlama süreç ve aşamalarını hukuksal çerçeve ile belirlerler. Planların kamu ve toplum yararına olması gibi evrensel ilkelerin yanında, planlama sistemini belirleyen hukuksal çerçeve ülkelere göre farklılaşabilir. Türkiye’de mekansal planlamanın temelini ise imar hukuku oluşturur. İmar Hukuku da, başta Anayasa’nın 166. maddesi olmak üzere, 3194 sayılı İmar Kanunu ve bu kanun kapsamında yayımlanan yönetmeliklerden oluşur.

Plan ve planlama hukukunun eko-

loji açısından önemi nedir peki?

Planlar, arazi kullanım kararlarının temelini oluşturduğundan, doğa koruma açısından da çok önemli araçlardır. İnsan faaliyetleri sonucunda dünya üzerinde çok geniş alanlar tarım arazilerine, şehirlere, sanayi alanlarına dönüşüyor. Bu dönüşüm, karasal biyosferin dörtte üçünden fazlasını etkiliyor (1) ve ekosistemleri geri dönüşü olmayacak bir şekilde değiştiriyor (2) (3). Tüm bu süreçler de doğal habitatları tahrip edip, biyolojik çeşitliliğin azalmasına neden oluyor. Henüz 2000’li yıllara gelmeden, insan kaynaklı arazi kullanımı değişikliklerinin, biyolojik çeşitliliği iklim değişikliğinden bile daha ciddi bir şekilde tehdit ettiği ortaya kondu (4). Dolayısıyla, antropojenik etkiler başta olmak üzere sürdürülebilir yaşamın temeli olan doğal çevreye yönelik zararların oluşmadan önlenmesinde ve arazi kullanım kararlarının ekolojik açıdan sürdürülebilir olmasında planlar önemli birer araçtır.

Ekoloji açısından en önemli planlar hangileridir?

Türkiye’de günümüzde uygulan-

makta olan üst ölçekli mekansal planlar 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planlarıdır (ÇDP). 2014 yılında yürürlüğe giren Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği’ne göre Türkiye’de en üst ölçekli planlar, mekansal strateji planlarıdır. Ancak halihazırda bu planlar hazırlanmıyor. 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planları, mevzuatta şu şekilde tanımlanmaktadır: “Varsa mekansal strateji planlarının hedef ve strateji kararlarına uygun olarak orman, akarsu, göl ve tarım arazileri gibi temel coğrafi verilerin gösterildiği, kentsel ve kırsal yerleşim, gelişme alanları, sanayi, tarım, turizm, ulaşım, enerji gibi sektörlerle ilişkin genel arazi kullanım kararlarını belirleyen, yerleşme ve sektörler arasında ilişkiler ile koruma-kullanma dengesini sağlayan 1/50.000 veya 1/100.000 ölçekteki haritalar üzerinde ölçeğine uygun gösterim kullanılarak bölge, havza veya il düzeyinde hazırlanabilen, plan notları ve raporuyla bir bütün olarak yapılan planı.”

Görüldüğü üzere, hem ölçeği (havza veya bölge düzeyinde hazırlanması, idari sınırlar ötesinde, arazi

kullanım kararları ve doğal eşiklerin bütüncül bir bakış açısı ile ele alınmasına imkan vermektedir) hem de kapsamı (her türlü arazi kullanımlarını birlikte ele alması, insan kaynaklı arazi kullanım taleplerinin ve bunların birbiri ile ilişkilerinin birlikte değerlendirilmesine imkan vermektedir) bu planları habitat parçalanması, önemli türlerin doğal yaşam alanlarının tahrip edilmesi, tarım alanları ve meraların korunması gibi konularda en önemli planlar haline getirmektedir. Ancak, bu planların öneminin yanında, plan hiyerarşisi içerisindeki diğer planlarla ilişkisi de değerlendirilmelidir.

Türk mekansal planlama sisteminde, özel kanunlara tabi alanlar olarak nitelendirilen alanlar bulunmaktadır. Bu alanlara yönelik planlar da ilgili idaresince yapılmaktadır. Bu planlar mekansal plan niteliğinde, plan kademelenmesinde yer alan ve özel mevzuat hükümleri uygulanan planlardır. Bu alanlar:

- Kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ile turizm alan ve merkezleri
- Sit alanları
- Özel çevre koruma bölgeleri
- Millî parklar
- Organize sanayi, endüstri ve teknoloji geliştirme bölgeleri
- Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamında kalan yerler
- Toplu konut alanları
- Gecekondulu önleme bölgeleri vb'dir.

1/100.000 ölçekli çevre düzeni planlarında, bu alanların özel kanunlara tabi alanlar olmaları gerekçesiyle, üst ölçekli mekansal planlama süreci dışında bırakılarak, ilgili idarece alt ölçekli planlarının yapılmasını sağlamak, bütüncül planlama ilkesi ile bağdaşmamaktadır.

1/100.000 ölçekli çevre düzeni planları ile ilgili bir diğer önemli konu da, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nda

tanımlanan arazi kullanım planlarının yapılmamasıdır. Kanunda arazi kullanım planları; *"Her ölçekte planlamaya temel oluşturmak üzere, toprağın ve diğer çevresel kaynakların bozulmasını önlemek için ekolojik, toplumsal ve ekonomik şartlar gözetilerek sürdürülebilirlik ilkesine uygun, farklı arazi kullanım şekillerini oluşturmaya yönelik toprak ve su potansiyelinin belirlenip, sistematik olarak değerlendirilmesini ve birbirleri ile olan ilişkilerini ortaya koyan rasyonel arazi kullanım planları"* olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla, bu planlar temel alınarak hazırlanacak 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planlarında, arazinin niteliğine göre daha uygun arazi kullanım kararlarının geliştirilmesi, toprak ve su varlıklarının daha etkin bir şekilde insan kaynaklı faaliyetlerden korunması sağlanmış olacaktır ki bu durum mevcut çevre düzeni planlarının önemli bir eksikliğidir.

"İklim değişikliğine uyum ve azaltım konusundaki çalışmalar genelde sektörlere yönelik yürütülürken, insan kaynaklı arazi kullanım değişikliğinin iklim değişikliği ile ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda, mekansal planlamanın önemi daha da artıyor"

ÇDP'lerin öneminden bahsettiniz, Türkiye'de her bölgede bu planlar yapıldı mı?

Avrupa Birliği'ne uyum kapsamında, İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması çalışmaları, dönemin Devlet Planlama Teşkilatı ile TÜİK koordinasyonunda 2001 yılında başlamış ve 2002 yılında yürürlüğe girmiştir. Buna göre, Türkiye'de düzey 1'de 12 bölge, düzey 2'de 26 alt bölge ve düzey 3'te 81 il yer almaktadır. 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planları, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından, düzey 2 alt bölgeleri için hazırlanmaktadır. 2005-2015 yılları arasında 19 Planlama Bölgesi'ne (61 İl) ve Amasya iline ait 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planları onaylanarak yürürlüğe girmiştir:

- Adıyaman-Şanlıurfa-Diyarbakır
  - Antalya-Burdur-Isparta
  - Ardahan-Kars-Iğdır-Ağrı
  - Aydın-Muğla-Denizli
  - Balıkesir-Çanakkale
  - Erzurum-Erzincan-Bayburt
  - İzmir-Manisa
  - Kırşehir-Nevşehir-Niğde-Aksaray
  - Konya-Karaman
  - Malatya-Elazığ-Bingöl-Tunceli
  - Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari
  - Mersin-Adana
  - Muş-Bitlis-Van
  - Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin
  - Samsun-Çorum-Tokat
  - Sinop-Kastamonu-Çankırı
  - Tekirdağ-Kırklareli-Edirne (Trakya Alt bölgesi Ergene Havzası)
  - Yozgat-Sivas-Kayseri
  - Zonguldak-Bartın-Karabük
- Ancak aşağıdaki planlarda, planlama alanı ile düzey 2 alt bölgeleri örtüşmemektedir:
- İzmir-Manisa
  - Samsun-Çorum-Tokat
  - Amasya
  - Muş-Bitlis-Van
  - Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari

- Adıyaman-Şanlıurfa-Diyarbakır
- Kırşehir-Nevşehir-Niğde-Aksaray
Çevre düzeni planları her ne kadar bölge düzeyinde yapılarak, arazi kullanım kararlarının bütüncül değerlendirilmesine imkan verse de, planlama alanı sınırları idari sınırlar belirlemektedir. Aslında, ekosistem tabanlı planlama için planlama alanı sınırlarının doğal sınırlarla belirlenmesi gerekmektedir. Bunun bölge ölçeğinde karşılığı ise havza sınırlarıdır. Türkiye 25 nehir havzası bölgesinden oluşmaktadır. Dolayısıyla, üst ölçekli mekansal planlamada idari sınırlar yerine, nehir havzası bölge sınırlarının esas alınması, arazi kullanım kararlarının ekosistem odaklı geliştirilmesini sağlayacaktır. Örneğin, İstanbul'un, Marmara Havzası yerine, düzey 2 bölgeleri esas alınarak, planlamada kendi idari sınırları içerisinde ele alınması, bölgedeki üst ölçekli planlamayı ekolojik temelli olmaktan uzaklaştırmaktadır.

Planları nasıl takip ediyorsunuz? Onlara itiraz edilebilir mi? Nasıl dava açılır?

TEMA Vakfı olarak, Türkiye genelinde hazırlanan 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planlarını takip ediyoruz. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü, onaylanan 1/100.000, 1/50.000 ve 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planları ile bütünlük kıyı alanları planlarını web sitelerinde yayımlıyor. Planlar, onaylandıktan sonra, bölgelerindeki Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüklerinde **30 gün süre ile askıya çıkarılıyor**. Bu süre içerisinde kurum veya vatandaşlar, plan kararlarına yönelik itirazlarını bakanlığa iletmek üzere Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüklerine teslim edebilirler. İtirazlarının reddedilmesi durumunda da dava açma hakları doğuyor. Ayrıca, askıdaki plana itiraz etmeden, plan

“Türkiye’de mekansal planlamanın temelini imar hukuku oluşturur. İmar Hukuku da, başta Anayasa’nın 166. maddesi olmak üzere, 3194 sayılı İmar Kanunu ve bu kanun kapsamında yayımlanan yönetmeliklerden oluşur”

askıdan indikten sonra 60 gün içinde doğrudan dava da açılabilir.

TEMA’nın ÇDP’lerle ilgili olarak açmış olduğu davalar var mı? Bu davalar nasıl yönetiliyor?

TEMA Vakfı, doğal varlıklar üzerindeki tahribatın oluşmadan önlenmesi amacıyla 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planları başta olmak üzere, mekansal planları takip etmekte ve hukuki süreçleri başlatmaktadır. Yukarıda da açıklandığı üzere, üst ölçekli planlar, ölçeği ve kapsamı gereği, doğal varlıkların korunması açısından önemlidir. Bu yüzden, Vakıf Genel Merkezi’ndeki uzmanlar ve il temsilcileri ile birlikte doğal varlıklar üzerinde tehdit oluşturabilecek plan kararları tespit edilerek, Vakıf Hukuk Danışmanlığı tarafından hukuki süreçler başlatılmakta ve yürütülmektedir. Bu süreçteki gerekli teknik destek yine vakıf merkezindeki uzmanlar, gerektiğinde Bilim Kurulu’ndaki gönüllü akademisyenler ve il temsilcileri tarafından sağlanıyor. TEMA Vakfı, 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planlarını takip ediyor olsa da, alt ölçekli mekansal planlamanın da ekosistemler üzerinde olumsuz etkileri olabilmesi durumunda yine hukuki süreçleri başlatmaktadır. Kıyı yapıları imar planları, koruma amaçlı imar planları, hassas ve korunması gereken ekosistemleri etkileme potansiyeli yüksek planlar olduğundan, bu kapsamda takip ediliyor.

ÇDP’lerin iklim değişikliği açısından önemini nasıl değerlendiriyorsunuz?

1/100.000 ölçekli çevre düzeni planlarının, doğal varlıkların korunmasındaki rolünün yanında, iklim değişikliği azaltım ve uyum alanında da önemli işlevleri var. İklim değişikliğine uyum ve azaltım konusundaki çalışmalar genelde sektörlere yönelik yürütülürken, insan kaynaklı arazi kullanım değişikliğinin iklim değişikliği ile ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda, mekansal planlamanın önemi daha da artıyor. İklim değişikliği azaltım alanında, önemli karbon yutak alanları olan meraların, ormanların korunması, iklim değişikliğiyle uyum alanında, şiddetli hava olaylarındaki artışa bağlı olarak, nehir havzalarındaki arazi kullanım kararlarında sel ve taşkınların esas alınması, yeraltı sularının korunması gibi konular göz önünde bulundurulacak şekilde iklim değişikliği üst ölçekli mekansal planlamaya entegre edilmelidir. Bu şekilde iklim değişikliğine dayanıklı kentsel alanlar yaratılırken, azaltım politikalarının etkinliği de artırılacaktır. ○

(1) Ellis, E.C., 2013. Sustaining biodiversity and people in the world's antropogenic biomes. *Current Opinion in Environmental Sustainability* 5(3-4): 368-372.

(2) Swaty, R., Blankenship, K., Hagen, S., Fargione, J., Smith, J., Patton, J., 2011. Accounting for ecosystem alteration doubles estimates of conservation risk in the conterminous United States. *PLoS ONE* 6(8): e23002, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0023002>.

(3) Hamilton C.M., Martinuzzi S., Plantinga A.J., Radeloff V.C., Lewis D.J., Thogmartin W.E., Heglund, P.J., Pidgeon, A.M., 2013. Current and future land use around a nationwide protected area network. *PLoS ONE* 8(1): e55737, [doi:10.1371/journal.pone.0055737](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0055737).

(4) Dale, V.H., 1997. The relationship between land-use change and climate change. *Ecological Application* 7(3): 753-769, [doi: 10.2307/2269433](https://doi.org/10.2307/2269433).

8th Azerbaijan International Environmental Exhibition

14-16 NOVEMBER 2017

Baku, Azerbaijan, Baku Expo Center

www.caspianecology.az

#CaspianEcology

Support

Ministry of Ecology and
Natural Resources of the
Republic of Azerbaijan

International Dialogue for
Environmental Action

Organiser

Tel.: +994 12 4474774
Fax: +994 12 4478558
E-mail: ecology@ceo.az
www.ceo.az

Hissedar Üstünlüğünden Paydaş Üstünlüğüne

Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden Yrd. Doç. Dr. Muzaffer Eroğlu, şirketlerin her gün yeni kararlar almak ve uygulamak zorunda olduğunu söyleyerek, “O halde öyle bir yapı kurulmalıdır ki, sürdürülebilirlik şirketin kendi içinde yaşayabilsin, DNA’sına yazılabilsin” diyor.

Biraz kendinizden, çalışmalarınızdan ve içinde yer aldığımız Oslo Üniversitesi Sürdürülebilir Şirketler Hukuku projesinden bahsedebilir misiniz?

2002-2008 yılları arasında İngiltere’de Kent Üniversitesi ve Londra Üniversitesi Queen Mary Kolej’de hukuk yüksek lisansı ve doktora yaptım. Ana çalışma alanım çokuluslu şirketlerin sorumlulukları üzerineydi. Özellikle de çevre ve insan hakları ihlallerinden kaynaklı sorumluluklar konusunda çalıştım ama bu çalışma tamamen şirketler hukuku perspektifinden sorumluluk kurulması üzerine yoğunlaşmıştı. Çokuluslu ve yerel şirketlerin sorumluluk tartışmaları genelde dışsal dayatmalar ve buna dayanan ceza ve ödüller koyan kurallar üzerinden yürütüldü; benim de içinde bulunduğum perspektif ise bunu şirketlerin kendi içinden, şirketler hukuku üzerinden tartışılmasının da gerekli olduğunu düşünmekte idi. Sonuçta 2009 yılında İngiltere’de Edward Elgar yayınevi tarafından basılan *Multinational Enterprises and Tort Liabilities* isimli kitabım yayımlandı. Bu çalışmalarım sonrasında, 2010 yılında Oslo Üniversitesi’nde yürütülen **Sürdürülebilir Şirketler Hukuku** projesine davet aldım ve dahil oldum.

Sürdürülebilirlikle ilgili olarak, insanların şirketlerden belirli şekillerde davranmaları konusunda son derece haklı talepleri var. Ancak şirketler genel anlamıyla kanun-

larda yazan kurallara göre hareket ederler. Örneğin çevre ile ilgili bir hususta yasalarda yazan kirletme ve emisyon sınırlarına göre operasyonlarını yürütürler. Fabrikasını ona göre yapar, bacasını ona göre kurar, atıklarını ona göre yönetir. Buna uymazsa da kanunlarda belirlenmiş olan çeşitli cezalarla karşı karşıya kalır. Bu kurallara dayanan davranış tüm şirketler uysun diye çıkarılmış bir hukuk kuralı ve bazen dışarıdan gelen toplumsal baskıdır. Ancak bu durum kanaatimce kalıcı ve tam bir çözüm üretememektedir. Günümüzde dışarıdan gelen yazılı hukuk kuralı seviyesine ulaşsın veya ulaşmasın bir talep, şirketin sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda davranmasını sağlamayabilir çünkü burada oldukça muğlak bir kavramdan bahsediyoruz. Nitekim sürdürülebilirlik ilkelerine dayanan bu taleplerin hukuk kuralı haline gelmesi çok uzun bir zaman alabilir. Sonuç olarak ortaya bir kurallar bütünü çıkmaktadır ve biz bunu regülasyon olarak adlandırıyoruz. Regülasyonlar, yazılı kurallar bütünüdür ancak sürdürülebilirlik kavramı ve çerçevesi bu yazılı kurallar bütününe sığmayacak kadar geniş bir olgudur. Bu nedenle de asıl olan sadece kurala uyum değil davranışın değişmesidir. Bunun için de sürdürülebilirlik ilkesinin karar alanların karar alma sürecine dahil edilmesi gerekir. Düşünün ki bir şirket her gün yeni kararlar almak ve uygulamak zorundadır. O halde öyle bir yapı kurulmalıdır ki, sür-

dürülebilirlik şirketin kendi içinde yaşayabilsin, DNA’sına yazılabilsin. Ama burada da önemli bir sorunla karşı karşıya kalıyoruz.

Nedir bu önemli sorun?

Modern şirketlerin ve şirketler hukukunun ortaya çıktığı son 100-150 yıllık sürece baktığımızda, şirketlerindeki yöneticilerin ilk ve tek sorumluluğunun hissedarlara karşı olduğunu görüyoruz. Yönetim kurulu ve yöneticiler olarak tek göreviniz pay sahiplerinin menfaatini korumaktır. “**Shareholder primacy**”, yani “**pay sahiplerinin üstünlüğü**” diyoruz buna. O zaman bu haliyle şirket modern anlamda, hukuksal düzlemde sadece ekonomik bir olgudur, sosyal bir olgu değildir. Bu nedenle de kâr veya menfaatten anlaşılan sadece ekonomik menfaattir. Bu durumda yönetici olarak şöyle bir sorunla karşı karşıya kalıyorsunuz: Sürdürülebilirlik konusunda bir karar alıyorsunuz ancak bu ekonomik bir fayda yaratmıyor hatta zarar yaratıyor. Çevre veya toplumsal olarak faydalı ama şirket için ekonomik menfaat yaratmayan bir karar alırsanız, yasal olarak sorumluluğunuz doğar. O zaman hissedarlar, bu kararı niye aldığımız konusunda sizi sorgular. Bu durum

ancak, şirketlerin yönetim kurulu sorumluluk prensibi ya da şirketler hukukunun temel prensibi olarak, hissedar üstünlüğünden paydaş (stakeholders) üstünlüğüne geçişle çözülebilir. Paydaş teorisi, sadece hissedarları değil, tüm toplumu paydaş olarak kabul eder ve bu noktada şirket bir nevi sosyal bir olguya dönüşmüş olur.

Ancak hem bizim hem de tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin hukuksal normları bunu şu anda kabul etmiyor.

İşte bizim Oslo Üniversitesi bünyesinde yürüttüğümüz Sürdürülebilir Şirketler Hukuku projesi bu anlayışı değiştirmek üzerine yoğunlaşıyor. Böylece şirketler hukuksal zeminde sadece hissedarlarına değil tüm paydaşlara karşı sorumlu olsunlar ve kararlar alırken de tüm paydaşların menfaatini düşünmek zorunda kalsınlar.

Bir örnek üzerinden gidelim ister-seniz...

Diyelim ki bir ağır sanayi tesisiniz var ve dolayısıyla büyük miktarda kirletici serağazi emisyonlarını doğaya salıyorsunuz. Regülasyonlara baktığımızda, size belirli bir miktar emisyon salabileceğinizi söylüyor. Zaten ona uymazsanız ceza alırsınız. Sözgelimi mevcut düzenlemeye göre ceza almamak için 100 birim kirletebilirsiniz ama bir yöneticiniz diyor ki, “Ben sadece 10 birim kirletecek kadar bir teknoloji olduğunu biliyorum ve bu konuda yatırım yapılmasını istiyorum”. Bu, sonuç olarak, çevre mevzuatının koymuş olduğu oranların çok ötesinde bir düzenleme, fakat büyük bir maliyet ve uğraş gerektiriyor. Yönetim kurulunda yedi kişi tartışıyorsunuz ve tüm üyeler de vicdanen bu yatırımın yapılmasından yana. Ama şirketler hukukunun temel sorumluluk ilkesi, şirketin ve pay sahiplerinin ekonomik menfaatini düşünerek karar almanızı zorunlu kılıyor. Bu

“Temel çabamız şirketleri, sadece kâr amacı güden saf kapitalist bir kurumdan sosyal bir kuruma dönüştürme olmalıdır. ‘21. yüzyılda rolün bu, senden beklenen de bu’ demeliyiz şirketlere...”

durum, ekonomik hedef ile işleyen şirketlerde finansal anlamda en fazla kâr edilen yönetim kararının tercih edilmesini gerektirir. İşte bu durumda sizden beklenen özenli yönetici davranışı gereği, “Biz madem bütün hukuk kurallarına uyuyoruz, hiçbir cezai tehdit altında değiliz, o halde neden bu yatırımı yapıyor, kârımızdan vazgeçiyoruz? Bize pay sahipleri sorarsa, bunu nasıl açıklayacağız?” sorularını sormanızdır. Sonuçta bu yatırımın ekonomik gerekçesi görünmediği için olumsuz oy vermeniz gerekir.

Peki bu yönetim kurulu üyesi, söz konusu yatırımla, uzun vadede hem maddi (sözgelimi enerji güvenliği vb.) hem de itibar (hisse değerlerinin yükselmesi vb.) anlamında şirketin bir menfaat sağlayacağını gösterebilirse, sorun çözülemez mi?

Evet ama bu açıklama her zaman yapılamayabilir. Çünkü kısa ve orta vadede şirketin rekabetçi avantajlarının da aynı derecede korunması gerekiyor. Yani yarışan bir ekonomik fayda var; **kısa dönem kârlılık** ve **uzun dönem kârlılık** beklentisi. Siz tüm opsiyonları düşünmek zorundasınız. Örneğin sizin rakibiniz bu masrafı yapmaz ise otomatik avantaj sağlamış olacak. Bu durumda belki de uzun vadede şirketinizin varlığı dahi tehlikeye girecek. İşte bu noktada mevcut şirketler hukuku ile sürdürülebilirlik çalışmaları çelişiyor. Bizim önerimiz şirketler hukukunun değiştirilmesi ve “hissedar önceliğinin yanında tüm paydaşların önceliği önemlidir” ilkesi-

nin kanuna yansması. Bu noktada aslında yöneticiler de karar alırken rahatlayacaktır.

Bu bizim ülkemize özgü bir şey değil sanırım. Bunu dünyada değiştirebilmiş bir ülke var mı?

İnanılmaz ama tüm dünyada şirketler hukuku ufak ayrıntılar dışında aynı prensiplere dayanır ve hissedar önceliğini gözetir. Sözgelimi Kosova, daha bağımsız olmadan bir şirketler hukukuna sahipti ve içinde aynı ilkeler vardı. Çin, Rusya, Afrika ülkeleri bile dahildir buna. Benim de yakından takip ettiğim süreçte İngiltere’de 2006 tarihli Şirketler Kanunu’nun yasalaşması sürecinde bu konuda önemli tartışmalar yaşandı. Sivil toplum kuruluşları (STK) bu ilkelerin değiştirilmesi için çok büyük baskı yaptı. Yönetimin karar alırken uyması gereken temel ilkenin “Best interest of shareholders” değil “Best interest of stakeholders”a, yani toplumun **tüm kesimlerinin** çıkarlarının denk ölçüde değerlendirilmesine dönüştürülmesini istediler. Şirketler de beklendiği üzere buna direndi. Sonunda hükümet orta bir yol buldu. İngiliz Şirketler Kanunu’nun 172. maddesi düzenlendi ama “Yöneticilerin sorumlulukları hissedarlarına karşıdır ve karar alırken bunu dikkate alırlar. Ancak karar alırken çevreyi, toplumu, diğer tüm paydaşlara olan etkileri de değerlendirmek zorundadır” şeklinde çıktı yasa. İngiliz STK’lar bunu büyük bir başarı olarak gösterdi ancak burada bir aldatma vardı. Hukukçu olarak, bunun mahkemelerde şöyle yorumlanacağını biliyorduk: “Ben hepsini düşündüm, raporlar hazırlattım, inceledim ama sonuçta hissedarların önceliği hâlâ esastır ve buna uygun karar verdim”.

Çevre hareketlerinin ve örgütlerinin hem ülkemizde hem de dünyada temel yaklaşımları, ortaya çıkan

soruna karşı harekete geçmek, somut olarak da problem alanlarını hukuksal zemine taşımak üzerine. İngiltere'deki gibi, bu STK'ların daha temel bir noktadan başlaması, yani mevcut şirketler hukukunun değiştirilmesi için uğraşması, kampanya yürütmesi, lobi yapması çok daha önemli ve işlevli olmaz mı?

Önce konuyu iyi anlamamız lazım. İngiltere'deki STK'lar şirketler hukukunu da iyi biliyordu ve onu değiştirmeye yönelik bir vizyona sahipti. Türkiye'deki STK'lar ileri bir öneriyle gelmiyorlar, daha çok savunmacı, genelde bir soruna karşı, mücadeleciler duruşa yönelik bir pozisyona sahipler. Bu nedenle de genelde çözüm önermiyorlar, hatta daha çok düzeni değiştirme gibi şu anda gerçekleşmesi mümkün olmayan taleplerle hareket ediyorlar. Bu da aslında bu kesimden gelen taleplerin çok kolayca göz ardı edilmesi sebeb oluyor.

Şirketler hukukunda, sorumluluk anlayışının bu doğrultuda değiştirilmesi, STK'lar için güçlü bir reformist taleptir diyebilir miyiz?

Reform bir süreçtir. Ortaya çıkıp bir günde bankacılık sistemini kaldıracağım, şirketler hukukunu değiştireceğim ya da bu ekonomik sistemi tamamen yenileyeceğim diyemezsiniz. Örneğin, İngiltere'deki STK'ların o maddeye o ifadeyi ekletebilmesi bir zafer değildi ama önemli bir adımdı. Toplumların algısı ve bu algıyı normlaştıran hukuk her zaman böyle ilerler, kelime kelime değişir bazen yasalar. Türkiye'de cumhuriyet, parlamenter sistem bir günde mi geldi ya da sivil haklar bir anda mı kabul edildi dünyada? Bunların arkasında yüzyıllara dayanan tartışmalar, mücadeleler var. Dünyada piyasa ekonomisi, 200 yıldır şirketlerin üzerinden yürümekte ve buna göre oluşturulmuş ve yerleşmiş bir hukuk düzeni var. Bu yerleşmiş

“Reform bir süreçtir. Ortaya çıkıp bir günde bankacılık sistemini kaldıracağım, şirketler hukukunu değiştireceğim ya da bu ekonomik sistemi tamamen yenileyeceğim diyemezsiniz”

yapının değişebilmesi için tabandan gelen bir hareket olması gerekir. Örneğin dünyada dışarıdan gelen bu sistemi değiştirme çabalarına ek olarak şirketlerin işleyiş prensiplerini değiştirmeyi amaçlayan yeni bir hareket var: **Shareholder Activism** (Pay sahipliği Aktivizmi). Bu özellikle pay sahipliği haklarının güçlü olduğu Amerika'da yaygın. Pay sahipleri soru yöneliyorlar şirket yönetimine: “Yatırımları hangi yöne doğru yapacaksınız? Ayrıca ben pay sahibi olarak çevre ve sosyal haklar konusunda yapılacak yatırımlar karşılığında daha az kâr etmeye, zarar da etmeye razıyım” diyorlar. Yatırımcılar bu perspektifle bir araya geliyorlar, mali kaynaklarını birleştirip belirli bir pay alıp genel kurul toplantılarına katılmaya çalışıyorlar ve bu soruları soruyorlar karar verenlere. Belki bu sürecin sonunda tamamen farklı bir şirket olgusu doğacak.

Açıkça söylemek gerekirse, süreçleri atlayarak reform olmaz... Sistemi yıkarak reform olmaz; hiç istemediğiniz bir sistem bile olsa, onun ye-

rine daha kötüsünün gelmeyeceğini bilemezsiniz. Bu anlamda, şirketler hukukunun paydaş üstünlüğü yönünde değiştirilmesi çok güçlü bir reformist taleptir. Nitekim kapitalist ekonomik sistemin en temel taşı olan sınırlı sorumlu şirketin en önemli işleyiş prensibini değiştirmek istiyorsunuz. Örneğin, işçi hareketinde çocuk işçi çalıştırmadan, zorla çalıştırmadan bugünkü anlamda işçi haklarına, şirketlerin işçilerine karşı sorumluluklarına ancak 100 yıllık bir süreçte adım adım geldik. İdeal mi? Hayır ama bu bir süreçtir ve hâlâ büyük mücadele gerektirmektedir.

Şirketler de bu tür gerçek çözüm önerileri getirmeyen, bu anlamda somut talepleri olmayan toplumsal hareketlerden faydalanıyorlar san ki. Bu tür bir çözümsüzlük hali, statükonun devam etmesini getiriyor mu?

Şirketler açısından verilecek en rahat kavga, tutarsız taleplere karşı verecekleri kavgadır çünkü bu muhalefeti çok kolay elimine edersiniz. İngiltere'de bahsettiğim süreçte, STK'lar “Biz şirketler hukukuna karşıyız, kaldırılmasını istiyoruz” deseler gülerdi herkes. Kamuoyuyla birlikte davranmak, onların ilgisini ve desteğini çekmek çok önemli. Arkanda kitlesel destek olmadan reform olmaz. Bu kitlesel desteğe tüm kesimler dahil olmalı. Sunduğunuz alternatif mantıksızsa, mevcut sistem ile tamamen zıt ise sonuç alman mümkün olmaz. Bu aşamada bana göre temel çabamız şirketleri, sadece kâr amacı güden saf kapitalist bir kurumdan sosyal bir kuruma dönüştürme olmalıdır. “21. yüzyılda rolün bu, senden beklenen de bu” demeliyiz şirketlere... Bu talep doğrultusunda hem şirketlerin çevre ve insan haklarına yönelik ihlallerine karşı mücadele eden kesimden hem de şirketin içerisinde yer alan kesimden destek bulmalıyız.

Türkiye’de bu konuda bir talep, çalışma var mı bildiğiniz?

Akademik dünya açısından, şirketler hukuku bağlamında bu konuda çalışan çok az. STK’lar tarafında böyle bir çalışma olduğunu hiç duymadım açıkçası. Aslında şirketler hukuku açısından ciddi bir teorik birikim var ama diğer taraftan hâlâ tartışılacak büyük bir alan var. Nihayetinde 150 yıllık bir hukuksal altyapıdan bahsediyoruz. Hukuki birikimi de bir bütün halinde ele almak zorundayız.

Ben 2002 yılında yüksek lisans yapmak için İngiltere’ye gittiğimde güzel bir rastlantı sonucu çokuluslu şirket tartışmaları içinde buldum kendimi. Şirketlerde sorumluluk ilkeleri o zaman sürdürülebilirlik temelleri içinde tartışılmıyordu. Benim doktora tezim de çokuluslu şirketler içindeki, ana şirket ve başka bir ülkedeki yavru şirketi arasındaki sorumluluk ilişkisi üzerineydi. Daha anlaşılır bir dil ile söyleyecek olursak Nijerya’daki yavru şirketin neden olduğu petrol kirliliğinden, İngiltere’deki ana şirket sorumlu mudur? Benimle birlikte ve benden sonra onlarca akademik tartışma bu sorumluluk tartışmasına çözüm bulma hedefi güttü. Yillardır devam eden bir tartışma olmasına ve her geçen gün toplumsal desteğin artmasına rağmen henüz büyük bir yol alınmadı.

Taşeron şirketlerden mi bahsediyorsunuz?

Güzel söylediniz ama bu hukuki bir ifade değil. Bahsettiğimiz şirketler, ne taşeron ne de değer zincirinin bir parçası olan yüklenici, mal ve hizmet sağlayıcı, dağıtıcı gibi şirketler; ana şirketin pay ve yönetim kontrolüne sahip olduğu yavru şirketlerden bahsediyorum. Bırakın taşeronu, merkezi Hollanda’da olan Shell mesela, %100 sahibi olduğu Nijerya’daki yavru şirketin verdiği zarardan bile hiçbir sorumluluğu

üstlenmez. Şirketler hukukunun “Sınırlı Sorumluluk” ilkesi bunu getiriyor. İşte toplumsal talep ile zıt bir hukuki yapı olan bu yapıya yönelik tartışmaların üzerine sürdürülebilirlik tartışmaları başladı; gerçekten ciddi bir kamuoyu da oluştu arkasında.

Peki bu sürdürülebilirlik tartışmaları ve kabarmasının önüne, şirketler hukukunda böyle bir temel değişim hedefi konulamaz mı, konulmamalı mı?

Bence de kabarmasının önündeki hedef bu ancak daha kabarma hiçbir yere gitmedi. Aktivistler biraz romantik oluyorlar ve her şeyi hemen değiştirmek istiyorlar. Bu hareketin karşısında, 100 yıllık politik gruplar, lobiler, iklim değişikliği inkârcıları var. O yüzden bu süreç o kadar kolay ilerlemeyecek. Ancak hiç kuşkusuz ki dalganın hedefinde bu sorumluluğu kurmak var. Hiç durmadan, yılmadan kavga edeceksiniz. Kavganın taleplerinin ise profesyonelce oluşturulması ve sunulması lazım, adım adım sonuç alabilmek için. Bir STK’nın böyle taleplerde bulunması ayıp değil, gerçekçi bir mücadeledir. Kabul ediyorum çok çalışıyorlar, idealistler ama bence enerjilerini yanlış kullanıyorlar. Bu konuların teknik yönleri ve detayları üzerine yoğunlaşmıyorlar. Yanlış kanalize edilmiş bir kavga ettiklerini düşünüyorum. Ancak böyle sonuç almak gerçekten çok zor.

İşin ilginç tarafı, Türkiye’deki akademik dünyada da bu tartışmalar hakkıyla yapılmıyor. Bazen bana, “nelerle uğraşıyorsun” diyorlar. Ama 5-10 yıl sonrası düşünülüyor. Türkiye’de zaten akademik dünyada genellikle “olan hukuk” tartışılır, “olması gereken hukuk” çok fazla tartışılmaz. Benim akademisyen olarak görevim, olması gerekeni tartışmaktır. Geçen gün bir araştırma görevlisi arkadaş geldi,

“Hocam Yargıtay şu konuda böyle karar vermiş, meclis ise tersine bir kanun çıkarmış. Şimdi hangisi daha uygundur sizce?” dedi. “İkisi de degildir” dedim. Biz akademisyeniz; ikisini de kabul etmeyebiliriz. Bizim olması gerekeni konuşmamız lazım. Asıl olan düzenlenen olgunun arkasındaki ekonomik ve sosyal gerçekliklere bakman ve hangisinin daha mantıklı olduğunu değerlendirmendir. İki kurum da gerçekliği kavrayamamış olabilir; bizim için esas olan bilimsel verilerdir.

Radikal bir bakış açısı değil mi bu?

Ashında radikal değil, olması gereken bu. İngiltere’de bir hocam, “Neden İngiltere’deki meclisi bu kadar ciddiye alıyorsun” demişti. “Politikacıdır bunlar, her zaman politik bir ajandaları vardır ve mutlaka mantıklı kararlar alacaklardır diye bir şart yok. Yargı da hata yapabilir; oradaki yargıçların da hepimizde olduğu gibi- bilgilerinin bir sınırı var. İkisini de temel kaynak olarak almamıza gerek yok”. O zaman şaşırımdım ama gerçek bu. Tabii elindeki objektif bilimsel veriye göre karar vereceksin. Akademik dünyada “Bence” diye bir şey yoktur. Yapılmış bir araştırmayı, çalışmayı, veriyi alırsın, görüşlerini ona dayandırırısın. Bizim görevimiz budur. Norveç’teki çalışmada mesela, iklim değişikliği üzerine şirketler hukuku alanında çalışmamıza rağmen haftalık çalışma toplantısında bir gün iklim değişikliği alanında yapılmış yeni çalışmaları dinliyorduk en üst düzeyde uzmanlardan; yine şirketlerin yapılarına ilişkin ekonomik verilerden, toplumdaki bakış açılarını ölçen anketlerden yararlanıyorduk, sonra biz verilere dayanarak sorunu hukuksal düzlemde ifade etmeye ve en uygun çözümü önermeye çalışıyorduk. Bizim hukukçular olarak da ana referansımız her zaman bilimsel veriler olmalıdır. ○

Anadolu Meraları Kurucusu Durukan Dudu: “Meralar, İlk Feda Edilecek Yerler Olarak Görülüyor”

Türkiye’de hukuk ve ekoloji başlığı altında baktığımızda, ormanlardan denizlere, tarım arazilerinden akarsulara kadar uzanan bir dizi sorun alanıyla karşılaşmaktayız. Anadolu’nun önemli müştereklerinden biri olan meralar da, doğal varlıklara yönelik sorunlar içinde bir yerlerde duruyor. Aslında önemli bir hukuksal düzenleme var bu alanda. 1988 yılında çıkmış Mera Yasası. Ancak yasanın olması, sorunların otomatik olarak yok olduğu anlamına da gelmiyor. Konunun önemli takipçilerinden Anadolu Meraları’nın kurucusu Durukan Dudu, “Sorun, ‘meralar nedir, ne işe yarar, nasıl yönetilmeli’ sorularına bütüncül bağlamda ortak bir cevabımızın olmamasında yatıyor” diyor.

Meralarla ilgili hukuksal durum ne şu anda? Ne gibi olumsuzluklar yaşanıyor?

Türkiye’de meralar mülkiyet değil, egemenlik çerçevesi altında ele alınan araziler kümesi içinde. Diğer bir deyişle sahipleri yok. Mera Kanunu da bu çerçeveyi çizmiş, iç tutarlığa ve altyapıya sahip bir kanun olarak tanımlanabilir. Hukuki düzeyde, kanunun dayandığı bu “Müşterekler”

anlayışıyla, Türkiye’nin bu çağda sahip olduğu veya sahip olması gerektiği (kimilerince) düşünülen sosyo-ekonomik döngüler arasında bir uyumsuzluk olduğu ve meraların geleceği hakkındaki tartışma ve çatışmaların buradan çıktığını gözlemliyorum. Bir de arazi uygulamalarında teknik yetersizlikler ve yanlışlar var tabii.

Sorun yasaların kendisinde mi, yoksa doğru bir şekilde uygulanmamasında mı?

Sorun, “meralar nedir, ne işe yarar, nasıl yönetilmeli” sorularına bütüncül bağlamda ortak bir cevabımızın olmamasında yatıyor. Bürokraside “meralar çok verimsiz ve ne yaparsak yapalım mevcut yapı işlemiyor” düşüncesi egemen. Bunun bir “umutsuzluk” mertebesine eriştiğini şahsi ilişkilerimden kaynaklanan samimi sohbetlerde duyuyorum. Küçük ölçekli aile tipi üreticilerde ise meralar “kullanılma” hakkına sahip olduğu düşünülüyor, ama “bakımı” (idare edilmesi, yönetilmesi) arka planda kalan araziler olarak görülüyor. Büyük ölçekli üretici gruplarında ise hususi üretim alanı olarak daha verimli

işletilebilecek, potansiyel mülk olarak görülüyor. Kamuoyunda ise pastoral bir sembol; zannediyorum şehirde kaybolduğu için kırsala atfedilen saflık, kanaatkârlık, güzellik gibi varsayımların temel bileşenlerinden biri.

Bizim ve temsilcisi olduğumuz **Onarıcı Tarım - Bütüncül Yönetim** paradigmasının gözünde ise adil, besleyici ve onarıcı bir “kazan-kazan” ilişkisinin kurulabileceği, potansiyelinin çok altında değerlendirilen, kolaylıkla Türkiye’nin hem gıda güvenliği ve güvencesi, hem kırsal/şehir dengesi ve ilişkisi, hem de ekolojik onarım, iklim değişikliğiyle mücadele gibi konularda emniyet supabı olabilecek müthiş potansiyele sahip (ama şu anda bu potansiyelinin ne yazık ki çok altında olan) ekosistemler, meralar.

Başlamamız gereken nokta da bu. Meralarda ilgisizlik, umutsuzluk ve başıboşluk devam ettiği sürece, daha önemli olduğu düşünülen ekonomik aktiviteler için gerektiğinde ilk feda edilecek yerler olarak düşünülmesi kaçınılmaz. Meraların önemini ve potansiyelini anlamak, bu konuda somut sonuçlar yaratmakla başlamalıyız.

Yasa konusunda ne gibi geliştirmelere ihtiyaç var?

Mevcut işleyişte, kabaca, meralar köylere tahsis ediliyor, o köyde yaşayanlar da o meraları istedikleri gibi kullanıyor. Mera komisyonları tarafından yayınlanan ‘‘şu tarihten önce hayvan çıkarmak yasak’’ gibi tebliğler hem teknik olarak yetersiz, hem de gerçeklerden kopuk; o yüzden bildiğim kadarıyla hiç bir yerde uygulanmıyor. Köylerin kendi içinde otokontrol ve yerel deneyimden gelen özel düzenleme mekanizmalarına sahip olduğu bir dönemde de değıliz artık; istisnalar dışında bunun yapılabildiğı kırsal bölgeler pek kalmadı. Bu da meraların zayıflamasına etki ediyor.

Müşterekler anlayışını iyileştirip ileri taşımanız gerekiyor. Meralar köylere ‘‘tahsis’’ edilmemeli bence; o köyün/havzanın/kurumun ‘‘sorumluluğuna’’ verilmeli. Meraların ışlah ve amenajmanı için ayrılan bütceler de özerk ve zgr biçimde bu yapılaraya verilebilir. Belirlenecek ekonomik, sosyal ve ekolojik bütüncül kriterlere göre, her köyün/havzanın/kurumun ‘‘sorumlu’’ olduğu meraların periyodik gözlemi yapılır. Buna göre meranın bir kısmı bir yerden alınıp başka bir köyün/havzanın sorumluluğuna verilebilmeli mesela. Böylesi bir model meraların hem hoyrat kullanımını engeller, hem de mevcutta yapılandan çok daha verimli bir iyileştirme/ışlah sürecini mümkün kılar. Merkezi yönetimin görevi gözlem, ölçüm ve koordinasyon olur. Yani hem ekonomik, hem toplumsal, hem de ekolojik kazanım olur.

‘‘Toprak işleyenindir’’ diye bir laf vardır Anadolu’da. Bunu ‘‘**Toprak, onu onaranın ve beslenip besleyenindir**’’ diye geliştirmemiz gerekiyor.

Bir rnek vereyim: İki yıl önce Anadolu’nun bir ilçesine davet edildik. Binlerce dönüm mera çok kötü durumda, obanlar mutsuz, toplumsal olarak (zirai üreticilerle hayvan-

‘‘Türkiye başta olmak üzere dünyada onarıcı tarım uygulamalarının yaygınlaşması, insanların toprakla sağılıklı bir ilişki içinde yeniden buluşması; adil, besleyici ve sağılıklı gıdaya ulaşılması, ekolojik yıkım ve iklim değışikliğı başta olmak üzere hem yerel, hem de küresel krizlerin kökten bertaraf edilmesi gibi ‘yürümekle tükenmeyecek’ yollara koyulan bir oluşum Anadolu Meraları’’

ılar arasında) ciddi bir gerilim var. ‘‘Bakanlıktan ışlah projesi aldık, burayı Bütüncül Yönetim’le hayvan otlatarak iyileştirebilir miyiz?’’ diyorlar. Hemen tüm çobanları ve üreticileri topladık, konuştuk. Yarım saatin sonunda hepsi heyecanlıydı ve ikna olmuştu, hatta ‘‘projeye hemen başlayalım’’ diye baskı yapıyordu. Yapılması gereken ufak tefek işler için bir bütçe çıkardık. Dnme 13 lira gibi çok düşük bir maliyeti olacak ve yıllar boyunca başka maliyet getirmeyecek, ot üretimi en az iki katına çıkacak (ki bu maliyetin beş katı fazladan gelir demek), toprağı karbon gömülecek... Ellerindeki bütçe bundan fazla olmasına rağmen projeye başlayamadık bile çünkü bütçe sadece merayı sürmek için mazot/traktör kiralama, kimyasal gübre ve yapay mera tohumu satın alınması için kullanılabilir -ki bunlar merayı iyileştiren uygulamalar değıil. Her yıl milyonlarca lira çöpe gidiyor, daha da kötüsü meralara yönelik umutsuzluğı sebep oluyor. Sonuçta buğn karşılaştığımız sorunlar ortaya çıkıyor.

İki-üç yıl içinde somut ve müthiş boyutlarda sonuçlar alabileceğimiz çözümler son derece mümkün aslında.

Biraz da Volkan Büyükgüngör’le kurduğunuz Anadolu Meraları oluşumuyla ilgili bilgi verebilir misiniz?

Türkiye başta olmak üzere dünyada onarıcı tarım uygulamalarının yaygınlaşması, insanların toprakla sağılıklı bir ilişki içinde yeniden buluşması, adil, besleyici ve sağılıklı gıdaya ulaşılması, ekolojik yıkım ve iklim değışikliğı başta olmak üzere hem yerel, hem de küresel krizlerin kökten bertaraf edilmesi gibi ‘yürümekle tükenmeyecek’ yollara koyulan bir oluşum Anadolu Meraları. Aynı zamanda benzer bir anlayışta olan **Savory Enstitüsü**’nün Türkiye’deki resmi gözesi.

Çalışmaya 2014’te başladık ve o zamandan beri hem arazide uygulamalı olarak devam ediyoruz, hem de özgün modeller geliştirip uygulayarak kapasite artırma, Ar-Ge, toplumsal farkındalık, eğıitim, kırsala gidiş, sektörel dönüşüm gibi boyutları ele alıyoruz. Sıfır sermayeyle kurulmuş ve hiçbir kurumdan destek almayan, ekibinin tamamını idealist bir anlayışla çalışan ve büyüyen, yerelde de özgün/zgr alt-oluşumlar örgütleyen bir oluşum Anadolu Meraları. ○

Yeşil Binalar İçin Finans

Dünya Yeşil Binalar Konseyi (WGBC) üyesi olan ÇEDBİK, kurulduğu 2007 yılından bu yana yeşil binaların Türk yapı sektöründe bilinirliğinin artması ve yaygınlaşması için eğitimler, yeşil bina kılavuzlarının geliştirilmesi çalışmaları yapıyor; bu konularda kamu, özel sektör kurum ve kuruluşları ve STK'larla işbirliği geliştiriyor. Çevre dostu binalar konusunda dünyadan ve Türkiye'den gelişmeleri de EKOIQ sayfalarına taşıyor.

— Selçuk ÖZDİL, ÇEDBİK Yönetim Kurulu Başkanı

ÇEDBİK tarafından 2017 yılında başlatılan Diyalog Günleri toplantılarının ikincisi 12 Ekim 2017 tarihinde Conrad Hotel İstanbul'da, "Yeşil Bina Sistemlerinde Finansal Yaklaşımlar" konusunda düzenlendi.

Yüksek verimli binaların yaygınlaşmasında sertifika programları kadar yeşil bina kredileri ve mortgage sistemleri gibi ticari kredilerden farklılaşmış finans olanakları da temel öneme sahip. Bu tür teşvik edici finansal araçlar sürdürülebilir yapıların yaygınlaşmasını destekleyeceği gibi, sertifikaların sağlayacağı performans kazanımı da kredilerin geri dönüşünü kolaylaştıracaktır. Toplantıya bugüne kadar yeşil binaların finansmanı konusunda öncü çalışmaları olan finans kuruluşlarının temsilcileri konuşmacı olarak katılırken 60 kadar sektör profesyoneli dinleyici de sorularıyla diyaloga katkı verdiler.

İlk sözü alan **IFC** (Uluslararası Finans Kurumu/Dünya Bankası) Kıdemli Finans Uzmanı **Eduard Yakubov**, sürdürülebilir binalar için finansal araçlarda arz tarafının hareketli olduğunu, bankaların sektöre ilgili olduklarını, kendilerinin de bankaları kredilerle bu yönde desteklediklerini Türkiye örnekleriyle aktardı. Ayrıca kamu tarafında programlar geliştirme konusunda çalışmalar yürütülmesinin memnuniyet verici olduğunu belirtti.

ÇEDBİK tarafından yapılan tanıtım ve eğitim çalışmalarının da farkındalık yaratılması konusunda çok önemli olduğunu, konu hakkında bilincin geliştirilmesi, sürdürülebilir binalara yatırım yapılması gereğinin ve avantajlarının anlatılmasının önemini vurguladı. Türkiye finans sektöründeki ana sorunun, bankaların kredilerde farklılaşmaya gidememesi olduğunu söyleyen Yakubov, EMF (Avrupa Mortgage Vakfı) örneğini vererek sürdürülebilir projelere küçük de olsa daha çekici şartlar ve fiyatlamalar yapılabileceğini ve özelleştirilmiş paketler geliştirilebileceğini anlattı.

TuREEFF (Avrupa Yatırım Bankası-EBRD Türkiye'de Konut-

larda Enerji Verimliliği Finansman Programı) Proje Yöneticisi **Güliz Örnek**, konuşmasında, odak noktalarının enerji verimliliği olduğunu ama aynı zamanda kaynak verimliliği ve yeşil binaların da çalışma alanları içinde yer aldığını; konutlarda enerji verimliliği konusunda çok çeşitli projelere kredi ve teknik destek sağladıklarını anlattı. Bankaların süreçleri iyi yönettiğini ve konuya yaklaşımlarında sosyal sorumluluk yönüne de önem verdiklerini belirten ve sürdürülebilirlik konusundaki farkındalığın önemini vurgulayan Örnek, sadece finansal fayda sağlamanın yeterli olamayacağını, bireysel algının artırılması, bütüncül yaklaşımla konunun iyi

pazarlanması ve bu alanda kapasite artırımının faydalı olacağını altını çizdi. Teknik destek verdikleri yatırımcıların geri dönüşlerinin çok olumlu olduğunu belirten Örnek, ilgili bakanlıkların öncülük etmek, örnek olmak ve düzenleme yapmak gibi sorumluluklarının önemine vurgu yaptı. TuREEFF olarak ÇED-BİK gibi sektördeki paydaşlarla da yakın işbirliği yaptıklarını söyledi. İş Bankası Bireysel Krediler Birim Müdürü **Vahide Uyar** ise konuşmasında Türkiye’de üretilen elektriğin yaklaşık %25’inin evlerde kullanıldığını ve enerji maliyetlerinin yüksek olduğunu belirterek konutlarda enerji verimliliğinin artırılmasının, kıt kaynakların iyi yönetilmesinin ve sürdürülebilir bir yapı stokunun ileriki nesillere ulaştırılmasının öneminden bahsetti. Konutlarda enerji verimliliği girişimlerini teşvik etmek için kayda değer gerçeklerimiz olduğunu söyleyerek sağladıkları 75 milyon dolar düzeyindeki kaynakları bu konuda kullandıklarını, sözleşme aşamasında oldukları yeni fonlarla 150 milyon dolar daha ek kaynak yaratacaklarını anlattı. Enerji Kimlik Belgelerinin (EKB) alınması ve enerji verimliliği sınıfının yük-

Dünyadan

WGBC - Yeşil Binalar Haftası

Dünya Yeşil Binalar Konseyi’nin Dünya Yeşil Binalar Haftası 25 Eylül-1 Ekim tarihleri arasında tüm konsey üyelerinin etkinlikleriyle kutlandı. 2050 yılında tüm binaların sıfır enerjili olmasını hedefleyen konsey projesinin **#OurHerolsZero** (Kahramanımız Sıfır) sloganı dikkat çekiciydi. Bu hafta içinde ÇEDBİK de tam günlük LEED, IFC EDGE ve ÇEDBİK Konut tanıtım eğitimleriyle katkı verdi. Hafta içerisinde IFC, dünyanın farklı bölgelerinde yeşil binaların yayılım projeksiyonlarını ve pazar durumlarını analiz etme üzere raporlarını duyurdu. Türkiye için hazırlanan analizlerde, pazarın 400 sertifikalı projeye LEED ilk 10 içinde yer alarak olgunlaştığı, toplam 140 milyar dolarlık büyüklüğe eriştiği belirtiliyor. EBRD ise GET (Yeşil Ekonomiye Geçiş) projesi kapsamında WGBC ile birlikte raporlar yayınladı.

Dünya Mimarlık Günü ve Haftası

Her yıl Ekim ayının ilk pazartesi günü

ve onu izleyen hafta kapsamında kutlanan mimarlık gününün bu seneki teması, Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA) tarafından “**İklim Değişikliği Eylemi**” olarak belirlendi.

Dayanıklı Bir Gelecek

Planlamak

Ulusal Kentler Ligi (NLC), KentSEL Arazi Enstitüsü (ULI) ve ABD Yeşil Binalar Konseyi (USGBC) tarafından ABD’de düzenlenen 2017 Dayanıklı Kentler Zirvesi’nde dört ana hedef ortaya kondu.

- 1- Yerel yönetimler şehirlerini yeniden 20-50 yıl için hayal etmeliler.
  - 2- Yenilikçi finans sistemlerine gerek var.
  - 3- Dayanıklılık kapsayıcı kollama ve katılım gerektiriyor.
  - 4- Kamu kesimi başarı için işbirlikleri yapmak zorundadır.
- Raporun tamamına cedbik.org adresinden erişebilirsiniz.

seltilmesi konusunda teknik destek de sağladıklarını belirterek enerji verimli konutların hem geliştirici hem de tüketici açısından avantajlarını açıkladı. Talep yaratmak için arzın önemli olduğunu, bankaların bu konuda köprü görevini üstlendiğini söyleyen Uyar, çalışmalarının sadece büyük şehirlerde kalmadığını, tüm Anadolu'yu dolaşarak yüklenicilerle toplantılar düzenlediklerini, onlara teknik destek verdiklerini ekledi. Yaptıkları çalışmalarda yüklenicilerin küçük bir ek yatırımla enerji verimliliği sınıfını yükseltebildiklerine şaşırdıklarını, ancak farkındalıklarının düşük olması nedeniyle satış tarafında destek ihtiyacı olduğunu gözlemlediklerini, farklılaşma ve ayrıştırıcı unsurların ilgiyi artırdığını belirtti. Şekerbank Sürdürülebilir Kalkınma Bankacılığı Başkanı **Elif Neslihan Sezgin**, Türkiye'de yaklaşık 20 milyon konuttan %85 kadarının yalıtımsız olduğunu belirterek sözlerine başladı, sağlanacak kazançların rakamlarla anlatılarak farkındalık yaratılmasının önemini vurguladı. En iyi uygulama ödülü aldıkları **EkoKredi** ile Şekerbank'ın sektörde öncü olduğunu, uluslararası finans kuruluşlarından sağladıkları kredilerle konutlardan endüstriye kadar pek çok enerji verimliliği projesinde toplam 860 milyon lira tutarında krediyi 96 bin müşteriye ulaştırdıklarını, 137 bin evin yalıtıldığını, 125 milyon metreküp doğal gaz, 27,6 milyon kW-saat elektrik tasarrufu sağlandığını ve sonuç olarak 5,9 milyon ton eşdeğeri karbondioksit salımının azaltıldığını hesapladıklarını anlattı. Bu sonuçların haklı gururunu taşıyan bankalarının teknik destek konusunda uzman kadroları olduğunu söyleyen Sezgin, mevzuat düzenlemeleri ile ilgili olarak kamuyla konuştuklarını, doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir kalkınma alanlarında sonuç alabilmek için kamu, özel

Yüksek verimli binaların yaygınlaşmasında sertifika programları kadar yeşil bina kredileri ve mortgage sistemleri gibi ticari kredilerden farklılaşmış finans olanakları da temel öneme sahip.

sektör ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirlikleri ve ortaklıkların süreceğini vurguladı.

Garanti Mortgage Genel Müdür Yardımcısı **Songül Yeşilçimenli** ise Türkiye'de nüfus artarken, hane halkı sayısının azalmakta olduğunu, nüfusun %48'inin 30 yaş altı gençlerden oluştuğunu ve bunun yeni konut ihtiyacı doğurduğunu belirtti. Ayrıca mevcut bina stokunun %30'unun yenilenme zorunluluğu bulunduğunu, kentleşme ve kentsel dönüşüm de eklendiğinde yılda 600-700 bin konut yapılması gerektiğini anlattı. Bütün bunların sonucu olarak konut sektörü talep potansiyelinin çok yüksek olduğunun, yıllık konut satış rakamlarının (2016-1,3 milyon adet) arttığının, bunun da mortgage hacmini (2017 tahmini 173 milyar lira) yükselttiğinin altını çizdi. Mortgage konusunda uzmanlaşan Garanti Bankası'nın geniş uzman kadrosu ve ürün yelpazesi ile bugüne kadar 225 milyon dolar büyüklüğünde fonlarla yeşil mort-

gage, enerji verimliliği, kentsel dönüşüm projelerine destek olduğunu anlattı. ÇEDBİK **Konut** dahil yeşil bina sertifika sistemlerinin önemini belirttikten sonra EKB (A, B sınıf) bulunan binalar için 240 aya kadar vade seçenekleriyle yeni mortgage ürünlerinin duyurusunu ilk kez bu toplantıda yaptı.

Etkinliğin sorular bölümünde ise en önemli soru, bankaların bina değerlendirmesi için kullandıkları EKB sınıflandırmasının yeterliliği konusunda oldu. Bankalar, ellerinde şu anda kamu tarafından da kabul gören başka bir değerlendirme kriteri ve denetleme altyapısının olmadığını, ürünlerin yeni olması nedeniyle daha iyi sistemlerin henüz oturtulmadığını, fon sağlayan EBRD ve IFC gibi kuruluşların da EKB A,B sınıflarını istediklerini açıkladı. Ayrıca yerel yönetimlerle de bu konularda görüşmelere, işbirliklerine açık olduklarını, süren çalışmalarını ve destekleri olduğunu belirttiler.

Toplantının kapanış özetini de ÇEDBİK adına **Selçuk Özdil** yaptı. 2020 yol haritasında, finansal kuruluşlarının da ihtiyacı olan performans izleme, denetleme ve değerlendirme yöntemlerinin ÇEDBİK sertifika programlarına dahil edilmesinin öngörüldüğünü, yeni binalara ek olarak mevcut binalar için de program geliştirilmekte olduğunu, gelişmekte olan IoT (nesnelerin interneti) teknolojileriyle bu işlemlerin kolaylaşacağını anlattı. Yeşil binaların sadece enerji ile değerlendirilemeyeceğinin altını çizerek kamunun desteğinin önemli olduğunu ancak kuralların sadece kamudan beklenmemesi, farkındalık ve çevre bilinciyle isteklerin kullanıcılardan da gelmesi gerektiğini, bunun da eğitim ve kültür sorunu olduğunu söyledi. Toplantının başarısı için sonuç raporlarının katılımcılar, üyeler ve kamuyla da paylaşılacağını belirtti. ○

SÜRDÜRÜLEBİLİR YAŞAM FİLM FESTİVALİ

22-26 KASIM 2017

ANTALYA
BALIKESİR
BURSA
ESKİŞEHİR
İSTANBUL
İZMİR
KAYSERİ
KIRKLARELİ
MANİSA
MERSİN

10.
YIL

TÜM GÖSTERİMLER ÜCRETSİZDİR.

FESTİVAL DÜZENLEYİCİSİ	HEINRICH BÖLL STIFTUNG GERMAN FEDERAL ENVIRONMENTAL FOUNDATION SivriDüğün	FİLM DESTEKÇİSİ	HEINRICH BÖLL STIFTUNG GERMAN FEDERAL ENVIRONMENTAL FOUNDATION	FESTİVAL DÜZENLEYİCİSİ	Conservation Council of Sweden Svea 40	PEİRA Piraeus International Environmental Film Festival	BANKATÖRÜ	
HEKİM DESTEKÇİSİ	ADAM PRESS BYGGE GIYCE JIN MYRA	HEKİM DESTEKÇİSİ	“AĞIK PAPAĞI” 447	HEKİM DESTEKÇİSİ	Stromberg BusinessWeek EKOIQ KSS KONFERANS Sponsor NATIONAL GEOGRAPHIC LIFE			
ORGANİZATÖR	GREENPEACE Miyake Miyake Miyake Miyake Miyake							

f /surdurulebiliryasam t /sykolektifi i /surdurulebiliryasam
www.surdurulebiliryasam.org surdurulebilir yasam kolektifi

Dr. Murad TİRYAKİOĞLU
Afet Bilinci Derneği Genel
Koordinatörü
murad@tiryakioğlu.org

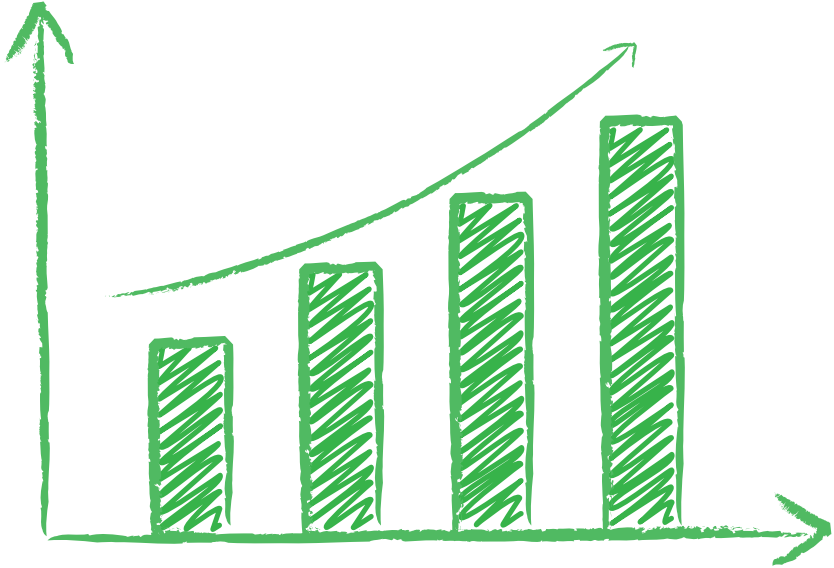
Yok Etmek ya da Yok Etmemek: İşte Bütün Mesele Bu!

İktisatçılar için ülke ekonomisi ile ilgili en önemli göstergelerden biri, iktisadi büyümedir. İktisadi **büyüme**, bir yılda, bir ülkede üretilen mal ve hizmetlerin parasal değerinin geçen yıla oranla artışını (ya da tam tersine, ekonomik küçülme durumunda, azalışını) ifade etmektedir. Buna karşın **iktisadi kalkınma** ise, iktisadi büyümeden farklı olarak okuma-yazma oranı, okullaşma oranı, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı, doktor başına ve yatak başına düşen hasta sayısı, bebek ölüm oranları, ortalama yaşam beklentisi, kişi başına enerji tüketimi gibi göstergeler vasıtasıyla yaşam standartlarının gelişimini ifade eder. Bir diğer ifade iktisadi büyüme nicel bir gelişmeye işaret ederken iktisadi kalkınma hem nicel hem de nitel bir gelişmeyi anlatır.

Kaynakların Yenilenebilirliği ve Sürdürülebilirliği

Çok boyutlu bir süreç olarak iktisadi kalkınma, 1970'li yıllardan başlayarak çevreyi, doğal kaynakları, toplumu da dikkate alan bir boyut daha kazanmış ve sürdürülebilir kalkınma üzerine hem akademik ve hem de idari çalışmalar ağırlık kazanmıştır. Ülkeler doğal kaynakların sınırsızca yok edildiği üretim faaliyetleri yerine kaynakların yenilenebilirliğini ve sürdürülebilirliğini esas alan politika yaklaşımlarına ağırlık vermişlerdir.

Bu kapsamda dikkat çekici uygulama ve örneklerden birisi ise, çevresel aşınmayı dikkate alan milli gelir hesaplamasıdır. OECD tarafından Çevre Uyumlu Safi Yurtiçi

Hasıla (Environmentally Adjusted Net Domestic Product-eaNDP) ve bağlantılı olarak Yeşil Gayri Safi Yurtiçi Hasıla/GSYİH (Green-GDP) kavramları tanımlanmaktadır. GSYİH'nin sermaye aşınma payından arındırılmış değerinden "**kaynakların tükenme maliyeti**" düşüldüğünde Çevre Uyumlu Safi Yurtiçi Hasılaya ulaşılmaktadır. Bu elde edilen sonuçtan "çevresel tükenme maliyeti" düşüldüğünde ise gerçek GSYİH'ye ulaşılmaktadır. Örneğin Endonezya'nın 1971-1984 arası iktisadi büyümesi yıllık ortalama %7,1 olarak gerçekleşmişken, çevresel etkilerden arındırıldığında gerçek büyümenin %4'e kadar düştüğü görülmektedir. Çin, Meksika, Kosta Rika gibi ülkelerde de benzer şekilde hesaplamalar yapılmış olmasına karşın, dünyada sadece Hollanda ve Norveç'in bu hesaplamaları düzenli olarak yaptığı bilinmektedir.

Gelişmekte olan ülkeler ağırlıkla işsizlik, fiyatlar genel düzeyindeki yükselmeler, dış ticaret açığı ve teknolojik gelişme sorunlarına odaklandıkları için ekonomik faaliyetlerin çevresel etkileri ve maliyetleri gözden kaçırılmaktadır. Oysaki gelişmekte olan ülkeler geriden gelenlerin avantajını kullanarak gelişmiş ülkeleri çevresel politikalarda da yakalayabilir. Düşük karbon ekonomisine geçişi, mevcut ekonomik sorunların çözümüne ilişkin çabalara dahil edebilen gelişmekte olan ülkelerin, doğal kaynakları tüketmeden, sürdürülebilir bir çevre ve ekonomi politikasıyla ideal büyüme rakamlarını yakalaması zor ama mümkündür.

Yeter ki iktisadi büyümeyi ve kalkınmayı sağlamak için yok etmek ile yok etmemek arasındaki seçimi yapabilsinler...

İşte bütün mesele bu!

SÜRDÜRÜLEBİLİR İŞ ÖDÜLLERİ 2017
SUSTAINABLE BUSINESS AWARDS 2017

SUSTAINABLE
BUSINESS
AWARDS
2017

ÖDÜLLER SAHİPLERİNİ BULDU!

TÜRK HAVA YOLLARI - Yakıt Tasarım Projesi
GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ - Biyogaz Tesisi

FORD OTOMOTİV - Bal Anlatı Mühendis Oluyor

GARANTI BANKASI
İETT İŞLETMELERİ (Yeni Yönetim)
MAZARİS DENGE (KOBİ)

COCA COLA - Su Verimliliği İzleme Sistemi

DOĞUŞ OTOMOTİV - Tedarik Zincirinde Sürdürülebilirlik Uygulamaları

DİMES - Dimes Sürdürülebilirlik İletişimi

GARANTI EMEKLİLİK - İkimiz Okumak Projesi
TEPEBAŞI BELEDİYESİ - Kent Enstitüsü (Yeni Yönetim)
DOĞU TASARIM - Tasarımlarımız +1 Değer Katıyoruz (KOBİ)

PEPSICO - NATURALIS - Atıktan Organomineral Gübre
ECOHEM - Türkiye Abık Pazar Bilgi Sistemi (Startup)

METRO GROSSMARKET - Metro Gıda Hareketi

İPEKER TEKSTİL - Vegan Tekstil Prosesleri
SEFERİHİSAR BELEDİYESİ - Mandalina Kurutma Tesisi (Yeni Yönetim)
ECE KİREMİT - Biokit Kiremit (KOBİ)

INNOMOTIVE - Bubble Eye

www.surdurulebilirisodulleri.com/2017
iletisim@surakademi.com

Küresel Enerji Verimliliği Karnesi

 Elif Gökçe ŞAHİN, gsahin@g.harvard.edu

Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) Eylül ayında yayımladığı “**Enerji Verimliliği 2017**” (*Energy Efficiency 2017*) adlı raporunda küresel enerji kullanımında gerçekleşen verimlilik eğilimlerini analiz etti. Rapora göre, 2016 yılında küresel ölçekte daha az enerji kullanılarak daha fazla GSMH üretildi. Her bir birim enerjiden daha fazla değer yaratma anlamına gelen bu gelişme, küresel enerji yoğunluğunun %1,8 oranında düşmesini sağladı. Bu düşüş küresel ölçekte 2,2 trilyon dolar seviyesinde bir tasarrufa denk geliyor. Ülkelere ve bölgelere göre değişen bu düşüş oranına 2016 yılında en büyük katkı Çin’den geldi. Enerji verimliliğini yükseltmek, finansal getirilerinin yanı sıra, küresel seragazi salımlarını da azalttığı ve enerji güvenliği sağladığı için de çok önemli bir gelişme. Japonya, İngiltere ve Almanya gibi birçok ülke, enerji verimliliği aksiyonlarından ötürü enerji ithalatını azaltıyor veya hiç gerek duymuyor.

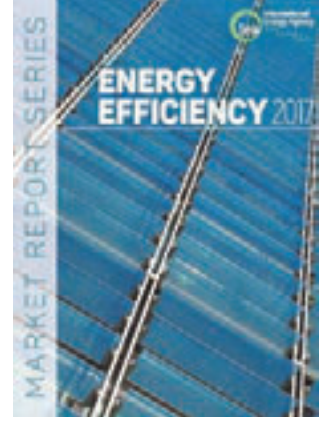
Enerji ihtiyacını azaltmak için atılan adımlar aynı zamanda, hane halkı enerji tüketimini de düşürüyor. 2016 yılında, dünya genelinde hane halkları, evlerinde ve araçlarında enerji verimliliğinden ötürü % 0 ila 30 arasında tasarruf sağladı. Sanayi sektörü de enerji verimliliği konusunda üzerine düşen görevi başarıyla gerçekleştiriyor. 2012-2016 yılları arasında sanayi sektöründe ekonomik çıktı başına kullanılan enerji miktarı %20 ora-

nında düşüş gösterdi.

Atılan olumlu politik adımlar sayesinde binalarda ve araçlarda da enerji verimliliği oranları günden güne iyileşiyor. Binalarda aydınlatma ve benzeri ekipmanda yapılan iyileştirmeler %20 oranında tasarruf sağlıyor. Japonya, Çin, Amerika ve Kanada’da kamyonlar için getirilen enerji verimliliği standartlarının ise gelecek yıllarda Avrupa Birliği ve Asya’daki ülkelerde de yürürlüğe girmesi bekleniyor. Dünya çapında elektrikli araç satışları 2016 yılında %40 oranında artış gösterdi. Fakat benzin fiyatlarının düşmesi yüksek yakıt tüketen spor ve çok koltuklu araçların satışlarının devam etmesine neden oluyor.

Bütün bunların yanı sıra, cihazların birbirlerine bağlanması ve akıllı cihaz, sistem ve uygulamaların yaygınlaşması da enerji tüketimini daha iyi yönetmeyi sağlayarak enerji verimliliğine büyük katkılar sağlıyor.

Kaynak: http://www.iea.org/publications/freepublications/publication/Energy_Efficiency_2017.pdf

Telekomda Çevresel Performansın Finansallara Katkısı

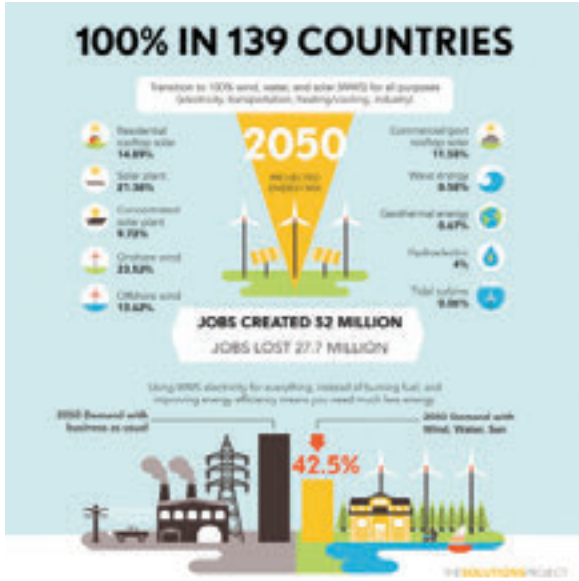
Karbon Saydamlık Projesi (CDP) ve Accenture danışmanlık şirketi Eylül ayında “**Telekom Sektöründe Çevresel Performansın Finansal Değerini Anlamak**” (*Understanding The Financial Value Of Environmental Performance In Telecommunications*) adlı bir rapor yayımladı. Rapor için yaklaşık 2400 şirketin üç yıl içinde verdiği yanıtlar ile Hermes Yatırım Yönetimi şirketinin verileri ve öngörülleri analiz edildi. Rapora göre, telekom sektöründe 10 şirketten dördü çevresel performansın finansal değerini ölçemiyor veya raporlayamıyor. Araştırmaya katılan 1950 karbon salan firmadan en çok salım yapan 100’ü, iklim

değişikliği etkileri ve düzenlemelerinden toplam 447 milyar dolar seviyesinde tasarruf fırsatı elde ediyor. Yine de bu 100 firmanın 42’si bu faydayı hesaplamıyor ve raporlamıyor. Çalışmaya katılan firmaların sadece %30’u sürdürülebilir ve düşük-karbonlu ürün ve servislerinden kaynaklanan gelirleri raporluyor. 2016 yılında bu rakam 1,1 trilyon dolar seviyesinde gerçekleşti. Raporlayan firmaların çalışmalarına göre, çevresel girişimlerin %65’i kendilerini en fazla üç yılda, %86’sı ise en fazla 10 yılda geri ödüyor.

Kaynak: <https://value.cdp.net/telecommunications.html>

139 Ülke için %100 Temiz Enerji Mümkün

Stanford Üniversitesi'nden Prof. Mark Jacobson, Ağustos ayında yayınladığı “**Dünyadaki 139 Ülke için %100 Temiz ve Yenilenebilir Rüzgar, Su ve Güneş Enerjisi Yol Haritaları**” (*100% Clean and Renewable Wind, Water, and Sunlight All-Sector Energy Roadmaps for 139 Countries of the World*) adlı makale çalışması ile tamamen yenilenebilir enerjiye dönüşün mümkün olmayacağını söyleyenlere bir cevap vermiş oldu. 2050 yılına kadar hazırlanan yol haritalarında, istihdam kaybının aksine, 24 milyon olarak öngörülen net istihdam yaratılırken, karbon salımları da belirgin bir şekilde düşüş gösteriyor. Raporda analiz edilen 139 ülke küresel karbon salımlarının %99'unu gerçekleştiriyor. Rapordaki yol haritaları uygulanırsa, madencilik, taşıma ve rafine benzin ve doğalgazın işlenmesi için gerekli işlemlerin ortadan kaldırılması sayesinde dünyanın enerji bütçesinde %13 tasarruf sağlanacağı belirtiliyor.

Ülkelerin ekonomi ve coğrafyalarının incelendiği analize göre, boş karasal alanı çok olan ülkeler bu geçişi en kolay yapacak olanlar. Raporda ayrıca bu geçişin maliyetinin trilyon dolarlar seviyesinde olacağı, fakat fosil yakıtla endeksli var olan ekonominin devam etmesinin maliyetinin bunun en az dört katını bulacağı vurgulanıyor.

Kaynak: <http://web.stanford.edu/group/efmh/jacobson/Articles/I/CountriesWWS.pdf>

Zengin Toplamlar Salıyor, Fakir Toplamlar Çekiyor

Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından her yıl hazırlanan “**Dünya Ekonomik Bakışı**” (**World Economic Outlook**) raporunun 2017 sayısı Ekim ayında yayımlandı. Raporda ortaya çıkan ana tema, zengin ülkelerin iklim değişikliği ve etkileri ile mücadelede fakir toplumlara yardımda bulunmalarının bir zorunluluk olduğu. Rapora göre, iklim değişikliğine neden olan adımların aslan payına sahip olan gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin az gelişmiş ülkelere yapması gereken iklim değişikliği yardımı hem vicdani hem de ekonomik açıdan gerekli. Zira zengin ülkelerin neden olduğu felaketlerden en çok etkilenen ve zarar gören kesim fakir toplamlar. Az gelişmiş ülkeler ekonomik faaliyetlerinin azlığı sebebiyle küresel ısınmaya sebep olan seragazi salımını en az yapan toplamlar. Fakat aşırı kuraklık, seller, deniz seviyesinin yükselmesi gibi sonuçları en ağır şekilde yaşayanlar da onlar; özellikle de Afrika, Asya, Orta ve Güney Amerika'daki toplamlar. Rapordaki öngörülere göre, ortalama sıcaklığı 25 derece olan Haiti veya Bangladeş gibi ülkelerde küresel ısınma sonucu sıcaklığın 1 derece artması, GSMH'de ilk etapta %1,5 oranında, yüzyıl sonuna kadar ise %10 oranında düşüşe neden olacak. Bu ülkelerde ekonominin zarar görmesinin başlıca sebepleri, tarım arazilerinin elverişsiz olması, düşen işçi verimliliği, azalan yatırımlar ve bozulan insan sağlığı olarak belirtiliyor. Raporda ayrıca, halihazırda dünya nüfusunun %60'ının az gelişmiş bölgelerde yaşadığı ve iklim değişikliğinin sebep olduğu ekonomik çöküntüyle birlikte, çatışma ve göçlerin aratacağı öngörülüyor. Bu ülkelerin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne ulaşmaları için kamu harcamalarını şimdiden %30 artırmaları gerekiyor; fakat çoğunda böyle bir kaynak mevcut değil.

Kaynak: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2017/09/19/world-economic-outlook-october-2017>

Döngüsel Ekonomi Şehirler İçin Ne Sunuyor?

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin 11'incisi, şehirleri daha kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak üzerine. Bu noktada döngüsel ekonomi, ekonomik kalkınma ile çevre ve kaynakların korunması dengesini kurabilmek adına önemli bir fırsat yaratıyor.

 Gülin YÜCEL, *Sustineo Sürdürülebilirlik İş Platformu Kurucu Ortağı*

Dünyada kentler, artan nüfusları ve ekonomi üzerindeki etkileri ile dinamikleri hızla değişen yerler olmaya devam ediyor. Şu an kentlerde yaşayan nüfus %54 iken, 2050'de %75'e ulaşacağı tahmin ediliyor. Türkiye'de ise bu oran şimdiden %74 (Dünya Bankası verileri ile). Bunun yanı sıra GSYH'nin de %85'i kentlerden geliyor.

Bu durum şüphesiz kaynakların, taşıyıcı sistemlerin ve hayat kalitesinin üzerinde önemli bir baskı unsurudur. Şehirleri yöneten liderler ise **kentsel sistem operasyonlarının** yeniden düşünülmesi, değer yaratmaya ve optimizasyona yönelik yeni sistemler oluşturulması gibi konular etrafındaki kaynak verimliliği, ekonomik fizibilite, uzun dönemdeki refah düzeyi, iyi yaşam koşulları ile ilgili planlama zorlukları yaşıyor. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin 11'incisi şehirleri daha kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir yapmak üzerine. Daha fazla insanın tercih etmesiyle birlikte

hızla genişleyen şehirler, yeterince iyi planlanmamış olmaları sebebiyle daha fazla alan kaplıyor. Bu durum ise hem çevre hem de insan sağlığı ve yaşam kalitesi açısından farklı sorunları beraberinde getiriyor.

Lineer Yapıdaki Kentler

Dünya Bankası rakamlarına göre, altyapısı olmayan alanlarda yaşayanların sayısı toplam orandaki iyileşmeye rağmen artarak küresel çapta 880 milyon kişiye ulaşmış durumda. 101 ülkede yapılan çalışmada, şehir nüfusunun sadece %65'i belediyeler tarafından verilen atık toplama hizmetine sahip. Öte yanda belediyelerin %50 bütçesini ise atık toplama maliyeti oluşturuyor.

Dünya Sağlık Örgütü'nün kabul ettiği hava kalitesine sahip olanların oranı ise şehirde yaşayan her 10 kişiden sadece ikisi. Toplam seragazi emisyonlarının %60-80'i şehirler kaynaklı (Dünya Bankası verilerine göre). Üstelik büyük şehirlerin çoğu küresel ısınmanın en fazla tehdit ettiği yerlerde, deniz kenarlarında konumlanmalarına rağmen emisyon etkileri bu kadar negatif.

Sistemin yanlış tasarımından kay-

naklanan yapısal problemlere de ayrıca bakılmalı. Örneğin **Ellen MacArthur Vakfı**'nın Avrupa'da yaptığı çalışmalara göre, bir araba ortalama kullanım süresinin %92'sinde park halinde duruyor. Buna rağmen ABD'de trafik sıkışıklığının maliyeti 2016'da 300 milyar dolardı (INRIX'in 2016 verilerine göre). Yine Avrupa'da ortalama ofis kullanımını %35-50 arasında. Yiyeceklerin %31'i sadece değer zincirindeki bozuluktan ötürü tüketilemeden atığa dönüşüyor. Bu dinamikler, kentsel kalkınmanın farklı bakış açıları ile yeniden düşünülmesi gerekliliğini ortaya koyuyor.

Sıfır Atık, Sıfır Enerji Kaybı

Doğrusal, yani lineer tasarlanmış sistemlerde "**Al, yap, tüket**" modeli sınırsız malzeme ve enerji kaynağı olduğunu varsayımına dayanır. Döngüsel ekonomi ise, tüm malzeme ve enerjinin yerine konulabilir olması üzerine geliştirilmiş bir endüstri ekonomisidir. Sistemlerin karmaşık döngüde birbiriyle ilintili çalıştıklarını, dolayısıyla sadece bileşenlerde değil tüm sistemde optimizasyonun gerekli olduğuna dikkat çeker. Malzeme akışlarını, biyolojik ve tek-

nik olarak inceler, çöp oluşumunun ortadan kalkmasına odaklanır. Bu noktada dögüsel ekonomi, ekonomik kalkınma ile çevre ve kaynakların korunması dengesini kurabilmek adına önemli bir fırsat yaratır. Kaynakların en verimli şekilde kullanılması ve sistemde kalmasını sağlarken, enerjinin, hava kalitesini bozan tüm emisyonların ve toksinlerin yok olmasına odaklanır.

Avrupa Birliği Ne Bekliyor?

Avrupa Birliği, Aralık 2015'te yayınladığı manifesto ile dögüsel ekonominin kaçınılmaz olduğunu duyurmuştu. Bu manifesto ile GSMH'de %7'ye varan büyüme, işletmelerde 600 milyar Euro'luk tasarruf, sadece atık yönetimi sektöründe 2035'e kadar 170 bin iş yaratılması, yıllık emisyonların %2-3 arasında azaltılmasının yanı sıra rekabetçiliğin tetiklenmesi, malzeme tedariki güvenliği, ekonomik ve çevresel dayanıklılık yaratılmasının desteklenmesi hedefleniyor.

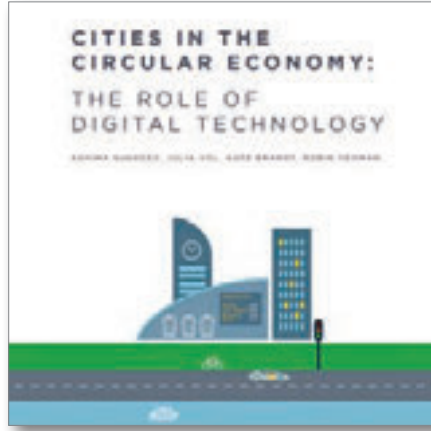
Kentsel ölçekte ise:

- Malzeme kullanımının 2030'a kadar %32, 2050'ye kadar ise %53 azaltılması,
- Sadece üç alanda (ulaşım, gıda sistemleri ve mekan tasarımları) yapılacak değişiklikler ile hane gelirlerinin 3000 Euro artması (2030'a kadar %11),
- Emisyonların 2030'a kadar yarıya düşmesi,
- Trafikte harcanan zamanın 2050'ye kadar %60 oranında azaltılması öngörülüyor.

Bu fayda tanımı, kentlerin dögüsel ekonomi dönüşümü için ne kadar kritik olduğunu ortaya koyuyor.

Kentler İçin Fırsatlar

Ellen MacArthur Vakfı'nın Ağustos 2017'de küresel iş ortağı Google'ın desteği ile yayımladığı "**Cities in the Circular Economy: The Role of Digital Technology**" (Dögüsel Ekonomide Kentler: Dijital Teknolojinin

Doğrusal, yani lineer tasarlanmış sistemlerde "Al, yap, tüket" modeli sınırsız malzeme ve enerji kaynağı olduğunu varsayımına dayanır. Dögüsel ekonomi ise, tüm malzeme ve enerjinin yerine konabilir olması üzerine geliştirilmiş bir endüstri ekonomisidir.

Rölü) adlı rapora göre, kentlerin doğru tasarım ve kaynak kullanımı ile yaşayacağı dönüşümde en önemli başlıklar ise şöyle sıralanıyor:

Binalar: Doğru tasarım ve sağlıklı malzeme seçimleri ile malzeme kullanımları ve insan sağlığı için riskler azaltılacak, ihtiyaç doğrultusunda esnek hareket eden modüler mekanlar oluşturularak atıl alan kullanımı ortadan kaldırılacak. Binalar kendi kaynaklarını (enerji, su, yiyecek, malzeme gibi) kapalı devre sistemler sayesinde yaratabilecek.

Enerji sistemleri: Yenilenebilir, dayanıklı, yerel, dağıtık ve verimli enerji sistemleri ile maliyetler azaltılacak ve pozitif çevre etkisine geçiş olacak.

Kentsel ulaşım: Erişilebilir, uygun maliyetli ve etkin bir sistem ile farklı kamu araçlarının kullanımı, talep ve kullanım şekline göre yapılandırılmış araç sistemlerinin sağlanması gerekli. Ulaşım, elektrik gücü ile do-

nanmış ve paylaşımlı kullanıma dayalı olmalı. Bu sayede hava kirliliği ve trafik sorunu ortadan kalkacak.

Kentsel biyo-ekonomi: Yiyecek atıkları tamamen değerlendirilecek; organik malzemelerden oluşan bu atıklar tarım kullanımı için uygun şekillerde doğal gübreye dönüştürülecek. Kentsel tarım ile şehirlerin kendi yiyeceklerini üretme becerisi olacak. Kapalı devre sistemler ile meyve, sebze ve balık üretiminin tasarlanması; atıklardan biyo-yakıt ve enerji sağlamak mümkün olacak.

Katma değerli üretim: Kapalı devre sistem mantığı aynı zamanda ekonomik değer zinciri yaratılması için geçerli olacak. Yerel ekonomi desteklenecek, hizmete dayalı alanlar gelişecek ve yeni açılımlar yaratılacak.

Ne Gerekli?

- Dögüsel ekonominin farklı bir düşünce sistemi olduğunu ve prensiplerini bilmek önemli. Hem kentsel sistemlerin karmaşıklığı hem de iç içe geçmiş sistemlerin varlığı başlangıç noktasının doğru tasarlanması açısından kritik. Ayrıca "her şehrin ayrı bir hikayesi vardır" mantığı ile yöresel bir bakış açısı da gerekli.
- Faydanın tanımı önemli. Bu, uygulamanın ne çapta ve ne sürede olması gerektiği konusunda yolu açacak.
- Hedeflendirme, önceliklendirme ve planlama, uygulamanın başarılı olması için şart.
- Teknoloji kullanımı ve inovatif her tip düşünce vazgeçilmez.
- Birbirinden öğrenme kaçınılmazdır. Bu dögüsel dönüşümde ileride olan Londra, New York, Vancouver, Toronto, Austin, Rio de Janeiro, Tel Aviv ve Kopenhag gibi örnekler mevcut.
- Bilinmeyen, gelişmesi gerekli alanlar bu dönüşüm için mutlaka gerekli. Öte yandan eldeki veriler bu konunun şehirler için ne derece önemli olduğu ve hemen adım atılması gerektiği konusunda oldukça yeterli. ○

Gıdanın Sürdürülebilir Geleceği İçin Bir Arada!

Sürdürülebilirlik Akademisi ve Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası'nın (TÜGİS) öncülüğünde bu yıl üçüncü kez düzenlenen **Sürdürülebilir Gıda Konferansı**, gıda sektörünün önde gelen isimlerini bir araya getirdi. Fairmont Quasar Otel'i'nde düzenlenen konferansta, gıdanın sürdürülebilir geleceği için göçün önlenmesi ve kırsalda istihdamın desteklenmesi gerektiği vurgulandı. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) katkılarıyla gerçekleştirilen konferans, sürdürülebilir gıdanın geleceğinin konuşulduğu uluslararası bir platforma dönüştü.

Sürdürülebilirlik Akademisi Yönetim Kurulu Başkanı **Murat Sungur Bursa**, konferansın açılış konuşmasında, araştırmacıların 7 milyar insanın tüm değerli kaynakları tüketeceği günü tespit etmek için çalışmalar yaptığını belirterek, "20 yıl önce bu tarih Eylül ayının sonlarına denk gelirken, bu yıl 2

Ağustos oldu. Bu, 'kara gün' olarak tarihe geçti. Biz 2 Ağustos'tan bu yana krediden yiyoruz ve bu krediyi bizim yerimize kimse ödemeyecek! Ana sermayemiz hızla tükeniyor. Örneğin; dünyadaki gıda atıklarını yarıya indirirsek bu tarih bir hafta ileriye kaydırılabilir. Bu da bize kaynakları sürdürülebilir şekilde kullanmamız gerektiğini gösteriyor" şeklinde konuştu.

Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası (TÜGİS) Başkanı **Necdet Buzbaş** da, konuşmasında, son 10 yıldır savaşlar, göçler, doğal afetler nedeniyle açlığın tedricen artışa geçtiğini, bugün 7,5 milyar insan için gıda güvenliğinin tartışılmasının zamanı geldiğini söyledi. Türkiye'nin kırsal nüfusu artan ülkeler arasında dokuzuncu sırada yer aldığı kaydeden Buzbaş, genç nüfusun tarıma yönlendirilmesi konusunun önemle tartışılması gerektiğini dile getirdi.

Atık ve Kayıpları Azaltmak

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Araştırmalar ve Politikalar

Genel Müdürü **Dr. Nevzat Birişik**, Türkiye'de gıda fiyatlarının yüksekliğinin sürekli tartışıldığını belirlerken "Pahalı olan bir şey değerli olur. Değerli olan da çöpe atılmaz" diyerek dünyada 1 milyara yakın insanın açlık çekmesinin nedeninin üretimin azlığı olmadığını, bugün tüm dünyada üretilen 4,5 milyar ton gıdanın 12 milyar nüfusu besleyebileceğini, bunun için de gıda atık ve kayıplarının azaltılması gerektiğini söyledi. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) Türkiye Temsilci Yardımcısı **Dr. Ayşegül Selşik**, sürdürülebilir kırsal kalkınmanın, iklim değişikliğine uyum ve dayanıklı kırsal geçim kaynaklarına yatırımın mevcut göç sorununa karşı küresel cevabın önemli bir parçası olduğunu vurgulayarak Suriye krizi nedeniyle Türkiye'ye göç edenlerin tarım sektöründe istihdam edilebilmesi için Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile ortak proje yürütüklerini söyledi.

Food&Drink Europe'un Genel Müdürü **Mella Frewen** da gıda sektö-

rünün hangi yolu izleyeceğinde kişiselleştirilmiş beslenme alışkanlıklarının belirleyici olacağını ifade ederken Ülker CEO'su **Mehmet Tütüncü**, gıda alanında tüm paydaşlar için değer yaratacak bir iş modelinin benimsenmesi, teknoloji ve dijital dönüşümün tarım sektörüne de yansıtılması gerektiğini vurguladı.

Keyfiyet Değil Zorunluluk

Cargill Gıda Ortadoğu, Türkiye ve Kuzey Afrika Yönetim Kurulu Başkanı **Murat Tarakçıoğlu**, sürdürülebilirliğin keyfiyet değil zorunluluk olduğunu ve her firmanın sürdürülebilirliği iş modeli olarak görmesi gerektiğini belirtti. Ülker Türkiye Başkanı **Mete Buyurgan** ise "Bir ülkede gıda ve tarım sektörü ne kadar güçlüyse sanayi de o kadar güçlü oluyor" diye konuştu.

Reis Gıda kurucusu **Mehmet Reis**, gıda alanında bugün yaşanan sorunun çözümünün adaletli paylaşımından geçtiğini belirtirken Yaşar Holding İcra Başkanı **Dr. Mehmet Aktaş** tarım sektöründe sanayi ile entegre olmuş, sanayinin dijitalizasyonu ve bilgi birikimini aktardığı bir yapının tesis edilmesinin önemine vurgu yaptı.

Unilever Türkiye İçecek, Dondurma ve Gıda Başkan Yardımcısı **Mustafa Seçkin**, sürdürülebilirliğin sadece devletlerin değil toplumların da sorumluluğunda bir konu olduğunu dile getirerek, şirket olarak "çevreye saygı, kırsal kesimdeki işçilerin geçim kaynaklarının iyileşmesi ve sosyal refahın artması, atık" başlıklarında ilerlemeye odaklandıklarını vurguladı.

Metro Toptancı Market Gıda Kategori Müdürü **Biol Uluşan** ise, Coğrafi İşaretle Ürünler Projesi ile kaybolmaya yüz tutan onlarca ürüne değer kazandırdıklarını söyledi ve Türkiye'nin önde gelen 50 şef ve işletmecisiyle 100 noktada başlatılan Metro Gıda Hareketi hakkında bilgi verdi.

2017 Sürdürülebilir İş Ödülleri Sahiplerini Buldu

Türkiye'de sürdürülebilir iş modellerinin gelişmesine ve değişimin ivme kazanmasına katkıda bulunmak amacıyla bu yıl dördüncü kez düzenlenen Sürdürülebilir İş Ödülleri sahiplerini buldu.

Karbon ve Enerji Yönetimi kategorisinde "Yakıt Tasarruf" projesiyle Türk Hava Yolları ödüle layık bulunurken, aynı kategoride yerel yönetim ödülünü "Merkezi Biyogaz Tesisi Projesi" ile Gaziantep Büyükşehir Belediyesi aldı. **Atık Yönetimi** kategorisinde PepsiCo, "Naturalis Atıktan Organomineral Gübre" projesiyle ödüle değer bulunurken, "Türkiye Atık Pazarı Bilişim Sistemi Projesi" ile ECOCHEM Bilişim ve Kimya aynı kategoride startup ödülünün sahibi oldu.

Su Yönetimi kategorisinde "Su Verimliliği İzleme Sistemi ile Coca Cola" ipi göğüslerken **Tedarik Zinciri Yönetimi** kategorisinde ödül "Tedarik Zincirimizde Sürdürülebilirlik Uygulamaları" ile Doğu Otomotiv'e verildi. **İşbirliği** kategorisinde verilen ödül ise "Metro Gıda Hareketi" projesinin sahibi Metro Toptancı Market almaya hak kazandı. **Sosyal Etki** kategorisinde Garanti Emeklilik, "İşimiz Okumak" projesiyle ödül alırken, Tepebaşı Belediyesi "Kent Enstitüsü" projesiyle yerel yönetim, DOGO Tasarım ise "Tasarımlarımıza +1 Değer Katıyoruz" Projesi ile KOBİ ödülüne değer bulundu.

Çeşitlilik ve Dahil Etme kategorisinin galibi "Bal Arıları Mühendis Oluyor" projesiyle Ford Otomotiv oldu. **Sürdürülebilirlik İletişimi** kategorisinde ise DİMES ödüle layık görüldü. Bu yıl ilk kez değerlendirmeye alınan **Sürdürülebilir İnovasyon** kategorisinde "Vegan Tekstil Prosesleri" projesiyle İpeker Tekstil ipi göğüslerken, aynı kategoride Seferihisar Belediyesi "Mandalina Kurutma Tesisi" ile yerel yönetim, "Bioksit Kiremit" projesi ile Ece Kiremit de KOBİ ödülünü aldı. Bu yılın bir diğer yeni kategorisi **Sürdürülebilirlik Raporu** ödülü Garanti Bankası'nın olurken İETT yerel yönetim alanında, Mazars Denge ise KOBİ alanında aynı kategoride ödüle layık görüldü. **Start Up** kategorisinin galibi ise "BubbleEye" ile Innomotive oldu.

Bu Dünya Hepimizin “YUVA”sı

2010 yılında Erdem Vardar ve Özge Sönmez tarafından, dünyayı değiştirmek, onu daha iyi, daha adil ve daha sürdürülebilir bir yer yapmak ve tüm canlılar için bir yuva olarak kalmasını sağlamak gayesi ve tutkusuyla kurulan YUVA, ekoloji, insan hakları ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasını beraberce ele alan bir bütüncül öğrenme ve savunuculuk merkezi haline geldi. Derneğin Direktörü Erdem Vardar ile farklı alanlarda yürüttükleri programları konuştuk.

 Barış DOĞRU

YUVA ile ilgili biraz bilgi verebilir misiniz? Ana çalışma alanını nasıl tanımlıyorsunuz? İsmi neden “Yuva”?

YUVA'yı 2010 yılında eşim Özge Sönmez ile birlikte, dünyayı değiştirmek, onu daha iyi, daha adil ve daha sürdürülebilir bir yer yapmak ve tüm canlılar için bir yuva olarak kalmasını sağlamak gayesi ve tutkusuyla kurduk. 15 yılı aşkın süre çevre kurumlarında gönüllü olarak çalıştım, uluslararası sivil toplum kuruluşları profesyonel olarak görev aldım, doğa ve insan hakları savunuculuğu yaptım. Gençlerle çalışan ve yaygın eğitimci olan Özge Sönmez ile birlikte Özgür Öztürk gibi dostlarımızın da desteğiyle bu deneyim YUVA'ya dönüştü. Kısa zamanda YUVA, ekoloji, insan hakları ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasını beraberce ele alan bir bütüncül öğrenme ve savunuculuk merkezi haline geldi.

Derneğin ismi, “Yuva”, dünyayı temsil ediyor. Bütün canlıların, hepimizin sahip olduğu tek bir yuva var. Hepimiz, ortak bir kadere sahip, birbiriyle ilişkili ve birbirine bağımlı varlıklardan oluşan, parçalanamaz ve canlı bir topluluğun parçasıyız. Ayrımcılığın karşısında duruyor, dezavantajlı kesimleri destekliyoruz. Nasıl insanın yaşamaya, ihtiyaçlarının karşılanmasına, gelişmeye, özgürlüğe hakkı

varsa, yeryüzünü paylaştığımız diğer canlıların da var. İnsan ve doğa haklarının bir bütünün ayrılmaz parçaları olduğunu düşünüyoruz.

Dernek olarak bugüne kadar yaptığınız çalışmalardan bahsedebilir misiniz?

İnsani Gelişim Programı kapsamında yılda ortalama 30 bin kişiye hizmet götürüyoruz, ihtiyaç sahibi insanların kendilerine yeterli ve onurlu birer yaşam süren bireyler olması amacı için çalışıyoruz. Program kapsamında yoğunluklu olarak geçici koruma kapsamındaki Suriyeli mültecilere ve dezavantajlı durumdaki T.C. vatandaşlarına yönelik geçim kaynağı yaratma ve istihdam sağlama projelerimize devam ediyoruz. İki toplum arasındaki sosyal uyumu güçlendirmeyi temel alan faaliyetler gerçekleştiriyoruz. Ayrıca Birleşmiş Milletler'in desteğiyle gerçekleştirdiğimiz **Yerinde Erişim Projesi'**ne önümüzdeki dönemde de devam ediyor olacağız.

2010 yılından itibaren Suriyeli mültecilerin yoğun olduğu Gaziantep, Hatay, Mersin ve Konya'da açtığımız saha ofisleriyle, ardından 2017 yılında da Ümraniye Saha Ofisi ve Sultanbeyli'de Goethe-Institut ile birlikte açtığımız **Uçan Kütüphane** ile Suriyeli mülteciler ve yerel toplumun dezavantajlı kesimlerine ulaştık. Saha

ofislerimizle bu toplulukların kendine yeterli hale gelebilmeleri için dil ve yaşam becerilerini geliştiriyoruz. Ayrıca Birleşmiş Milletler'in desteğiyle İstanbul'daki ihtiyaç sahibi mültecileri belirlemek için geniş çaplı bir yerinde erişim çalışması başlattık, bu model ile mültecilerin hizmetlere erişimini sağlıyor, vaka takibini yapıyoruz.

Alman Kalkınma Ajansı ile 2016 yılında İstanbul, Mersin, Gaziantep ve Hatay'ı kapsayan yepyeni bir istihdam projesi başlattık: **Emek Karşılığı Nakit Destek Projesi**.

Bu projeye Suriyeli mültecilere ve ihtiyaç sahibi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına geçim kaynağı sağlayacak etkin uygulamalar gerçekleştiriyoruz. Aynı zamanda bölgelerde Türkiye Cumhuriyeti uyruklu işçilerle Suriye uyruklu işçilerin birlikte çalışabildiği alanlar yaratıp sosyal uyumu güçlendirmeyi de amaçlıyoruz.

Konya'da mesleki eğitimler yoluyla, Nizip'te kurduğumuz bir üretim atölyesiyle yetişkinlere iş ve gelir sağlamaya çalışıyoruz, böylece sayısı 1 milyona yaklaşan okul çağındaki çocuk ve gencin okula ve topluma kazandırılmasını da desteklemiş oluyoruz.

Ümraniye'de, Sultanbeyli'de çocuk ve gençlerin eğitimlerinin ve psikososyal gelişimlerinin desteklenmesine yönelik yeni merkezler açtık. Sultanbeyli'de Goethe-Institut ile işbirliği yaparak yürüttüğümüz Uçan Kütüphane ile hizmetlere erişimi olmayan bölgelere mobil konteyner ile erişmeyi, yerel ölçekte çocuk ve gençleri güçlendirmeyi hedefliyoruz. Burada çocuklar, özel yöntemlerle gerçekleştirilen Arapça ve Türkçe yaratıcı okuma etkinliklerine, el sanatları ve resim atölyelerine, tiyatro sınıflarına, haftalık film gösterimlerine katılıyor. Yine Goethe-Institut işbirliğinde gerçekleştirdiğimiz **Ideas Box** projesi ile Türkiye'de kütüphanelere veya diğer yaygın eğitim kaynaklarına erişimde güçlük yaşayan ya da hiç erişemeyen mülteci ve yoksun çocuk, genç ve yetişkinlere fırsat yaratıyoruz. Ideas Box'ta yaklaşık 250 kitabın yanı sıra dizüstü bilgisayarlar, tabletler ve e-kitap okuyucular bulunuyor. Ayrıca içinde film gösterimi için bir projektör, tiyatro projeleri için de bir

"Ekolojik okuryazarlık, göç farkındalığı, insan hakları eğitimleri gibi eğitim programları yoluyla aktif yurttaşlık ve yaşamın savunuculuğu kimliğine katkı sağlıyoruz. Bu eğitim programlarının amacı bireyde ve toplumda, sorumlu bir hayat sürebilmek için ihtiyaç duyulan tüm bilgi ve becerilerin var olmasını sağlamak"

sahne bulunan Ideas Box, serbest zaman aktiviteleri ve sanat projeleri için kitaplar, filmler, video oyunları, kamera ve çeşitli materyaller de içeriyor.

Dünya Vatandaşlığı Programı ile insanların çevrelerinde ve dünyada olup biten şeylere, müştereklerine karşı sorumlu hissetmeye ve harekete geçmeye teşvik ediyoruz. Bireyleri sorumlu bir hayat sürme konusunda bilinçlendiren program dahilinde **Ekolojik Okuryazarlık, Termiksiz Gelecek** gibi projeler ile gençlere ve yetişkinlere yönelik kapsamlı eğitim programları ve savunuculuk destek çalışmaları düzenliyoruz. Avrupa İklim Vakfı (ECF) işbirliği ile yerel mücadeleleri desteklediğimiz Termiksiz Gelecek projesiyle 2015 yılından bu yana, iklim değişikliğinin ana etmenlerinden biri olan kömürlü termik santrallara karşı tüm canlılar için yaşam hakkını savunmaya devam ediyoruz. Yine bu program kapsamında, dünya denen yuvamızı daha yakından tanımak, doğayı anlamak ve korumak için bir adım atmak isteyen herkese açık olan ekolojik okuryazarlık eğitimlerimize kaldığımız yerden

“Ayrımcılığın karşısında duruyor, dezavantajlı kesimleri destekliyoruz. Nasıl insanın yaşamaya, ihtiyaçlarının karşılanmasına, gelişmeye, özgürlüğe hakkı varsa, yeryüzünü paylaştığımız diğer canlıların da var. İnsan haklarının doğa haklarının ayrılmaz bir parçası olduğunu düşünüyoruz”

devam ederek önümüzdeki dönemde yeni gönüllü eğitimler yetiştirmeyi planlıyoruz. Bu arada ekolojik okuryazarlık eğitimine dair duyuruları YUVA'nın sosyal medya hesaplarından takip ederek siz de aramıza katılabilirsiniz.

Ekolojik okuryazarlık, göç farkındalığı, insan hakları eğitimleri gibi eğitim programları yoluyla aktif yurttaşlık ve yaşamın savunuculuğu kimliğine katkı sağlıyor. Bu eğitim programlarının amacı bireyde ve toplumda, sorumlu bir hayat sürebilmek için ihtiyaç duyulan tüm bilgi ve becerilerin var olmasını sağlamak. 2013 yılında Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG) ile birlikte yürüttüğümüz Türkiye'nin gençlere yönelik ilk ekolojik okuryazarlık pro-

jesi “Doğal Olarak Gençiz!”in ardından, 2016 yılında yetişkinlere yönelik, informal metotlarla düzenlenen ilk ekolojik okuryazarlık eğitimini gerçekleştirdik. İki gün süren ekolojik okuryazarlık eğitimlerimizde doğanın döngülerini, nasıl işlediğini ve bu sistemle daha uyumlu bir şekilde yaşayabilmek için neler yapabileceğimizi konuşuyoruz. Formal olmayan eğitim metotları kullanılarak gönüllü eğitimler tarafından gerçekleştirilen bu eğitim süresince hem eğlenceli vakit geçiriyor, hem de pek çok konuda bilgi sahibi oluyoruz.

Şu anda hangi konular üzerinde çalışıyorsunuz? Kimlerle işbirlikleriniz var?

Şu anda yürütmekte olduğumuz projelerimizi yukarıda da bahsi geçen iki farklı program başlığı altında yürütüyoruz ve finansal destekçilerimizin yanında Göç İdaresi İl Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlüğü, İl Halk Sağlığı Müdürlüğü, İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri, valilik, belediyeler, kaymakamlıklar, muhtarlar ve alanda faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri ile yakın işbirliği yapıyoruz.

Sabancı Vakfı'nın desteğiyle yine Ümraniye'de **Sokağıma Ses, Mahalleme El Veriyorum** projesine başlıyoruz. Suriyelilere yönelik sosyal imkanların kısıtlı olmasına ve yerel halk ile aralarında etki-leşim kurulamamasına yol açan koşulları

İKLİM VE KAOS YEİS VE KEDER

OHAN.

"Çağdaş uygarlığın en belirleyici özelliği geleceğin şimdiki zaman uğruna kurban edilmesidir; bilimin varolan tüm gücü de bu hedef uğruna fahişleştirilmiştir."

William James,

(nakleden Chris Hedges, "Great Flood," Truthdig, 10 Eylül, 2017)

"Kısa vadeli çıkarlarımızı hep genişletmeye olan yatkinliğimiz, medeniyetin başından beri doğayı alt etmekle malûl."

Elizabeth West,

"On the Road to Extinction," Common Dreams, 12 Eylül 2017

"İnsanlar yakında ortalığı suların çok daha sık bastığını görecekler... Ağaçlar da tuzlu suyu emdikçe kahverengiye dönecek ve ölecek."

Jeff Goodell,

The Water Will Come, 2017 (nakleden, Hedges, agy.)

"İklim kaosunu önlemek için, dünyayı 1980'lerden beri fethetmiş olan serbest piyasa köktencilğine karşı meydan okumak zorundayız."

Naomi Klein,

No is not Enough, 2017

"Çevre krizi yalnızca -kapitalizmin en aşırı çeşidi olan neoliberalizmin değil, bizatihi kapitalizmin kaçınılmaz sonucudur"

George Monbiot,

Out of the Wreckage, 2017

—“Açık Radyo.”
94.9

“YUVA tüm canlılarla ve birbirimizle barış içinde yaşamının yollarını bulmayı hedefliyor. Bu vizyona ulaşmak için insanların adil, eşit bir düzende yaşıyor olması gerek. Yoksulluğun, gelir adaletsizliğinin çok yaygın olduğu bir dünyada bu tür dertleri anlatmak zor”

ortadan kaldırarak, bireyleri ve mahalleyi dönüştürmeyi amaçlıyoruz. Proje kapsamında her iki topluma yönelik diyalogu ve sosyal uyumu artırıcı çalışmalar yapılacak. Aynı zamanda kadınlara, çocuk ve gençlere yönelik toplumsal cinsiyet, haklar, şiddet, sağlık gibi konularda tematik atölye ve eğitimler de düzenlenecek.

Bunun yanında İstanbul Koşuyolu'nda faaliyete geçirmeyi planladığımız bir öğrenme merkezi ve şehir dışında bir Öğrenme Köyü kurma çalışmalarımız devam ediyor. Sürdürülebilir bir yaşam amacımız için, başka bir dünyanın vatandaşlarını yetiştirecek alanlar ve imkanlar yaratmak için çalışıyoruz.

Ayrıca Suriyeli mültecilerin kitlesel göçüyle şehirlerde de belirgin bir etki yaratan göç olgusunu Türkiyeliler ile konuşmak için **Göç Farkındalığı Eğitimleri** düzenliyoruz. Bu eğitim programıyla, göç alan bölgelerde mültecilere hizmet veren kuruluş çalışanlarının, kendilerinden hizmet alan mültecilerin yaşadığı hukuki ve sosyal süreçler hakkında bilgi sahibi olmalarını, hizmet veren kişiler olarak kendi yaşadıkları zorlukları ve deneyimleri birbirleriyle paylaşmalarını ve hizmet kapasitesinin daha iyi bir hale getirilmesi

için bakış açıları geliştirmeyi hedefliyoruz. Aynı zamanda aktif yurttaşlık bilinci ile kurumlardan bağımsız olarak bu konu ile ilgilenen kişiler için de eğitimler düzenliyoruz. Eğitim programımız kapsamında öncelikle, konu ile ilgili kavramsal altyapı ve eğitim becerilerinin sunulduğu bir eğitimci eğitimi gerçekleştiriyoruz. Sonrasında bu eğitimlerden geçen gönüllü eğitimcilerimiz, kendi çevrelerinde bu eğitimleri düzenlemeye devam ederek yaygınlaştırıyorlar.

Bu alanda çalışan bir sivil toplum kuruluşu olarak, alanın temel sıkıntıları olarak neleri görüyorsunuz? Hangi alanlarda çalışmaya, gelişmeye ihtiyaç var?

YUVA tüm canlılarla ve birbirimizle barış içinde yaşamının yollarını bulmayı hedefliyor. Bu vizyona ulaşmak için insanların adil, eşit bir düzende yaşıyor olması gerek. Yoksulluğun, gelir adaletsizliğinin çok yaygın olduğu bir dünyada bu tür dertleri anlatmak zor. İnsanlar kendi ekmeklerinin pesinde koşarken, onlara aslında bu dünyada tüm canlılarla birlikte, gelecek nesilleri de düşünerek yaşamamız gerektiğini anlatmak ya da insan haklarından bahsetmek kolay değil. Bu bağlamda da bireysel bağışların öneminden bahsedebiliriz. Bizim gibi sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinin sürdürülebilir olmasındaki en önemli etkenlerden birisi düzenli bağışçıların varlığı. O nedenle önümüzdeki dönemde bağışçı sayımızı artırmaya yönelik kaynak geliştirme çalışmalarımıza ağırlık vermeyi planlıyoruz. ○

www.yuva.org.tr

DİRENİŞ VE HAREKET İYİMSERLİK VE UMUT

"Eğer insanlık iklim uçurumunun kıyısından dönmezse, hep birlikte aşağı yuvarlanacağız... Bilimciler izlememiz gereken yolu açıkça gösterdi. Herkes kendi kararını verecek, tarih de bu kararları yargılayacak."

Papa Françesko, 11 Eylül 2017

"Bir anlamı olacak kadar hızlı kazanmak, herşeyden önce fosil yakıt endüstrisine, ... Yeryüzündeki en büyük kudrete sahip olan güce karşı durmak demektir. ... Ormanlarımız cayır cayır yanıyor, sokaklarımız sular seller altındayken, binalarımız başımıza çökmekteyken, başka ne olduğunu sanıyoruz ki biz?"

**Bill McKibben, "İklim Tehdidinden Bahsetmeyi Kesin...",
(Guardian, 11 Eylül 2017)**

"Bana umut veren şey ne mi? Hareketler... Onlar yalıtılmış tek tek eylemler değil. Eski hareketlerden esinlenirler. Gelecekteki hareketlere de esin kaynağı olurlar."

Amy Goodman, Democracy Now!, 2016

"Yalnızlık ve yabancılaşma çağından çıkar, rekabet ve aşırı bireycilik saplantısından, imaj-kudret-servet tapınmasından kurtulursak, bizi bekleyen bir kişiyi bulacağız karşımızda... Düşleyebileceğimizden daha iyi, gerçek kişiliği bastırılmış bir kişi bu. İçimizde yaşayan, en başından beri hep orada olan kişi."

George Monbiot, Out of the Wreckage, 2017.

"İki seçeneğimiz var. Ya karamsarlığa kapılır, pes eder, en kötünün başa gelmesinin kesinleşmesini kolaylaştırırız. Ya da, iyimser olur, kesin mevcut fırsatları yakalar, dünyanın daha iyi bir yer olmasına belki yardımcı oluruz. Seçme bile sayılmaz bu."

Noam Chomsky, Optimism over Despair, 2017

DHAN.

— "Açık Radyo."
94.9

Sürdürülebilirlik Raporlamalarında Şeffaflık ve Anlaşılabilirlik

Birleşmiş Milletler'in 1987 yılında yayınladığı ve sürdürülebilir kalkınma teriminin ilk temel tanımının yapıldığı **Ortak Geleceğimiz** (Our Common Future) raporunun üzerinden 30 yıl geçti. Bu rapor sürdürülebilir kalkınma tanımının dünya çapında gündeme gelmesinin ve takip eden yıllarda gittikçe artan bir öncelik sırasına sahip olmasının arkasındaki mihenk taşı sayılan hukuki çerçeve metni olarak kabul ediliyor.

Teknolojik evrimin insanlık tarihindeki en yüksek ivmelerde seyrettiği son yıllarda, sürdürülebilirlik kavramı ve sürdürülebilir kalkınmanın alt bileşenleri gün geçtikçe hem önem kazanıyor hem de detaylanıyor. Bu karşılıklı hareketlilik durumunda **Worldwatch Enstitüsü** kurucusu Lester R. Brown'ın işaret ettiği noktadayız: "Siyasi sistemlerimiz ve doğadaki kırıma noktaları arasında zorlu bir yarışın içindeyiz."

Vazgeçilmez Bir Odak Alanı

Hukuki metinlerin, teknoloji ve sürdürülebilirlik yaklaşımları kadar hızlı güncellenememesi maalesef içinde bulunduğumuz iletişim çağının yarattığı bir dezavantaj. Günümüzde sürdürülebilirlik eksenindeki bağlayıcı metinler; uluslararası çerçeve sözleşmeler, devletlerin kalkınma ve stratejik planları ile gönüllü katılımlar üçgeninde gelişmektedir. Bu üçgende iş dünyasının sürdürülebilirlik ligindeki pozisyonu, uluslararası çerçeve metinlerden ve devletlerin kalkınma planlarından hareketle, gönüllü olarak dahil olmakla başlamış

ancak bununla sınırlı kalmamıştır. Birçok firmanın gönüllü olarak giriş yaptığı sürdürülebilirlik konuları günümüzde her bir firmanın temel stratejilerinden biri haline gelmiştir. İş dünyasının bu konuya verdiği önem ve ortaya koyduğu vizyon, global ve yerel pazardaki diğer aktörlerin de konumlanması ile birlikte iş dünyası için vazgeçilmez bir gereklilik haline gelmiştir. Nihayetinde, firmaların kendi yaklaşımlarını, pozisyonlarını ve çalışmalarını belirleyen derli toplu sistematik yaklaşımlar, sürdürülebilirlik raporlaması kavramını doğurmuştur.

Sürdürülebilirlik raporlaması başlarda firmaların rakiplerinden ayrıştığı ve öne çıktığı bir rapor türüydü. Ancak dünya gündemine girişinin üzerinden görece kısa zaman geçmesine rağmen uluslararası piyasalardaki kredibilite başta olmak üzere finansal tablolar ve parametrelere de doğrudan veya dolaylı etkisinden ötürü sürdürülebilirlik, iş dünyası

için vazgeçilemez odak alanlarından biri haline gelmiştir. Sürdürülebilirlik raporlamasının bu denli geniş etkili bir konuma gelmesi, bu raporların iş dünyasının en şeffaf taraflarından biri olmasını da sağlamıştır. Ek olarak günümüzde sürdürülebilirlik ve şeffaflık son kullanıcı kararlarına etki eden önemli parametrelerden biri haline gelmiştir.

Sürdürülebilirliğin çok katmanlı ve çok paydaşlı bir konu olması, sürdürülebilirlik raporlarının hacminin ve detayının günden güne artmasına sebep oldu. Bu karmaşıklık, temel dayanaklarından biri şeffaflık olan bu raporların okunmasını, incelenmesini ve anlaşılmasını hem kurumsal açıdan hem de son kullanıcı açısından zorlaştırdı.

"Reporting Matters"

SKD Türkiye'nin çatı örgütü WBCSD, 2013 yılında yayınladığı temel çerçeve sistematigi ile birlikte, firmaların finansal olmayan raporlamaları için

Konca Çalkıvık
İş Dünyası ve Sürdürülebilir
Kalkınma Derneği
Genel Sekreteri

geliştirdiği analiz sistematigi Reporting Matters'ı duyurdu. Her yıl yayınlanan, üye raporlarının incelendiği ve rapor sahibi kurumlara geri bildirimlerin yapıldığı Reporting Matters'ın bu yılki yayını **Reporting Matters 2017** adıyla Ekim ayı içinde yayınladı.

Reporting Matters 2017'de öne çıkan değişiklikleri beş ana maddede özetlersek:

- Raporları incelenen WBCSD üyesi firmaların %74'ünün toplam puanının 2013 yılına göre artırdığı görüldü. Reporting Matters kapsamında değerlendirilen raporların %56'sının ise sürdürülebilirlik stratejisinin en önemli unsuru olan önceliklendirme (*materiality*) başlığındaki puanını, Reporting Matters çalışmasının başladığı 2013 yılına kıyasla artırdıkları görüldü.
- Raporlara şeffaf erişim parametresinin Reporting Matters sistematigine

dahil edildiği 2014 yılında firmaların yayınladıkları raporlara çevrimiçi ulaşım imkanı sağlayan firma oranı %23 iken, bu oranın 2017 yılında neredeyse ikiye katlanarak %44 seviyesine geldiği tespit edildi. İncelenen raporların %32'sinin ilk defa çevrimiçi ortamda, herkes tarafından erişilebilir olarak yayımlandığı belirlendi.

- İncelenen raporların %79'unda Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne (SKH) atıf veya bağlantı bulunmaktayken, %45'inde ise sürdürülebilirlik stratejisi doğrudan SKH odaklı tasarlanmış durumda.
- WBCSD üyesi firmaların %35'i raporlamayı finansal ve finansal olmayan verileri birlikte değerlendirerek hazırlamış (oran 2013'te %23 idi). Ayrıca, raporlamaların %22'si net olarak Uluslararası Entegre Raporlama sistematigine doğrudan atıf veya uygunluk içeriyor.
- İncelenen üye raporları, GRI'nin en

yaygın kullanılan raporlama sistematigi olduğunu göstermektedir. Reporting Matters çalışması kapsamında incelenen raporların %85'i GRI standartlarına göre hazırlanmıştır. SKD Türkiye olarak 2017 yılının başında, finansal olmayan raporların, global sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile ilişkilerinin de incelendiği bu değerlendirme sistematigini Türkiye'de de uygulamaya başladık.

Prensip, İçerik ve Okuyucu Deneyimi

Reporting Matters, şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarını **Prensip** (iyi bir raporlamanın ilkeleri), **İçerik** (rapor içeriğine gösterilen özen) ve **Okuyucu Deneyimi** (raporun kolay erişilebilir, anlaşılabilir, uygulanabilir olması) olmak üzere üç ana kriter ve 18 alt kriter gerektiren ve bir sıralama yaparak değerlendirmeye katılan şirketlere geri bildirimde bulunan bir sistem.

Şirketlerin sürdürülebilirlik konularını ana odak haline getirmeleri ve yaratılan değer artırılması hedeflerine katkı verecek olan bu çalışmayı iş dünyasının hizmetine sunarak üç temel amaca hizmet etmeye çalışıyoruz. Bunlar:

- 1- Finansal olmayan raporlamadaki trendleri ortaya çıkarmak.
- 2- Şirketlerin raporlamalarındaki kalite ve etkinliği artırmak.
- 3- İyi uygulama örneklerini paylaşmak ve yaygınlaştırmak.

SKD üyesi 24 firmanın sürdürülebilirlik raporlarının bu sistemde incelendiği çalışmanın yayını ve lansmanı ise Ocak 2018'de yapılacak.

Başka Sorularla, Başka Bir Dünya!

Sorunları yaratan düşünce kalıplarımızdan kurtulmaya belki de sorularımızı değiştirerek başlayabiliriz: “Ne olacak bu dünyanın hali”, “Teknoloji imdadımıza yetişebilecek mi”, “Ben ne yapabilirim ki” gibi endişe ve şüpheye dayalı sorularla geleceği tahmin etmeye çalışmaktansa birlikte yaratacağımız geleceği konuşabiliriz! Sürdürülebilir bir yaşam hayalini paylaşanların bir araya geldiği Sürdürülebilir Yaşam Film Festivali 10. yaşını kutladığı 2017’de, 22-26 Kasım tarihlerinde 10 şehirde eşzamanlı gerçekleşecek.

Çeşitliliğe değer veren açık ve esnek yapısıyla sivil bir oluşum olan Sürdürülebilir Yaşam Kolektifi’nin, vizyonunu paylaşan birey ve organizasyonların desteği ve katılımıyla 2008’den beri düzenlediği Sürdürülebilir Yaşam Film Festivali (SYFF), sürdürülebilirlik kavramının ve birbiriyle etkileşim içinde olan sistemik sorunların daha iyi anlaşılmasını sağlarken dünyanın farklı bölgelerinden topladığı hikayelerle ilham vererek yeni bir yaşam kültürünün oluşmasına katkı sağlıyor.

SYFF bu yıl da yerel sivil toplum kuruluşları ve aktivist gruplardan oluşan ekiplerle birlikte 10 şehirde eşzamanlı olarak gerçekleşiyor. Antalya, Balıkesir, Bursa, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kırklareli, Manisa ve Mersin’de gerçekleşecek festivalde filmlerin yanı sıra film içerikleriyle alakalı konularda yaptıkları çalışmalarla ilham veren konuşmacılar, müzisyenler ve performanslar yer alıyor.

Karmaşık küresel sorunları ve bu sorunlara yerel ölçekte çözüm üretmeye çalışanların ilham verici hikayelerini anlatan kısa ve uzun metraj belgesellerden oluşan SYFF 2017 seçkisinde yer alan İran, Kanada, Hollanda, Kongo, Fransa, Rusya, Türkiye, Hindistan, İspanya, İsrail, Filistin ve İngiltere yapımı filmler ücretsiz olarak izleyiciyle

buluşacak. Değişimin mümkün olduğunu kanıtlayan hikayeleri tüm dünyayla paylaşmak amacıyla tutkulu yönetmenler tarafından çekilen bu belgeseller normalleştirdiklerimize farklı açılardan bakmamızı sağlıyor; bizi kendimize getiriyor, umudu canlı tutuyor ve harekete davet ediyor: Yeni bir yaşam kültürü yaratabiliriz!

Sorunları yaratan düşünce kalıplarımızdan kurtulmaya ise sorularımızı değiştirerek başlayabiliriz: “Ne olacak bu dünyanın hali”, “Teknoloji imdadımıza yetişebilecek mi”, “Ben ne yapabilirim ki” gibi endişe ve şüpheye dayalı sorularla geleceği tahmin etmeye çalışmaktansa şu sorulara yanıt arayabiliriz örneğin: “Yenilenebilir enerjiyi fosil yakıtlardan daha ucuza üretebilir miyiz”, “İnsanlık plastik üretmeden yaşamını sürdürebilir mi”, “Çocuk kölelerin çalışmadığı bir çikolata üretmek mümkün mü”, “İnsanların ihtiyacı olan hizmetleri ve ürünleri çok daha ucuza üretebilir miyiz”, “İklim değişikliğini durdurabilir miyiz ve olumsuz etkilerine hazırlanabilir miyiz”, “Daha anlamlı işlerde çalışabilir miyiz”, “Döngüsel bir ekonomi mümkün mü”... İşte bu sorulara yanıt arayan filmleri izleyicilerle buluşturacak festivalle ilgili ayrıntılı bilgi ve program için: surdurulebiliryaşam.org

SYFF 2017'den 4 Film

Plastik Okyanus / A Plastic Ocean

102 dk. / Birleşik Krallık, Hong Kong / 2016

Yönetmen: Craig Leeson

Dil: İngilizce / Türkçe altyazılı

Plastik Okyanus, gazeteci Craig Leeson'un, nadiren görülebilen Mavi Balina'yı ararken el değmemiş okyanusun ortasında plastik atıklar bulmasıyla başlıyor. Craig bu macerada serbest dalış şampiyonu Tanya Streeter, uluslararası araştırmacılar ve bilim insanlarından oluşan bir ekiple birlikte dört yıl boyunca dünyanın farklı bölgelerinde 20 noktaya seyahat ediyor ve okyanuslarımızın kırılgan durumunu araştırıyor. Film plastik kirliliği ile ilgili alarm veren gerçekleri ortaya çıkararak acilen devreye sokulabilecek çözümleri gözler önüne seriyor.

Korkutan Yük: Deniz Taşımacılığının Gerçek Bedeli Freightened: The Real Price of Shipping

90 dk/ Fransa, İspanya / 2016

Yönetmen: Denis Delestrac

Dil: Fransızca, İngilizce, İspanyolca / İngilizce, Türkçe altyazılı

Batıda tükettiğimiz malların %90'ı uzak diyarlarda üretiliyor ve bize gemilerle getiriliyor. Gemi taşımacılığı endüstrisi dünya ekonomisinde önemli bir rol oynuyor ve modern uygarlık modelimizin temelini oluşturuyor. Onsuz toplumlarımızın sürekli artan taleplerini yerine getirmek imkansız olurdu. Ancak, bu işin işleyişi ve yönetmelikleri büyük oranda birçok kişiden saklanıyor, gizli maliyetleri ise hepimizi etkiliyor. Büyüklükleri nedeniyle, yük gemileri artık geleneksel şehir limanlarına sığmıyorlar; halkın gözünden uzağa bariyerlerin ve kontrol noktalarının arkasına taşındılar. Korkutan Yük, ekonomimizin, çevremizin ve medeniyetimizin modelinin anahtarını elinde tutan ancak görünür olmayan yük taşımacılığının işleyişini ve tehlikelerini ortaya koyuyor.

Çikolata Davası / The Chocolate Case

90 dk. / Hollanda / 2016

Yönetmen: Benthe Forrer

Dil: Flemenkçe, Fransızca, İngilizce, Almanca / İngilizce ve Türkçe altyazılı

Çikolata Davası, Hollandalı bir grup genç gazetecinin kakao endüstrisindeki çocuk köleliği ile mücadelesini konu alıyor. Kölelik olmayan bir kakao endüstrisine yolculukları 2003'te "Keuringsdienst van Waarde" isimli bir TV programı ile başlıyor. Film, arşivlenen eski çekimlerle yeni çekimleri birleştirerek ilham verici bir hikaye inşa ederken içinde yaşadığımız küresel sistemdeki temel hataları ve adaletsizlikleri bertaraf etmenin ne kadar zor olduğunu gözler önüne seriyor. Ancak imkansız değil! Mizahi yaklaşımları ve pes etmeyen azimleri ile ilk defa kendini "kölesiz çikolata" olarak ilan eden ürünlerini pazara sunmayı başarıyorlar. Geçtiğimiz 10 yılda "Tony's Chocolonely" markası büyüyerek Hollanda'nın en büyük çikolata firması oluyor.

Nehir Mavisî / River Blue

95 dk/ Kanada / 2017

Yönetmen: David McIlvride, Roger Williams

Dil: İngilizce / Türkçe altyazılı

Uluslararası nehir aktivisti Mark Angelo'yu takip eden Nehir Mavisî, dünyanın en kirli endüstrilerinden olan moda endüstrisini incelemek üzere dünyayı dolaşiyor. Temiz su savunucusu Jason Priestley'in anlatımı ile belgesel, nehirlerimizdeki yıkımı, bunun insanlığın üzerindeki etkisini ve sürdürülebilir bir gelecek için bize ilham veren çözümleri inceliyor. Ağır kimyasal üretim süreçleri ve toksik kimyasal atıkların sorumsuzca doğaya atılması neticesinde simgeleşen favori ürünlerimizden birisi nehirleri mahvetti ve hayatta kalmak için bu su kaynaklarına ihtiyacı olan insanların yaşamını etkiledi. Nehir Mavisî, dünyanın en önemli nehirlerinden bazılarının kıyafetlerimizin üretimi nedeniyle içinde bulunduğu duruma farkındalık getirirken, tekstil endüstrisinde kayda değer değişim yaratmaları için büyük markalara yönelik bir talebi dillendirme rolünü üstleniyor.

Yaşanabilirlik ve Kentlerimiz

Dünya nüfusunun yarısından fazlası şehirlerde yaşıyor. Türkiye’de 2016’da kent nüfusu oranı %73,9’du. Bu nedenle şehirlerde yaşanabilirlik yurtiçinde ve yurtdışında gündemde. 2015’te Birleşmiş Milletler’e (BM) üye ülkeler 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi’ne imza attı ve hedeflerin çoğu kent yaşamıyla ilintili. 2016’da BM ülkeleri HABITAT III toplantısında **Yeni Kentsel Gündem**’i imzaladı.

Yaşanabilirlik uluslararası gündemde böylesine önemli bir yerde olunca, bu konuda araştırma da çok oluyor. Bu çalışmalar arasında kentlerin yaşanabilirliğinin karşılaştırmalı değerlendirmeleri önemli yer tutuyor. Örneğin Avrupa Birliği (AB) üç yılda bir Avrupa’nın 83 kentinde yaşanabilirlik anketi yapıyor. Economist Intelligence Unit (EIU) ve Mercer, her yıl dünya kentlerinin yaşanabilirliğini değerlendiriyor. Bunların dışında da çok sayıda değerlendirme yapıyor. Kimi her yıl, kimi iki-üç yılda bir... Türkiye’de de TÜİK, CNBC-E gibi kuruluşlar Türk kentlerini değerlendiriyor.

Uluslararası kuruluşların tümü İstanbul’u değerlendirme listesine alıyor. Ne yazık ki “dünya kentimiz” İstanbul, yaşanabilirlik konusunda dünya standartlarını yakalayamadığı gibi, son yıllarda daha da geriye düşüyor.

AB’nin anketinde “**Kentimde yaşamaktan memnunum**” sıralamasında İstanbul 2012’de 77. sıradan 2015’te 83’e, yani son sıraya düşmüş. Üç yıl içinde Ankara 46. sıradan 74. sıraya gerilemiş. Bu iki kentin halkı, mahallesinden de yaşıntısından da pek memnun değil.

“**Yaşadığım yerden (mahallemden) memnunum**” konusunda İstanbul 79., Ankara 77. sırada. “**Yaşıntımdan memnunum**” konusunda ise İstanbul 77., Ankara ise 76. sırada.

AB anketindeki “Sizin için yaşanabilirlik konusunda en önemli göstergeler nedir” sorusuna İstanbul ve Ankara halkı aynı cevabı vermiş: 1- Eğitim, 2-Sağlık Hizmetleri, 3-Ulaşım.

Eğitim konusunda 2012’den bu yana 83 kent içinde en büyük düşüş İstanbul ve Ankara’da yaşanmış. Sağlık konusunda memnuniyette en büyük düşüş ise açık ara İstanbul’da.

EIU ve Mercer, değerlendirmelerine Türkiye’den sadece İstanbul dahil edilmiş. 140 dünya kenti arasında İstanbul 57,8 puanla 113. sırada. Değerlendirmeye göre 50-60 puan arası alan kentlerde “yaşanabilirlik açısından ciddi sorunlar var”. Mercer’in değerlendirdiği 231 kent arasında İstanbul 133. sırada (2012’de 117. sıradaymış). Arcadis’in Sürdürülebilir Kentler Endeksi ise 100 kenti kapsı-

yor ve üç ayrı konuda değerlendirme yapıyor. İstanbul çevre konusunda 74., ekonomi konusunda 75., sosyal konuda ise 90. sırada.

İstanbul’da yaşayan biri olarak doğrusu bu sonuçlar beni şaşırtmadı ama çok üzdü. Özellikle güven konusu beni dehşete düşürdü. “Dünya Değerler Anketi”ne göre Türk halkının ancak %10’u birbirine güveniyor. KONDA araştırma şirketinin anketine göre ilk tanıştığı insana güvenenlerin oranını %9. Peki biz bu duruma nasıl geldik? Bunun cevabı sayfalar tutar ve benim burada o kadar yerim yok. Ama vurgulamak istediğim birkaç nokta var.

Sosyal İlişkiler ve Aidiyet

Sosyal ilişkiler ve bir yere ait olma duygusu, yaşanabilirliğin temel taşlarından. Ama şehirlerimizde **ciddi bir kopuş** var. Hem birbirimizle hem de çevremizle olan ilişkilerimizde. Şehirlerimiz yurtiçinden ve yurtdışından büyük göç alıyor. Ve yeni gelenlerin yeni ortamın yaşıntısına entegre edilmesi için çalışmalar yok denecek kadar az.

Türkiye’de gelir dağılımı çok bozuk. OECD ülkeleri arasında sondan üçüncüyüz. En zengin %20’lik kesimin geliri en fakir %20’nin gelirinin yaklaşık sekiz katı. Bunun sonucu ise şehirlerimizde ekonomik ayrıştırma gerçeği. Buna kentsel dönüşümün tetiklediği soylulaştırmayı da eklediğinizde İstanbul’da “mahalleler” arası ekonomik uçurumlar oluşuyor.

Kentsel dönüşüm aynı zamanda sosyal bağların kopmasına da neden oluyor. Şehirlerimizde komşuluk ve dayanışmanın en güçlü olduğu yerler eski, tarihi mahalleler. Bu mahalleler

Sibel BÜLAY
sibel.bulay@gmail.com

de kentin göbeğinde olduğundan rant peşinde olanlar için en çekici alanlar. Mahallelerin “dönüşmesi” komşuluk ve dayanışmayı yok ediyor. Kadınlar için yaşanılması zor bir toplum olduk. Bu hafta İstanbul’a yeni bir “En” eklendi. İstanbul’un dünyada kadınlar için “en” tehlikeli 10. megakent olduğunu öğrendik. Torbadan kadınlarımızın mağduriyetini artıracak, toplumu ayrıştıracak, bir konu daha çıktı. Nikahlarımızı müftü mü kıyacak, belediye mi? Sağ olsunlar, her gün halkımızı ayrıştıracak yeni konular buluyorlar.

Mahallelerde yaşam tarzı baskı un-suru haline geldi. Bekir Ağırır, KONDA anketlerinden çıkan ve bir-birimize olan tahammülsüzlüğün bo-yutlarını ortaya koyan bir örnek veriyor. Eşcinsel komşunuz aşure yollasa ne yaparsınız? Üçte birden fazlası “Almam” demiş. Diğer üçte biri “Alırım ama dökerim” demiş.

Kentlerin tarihi, sembolik değerleri bir bir yok ediliyor. Galataport Proje-

si Karaköy’ün tarihini siliyor. Ayvan-saray, Tophane yıkılıyor ve yerine Disneylandvari Osmanlı mahalleleri kuruluyor. Yetmedi, şimdi de Fa-tih Belediyesi Topkapı Sarayı’nın Hasbahçe’sini imara açmak için harekete geçti. İngilizce’de bir deyim vardır: Is nothing sacred? Yani “Hiç mi kutsalımız kalmadı?” Korumaya değer hiç mi bir şeyimiz yok?

Merak ediyorum: Bu kadar ayrıştı-rılmaktan, bu kadar içimize kapan-mak/kapatılmaktan gerçekten mut-lu muyuz? Bir arada yaşamayı bu kadar zorlaştırmak kime ne kazandı-rıyor? Halkımız gerçekten bunu mu istiyor?

Yönetişim

İlgi alanım olduğu için gezdiğim şehirlerde yerel yöneticilerle konuşuyorum. “En Yaşanabilir Kentler” listesinde adı geçen kent yöneticileri hep aynı şeyi söylüyor: “Başarımız-da en önemli etken **halkın planlama ve karar sürecine katılımı.**” Yerel

yönetimler halka en yakın otorite olduğundan, yerel konularda yetki-nin onlarda olması yaşanabilirliğin olmazsa olmazlarından. Bu artık tartışma götürmeyen bir gerçek. Ama bizde karar yetkisi yerel yöne-timlerde değil, Ankara’da. Ve halkın karar sürecine katılımı yok denecek kadar az.

Türkiye’de nüfusu 50 binin üzerin-de olan tüm belediyelerin stratejik plan hazırlaması zorunludur. Ken-tin vizyon ve misyonunu belirleme, bu sürecin ilk adımı. En azından vizyon belirleme süreci halkın ka-tılımıyla yürütülmeli. “Nasıl yaşa-mak istiyorsun?”, “Nasıl bir yerde yaşamak istiyorsun?” soruları viz-yon çalışmasının başlangıcı olabi-lir. Böyle bir yaklaşım kentlerimiz-de yaşanabilirliğin iyileştirilmesi yönünde önemli bir adım olur.

Bir araya gelip bu konuları kendi aramızda, diğer paydaşlarla, yöne-ticilerle tartışmanın karar sürecine katılım dışında da ayrı bir değeri var. “Nasıl yaşamak istiyorum” ko-nusunu tartışan toplum, çok farklı görüşleri olsa bile, en azından bir araya gelecek; birbirini dinlemeyi öğrenecek, birbirini tanıma fırsatını bulacak. Bu da böylesine ayrıştırıl-mış bir topluma iyi gelir diye dü-şünüyorum. Ama nedeni ne olursa olsun, bu konuları toplum olarak daha çok konuşmamız gerek. Bizi yönetenler “Mega projelere”, her şeyin “en büyüğünü” yapmaya çok meraklı. Ve bunlara büyük yatırımlar yapılıyor. Ama anketler bu yatırımların insanlarımızın yaşantısını iyileştiren etkili dokunuşlar olmadı-ğını gösteriyor. Mutlu değiliz. Anka-ra bunu görse artık...

“Nasıl yaşamak istiyorum” konusunu tartışan toplum, çok farklı görüşleri olsa bile, en azından bir araya gelecek; birbirini dinlemeyi öğrenecek, birbirini tanıma fırsatını bulacak. Bu da böylesine ayrıştırılmış bir topluma iyi gelir diye düşünüyorum.

“Su Keşfi” Dünya Birinciliği Getirdi!

İngiltere merkezli bir sivil toplum kuruluşu olan Global Action Plan UK öncülüğünde ve HSBC Su Programı desteğiyle 8-14 yaş grubu öğrencilerin su konusunda farkındalığının artırılmasına öncü olmalarını desteklemek amacıyla oluşturulan Su Kaşifi programı, 11 ülkede eşzamanlı olarak uygulanıyor. Programın 3. Dönem Türkiye birincisi olan Çayırova Güzeltepe Ahmet Yesevi İlkokulu Su Kaşifi ekibi ise 18 Ekim’de düzenlenen uluslararası finalde dünya birinciliği ödülünü almaya hak kazandı.

Dünyamızın karşı karşıya olduğu en önemli küresel sorunlardan biri, temiz su kaynaklarının azalıyor olması. Bu soruna kayıtsız kalmamak ve 8-14 yaş grubu öğrencilerin daha fazla su bilincine sahip bir dünya için öncü olmalarını desteklemek amacıyla, eğlenceli ve öğretici aktivitelerle dolu Su Kaşifi programını oluşturmak üzere 11 ülkeden farklı kurumlar, İngiltere merkezli uluslararası bir sivil toplum kuruluşu (STK) olan **Global Action Plan UK** (GAP UK) öncülüğünde ve **HSBC Su Programı** desteğiyle bir araya geldi.

Su Kaşifi Programı, öğrencilerin su sorunları üzerine ortak eylemde bulunmalarına izin veren eğlenceli, ilham verici, eğitici ve web tabanlı bir program. 11 ülkede eşzamanlı olarak uygulanan ve Türkiye’de **Mikado Sürdürülebilir Kalkınma Danışmanlığı** tarafından yürütülen program, ülkenin her yerinden ilkokul ve ortaokul

lara açık. Program yürütücüsü Mikado, her yıl programı en başarılı şekilde uygulayan okullarda atölye çalışması yapıyor ve ardından okulların geniş katımlı Su Festivalleri düzenlemesine destek oluyor.

Türkiye İkinci Kez Birinci Oldu!

Su Kaşifi Programı’nın bu yılki uluslararası finali, 18 Ekim’de HSBC Grubu’nun Londra’daki merkezinde gerçekleşti. 11 ülkenin finalistlerinin video konferans aracılığıyla katıldığı uluslararası kutlama etkinliğinde, her ülke birincisi ekibin kısaca tanıtıldığı birer dakikalık ülke videoları izlendi ve toplamda beş dalda ödül verildi. Su Kaşifi 3. Dönem Türkiye birincisi olan Çayırova Güzeltepe Ahmet Yesevi İlkokulu Su Kaşifi ekibi, uluslararası finalde ülkemizi temsil ederek programın dünya birinciliği ödülünü almaya hak kazandı. İkinciliği Güney Afrika alırken, “Su Kaşifi Değerleri” ödülü İspanya’nın, “Su Tasar-

Siz de Kayıt Olabilirsiniz!

Üç yılı geride bırakan programın dördüncü dönem kayıtları başladı! Programla ilgili bilgi için: www.sukasifi.org/turkiye veya mikado@sukasifi.org. Okulunuzu programa kaydetmek için: www.sukasifi.org/kayit-ol

rufu” ödülü İsviçre’nin ve “Topluma Etki” ödülü ise Polonya’nın oldu.

Yaratılan Etki Okul Sınırlarını Aştı

Güzeltepe Ahmet Yesevi İlkokulu Su Kaşifi ekibi, küçük yaşlarına rağmen programda yaptıkları çalışmalarla sadece okullarında değil, yaşadıkları bölgede de çeşitli STK’lar ve yerel yönetimle işbirliği yaparak büyük bir etki yarattı. Program boyunca kazandıkları su bilinci ile okulun aylık su faturalarında %38 bir düşüş gerçekleştirdiler. Daha önce atıl bir şekilde duran okul bahçesinin bir kısmını tüm okulun katıldığı bir ekip çalışması ile harika bir sebze bahçesine dönüştürdüler. Kendi yetiştirdikleri ürünleri okulda tüketerek emeklerinin karşılığını aldılar. 650 kişinin katıldığı takas partisi düzenleyerek aşırı tüketime dikkat çektiler ve partide 500 kişiden su taahhüdü almayı başardılar. Sel ve kuraklıkla ilgili hazırladıkları çalışmaları Çayırova ilçe belediyesinde sergilediler ve sergiyi gezen misafir okul öğrencilerini bilgilendirdiler.

Ekipten bir Su Kaşifi, program yolculuğunu şöyle anlatıyor: “Ailemin ve öğretmenimin desteği ile Su Kaşifi projesine katıldım. Grupta 20 kişiyiz. Projemizle çok yol katettik. Geridönüşümden suyun dünya üzerindeki önemine, içilebilir suyun nasıl olması gerektiğine, hayatın birçok alanında su olmadan olmayacağına kadar birçok şey öğrendik. Bu arada birçok gezimiz oldu. Su fabrikasına, okullara, hastaneye, Ballıkayalar’a keşfe çıktık. Bu gezilerle birlikte lavabolara atık yağlarımızı dökmek, cıva atıklarına dikkat etmek, suyu tasarruflu kullanmak gibi pek çok bilgi edindik. Dünyada suya ihtiyacı olan sadece insanlar değildir; hayvanlar ve bitkilerin de suya ihtiyacı vardır. Bence Su Kaşifi olmak çok eğlenceliydi. Bu projede değişik bilgiler öğrendik; şimdi bu bilgileri günlük hayatımızda kullanıyoruz ve kullanmaya da devam edeceğiz! Grubumuzu ve tüm Su Kaşifleri’ni seviyorum. Yeni bilgiler öğrenme hedefiyle, projemiz bitse de ben yine ‘Su Kaşifi’ olmaya devam edeceğim!” ○

Su Kaşifi Yolculuğu Ana Adımları

- 1-** Okulun Su Kaşifi portalından programa online kayıt olması.
- 2-** 8-14 yaş grubu bir grup öğrencinin katılımı ile bir Su Kaşifi ekibi oluşturulması.
- 3-** Seçilen etkinliklerin tamamlanması ve çalışmaların sisteme yüklenmesi.
- 4-** En başarılı 20 okulun seçilmesi.
- 5-** Su Kaşifi’nin Türkiye’deki yürütücüsü olan Mikado Sürdürülebilir Kalkınma Danışmanlığı ekibinin seçilen 20 ayrı okulda yarım günlük atölye çalışması gerçekleştirilmesi.
- 6-** Program sonunda geniş katılımlı bir Su Festivali düzenlenmesi (20 okulda).
- 7-** Gerçekleştirilen etkinliklerin sonucunda okulların sahip oldukları sanal su rezervi dikkate alınarak Türkiye’den programa katılan okullar içinde finale kalanların belirlenmesi (Beş okul).
- 8-** Finale kalan okul temsilcilerinin İstanbul’a davet edilmesi ve İstanbul’da sunumlarını gerçekleştirmeleri, bir gün burada ağırlandı.
- 9-** Ülke finalinde, uzmanlardan oluşan bir jüri tarafından Türkiye’den En iyi Su Kaşifi ekibinin seçilmesi ve ödüllendirilmesi.
- 10-** Birinci ekibin uluslararası kutlama etkinliğinde ülkemizi temsil etmesi.
- 11-** Programa katılan tüm okullara Çevre Programı sertifikası verilmesi.

2030 Hedefleri İçin Ormanlar, Sürdürülebilirliğin Geleceği, Hızla İyileşen Ozon Tabakası...

Ormanlar: 2030 Hedefleri İçin Muazzam Bir Kaynak!

Eylül ayında New York'ta yapılan BM Genel Kurulu'nda ormanların **2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine (SKH)** ulaşmada kilit rol oynadığı ve ülkelerin bu yönde süratle etkin aksiyonlar almaları gerektiği vurgulandı. Gerçekten de bu hedeflere ulaşmada ormanların potansiyeli halen göz ardı ediliyor. Gelin ormanların bazı faydalarını hatırlayalım: Öncelikle yarattığı iş imkanları ile yerel halkın gelirine en az %20 oranında katkı sağlıyor (SKH 1). Türlü çeşit yaban meyveleri, yemişler, mantarlar ile açlığa karşı (SKH 2) ve sunduğu tıbbi bitkiler ile toplum sağlığı (SKH 3) için en büyük koz. Bulunduğu yerin hidrolojik sistemine katkısı yine çok önemli: Yüzeyledeki suyun akiferlere geçişinde ağaçlar ve çalılar, kökleri ile süzgeç görevi görerek patojen ve diğer kirleticileri tutarak suyu sadece temizlemekle kalmıyor

(SKH 6) aynı zamanda yine salgın hastalıkların önüne geçilmesini sağlıyor (SKH 3). Erozyona doğal engel oluşturan ormanların yok edilmesi ile enerji ürettiğimiz barajlara akan sediman (mil, kil, silt) miktarının artışı, temiz enerji kaynaklarımızı tehdit ediyor (SKH 7). Doğal karbon yutağı olma özelliğiyle iklim dengesini kurmakta (SKH 13) en kritik unsurlardan olan ormanlar, yine bu özelliği ile okyanuslarda asidifikasyonu da azaltıyor. Ayrıca, özellikle tropik iklimlerde olmak üzere karasal biyoçeşitliliğin büyük çoğunluğuna yuva görevi üstleniyor (SKH 15). Ormanların yok edilerek başka amaçlar için kullanılması yabani ürünlerdeki geliri azalttığı gibi bu arazilerin heyelan, sel ve diğer doğal afetlere tamamen açık hale gelmesine, yani kurduğumuz alt yapıların zarar görmesine doğrudan sebep oluyor (SKH 9,11). Ve yine sahil bölgelerinde mangrovların deniz canlıları için güvenli yuva oluşu,

ormanların sualtı yaşamına sunduğu katkısı gösteren güzel bir örnek (SKH 14). Daha geniş bir bakış açısından, günümüzün en büyük çevre sorunlarından olan ormansızlaşma, toplumlara için sosyal ve kamusal adaletin devamı ve dengesi konusunda büyük önem taşıyor (SKH 16). O halde; unutmayalım ki konu SKH'ler olunca, ormanları bir değil birkaç kez düşünmeli ve önemsemeliyiz. Sadece bulunduğu bölgeye değil, küresel boyuttaki sınırsız katkıları tartışma götürmez. Ormansızlaşma sürdürülebilir geleceğimiz için en büyük tehditlerden bir tanesi!

CDP@CDP

<https://t.co/MBCOx4Et8>

İyi Dizayn Et, Az Atık Çıksın!

Ürünlerin çevresel ve sosyal etkilerininin %80'inin **dizayn** aşamasında belirlendiğini biliyor muydunuz? 2000-2014 yılları arasında tüketim %60 oranında artarken, tüketiciler kıyafetlerini eskiye oranla yarısı kadar daha uzun süre kullandılar. Bir giysinin dokuz ay daha uzun süre kullanılması karbon, su ve atık ayakizini %20-30 arasında azaltıyor. Ürün dizaynında kullanılan malzemenin kalitesi fiziksel dayanıklılığını artırırken, modeli, renkleri gibi parametreler de duygusal dayanıklılığını (müşterinin ürüne bağlılığını) yükseltiyor. Böylelikle satın aldığımız ürünü severek çok daha uzun süre kullanıyoruz. Bunların yanı sıra ürünü oluşturan parçaların gerektiğinde tamir edilebilmesi, ürünü kullanmaktan vazgeçtiğimizde geri dönüştürülebilir olması da yine ve kesinlikle önemli dizayn

Özgür ÖZTÜRK
ozgur.ozturk@akcansa.com.tr

parametreleri arasında.

Circle Economy@circleeconomy
<https://t.co/j6QZgmlVR>

Ozon Tabakası Hızla İyileşiyor Dünyamızı saran atmosferin bir

tabakası var ki canlıları güneşin kızılötesi ışınlarından koruma görevini üstlenmiş: Ozon tabakası. Bu ışınların insanlarda deri kanserinden gözde katarakt oluşumuna, bitki gelişiminden gıda zincirine kadar

pek çok şeye zararı var. 1974 yılında bilim insanları ozon tabakasının insan aktivitelerinin etkisi sonucu incelendiğini keşfetti. Antarktika üzerinde oluşan incelmeyen sebebi çoğunlukla kullanılan kloroflorokarbonlar (CFCs). 1987 yılında 197 ülke ozon konsantrasyonu azalmasına neden olan bu kimyasalların kullanımını durdurmak üzere Montreal Protokolü'ne imza attı. Ve yıl 2016: Bilim insanları protokolün işe yaradığını, ozon tabakasındaki incelmeyen iyileştiğini raporladılar. Uydu görüntüleri, yer istasyonları, hava durumu balonlarından gelen verilerle, Hindistan büyüklüğünde tam **4 milyon kilometrekare** alanda incelmeyen iyileştiği tespit edildi.

Bu gelişme ne anlama geliyor ona bakalım: Öncelikle 1990-2010 yılları arasında tam 135 milyar ton karbondioksit eşdeğeri emisyon engellendi. Ve 2030 yılına kadar 2 milyon muhtemel deri kanseri vakası önlenmiş olacak. Tarım, balıkçılık ve diğer sektörlerde yaşanabilecek zararların bertaraf edilmesiyle küresel ölçekte sağlık ve ekonomik kazancın 2,2 trilyon dolar olduğu hesaplandı. Montreal Protokolü işe yaramasaydı, ozondaki incelmeyen alan bugün %40'tan daha fazla oranda artmış olacaktı. Bu gidişle incelmeyen yüzyılın ortasında tamamen düzeleceği bekleniyor. O halde 16 Eylül Dünya Ozon Tabakasının Korunması Günü hepimize kutlu olsun!

World Economic Forum@wef
<https://t.co/SN24X5Cpkr>

Uzman Gözünden Sürdürülebilirliğin Geleceği

Sürdürülebilirlik ve risk yönetimi uzmanı Alison Taylor (A.T) ile yapılan ilginç bir röportajdan kesitler vermek istiyorum:

Sürdürülebilirlik yönetiminde son 25 yıldaki en önemli gelişme nedir?

A.T: Son 25 yılda kurumsal sürdürülebilirlik bir bütün olarak doğuş, emekleme ve nihayet olgunluk süreçlerini yaşadı. Şirketler risk kavramına bakışını değiştirdiler ve riski olumsuzluğun yönetimi değil, sürdürülebilirlik yönetimi şapkası altında bir fırsat, itici güç ve itibar yönetimi olarak görmeye başladılar. Bunu başaran şirketlerin rekabet avantajı ve toplum güveni sağladığını, uzun dönemde var olmayı başarabildiklerini gördüler. Bu dönemdeki en büyük yenilik ise büyük şirketlerin bugün organizasyonlarında "kurumsal sorumluluk" veya "sürdürülebilirlik" ekiplerini kurmuş olmalarıdır. Diğer taraftan bugün veri raporlaması için artık küresel standartlar mevcut. Ve nihayet sürdürülebilirlik konusu CEO'ların gündemlerinde önemli yer tutmaya başladı: Sadece iki yıl evvel CEO'ların %37'sinin ilk beş gündem konusundan birisi iken, bugün bu oran %52'ye ulaşmış durumda.

İş dünyası, sürdürülebilirlik yönetimi penceresinden 2030 yılına nasıl bakıyor?

A.T: Şirketlerin sürdürülebilirlik bakışı temelde organizasyonların uzun dönemde var olması ve gelişmesine

odaklanmış durumda. Bir yandan da şirketler "iş değeri" ve "toplum değeri" kavramlarını artık ilişkilendirebiliyorlar. Bu anlayış sonucu bugün şirketler davranış biçimlerini ve faaliyetlerini bu kavramlar etrafında şekillendirebiliyor. Paydaşlar her ne kadar kısa vadeye odaklı olsalar da, uzun vadeli hedefleri de görmek istiyor. Dolayısıyla şirketlerin tüm bunlara uygun stratejiler kurması ve hedefleriyle davranış ve faaliyetlerinin tutarlı olması gerekiyor. Tabii uzun vadede birçok şirketin bu yolda başarısızlığa uğraması söz konusu, fakat bu durum başarıya ulaşacaklar için de büyük bir fırsat anlamına geliyor.

Önde gelen şirketler sürdürülebilir gelecek için bugün ne yapıyor?

A.T: Gelecek odaklı sürdürülebilirlik çabaları artık her yerde görülüyor. Şirketlerin kurumsal sosyal sorumluluk projelerine, inovasyona son derece önem verdiğini görüyoruz. Şeffaflığın artması ve bu yöndeki beklentiler sonucu birçok şirket algi yönetiminin önemini keşfetti. Paydaşlar ile işbirliği kurarak sorunlara ortak çözüm arayışı geliştirme düzeyi arttı. Sürdürülebilir gelecek daha fazla sosyal ve çevresel ihtiyaç anlamına geliyor ve bu da daha fazla paydaş işbirliği gerektirecek.

www.bsr.org/en/our-insights/blog-view/q-a-the-future-of-sustainability-management

Hangi Paydaş İçin Hangi Raporlama Standardı?

1. Asya Sürdürülebilirlik Raporlaması Zirvesi 19-20 Eylül'de Singapur'da, 3. Entegre Raporlama Konvansiyonu da 12-13 Ekim'de Amsterdam'da gerçekleşti. Singapur'daki konferansa konuşmacı olarak katılan Sercom Danışmanlık kurucusu Elif Özkul Gökmen, her iki zirvenin öne çıkan konularını EKOIQ okurları için yazdı.

 ELİF ÖZKUL GÖKMEN

Anya Sürdürülebilirlik Raporlaması Zirvesi (The Asia Sustainability Reporting Summit) 19-20 Eylül 2017'de Singapur'da yaklaşık 300 kişinin katılımıyla gerçekleşti. İş dünyasının liderleri, sürdürülebilirlik yöneticileri, raporlama uzmanları ve uygulayıcılarının yanı sıra, standart, regülasyon ve politika belirleyicilerin bir araya geldiği konferansta ayrıca Asya kıtasında raporlamada mükemmelliği yakalamış pek çok şirket de söz aldı.

Global Reporting Initiative (GRI) Yönetim Kurulu Başkanı Christinna Wood, International Integrated Reporting Council (IIRC) Strateji Direktörü Jonathan Labrey, Tayland Borsası Başkanı Kesara Manchusree gibi konuşmacılarla

beraber, şirketler için öncelikli ve önemli sürdürülebilirlik konularının belirlenme sürecini konuştuğumuz "Mastering Materiality Assessment" (*Materiality* Sürecinde Uzmanlık) panelinde ben de Türk şirketlerindeki uygulamalarla ilgili bilgi ve tecrübelerimi paylaşma fırsatı buldum. Konferansta, sürdürülebilirlik raporlaması trendleri, GRI Standartları, IIRC Raporlama Çerçevesi, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri odaklı raporlama, *materiality* (Sürdürülebilirlik kapsamında yönetilecek konuların şirketin kilit paydaşlarından da görüş alınarak önceliklendirilmesi) ve paydaş katılımı çalışmaları, iklim değişikliği raporlaması, tedarik zinciri raporlaması ve raporlamaya yatırımcı bakış açısı gibi başlıklar yer aldı.

Konu raporlama olunca dünyadaki farklı raporlama çerçeveleriyle ilgili de kafa karışıklığını giderecek açıklamalara sıkça yer verildi. Şu an dünyada 7.000'in üzerinde şirket tarafından kullanılan GRI raporlama standartları bugün 50 ülkenin ilgili politikalarında ve dünyanın 35 ayrı borsasında referans verilen bir rehber. Araştırmalar, raporla-

ma yapan şirketlerin paydaşlarıyla iletişimlerini güçlendirdiklerini, yönetim sistemlerini iyileştirdiklerini ve finansal sermayeye daha rahat ulaştıklarını gösteriyor.

Sürdürülebilirlik mi, Entegre mi?

Türkiye'de olduğu gibi Asya'daki pek çok ülkede de hangi standarda uygun raporlama yapılması gerektiği ile ilgili bir kafa karışıklığı var. Aynı zamanda bir yatırımcı olan GRI Başkanı C. Wood'un özellikle üzerinde durduğu konu şuydu: Çoklu paydaş gruplarına hitap eden GRI temelli sürdürülebilirlik raporlaması ve yatırımcıları hedefleyen entegre raporlama birbirlerini tamamlayan raporlardır; birbirlerine alternatif değildiler. GRI Standartları, halka açık olsun olmasın her türlü şirket ve kurum tarafından kullanılabilir. Diğer taraftan entegre raporlama çerçevesi, ağırlıklı olarak halka açık şirketlerin mevcut ve potansiyel yatırımcılarına, şirketin bugün ve gelecekte nasıl değer yarattığını ve yaratacağını aktaracak formatta bir raporlama yapabilmeleri için yol gösteri-

yor. Wood özetle finansal olmayan bilgi ve verileri toplamadan ve onları ölçülebilir hale getirmeden entegre rapor hazırlanamayacağımın da altını çizdi.

Tüm panelleri özetlemek mümkün değil ama Türkiye açısından da ilginç olabileceğini düşündüğüm bir diğer konuşmacı da Tayland Borsası başkanıydı. Kesara Manchusree, 1995 yılında Tayland'da başlattıkları çalışmaların gelişimini aktardı. Tayland Borsası'nda listeli 652 şirketin %85'ine temel ve ileri seviye sürdürülebilirlik eğitimleri ve danışmanlığı sağlanmış. Bugün bunlardan 51 tanesi **Tayland Sürdürülebilirlik Endeksi**'nde yer alıyor. 77 tanesi Tayland Borsası Sosyal Etki Platformu üyesi. 17 tanesi DJSI 2017'de, 35 tanesi de FTSE-4Good endekslerinde yer alıyor. Türkiye'ye baktığımızda ise BIST Sürdürülebilirlik Endeksinde listeli 43 şirket var ve 2017'de değerlemeye alınacak şirket sayısı 63. 29 Eylül'de İstanbul'da gerçekleşen Sürdürülebilir Finans Forumu'nda konuşan Borsa İstanbul Genel Müdür Yardımcısı Korkmaz Ergun'un da belirttiği gibi endeksi teşvik etmek üzere yapılabilecek çok çalışma var. Bunları zaman gösterecek...

Entegre Raporlama Konvansiyonu

IIRC Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin düzenlediği zirvelerin üçüncüsü de Ekim ayında Amsterdam'da gerçekleşti. Zirveye, Türkiye'den Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA) başkanı Prof. Dr. Güler Aras ve Garanti Bankası Yatırımcı İlişkileri ve Sürdürülebilirlik Bölümü Yöneticileri katıldı. Paralel oturumlarla gerçekleşen çok sayıda panelin yer aldığı zirvenin ana konuşmaları; IIRC Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Mervyn King, Coalition for Inclusive Capitalism CEO'su Lady Lynn de Rothschild

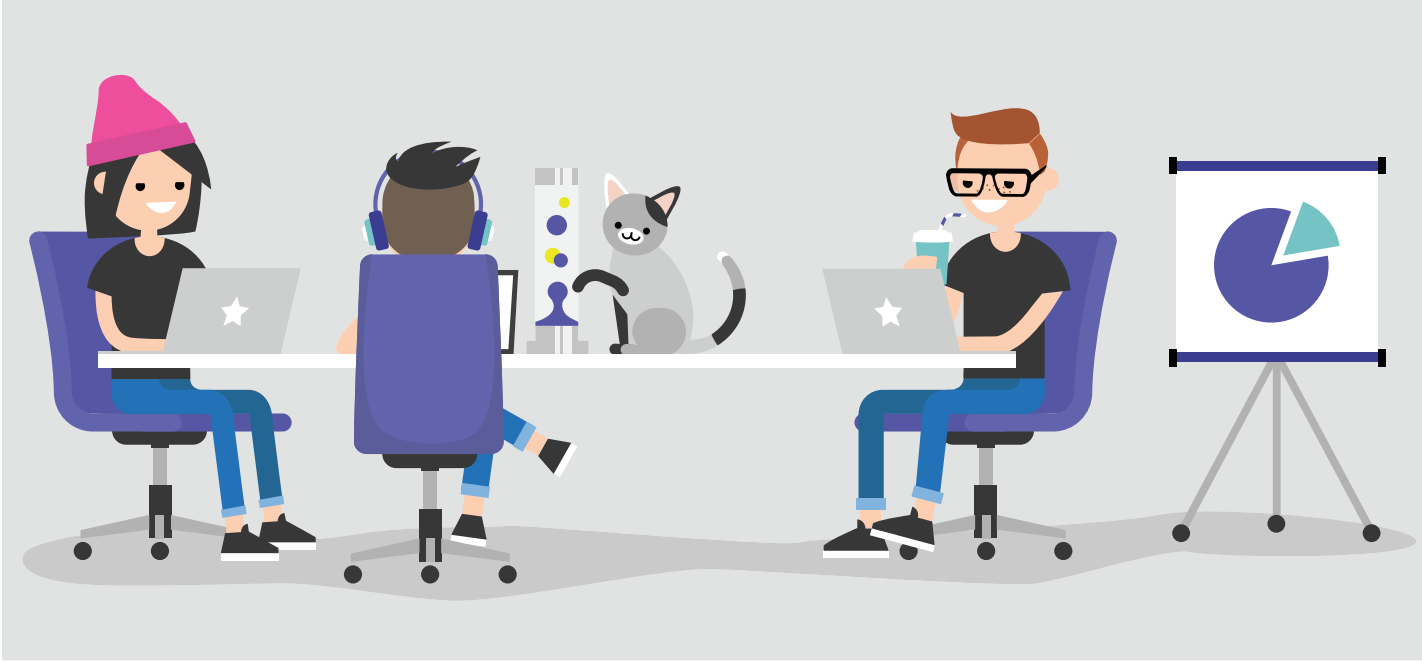
Entegre Rapor Nedir, Ne Değildir?

Entegre rapor, şirketin stratejisinin, yönetiminin, performansının ve beklentilerinin finansal verilerle bağlantısını kurarak, şirketin kısa, orta ve uzun vadeli gelecek değerinin kısa ve öz şekilde anlatımıdır. Bu yönüyle de öncelikle yatırımcıları (**financial capital providers**) hedeflemekle beraber diğer ilgili tüm paydaşların da şirketle ilgili kararlarında etkili olabilecek bir belgedir. Entegre raporların, finansal sermayeye ek olarak üretilmiş sermaye, entelektüel sermaye, sosyal/ilişki sermayesi, insan sermayesi ve doğal sermayenin (**six capitals**) analizi ile hazırlanması gerekiyor. Bu sayede yatırımcıların daha fazla bilgiye dayalı yatırım kararları alabilmeleri hedefleniyor. Entegre rapor, genel algının aksine, bir şirketin sürdürülebilirlik raporu ile finansal raporunun birleştirilmesiyle oluşan bir rapor değildir. Böyle bir rapor hazırlanabilir; buna da kombine (**combined**) rapor adı verilebilir.

ve IIRC CEO'su Richard Howitt idi. Oturumların başlıklarını yine *materiality*, raporlama trendleri, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin entegre yaklaşım ile raporlanması, şirketlerin gizli sermayelerinin ortaya çıkarılması, raporlamada teknolojinin kullanılması gibi başlıkların yanı sıra iyi raporlama örnekleri ve çeşitli akademik araştırmalardan paylaşımlar yer aldı. Paneller sırasında anlık online anketlerle katılımcıların görüşleri de alındı. Konferansta sunulan ana çalışma,

2013'te yayınlanan Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi'ne yönelik alınan uygulayıcı geri bildirimlerinin ve ilgili IIRC aksiyonlarının yer aldığı **International <IR> Framework Implementation Feedback** raporuydu. Bu raporun en çok ilgimi çeken bölümü *materiality* ve paydaş katılımı ile ilgili bölümdü zira <IR> raporlama çerçevesini kullanan şirketlerin büyük bölümü yıllardır sürdürülebilirlik raporu da hazırladıklarından, entegre raporun da daha fazla paydaşın ihtiyacını karşılaması gerektiği yönünde geri bildirimde bulunmuşlar. IIRC Teknik Bölümü de bu konuya açıklık getirecek aksiyonları tanımlamış ve bir soru-cevap seti hazırlamaya başlamış. IIRC'nin bu raporlama çerçevesi için tarif ettiği hedef paydaş kitlesi "finansal sermaye sağlayıcıları" idi. Bu tanım tabii ki diğer paydaşların da bu rapordan faydalanmayacağı anlamına gelmiyor. Diğer taraftan, IIRC CEO'su bu geri bildirim dönemi sonuçlarını dikkate aldıklarında mevcut çerçevede kısa ve orta vadede bir değişiklik yapmaya gerek görmediklerini belirtti. Bu da demektir ki alınacak 48 aksiyon, ağırlıklı olarak uygulayıcılara daha detaylı rehberlik edecek ek dokümanlar hazırlamayı içerecek. Bu çalışmaların da 2018 sonuna kadar tamamlanması hedefleniyor.

Konferansın can alıcı sorularından biri de katılımcılardan gelen "**Yatırımcılar bu raporları okuyor mu?**" idi. ACCA temsilcisinden gelen "Henüz hayır, genelde finansal bilgilere bakıyorlar" cevabı, verilen bunca emeğin ne zaman anlamını bulacağı konusunda bir merak yaratsa bu işe baş koyanları yoldan geri döndüremeyecek gibi görünüyor. Henüz istediğimiz sayıda paydaş okumasa bile bu raporların kurumsal performansın artırılmasındaki etkisini artık net olarak görüyoruz. ○

Sürdürülebilir Bir Yaşamın Umudu: Z Kuşağı

Gen Z ya da Z kuşağı, ilk mobil kuşak olarak 7/24 birbirine bağlı yaşıyor. Bu kuşağın çocuk ve gençleri günlerinin 10 saatini çevrimiçi geçiriyor. Yaklaşık %80'i kişisel elektronik aletlerinden uzak bir konumda olduğunda kendini stres altında hissediyor. Peki bu kuşak sürdürülebilir bir yaşam ve kurumsal sosyal sorumluluk konusunda ne düşünüyor?

 Işık ELPEK, Marjinal Sosyal Kurucu Ortağı

ABD merkezli halkla ilişkiler ve pazarlama şirketi Cone Communications'ın hazırladığı "2017 Cone Gen Z CSR Study: How to Speak Z" (2017 Cone Z Kuşağı KSS Araştırması: Z Kuşağı ile Nasıl Konuşmalı) araştırmasının verilerine göre Z kuşağının %92'si sosyal ve çevresel konularla ilgilendiğini ve günümüzdeki düzenlemelerin yeterli olmadığını belirtiyor. Son 20 yılda iklim değişikliği konusunun daha sesli ifade edildiği, geridönüşüm programlarının uygulandığı, çeşitlilik eğitimlerine daha fazla önem verildiği düşünülürse, bu döneme doğan çocukların da toplumsal olarak bilinçli bir grup olması şaşırtıcı değil. 90'lı yılların sonunda doğup 2000'lerde büyüyen bu nesli, ilgi çekici ve önceki nesillerden farklı kılan şey ise iki ana mesele etrafında toplanıyor:

- Bu kuşağa göre çevre problemleri ya da sosyal adalet konusunda kimler değişim yaratma gücüne sahip?

- Z kuşağı sosyal muhalefet için hangi kanalları tercih ediyor?

Değişimi Şirketler Yaratacak

Z Kuşağı'ndaki her 10 gençten dokuzu gezegenimizin sağlığı konusunda endişe duyduğunu belirtiyor ve şirket politikalarını bu konudaki kritik nokta olarak tanımlıyor. Bu kuşak, %94 oranla şirketlerin acil sorunlara müdahale etme güçlerinin olduğuna inanıyor. Y ya da Milenyum Kuşağı olarak adlandırılan 1980-1999 yıllarının nesli, şirketlerin gücüne %87 oranında inanırken daha eski olan X Kuşağı'nda çevre değişiminde şirketlerin büyük rolü olduğuna inanlarının oranı %83. Burada araştırmanın Amerikan toplumunda yapıldığını belirtmekte fayda var. Türkiye için yapılacak bu tür bir araştırmanın da ilginç sonuçlar vereceğine inanıyorum. Oranlar değişse de kuşaklar arasındaki bakış açısındaki fark muhakkak sabit kalacaktır.

KSS Projeleri Tüketim Alışkanlıklarını Etkiliyor

IBM'in "Uniquely Generation Z" (Eşsiz Olarak Z Kuşağı) isimli 2017 araştırmasına göre bu kuşak 44 milyar dolarlık satın alma gücüne erişebiliyor. Üstelik ailelerinin satın alma kararlarına %93 gibi önemli bir oranla etki edebiliyor. Peki Z Kuşağı'nın satın alma kararlarını hangi etmenler etkiliyor?

Yeni kuşakta her 10 kişiden dokuzu sosyal ya da çevresel konulara önem veren şirketlerle bağ kurduğunu belirtiyor. Yani güçlerini iyi olan için kullanıyorlar. Yaşlarına rağmen, bu kuşağın, sorumluluk sahibi şirket olmanın ne demek olduğu konusunda olgun bir bakış açısı var. %91 oranla şirketlerin çevreye ve topluma yararlı işler yapması gerektiğine inanıyorlar. Yine her 10 kişiden dokuzu şirketlerin bağış yapması gerektiğini söylüyor. Amerikalıların çoğunluğu, şirketlerin ekonomik kalkınmaya öncelik vermesini isterken, bu jenerasyonun çocukları yoksulluk ve açlığı sorunların başında görüyor ve bunu çevre ve insan hakları sorunları izliyor.

Sadece tüketici olarak değil, çalışacakları kurumu seçerken de dikkatli davranan bir kuşak Z Kuşağı. Çalışacakları şirketlerin ırk eşitliği (%88), kadın hakları (%86), göç ve iklim değişikliği (her ikisi de %81) konularına da işaret etmesini istiyorlar.

Muhalefet Kanallarını "Sosyal"leştiriyorlar

Z Kuşağı protesto ya da boykot gibi önceki kuşakların muhalefet yöntemlerini kullanmayı tercih etmiyor. Önemli bir davaya gönüllü yardım etmek, imza kampanyası düzenlemek gibi farklı eylemleri tercih ediyorlar. İyi bir gelecek için protestodan ziyade sivil toplum kuruluşlarında (STK) gönüllülük (%87) yapmayı ya da bağışta bulunmayı (%85) daha doğru buluyorlar.

Sadece tüketici olarak değil, çalışacakları kurumu seçerken de dikkatli davranan bir kuşak Z Kuşağı. Çalışacakları şirketlerin ırk eşitliği (%88), kadın hakları (%86), göç ve iklim değişikliği (her ikisi de %81) konularına da işaret etmesini istiyorlar.

Bu kuşak, sosyal medya üzerinden (nerede olduklarından kiminle ne yediklerine kadar) her şeyi konuşuyor. Bu sadece kısa konuşmaların gerçekleştiği anlamına gelmesin; Z Kuşağı kendi seslerinin değişim için olumlu bir güç olmasını istiyor. %81'i, sosyal ve çevre ile ilgili konularda sosyal medya aracılığıyla bir etki yaratabileceğine inanıyor. Bunun yanında yarısından fazlası (%58) çevrimiçi olarak yaratacakları etkinin toplum içine girerek yapacakları etkiden daha fazla olduğuna inanıyor. Bunun bu kadar etkili olacağını düşünmelerinin temelinde, sosyal içeriklerin emsali görüşmemiş şekilde viralleşmesine tanıklık etmeleri yatıyor. Sosyal medya üzerinden bilgi paylaşımının bazı konularda farkındalığı artıracığına inanıyorlar.

Biz de yedi ay önce Marjinal Porter Novelli ve MarjinalSosyal'in öncülüğünde başlattığımız **Sosyal Bağış Hareketi**'yle yeni neslin tercih ve inançlarına uyumlu olan bir projeye imza attık. Türkiye'de bireysel bağış ve sivil toplum bilincini yükseltmek adına farklı alanlarda faaliyet yürüten STK'lara destek olarak sosyal medyada milyonlarca kişiye eriştik ve yüzlerce bağışçı sağladık. Bu harekette öncelikli hedefimiz bireysel bağış bilincini yükseltmekse de bir diğer hedefimiz STK'ların sosyal medyada bağış ve iletişim stratejileri oluşturmalarının ne kadar etkili olabileceğini göstermek. Yeni neslin sosyal medyayı aktif kullanışımı, STK'ların kendilerini doğru bir şekilde ifade edebilmeleri için bir fırsat olarak görüyoruz. Z Kuşağı'nın gençleri büyüdükçe sosyal medya üzerinden sağlanan erişimin daha da değerlendirileceğine inanıyoruz. Sürdürülebilir bir yaşam için Z Kuşağı gezegenimizin yeni umudu. ○

Sosyal Bağış Hareketi
Sosyal Medya Hesapları
facebook.com/sosyalbagishareketi
instagram.com/sosyalbagishareketi
twitter.com/BagisHareketi
#birinizhепimizicin

Kendine has kokusu ve aroması bulunan tıbbi ve aromatik otlar açısından oldukça zengin Türkiye, bu alandaki payını da her geçen gün artırıyor. Ormanları, karasal ekosistem **biyolojik çeşitliliğinin** %75'ine ev sahipliği yapan Türkiye, geçen yıl sonu itibarıyla odun dışı orman ürünü ihracatından 507 milyon dolar gelir elde etti. Bu alanda geçen yıl en fazla ihracatı yapılan ürünler arasında kekik, defne, kestane, adaçayı, biberiye, sumak, keçiboynuzu, çam fıstığı ve mantar bulunuyor.

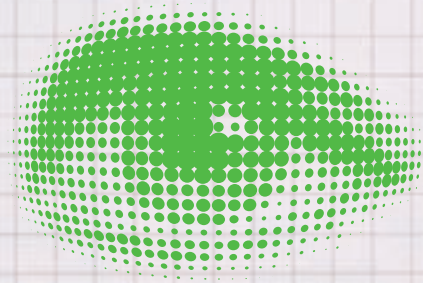
Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, **Kanal İstanbul Projesi**'nin temelini büyük ihtimalle 2018 yılı başında atacaklarını açıkladı.

Dünya Sağlık Örgütü, 1975 yılından beri çocuk ve gençler arasında **obezitenin** 10 kat arttığını duyurdu. 130 milyon kişi üzerinde yapılan araştırma sonucunda dünya genelinde 124 milyon kız ve erkek çocuğunun fazla şişman olduğu ortaya çıktı. Uzmanlar, "Ucuz ve kilo aldırıcı gıdalar yaygın bir şekilde bulunuyor ve teşvik ediliyor" derken, listede Türkiyeli çocuk ve gençlerin de yer alması alması dikkat çekiyor.

Türkiye'nin ilk çiftlik hayvanları barnağı, 9 Eylül 2017'de İzmir'de kuruldu. İçinde yaklaşık 700 hayvanı (7 buzağı, 15 koyun, 10 keçi, değişik türlerde 300 tavuk, 50 ördek/kaz, 50 tavşan, diğer kanatlılar, 3 at, 1 eşek, 150 kedi, 64 köpek ve 7 su kaplumbağası) misafir eden barınakta hayvanlar koruma altına alındı.

Şili'nin kuzeyinde bulunan ve dünyanın en kurak çölü olarak bilinen **Atacama Çölü**, nefes kesici bir olaya ev sahipliği yaptı. Sürpriz şekilde gelen şiddetli yağmur fırtınalarından sonra çöl adeta binlerce renkli çiçek battaniyesi ile örtüldü.

GÖZÜMÜZDEN

KAÇMAYANLAR

Türkiye'nin ilk çiftlik hayvanları barnağı; çiçek açan Atacama Çölü; Çengelköy çınarından sevindiren haber...

 Gözde İVGİN

Bu çarpıcı sahneye, *desierto florido* yani "çiçek açan çöl" deniyor ve genellikle sadece beş ila yedi yılda bir gerçekleşiyor. *Weather Channel*'a göre sonuncusu 2015'te gerçekleşmişti.

Çevre ve Şehircilik Bakanı Mehmet Özhaseki, "Öyle askeri alanlar var ki, şehrin hafif kenarlarında, iki tane ağaç bile yok. İstanbul'da, Avrupa Yakası'nda böyle bir alan tespit ettim. O tespit ettiğim alan kabul görürse, yeni bir şehir kurulur ve en az 10 ilçenin kentsel dönüşümünü orada yapabiliriz. Anadolu Yakası'nda da benzer bir yer tespit ettik" dedi. İstanbul'da kentsel dönüşümü bu

iki dev ilçe üzerinden yürütmeyi planladıklarını kaydeden Özhaseki "Senede 500 bin konut yenileyeceğiz. Bunun 200-300 bini İstanbul, geri kalanı Anadolu'da olacak. Böylece bina stokunun yüzde %40'ını yenileyeceğiz. Kişi binasını güçlendirmek veya değiştirmek istiyorsa, belediyeye harç-ruhsat gibi bir şey vermeyecek. Belediye bu işe girdiğinde ise can suyu olan parayı sıfır faizle vereceğiz. Yaptıkça para vermeye de devam edeceğiz" diye konuştu.

Muğla'nın Yatağan İlçesi Gökgedik Mahallesi'nde cam ve seramik sanayiinde hammadde olarak kullanılan "**feldispat madeni**" çıkarmak için fıstık çamlarının kesilmek istenmesi, köylülerin tepkisine neden oldu. Köylüler, Orman Müdürlüğü tarafından kesilmek üzere işaretlenen 300-400 yıllık fıstık çamı ağaçlarına iş makinelerini yaklaştırmadı. Köylülere Muğla Çevre Platformu (MUÇEP) üyeleri de destek verdi. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü yetkilileri ise maden aranacak yerin 25 hektardan az olması nedeniyle ÇED raporuna gerek olmadığını ve Orman Bölge Müdürlüğü'nün arazisi içindeki faaliyete müdahale edemeyeceklerini bildirdi.

Yeni çalışmalar ABD, Avrupa ve Çin'deki deniz tuzunda **mikroplastik** bulunduğunu ve plastik kirliliğinin yaygınlaştığını kanıtıyor. *The Guardian*'da yayımlanan ve musluk sularındaki plastik kirlilik oranını ele alan haberin ardından, İngiltere, İspanya, Fransa, ABD ve Çin'deki deniz tuzunda da kirlilik tespit edildi. Araştırmacılar kirliliğin çoğunun mikrofiberlerden ve tek kullanımlık plastik ambalajlardan (plastik su şişesi) kaynaklandığına inanıyor. Birleşmiş Milletler verilerine göre, her yıl 12,7 milyon ton plastik atık okyanuslara giriyor.

Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıkçıları Birliği'nin (BESD-BİR) Biyogüvenlik Kurulu'na hayvan yeminde genetiği değiştirilmiş üç soya ve bir mısır çeşidinin kullanımı için yaptığı izin başvurusu kabul edildi. Greenpeace, Türkiye'de hayvan yeminde izin verilen genetiği değiştirilmiş mısır ve soya türü sayısının 36'ya yükseldiğini belirterek, tavukçuluk endüstrisinin sırada bekleyen **20 GDO çeşidi** için daha izin talebi bulunduğunu duyurdu.

İstanbul'da yaşanan fırtına nedeniyle hasar gören tarihi Çengelköy Çınarı'ndan sevindiren haber geldi. Afetten hemen sonra yoğun bakıma alınan 180 yaşındaki Çınar Ağacı filizlenmeye başlayarak, iyileşme sürecine girdi.

İzmir'in **Dikili** ilçesinde, plajın arkasındaki alana park edilmiş aracının aynalarının kırılmasına sinirlenen bir kişi tarafından çıkarıldığı iddia edilen yangında, 30 dönümlük zeytinlik alan kül oldu.

ABD, Kaliforniya'da eyalet tarihinin en büyük **yangın felaketi** yaşandı. Onlarca kişinin hayatını kaybettiği yangın nedeniyle binlerce kişi tahliye edildi. Portekiz'in orta ve kuzey bölgelerindeki orman yangınlarında ise hayatını kaybedenlerin sayısı artıyor. Ülkede bu yıl, sadece yaz aylarında 60 yangın yaşandı.

Türkiye'de artık **naylon poşetler** ücretli satılacak. Atık Yönetmeliği kapsamında naylon poşetler marketlerde ve mağazalarda 1 Ocak 2019'dan itibaren 25 kuruş veya 50 kuruş olacak.

Dokuz ülkeden 34 akbaba uzmanı, nesli yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olan **küçük akbabalar** için Ankara Beypazarı'nda buluştu. Son üç kuşakta küçük akbaba nüfusunun %80'inin yok olduğu belirtilen buluşmada, küçük akbabaların ölümlerinin önüne geçmek için 2022 yılına kadar sürecek çalışmalar ele alındı.

Trabzon'un Tonya ilçesinde, her yıl nisan ayında açan ve Uluslararası Bern Sözleşmesi gereği korunan ince uzun yapraklı "**Mavi yıldız**" çiçeğinin yetiştiği Kadıralak Yaylası'nın 3. derece doğal SİT alanı olan statüsü "Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım" alanı olarak değiştirildi. Yeni statünün risk oluşturacağını öne süren bölge halkı ve çevreciler, Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Kurulu tarafından verilen bu kararın iptali istemiyle Trabzon İdare Mahkemesi'ne dava açtı.

Danıştay, Tekirdağ ve İstanbul'da yapılması planlanan **kömürlü termik santral** projesinde, Çerkezköy Belediyesi'nin "acele kamulaştırmanın durdurulması" gerekçesiyle açtığı davada yürütmenin durdurulması kararı verdi.

Çevre Mühendisleri Odası Kocaeli Şubesi, yayınladığı raporda, İzmit Körfezi'ndeki canlılarda ve kıyıda kanserojen madde tespit edildiğini duyurdu. İzmit Körfezi'nde canlılarda ve kıyıda yüksek miktarda ağır kanserojen madde olan "**poliaromatik hidrokarbon**" tespit edildiğini belirten ÇMO Kocaeli Şube Başkanı Sait Ağdacı, "Körfez'den çıkan midye ve balıklar kesinlikle tüketilmemeli" dedi.

Kırsal Çevre ve Ormanlık Sorunları Araştırma Derneği, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek ve büyükşehir belediyesi

yetkilileri hakkında suç duyurusunda bulundu. Suç duyurusunun nedeni ise **Orta Doğu Teknik Üniversitesi** kampüsünden geçirilen ikinci yol için yapılan ağaç kesimi. Gerekçede Orman Kanunu'na muhalefet edildiği, kaçak ağaç kesimi ve orman kaçakçılığı yapıldığı ve kamu malına zarar verildiği belirtildi. 9 Eylül günü iş makineleriyle ODTÜ Ormanı'na ait 48 hektar alan yok edilmişti.

Orman Genel Müdürlüğü verilerine göre; Türkiye'de 1 Ocak- 21 Eylül tarihleri arasında çıkan 2.004 orman yangınında toplam 9.226 hektarlık **orman alanı** zarar gördü. Bu yangınlardan sadece 178'i yıldırım düşmesi sonucu oluşurken, geri kalanlar insanların ihmali ve dikkatsizliği sonucu meydana geldi.

Bilecik'in Bozüyük ilçesine bağlı Muratdere Köyü sakinleri, açılması planlanan ve ÇED raporu alınan bakır **maden ocağı** için 211 hektar ormanlık alanda 72 bin ağacın kesilecek olmasına tepki gösterdi. Muratdere Madencilik Sanayi ve Ticaret A.Ş tarafından yapılması planlanan tesislerin yerinde, İl Genel Meclisi üyeleri, köylüler ve şirket yetkilileri incelemelerde bulundu. Muratdere Köyü Muhtarı İsmail Kurt, maden ocağı için 72 bin ağacın kesileceğini, yedi-sekiz çeşmenin kurutulacağını söyledi.

Kaynaklar: Gaia Dergi, Sputnik News, BirGün, Cumhuriyet, Sanatatac, Yeşil Gazete, Buğday Derneği, Hürriyet, STGM, Sözcü, Evrensel, Dünya, Bianet,

Sürdürülebilir Toplum ve Yapılı Çevre: Stratejiler Yelpazesi

Yazar: İlhan Tekeli, Anlı Ataöv

Yayınevi: İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2017

Günümüzde insanlığın yaşamakta olduğu çevre, dünyamızın en can alıcı ve yıkıcı sorunlarını yaratarak çok geniş bir alanı etkiliyor ve giderek insan yaşamını tehdit eden boyutlara ulaşıyor. Her gün iklim değişikliğinin sonucunda onlarca sel felaketi, kendi yarattığımız doğa tahribatı ve bilinçsiz üretim ile gelişmenin doğurduğu sayısız sorun büyüyor. Kitap, sürdürülebilirlik kavramının farklı tanımlarını ele alırken, bu tanımların planlama pratiğine nasıl aktarıldığını inceliyor ve bu konuda bir yöntem önerisi yapıyor. Yazarlar, bugün tüm dünyada çevreci kültür konusunda oluşan duyarlılığın farklılığa açık olduğunu öne sürerken; sürdürülebilirliğe katkı yapma konusunda plancılara, tasarımcılara önemli görevler düştüğünü, onların da toplumun yaşam biçimlerinin çevreci kültürün gereklerine göre değişimi için geniş ve kapsayıcı bir vizyona sahip olmaları gerektiğini söylüyor.

Böcek Atlası

Yazar: Fatih

Dikmen

Yayınevi: Taze

Kitap, 2017

Ukrayna'dan kokusuyla düşman kaçıran bombardıman böceği, Sudan'dan çılgın mühendis dev termit, İrlanda'dan şirin mi şirin kırmızı popolu bombus arısı, Norveç'ten usta oyunculara taş çıkaran taklitçi çiçek sineği, Bosna-Hersek'ten 20-30 santim hava ya sıçrayabilen takla böceği, Nikaragua'dan kendinden 850 kat ağır şeyleri kaldıran Herkül böceği, Madagaskar'dan kafası koca bir vince benzeyen zürafa böceği, Meksika'dan masal perilerine benzeyen cam kanatlı kelebek, Şili'den öküzleri bile deviren zehriyle panda karıncası, Türkiye'den evcimen ve karizmatik Kaçkar çekirgesi... 52 ülkeden, 52 acayip böcek, *Böcek Atlası*'nda!

The Happy Hero: How to Change Your Life by Changing the World

Mutlu Kahraman: Dünyayı Değiştirerek Yaşamımızı Nasıl Değiştirirsiniz

Yazar: Solitaire Townsend

Yayınevi: Unbound

The Happy Hero daha iyi bir hayatın sırrını açıklıyor ve iyi işler yaparak nasıl daha iyi hissedileceğinin ilkelerini gözler önüne seriyor. Her gün medya tarafından korku ve negatif mesajları barındıran içeriklere maruz kalıyoruz. Ancak basit bir çözüm var: Gelecek için endişelenmeyi bırakın ve geleceğe umutlu bakmak adına bugünden çalışmaya başlayın. Kan bağışlayabilirsiniz, sadece hafta sonu et yiyebilirsiniz veya sokağımızdaki çöpleri temizleyebilirsiniz. Şansımıza, daha iyi bir dünya kur-

mak adına değiştirmemiz gereken pek çok nokta zaten yapmak istediğimiz işler arasında yer alıyor ve iyimserlik daha iyi bir dünya yaratmak için elimizdeki tek zihniyet yapısı. Yeni araştırmalar küçük bile olsa bir değişim yaratmanın insanın ömrünü uzattığını, ilişkilerini geliştirdiğini ve hatta soğuk algınlığını atlatmasına yardım ettiğini kanıtıyor. Çünkü dünyayı kurtarmak herkese iyi geliyor. Evet süper kahramanlar, harekete geçmek için neyi bekliyorsunuz?

Coca-Cola İçecek'te işimizi büyütürken; sürdürülebilirlik, şeffaflık ve kurumsal yönetim alanlarında da liderliği hedefliyoruz.

2013'ten
bu yana

UNGC 100 Endeksi'nde yer alan
ilk ve tek Türk şirketiyiz

2013'ten
bu yana

CDP Türkiye İklim Liderleri
arasındayız

2015'ten
bu yana

**BIST 50 Sürdürülebilirlik
Endeksi**'ndeyiz

2016'da

**Morgan Stanley Küresel
Sürdürülebilirlik Endeksi**'ne girdik

2017'de

**FTSE4Good Gelişmekte olan
Piyasalar Endeksi**'ne dahil olduk

Hava kalitesini iyileştirdiğimizde, daha rahat uyuyabilirsiniz.

Etrafımızdaki havanın günlük yaşamımızda büyük bir etkisi var. Son araştırmalara göre, hava kirliliği nefes sorunlarının oluşma riskini artırıyor, bu da çeşitli uyku sorunlarına yol açıyor.

Temiz hava katalizörlerimiz ile araçlardan ve sanayi tesislerinden havaya kaçan zararlı emisyonları azaltarak daha temiz bir havada, daha güvenli nefes almanıza yardımcı oluyoruz.

Hava kalitesini iyileştirerek, daha rahat uyumanızı sağlıyoruz, çünkü BASF'de biz kimya yaratıyoruz.

Detaylı bilgi için wecreatechemistry.com adresimizi ziyaret edebilirsiniz.

 BASF

We create chemistry